

Biblioteca de
Historia

L. feldius
30. 10. 1857
1. 1. 1858

1. 1. 1858

1. 1. 1858

1. 1. 1858

1. 1. 1858

1. 1. 1858

Theodorus Kerckhoff
tq. me possidet

TRACTATVS
DE CON-
FESSIO NIBVS
MALEFICORVM ET SA-
GARVM RECOGNI-
tus & auctus.

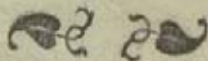
AN, ET QVANTA FIDES
ijs adhibenda sit.

AVCTORE PETRO
Binsfeldio Suffraganeo Treui-
rensi Doct. Theologo.

Accessit de nouo, eodem auctore, Commentarius in
titulum Codicis lib. 9. de maleficijs & mathema-
ticis, Theologia & iuris scientia, secundum mate-
ria subiecta naturam, accommodatus.

Exodi 22. cap.

Maleficos non patieris vinere.

AVGVSTAE TREVIRORVM.

Excudebat Henricus Bock.

Anno M. D. XCI.

Cum gratia & privilegio Archiepiscop.

18609

IS PRINCIPIBVS
REVERENDISSIMO PHILIPPO
EPISCOPO RATISBONENSI,
colito Metropolitano Colonienſi, & Domino
Ferdinando, prepoſito Argentanenſi, Comitibus Pa-
latinis Rheni, vtriuſq; Bauaria Ducibus, fratribus,
Dominiſ ſuis obſeruandiſſimis, Petrus, Suſ-
fraganeus Treuitenſis ſalutem in Do-
mino, & felicem omnium
rerum ſuſceſſum ex-
optat.

QVAM difficilis mihi sub-
cunda provincia, quam
gravis variorum lecto-
rum perſerenda ſit cenſu-
ra, Sereniſſimi ac Reue-
rendiſſimi Principes, is
facili negotio iudicabit,
qui aliſius perpen-
derit, non ſolum agendum
pugnandumue fore in
hoc ſcriptionis genere ad-
uerſus carnem & ſanguinem,
ſed etiam contra principes
& poteſtates, contra rectores
tenebrarum harum, qui ſicut
non clara luce incedunt,
ſed noctis caliginem diligen-
tius perſerunt: ita etiam
non aperto Marte pugnant,
ſed cuculis & inſidijs milites
Chriſti, quos ſue ſeruituti
deſtando magis ſue maleſtici
ſcelere

SERENISSI-
MIS PRINCIPIBUS,
REVERENDISSIMO PHILIPPO,
EPISCOPO RATISBONENSI,
prepoſito Metropolitano Colonienſi, & Domino
Ferdinando, prepoſito Argentanenſi, Comitibus Pa-
latinis Rheni, vtriuſq; Bauaria Ducibus, fratribus,
Dominiſ ſuis obſeruandiſſimis, Petrus, Suſ-
fraganeus Treuitenſis ſalutem in Do-
mino, & felicem omnium
rerum ſuſceſſum ex-
optat.

QVAM difficilis mihi sub-
cunda provincia, quam
gravis variorum lecto-
rum perſerenda ſit cenſu-
ra, Sereniſſimi ac Reue-
rendiſſimi Principes, is
facili negotio iudicabit,
qui aliſius perpen-
derit, non ſolum agendum
pugnandumue fore in
hoc ſcriptionis genere ad-
uerſus carnem & ſanguinem,
ſed etiam contra prin-
cipes & poteſtates, contra rectores
tenebrarum harum, qui ſicut
non clara luce incedunt,
ſed noctis caliginem diligen-
tius perſerunt: ita etiam
non aperto Marte pugnant,
ſed cuculis & inſidijs milites
Chriſti, quos ſue ſeruituti
deſtando magis ſue maleſtici
ſcelere

EPISTOLA

scelere subigere nituntur, adoriuntur. Et cum hoc malum indies latius serpat, & eo periculosius, quo occultius: nec defuerint, nec adhuc desint aduocati, qui patrocinium tanto scelere praestent, morbo ex parte, qua potius volui mederi: Et errori pro talento mihi concedito, resistere, aduocatumq; in causa Dei contra tyrannidem

83. dist. *Demonum, agere proposui. Etenim negligere cum potius perturbare peruersos, nihil aliud est, quam fouere.* Et error, cui non resistitur, approbatur: & veritas cum minime defenditur, opprimitur. Militandum ergo est pro gloria Dei, qua tanto crimine grauisime leditur: Laborandum pro animarum lucro, quas Christus suo pretioso sanguine redemit, & Daemon subuertere non cessat: Pugnandum pro communi salute, qua periclitatur, & multum patitur dominante Demone in Christianos. In hac igitur euidenti Reipublica, qua nobis omnibus charissima esse debet, iactura cecutire, perniciosissimum, & subdormire turpissimum est. Atq; ut criminis magnitudo clarior fiat & Demonis in decipiendo dolus melius perspiciatur, Serenissimi ac Reuerendissimi principes, altius repetendum

DEDICATORIA.

tendum est, cum esse bonorum & malorum spirituum differentiam, quod boni suos clientes, qui morem pro sua voluntate gerunt, de virtute in virtutem, & de claritate in claritatem semper satagunt ducere, quam diu presentem vitam agunt: At mali à minimis quidem initys incipiunt, de scelere in scelus, & de iniquitate in iniquitatem impellunt, donec in magiam suae maleficij crimen omnium scelerum voraginem detrudant. Sic Iannes & Mambre in primis quidem communi Aegyptiorum errore laborabant, tandem eà malitiae Demone instigante perducti sunt, ut maleficis & incantationibus diuinae potentiae, qua per Moysen & Aaron operabatur, resisterent, & Pharaonem duriores redderent, ut populum sanctum maiori seruitutis premeret. Sic rex Atanasses antiquo serpente sibilante paulatim per victorum gradus in abyssum deductus est, ita ut maleficis artibus inseruiret, & execrandas abominationes, quae maleficorum crimini communiter coniunctae esse solent, exerceret. Si ad temporalia lucra Euangelicæ descendamus, primus se offert Simon Samaritanus, qui ambitionis auaritiæq; stu-

Exod. 7.

4. Reg. 21

2. Paral.

cap. 33.

EPISTOLA

Aetor. 8.
Euseb. di.
2. hist. Ec-
cles. c. 13.
Justin. in
Apolog.
2. Egeclip.
lib. 3. de
excidio
Hieros.
cap. 2.

deo incensus, gratiam Spiritus sancti ab
Apostolis emere voluit, & cum ob id cri-
men a S. Petro reprehenderetur, a doctri-
na Christi defecit, tantoq; breui tempore
progressus in magia fecit, ut se Deo similem
impie ostendere non sit veritus. Quia de
causa tali tantoq; a Samaritanis suis gen-
tis hominib; & nonnullis alijs honore af-
fectus est, ut statua, cui latinis literis haec
verba inscripta erant: Simoni Deo san-
cto, donatus sit. Tandem cum diem sta-
tuisset, quo supernis sedibus inuheretur,
caelumq; peteret, montem Capitolinum
Romae conscendit, ac se de monte deiciens
volare cepit: Ad orationem D. Petri in
terram decidit, fracto debilitatoq; crure
Artiliam concessit, ibiq; mortuus est Deus
Samaritanorum. Huic successit Menan-
der scutum Diaboli etiam genere Samari-
tes, qui arte magica solus talis tantusq; re-
pertus est, ut impietatem magistri vince-
ret. Hic se saluatorem ad hominum salu-
tem a seculis inuisibilibus destinatum di-
xit: cui blasphemiae adiungebat, non aliter
posse unumquemq; angelos seculi vincere,
nisi prius a se magicae artis per ordinem
susceperet disciplinam, & per baptismum a
se da-

Euseb. li.
3. histor.
Eccles.
cap. 26.

DEDICATORIA.

se datum in hac vita fieret immortalis.
Eandem viam Demone sine dubia duce in-
gressus est Iulianus Imperator, qui Chri-
stianam pietatem primum Ariolorum con-
suetudine adductus abiicit. Cumq; eam
ob causam in sinistram suspensionem apud
Constantium auunculum suum venisset,
monachus effectus est: Nilominus, cum
tantum vestem & non animum mutas-
set, clam adhuc magia & diuinationibus
addiscendis operam dedit, sensim in turpi-
tudine processit, donec quibusdam sacrifi-
cijs, inuocationibus, & sanguine immola-
tionum nostrum baptisma studeret ablue-
re, & Ecclesiastica professione abrenuncia-
re. Hoc impyissimo iacto fundamento, ita
crudeliter incantationibus vacauit, quod
post mortem eius, corpora & capita homi-
num iugulorum multa in cistis, in puteis,
in locis secretioribus Imperatoriae aulae An-
tiochie sentiuenta, quos ille clam macta-
uerat, ut magicas imposturas persiceret.
Ad extremum, ut finis vitae, & merces
labori responderet, a Demone vulneratus,
vita defunctus est, ut Calistus eius fami-
liaris, in vita Iuliani, quam Heroico car-
mine conscripsit, attestatur. Sed omisis

Triparti-
to li.
6. Nice-
phor. lib.
12. cap. 1.
& lib. 10.
cap. 1. 2.
& 36.

EPISTOLA

alijs, quos ad propositum adducere occasio non sinit, ad nostros deueniamus maleficos, & Daemonem sibi non dissimilem animaduertemus. Quando sibi aditum preparare intendit, circuit, discuit hominis consuetudinem, scrutatur complexionem & affectus, & ex qua parte hominem presidio virtutis destitutum, ac ad resistendum debiliorem cognouerit, aggreditur. Quos more pecudum carnis voluptatibus indulgere nouit, ad uenerem & turpem amorem inflamat. Alios, quos sœdam libidinem nihili facere perspicit: vel diuitiarum cupiditate, vel ambitione, aut superbiatentat. A talibus autem affectibus magis alienis, immoderate scientiæ desiderium suggerit, ut fiant curiosi rerum perscrutatores: his rimis apertis caput serpens immittit, suggerendo superstitiones, & aliqua maiora flagitia, quæ proximè ad magiam disponunt, quibus peccatis Deus offensus, pro meritis permittit damoni potestati excecandi & grauius vexandi; & quædo miseri homines in cecitate, quæ tolerant, quasi in claritate luminis exultant, ac secure dormiunt in utramq; auræ, tunc toto corpore serpens ingreditur, & portam omnium

vitiorum,

DEDICATORIA.

vitiorum, quæ est abnegatio Dei, & Christianæ fidei, aperit. Deo furenter abnegato, & impie professione nostræ fidei reiecta, Apostasia, idololatria, abominandum libidinis peccatum, execranda sacrilegia, incestus nefandi, homicidia, parricidia, infanticidia, coniurationes contra Rempub. & patriæ salutem, & alia horrida monstra, quæ pudica mens cogitare reformidat, non raro concomitantur, & lerna quedam malorum quasi è stygys paludibus emergit. Talibus tantisq; scelerum portentis Diuina maiestas prouocata, prouincie & locis, in quibus committuntur meritò irascitur, manus misericordiae claudit, & pœnas immittit: Id quod diuinæ literæ luce clariùs arguunt. In Deuteronomio Deut. 13. minus Iudici præcipit, ut populi seductorem sine mora interficiant, & filios Belial gladio & igne persequatur, & sollicitè inquirat ad auertendum furorem Domini, nec promittit misericordiam benedictionemq;, nisi prius deletis ac extinctis filijs Belial. Quid Esaias ad propositum pronuntiet attentis auribus haurianus. Esaiæ ca. 47. & 51. Venient, inquit de Babylone, tibi duo hæc subitò in die una sterilitas, & Viduitas. Vni-

**

5

uersa

EPISTOLA

uersa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duriciam incantatorum tuorum vehementem. Veniet super te malum, & nescies ortum eius, & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare. Veniet super te repentina miseria, quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua. Ex his evidentissimum est, quantae calamitates, quanta pericula, quae pene immineant, imo insistantur, licet sepe praecacitate non intelligamus, prouincis & ciuitatibus, quae non purgantur à maleficis & incantatoribus: plus enim ob sunt tam pessimi homines suis sceleribus, quam boni quicquid, aut precibus, aut pietate prosint: plus incommodi Reipub. Christianae illi inferunt, quam hi commodi conferunt, nisi Deus obstitit. Ideoq; non sunt uspiam tolerandi, sed ubiq; locorum potius funditus tollendi omnium creatore sic precipiente.

Exo. 22. Maleficos non patieris uiuere, ut quidam grauer & uere dicit. Quicunq; igitur patriam diuinæ benedictionis munere desiderant repleri, quicunq; non tantum aduersam fortunam Reipub. sed etiam

DEDICATORIA.

etiam salutem eius euersam experiri refugiunt totis viribus incumbant, ut à tanta scelerum colluue status Reipub. liberetur. Etenim de maleficis verissimum est illud Stratoctis dictum: Ignoscendo nocentibus innocentium salutem custodiri non posse. Quare ut ego Reipub. nostra maleficorum & incantatorum crimine laboranti, & nobilibus ornatissimis prouidid. Dominis, simulq; omnibus bonis honestisq; ciuibus huius Treuirensis ciuitatis aliquid subsidij & consolationis, adferrem, ante duos annos tractatum de maleficorum confessionibus necessitate rei postulante adidi, quem nunc per occasionē auxi, ei q; ut maleficiorum materiam fusius comprehendere, & Daemonis machinam multis dubitanti- bus clarius ob oculos ponere, adiunxi commentarium, in titulum legis ciuili Codicis de maleficis & mathematicis. Hanc autem omnem meam operam, quam contra Daemonis regnum & eius ministros ad gloriam Dei, communemq; utilitatem impendi, Serenitatibus vestris dicare & offerre decreui: partim, ut Serenissima uestra dignitatis protectione à multorum calumnia, cui certè patere debet materia tractata,

EPISTOLA

tractata, cum in destructionem ciuitatis
Babylonie tendat, cuius regis propriū est ca-
lumniari contra edificantes muros Hiera-
salem, defendatur: Partim quod relatione
propria Serenissimi VII. cognouerim Bava-
riā, quae vobis terra natalis est, eo malola-
borare, quo prouincia Treuirensis vexatur.
Quae causa effecit, quod prior editio tractatus
de confessione maleficorum plurimis
praestantissimis eruditione & virtute vi-
ris in Bauaria mirum in modum placuerit,
ut retulit Reuerendus & eruditus D. Qui-
rinus Leoninus Theologiae Licentiatuſ fide-
lissimus vtriusque vestrae florentis moderator.
Ex qua causa etiam prior editio, cum ex-
emplaria latina deessent versa in Germa-
nicum idcirco est Monachij in ciuitate
parentis vestri Serenissimi & piissimi Du-
cis, cuius pietas longe lateque diffusa odore
suauissimo (ut vere in conscientia absque
ulla adulationis suspitione sentire possum)
etiam exterarum prouinciarum affecit. Quare
Bauaris etiam nunc gratiorem confido fore
hanc editionem auctam, si intelligant
suis Serenissimis Ducibus eandem arride-
re: Partim denique, ut vestra nobilissime
iuuentutis egregiam indolem, quam bonis
literis,

DEDICATORIA.

literis, praclaris virtutibus, & insigni
pietate, ut publico testimonio non solum
Treuirensium, sed etiam Colonienſium sa-
tis conspicuum est, excolitis: Hoc literaria
munere paruo quidem sed tamen incundo,
perpetua memoria obseruantiaque, ergo pro
virium mearum tenuitate, honore donarem.
Interea precor Deum Opt. Maxim. qui
Serenissimi VII. ad illustriam sanctae Ecclesiae gu-
bernacula vocauit, eandem sua gratia, si-
ne qua nihil validum, nihil firmiter est,
confirmet: ut spartam, Serenissimi & Re-
uerendissimi Principes, quam nacti estis,
indies magisque ad Ecclesiam hisce temporibus
afflictissimae ornamentum & defensionem
exornetis. Sic enim fiet, adiuuante
Deo, ut messis, quam in flore iuuentutis no-
bilissimae latere conspicimus, uberrimas
aliquando Catholica Ecclesia fructus per-
cipiat. Optime valete, Serenissimi ac Re-
uerendissimi Domini, in Christo Iesu, ac
semina vestrarum virtutum copiosissimae
in humilitate custode omnis pietatis virtu-
tisque, usque ad extremum vitae spiritum, quae
Deus pro sua benignitate ad Nestores an-
nos protrahat, prudenter custodite. Treui-
ris pridie calend. Sept. Anno Dom. 1591.
CAR.

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Ad beneuolum lectorem.

Ultima quis dubitet versare volumina cælos,
Quando tot ex Orco monstra luesq; ruunt?
Illic prædo furens sceleratis militat armis,
Destruit & puræ religionis opus.
Hic & in amplexu ditis venit insipia Saga,
Fœdat & horrendo membra torumq; stupro.
Itaq; cum Christo, cum sanctis fœdera soluens
Ferreæ connubij cum Styge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutui usus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades, populis tot funera surgunt,
Dum mala, qua Damon suaserit, illa patrat.
Si iubet hic tristes membris infundere morbos,
Tectâ parat tacitis hæc aconita doli.
Si iubet hic densæ fruges subuertere nimbo,
Hæc pluias Stygio carmine cegit aquas.
Si iubet hic terram syluasq; boare tonitru,
Efficit: & montes rumpere posse putat.
Quo magis indoleas, vereareq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tuta suis.
Qui scelus ingenua titulis hoc artis obumbrant,
Vnde verant meritas igne piare striges.
Sed nihil iniuste prodest defensio cause,
Bimsfeldi docta præsulis arte cadit.

Damo

Damoni hic fraudes pandens caligine tectas,
Publica, quæ scribit, per monumenta probat.
Quæq; dat infelix Nilui omnia damna propago,
Hæc Sophia & Parrum detegit arte, fide.
Adiicit antiquo pœnas his iure dicatas,
Tartaream fugiant hæc ratione necem.

Ex nouo collegio, seu Seminario me-
tropolitano Treuirensi.

A. v. Bruele S. Th. D.

TRA-

TRACTATVS

QVAESTIONIS

AN FIDES SIT HABENDA MALEFICORUM Confessione?

rum Confessione?

RO intelligétia sensus quæ-
stionis cognoscendum est
maleficos confiteri, se quæ-
dam opera fecisse, & damna
intulisse, quæ facultatem
humanae naturæ, ingenijq;
nostri captum superare vi-
dentur: quare à multis, qui rerum naturas
suo cerebro, & non veris fundamentis me-
tiuntur, somnia & meræ phantasiæ cre-
duntur. Deinde malefici de se confessi, de
alijs confitentur, eosq; tanquàm criminis par-
ticipes denuntiant. Duo ergo membra quæ-
stionis pertractanda erunt. Primum, præsup-
positis aliquot præludijs, quæ vniuersæ ma-
teriæ aliquod lumen cognitionis adferant,
resoluet veritatem operum mirabilium, quæ
fatentur se fecisse & facere. Secundum, in quo
nodus difficultatis consiluit, aperiet, an male-
ficorum confessioni contra socios & partici-
pes criminis aliquid fidei tribuendū, & quan-

Dispositio & Perit.

DE CONFESSIONIBVS

tum in ordine ad torturam: per decursum dubijs incidentibus satisfiet, & tandem argumenta in oppositum dissoluentur.

Maleficia fieri, certum esse.
1. Prælium. *Certissimum est, & nullo ratione dubitandum maleficia proprie dicta, siue opera diabolica, mediante hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.*

Maleficia varie significatio dei.
Dictum (maleficia proprie dicta) quia apud antiquiores luris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hic autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatum nunc prælium, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: & c. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos. Dent. 18. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; anguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hac abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure canonico in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam questionem. & 33. q. 1. cap. Si per sortiaris. In iure ciuili C. de maleficiis & mathe-

MALEFICORVM.

& mathematicis. Hinc argumentum firmissimum sumitur: cur enim sacra litera tam seuerè maleficia, incantationes, & opera magica damnant, si nullius sunt virtutis & efficaciar? Cur canones & Pontifici decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores statuunt penas? An forte istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magice puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano perniciose esse non est dubium? Sic enim arguit S. Augustinus lib. 8. de ciuitate Dei cap. 19. Veneficia ergo & Magia non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident vt recte ait Michael Psellus in lib. de Dæmonibus. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura, vt dare responsa de occultis, ferri per aëra ad remotissima loca, &c. qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. De his legendi S. Augustinus lib. 18. de ciuit. Dei cap. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doctrina Christiana cap. 20. & lib. 3. de Trinit. a cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles a cap. 104. S. Bonauent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro sentent. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. Franciscus victoria in relectione de arte Magica. Alfonso a Castro lib. 1. de insti hæreticorum punitione a cap. 14. Malleus maleficorum. a par. & alij, qui in progressu allegantur.

Ex dicto prælium infero hæreticum esse,

A a & à fide

DE CONFESSIONIBUS

& à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit maleficia nihil aliud esse, quam somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, ut est videndum apud S. Thomam & Bonauent. in 4. d. 34. & Ioan. à Turrecre. in 33. q. 1. cap. Super sortitiarias. Procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur: Dæmones non esse, nisi in opinione vulgi. Fuit Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, & Aristotelis secundum communiorē sententiam, nec non aliorum Peripateticorum opinio, nullos esse Dæmones. Putat autem Auerr. in Epistola de Resurrectione, persuasionem & opinionem de existentia Dæmonum inde inuectam, quod viri sapientes hæc terriculamenta cōmenti fuerint ad arcendos & terrendos improbos à sceleribus, quasi post hanc vitam supersint vitiores malorum, quos nos Dæmones appellamus. Huius inuenti Simplicius in libr. de Anima primum inuentorem tradit fuisse Pythagoram. Et quamuis Augustinus Eugubinus li. 8. de perenni Philosophia, cap. 26. contendat docere, Aristotelem sensisse Dæmones esse, Communior tamen sententia est, secundum Philosophiam Aristotelis, nullos esse Dæmones, cum nullas nouerit substantias separatas à materia, præter motores orbium, quod in duodecimo suæ metaphysicæ libro demonstrare contendit. Ex hoc fundamento origi-

nem

MALEFICORVM.

nem trahit error Hermetis Trismegisti, & aliorum Philosophorum referentium omnia opera magica in virtutes & causas naturales. Saducæi quoque, ut in actis Apostolicis apertum est, spiritum & angelum esse negabant. Hos secuti sunt quidam hæretici dicti Dositheani, quos ex Simonis Magi schola prodijisse Theoderetus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc nostro seculo quidam secuti sunt, quos confutat Franciscus Feuardentius lib. 1. aduersus hæreses, in verbo Angelij. Similem errorem Origines tribuit medicis tractatu 3. in Math. verba 17. cap. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Primo autem quæramus, ait, quid est quod sequitur: quia lunaticus est, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum spiritum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem, & dicunt humida moueri in capite secundum aliquam compassionē ad lumen lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compassionem immundum spiritum operari. Obseruat enim quædam schismata lunæ, & sic operatur, ut ab obseruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem Dei creaturam ostendat, hæc Origen. Ad idem accedit, quod Michael Psellus antiquissimus Philosophus platonius, sed Christianus in li.

Hor. 22.

DE CONFESSIONIBVS

de Dæmonibus refert se conuersatum cum homine in Cheroneſo Græciæ contermina ſolitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum ſtudijs adhæſerat, deinde palinodiam cecinit, verisque noſtris dogmatibus adhæſit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum eſt, & inter cætera de Dæmonum operationibus in arrepticijs & alijs, obijcit Marco in hæc verba. Sed ego O Marce, inquam, retentiora quædam ſapere nos medicorum ſectatores adducunt, aſſerentes paſſiones eiufmodi non eſſe effectus Dæmonum, ſed humorum, vaporumque, & ventri malè ſeſe habentium. Itaque pharmacis & diæta, & non carminibus incantantium expiationibusque curare hæc aggredi ſolent.

Tum Marcus reſpondit. Nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoscendis. Illa fortasſe decebat malorum humorum putare incommoda capitis ſomniferam grauitatem, atræ bilis anguſtias, phrenæſis deliramenta, quæ lauacris, potionibusque, vel euacuationibus, vel emplaſtris ſedare conſueuerunt. Inſpirationes autem occupationesque, quibus, qui obſeſſus eſt agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantasia, non ſenſu. Aliud vero eſt, quod mouet atque ducit,

MALEFICORVM.

7

ducit, dicitque inſuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicat: quo inquam pacto dicemus hæc eſſe erraticas materiæ motiones: A Philoſophorum & antiquorum medicorum falſa & impia opinione non videntur noſtris temporibus etiam aliqui phyſici eſſe alieni, qui fere omnia, quæ Dæmonum operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in energumenis, obſeſſis, maleficis & incantatoribus, referunt in humores melancholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantasia, aliasque cauſas naturales: & fortasſe etiam cum ſuperioribus animo verè ſentiunt, neque Dæmones eſſe, neque infernum, ſed animam ſimul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiam Itali medici & phyſici ex philoſophia quorundam Ethnicorum hauſerunt noſtris

temporibus.

Sic ergo.

▲

4

2. Prælu-

*Demoni
esse, ostendit
dei.*
2. Præludium. *Fides Catholica firmi-
ter tenet, esse Demones.*

*Mat. 8. 2.
Luc. 9. 11.
Marc. 9.*

Probatur Iob. 1. Cum venissent filij Dei ante faci-
ciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leui. 19.
prohibetur immolatio Demonibus fieri, & Deut. 32.
& alibi, & in nouo testamento Christus sepe eiecit à
corporibus obsessis Demonia, & S. Paulus ad Ephes. 6.
ostendit periculosum certamen, quod cum rectoribus
tenebrarum habemus.

Si ergo sunt Demones, necesse est eos ope-
rari, cum non sint otiosi, sed semper circum-
eant quærentes, quem deuorent.

*Ad male-
ficium tria
occurrere,
& qua.*

3. Præludium. *Vt maleficium fiat, de
quo hic agimus, tria concurrere necesse est,
Diuinam voluntatem permittentē, Dia-
boli potestatem perficientem atq; instigan-
tem, & hominis malefici voluntatem libe-
re consentientem.*

Cum enim Deus rerum omnium, quæ
eceli terræque ambitu continentur, prima sit
causa, Principiumq; mouens, in ipso sumus,
viuimus, ac mouemur, nec non omnia per
ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum
est & sit nihil; ideo cuncta diuinæ providen-
tiæ subduntur, vt nec capillus capitis pereat
sine ipsius nutu; id quod probat in suorum
consolationem, dum ait. Nonne duo passeris asse-
rentur? & vnus ex illis non cadet super terram sine
patre

patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes nu-
merati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus me-
liores estis vos. Si ergo Deus noluerit, diabolus
cum omni sua potestate nihil poterit in terra
nocere hominibus. Permittit autem Deus,
hanc Demonibus & maleficis potestatem: tū
ad manifestandum hominibus altitudinem
diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ e-
tiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad
declarandum iustitiam in eos, qui peccant, &
non agunt penitentiam: tum ad cognoscen-
dum, quod illi, qui contempta veritate ad pa-
trem mendacij conuertuntur, iuste decipian-
tur, & in varios errores perducantur. Dicit
quispiam: Quare Deus permittit, vt etiam in
sanctos & innocentes diabolus suam exerceat
potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. An-
thonij, Hilarionis aliorumq; sanctorum pa-
trum? Certissimum est, quod ratione mali-
tiæ & demeritorum, maior conceditur Dæ-
monibus potestas in malos, quam bonos;
quia mali meruerunt peccatis subijci, tanquā
vilissimi serui: à quo enim quis superatus
est, eius seruus est. Super bonos autem Dæ-
mon non habet potestatem ad perdendum,
sed tantum ad probandum. Iob. 2. Ecce omnia
quæ habes, in manu tua sunt: Veruntamen animam
ipsius serua. Et Tobia 12. Quia acceptus eras Deo, ne-
cesse fuit, vt tentatio probaret te. Ad hæc Deus
Opt. Max. qui suauiter omnia disponit, per-

*Quare
Deus ma-
leficia per-
mittit.*

2. Petri 2.

mittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur; partim in argumentum meritorum, quæ augenter ratione tribulationis patienter tolerata: partim in custodiam humilitatis, dum enim huiusmodi Dæmonis exercitijs se cognoscunt subiectos, humiliantur, cum ignorent amore ne an odio digni sint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori studio & diligentia rebus diuinis, sacramentis mysterijsq; nostræ salutis incumbant, quæ sunt oportuna arma ad euertendas æreas potestates. In horum confirmationem pulchra adferuntur à S. Augustino in psal. 77. in illum versiculum: Misit in eos iram indignationis suæ, &c. In filijs diffidentia, inquit, tanquam in suis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus suis: Et illic tamen quantum Dei iusto iudicio finitur. Sed aliud est quando potestas eiu^s etiam suis sicut ei placet tractandis maiore potestate prohibetur: aliud quando ei potestas etiam in eos, qui ab illo alieni sunt, datur. Sicut homo de pecore suo pro humano captu facit, quod vult, nec sanè facit, si prohibeatur à potestate maiore: De alieno autem pecore vt faciat, expectat sibi potestatem dari ab illo, cuius est. Ibi ergo potestas, quæ fuerat, prohibetur: hic autem quæ non fuerat, tribuitur.

4. Prælude. *Permissione diuina pramissa Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Dæmon uero plus potest quam Deus ei permittit.

Patet in iob. Ecce in manu tua est: verumtamen animā illius serua. & in Apocal. 20. Angelus catena ligauit Dæmonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerunt, & alia similia, vbi ad Cinifhes, quæ sunt muscæ minutissimæ, ventum est, delecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: Digitus Dei est hic, vt rectè notat S. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum custodia commissæ est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis potestas apud Doctores dicitur ligata ad sensum scripturæ, nõ ita intelligendum, quod per mortem Christi ita sit religatus in infernum, vt non possit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia vsq; ad aduentum Antichristi, quando eius potestas soluetur, vt malè Franciscus Ponzi-nibius in tractatu de Lamijs & excellentia vtriusq; nu. 36. videtur intelligere. Hoc enim argumento vtitur cõtra translationē realem, Diabolus ligatus est in inferno: Ergo non potest exire ad tentandum & portandum sagas. Sed hic sensus sapit hæresin, vt probè ostendit Barth. Spin. in Apologia 2. c. 5. contra Ponzi-pibium, cum sacræ literæ contrariū doceant.

2. Petri 5. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circumit quærens, quem deuoret, & Iphes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritus nequitie in cœlestibus. Vbi præmisit Apostolus hæc verba. Induite vos armaturam Dei: ut possitis stare aduersus insidias diaboli, Et Christus Apostolis reliquit potestatem ejiciendi Dæmonia. Tandem experientia compertissimum est multos indies vexari, tentari, & non raro possideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dæmones sunt ligati in inferno sed magnus numerus eorum habitat in aëre isto caliginoso iuxta Apostoli Petri doctrinam. De qua re Magister sententiarum & Doctores in 2. d. 6. tractant. Et præclare Guilielmus Parisien. scribit in 2. parte de vniuerso. Cum doctrina, inquit, Christianorum habeat euidenter in aëris parte caliginosa Dæmones quasi in carcere habitare usque ad diem iudicii: quæritur qualiter inde tam libere exeant, & in multitudine tanta? Aliquando enim totam terram quasi occupasse videntur in templis & statuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus limitibusque agrorum ac syluis, in fontibus atque fluminibus & locis amœnis, in quibus colebantur & respondabant. Aut ergo paucissimi remane-

bant

bant in aëre: aut incredibiliter numerosa est multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuisse, imò & adhuc habere egressum, cum ad incantationes, inuocationesque magorum, & Necomanticorum mox veniant. Quid etiam dicam de opere maioris minorisque circuli, in quibus tanta eorum multitudo apparet, ubi & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus suis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitibus quoque nocturnis, quid de satis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam seu Satiā ab abundantia & facietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præsertim à mulieribus, quæ anilibus deliramentis intendunt, cum hæc omnia maxime maligni spiritus videantur? Quomodo ligati, aut incarcerati censentur, qui ita discurrunt? Nam & Euangelium protestatur in vno homine legionem vnam fuisse. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Christianorum præactæ ambigere. Quod si reminiscaris sermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoque separatim ordine substantiarum constituent, quot sunt personæ in vna legione: videbis in vnoquoque ordine esse sex milia, & septuaginta sex legiones. Vnde nequaquam putandum est, quod ad libitum possint seuire in homines. Nec sine permissio-

pro-

providentia creaturis egredi queunt, & non
sua habitationem intrare: imò iusto Dei iu-
dicio illudunt, & penas varias infligunt ini-
quis, in quibus omnibus creatoris intentio
sancta & recta est, utpote decori iustitiæ, cor-
rectio peccatorum, punitio medicinalis cul-
parum, exercitatio electorum. Hæc Guilhel-
mus. Sed nunc ut ad propositum reuertamur
alligata est potestas Dæmonis non ita ut ten-
tare non valeat, sed ne tantum tentet, quan-
tum tentare desiderat, ut S. Augustin. lib. 20.
cap. 8. de Ciuitat. Dei docet, cum ait. Sed
alligatio diaboli est non permittere exercere
totam tentationem, quam potest, vel vi, vel
dolo ad seducendos homines, in partem su-
am cogendo violenter, fraudulenterue fal-
sando. Per Aduentum CHRISTI & mor-
tem eius ligata est potestas Dæmonis quia a-
perta est ianua paradysi, quæ ante clausa erat
cunctis, & nunc aditus mundis animabus
patet ad cælum per redemptionem Saluato-
ris nostri, & ubi abundauit delictum, super-
abundauit & gratia. Non tamen negandum
est, quin ex parte tentatorum, Dæmonis po-
testas respectu aliquorum magis sit soluta,
quam ratione aliorum. Quod S. Augusti-
nus in serm. 197. de tempore, qui est sermo
secundus de Dominica prima post Trinitatis
docet: Ante aduentum Christi, ait, fratres
charissimi

charissimi, solutus erat diabolus: veniens
Christus fecit de eo, quod in Euangelio di-
ctum est: Nemo potest intrare in domum
fortis, & vasa eius deripere, nisi prius alliga-
uerit fortem. Venit ergo CHRISTVS, & al-
ligauit diabolum. Sed dicet aliquis. Si alligatus
est quare adhuc tantum præualet? Ve-
rum est, fratres charissimi, quia multum
præualet: sed tepidis & negligentibus, &
DEVM in veritate non timentibus domi-
natur. Alligatus est enim tanquam inne-
xus carnis catenis, & neminem potest mor-
dere, nisi eum, qui se illi mortifera securita-
te coniunxerit. Iam videte fratres, quam
stultus est homo ille, quem canis in catena
positus mordet. Tu te illi per voluptates
& cupiditates seculi noli coniungere, & il-
le ad te non præsumet accedere: latrare po-
test, sollicitare potest, mordere omnino
non potest, nisi volentem. Non enim co-
gendo, sed suadendo nocet, nec extorquet
à nobis consensum, sed petit. Ex dictis
constat maiorem concedi potestatem Dæmo-
ni in peccatores, & maximam in eos, qui ma-
xima crimina cōmiserunt: cum gratia DEI,
quæ Dæmoni resistit, & ei manus ligat, longè
à sceleratis hominibus sit. Quare facile quoque
est quod Ponzinibius arbitratur, Deum non
permittere, ut diabolus portet sagas: Cum
omni.

omnium iniquorum, maximè tamen maleficorum princeps & caput sit diabolus, & ipsi sint membra eius, qui Deo permittente potest eos mouere, non est ambigendum, cum peccata eorum maxima maximè iram Dei prouocent, Deum permittente: qui enim permittit filium suum, in quo nullum vestigium peccati vnquam extitit, à Dæmone in montem duci, & ad pinnaculū templi constitui, nec non à membris suis Iudæis flagellari, & crucifigi? quomodo non permittet sceleratos maleficos & magos, vexare & mouere? Prædictæ doctrinæ admodum conforme est, & in sequentibus magis elucescet, quod prouerisimo habeo, in crimine nefando maleficorū & sagarum contra quorundam hominum ignorantiam, qui sæpius admirantur, quomodo homines minima data occasione in tam graue & horrendum crimen incidant, maxima crimina antecedere casum. Exempli gratia, vt ex quotidianis maleficorum confessionib⁹ percipimus: mulier ex aliqua desolatione redditur pusillanimis, statim aggreditur eam Dæmon: aut vir aliquam displicentiam concipit aduersum propriam uxorem, voluptateq; accenditur in aliam, in cuius forma se offert mille artifex & vincit. Vel iuuenis aliquis voluit obambulans solus cogitationes in animo turpes de rebus venereis, in promptu apparet traditor in specie formosissimæ

simæ feminae, & his habitis leuib⁹ occasio-
nibus Dæmon statim proponit consilium, &
promittit quod velit facere voti compotes, si
Deo abrenuncient, & castra sua velint sequi,
his propositis miseri morè traditori gerunt,
de his omnibus exempla plurima sunt in pro-
cessibus nostrorum iudicum. Dico ergo has
leues occasiones & causas proximas, quæ Dæ-
moni portam aperiunt, multo grauiora pec-
cata præsupponere, quæ diuina sic exigente
iustitia, demeruerunt casum in tam abomi-
nabile facinus. Quia & diuinis literis, & do-
ctissimorum virorum auctoritate compro-
batur, quod præcedentia peccata quandoque
sint causa aliorum. Sic Paulus Rom. 1. Quia
non probauerunt Deum habere in notitia,
tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt
faciant ea, quæ non conueniunt, & in deside-
ria cordis eorum. Esaia 6. Excæca cor po-
puli huius, & aures eius aggraua. Sap. 2. Excæ-
cauit enim eos malitia eorum. Sic etiam in sa-
cris Deus dicitur excæcare, & aggrauare aures,
vt videntes non videant, & audientes non in-
telligant. His accedunt Doctores, S. Gregor.
homil. 11. in Ezechielem, Iustus & omni-
potens Deus, cum præcedentibus peccatis iras-
citur, permittit vt cæca mens etiam in alijs
labatur. S. August. in lib. 83. quæstionum. q.
79. S. Thom. 12. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2. &
alii alibi. Quare omnes, qui non vident, quan-
do dia-

do diabolus Dei abnegationem proponit, & abrenuntiationem eorum, quæ in Baptismo promittuntur, desiderat. (quod Demonis negotium sit) necesse est, quod excæcati nō videant, quis enim nisi cæcus tam oculis corporis quam cordis, si audiat sibi proponi Dei abnegationem nō exhorrescat? quis tam à mente alienus, si adhuc scintillare lucis irradiet, metu non concutiatur, si tale scelus obijciat? Certum ergo videtur, talia præcessisse scelera, quorum poena est, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Atq; hoc singulare est inimici & hostis studium, nec Dei prouidentia permittit, quod animam inuadere possit, quæ peccatis & sceleribus prius se non priuarit amicitia & gratia Dei. Sic Cassian. in collationibus patrum collat. 8. quæ est Abbaris Sereni ex collatione S. Anthonij, probat & definit nullatenus Dæmonem posse mentē cuiusque vel corpus inuadere, nec habere facultatē in cuiuslibet animam penitus irruendi: nisi eam primo destituerit omnib; cogitationibus sanctis, ac spiritali contemplatione vacuā nudamq; reddiderit. Quod idem rectius suo more similitudine ostendit D. Chrys. li. 2. de prouidentia Dei. Quemadmodum, inquit, hi, qui parietes suffodiunt noctis tempore extincto lumine, & furari opes, & earū dominos cum omni facultate iugulare possunt: Ita & hic (intellige Dæmonē) per

gagaa

ecce noctis errorem ac tenebras marorem offendens, cogitationes omnes, quæ ad munimē nostrū esse possunt, subducere prius ac furari nititur, vt desertā ac sine adiutorio animam inuadens plagis innumeris confodiat. Ad idem facit Glossa Math. 4. in illa verba. Si cadens adoraueris me, cum insert. Ergo qui adoraturus est diabolū, ante corrui. Si quis obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, Anthonium, aliosque viros sanctos etiam reliquit Dæmoni, ad tentandum & vexandū potestatem. Ergo ratione peccatorum non permittit Deus tentationem & deceptionem. Facilis est ad hoc Responsio: concessa est in viris sanctis Dæmoni potestas ad exercitium & coronam, in læsione & vexatione aliqua corporali sine villo animæ vulnere: vt patet in Iob. Ecce omnia in manu tua sunt, veruntamen animam eius serua. At respectu maleficorum est concessa potestas ad interitum etiam animarum, quia Dæmon tam animam eorum sibi vendicat per consensum in tam immane scelus, quam etiam in corpus dominatur, quod verberibus quoque subiicit, si maleficus pro suo beneficiato seruitutem ei non impendat. Sunt enim malefici & sagæ quāsi asini diaboli, ipsū quasi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permissione diuina id demerentibus peccatis in tanta sunt cecitate, quod videntes

B

2

903

non videant, & audientes non intelligant. Quod si quis obijciat contra dicta illud Apocalypsis cap. 20. Cum consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere suo, & exiet, & seducet gentes: quod erit tempore Antichristi, quando erit tanta tribulatio, vt etiam si fieri possit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Pontianibus loco citato. Respondeo cum Magistro & alijs in 2. d. 6. quod cum hæc de Lucifero intelligantur, siue in infernum demersus sit, siue non: credibile est, eum non habere potestatem tantam accedendi ad nos; quantam habebit tempore Antichristi, in quo fraudulenter ac violenter operabitur. Et ideo tunc dicitur soluendus, quia maior ei potestas propter maiorem hominum malitiam, & incredulitatem dabitur à Deo ad tentandum homines, quam modo habeat. De hac autem alligatione & solutione diaboli latè agit S. Augustinus lib. 20. cap. 8. de Ciuitate Dei, quem studiosus lector videre poterit.

In maleficijs. Præcludium. *Ad maleficium præter diuinam permissionem, & diaboli potestatem, requiritur hominis libera voluntas, quæ ex malitia consentit in maleficium, quia diabolus tanquam instrumento utitur ad effectum.*

Affectat

AFFECTAT enim diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde sicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramentis, hominum salutem eorundem ministerio operatur, etiam de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: Ita diabolus in perditionem, maleficorum opera, suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum diaboli opus. Accedat ergo consentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficii, necesse est, quod quidem arbitrium potest diabolus, vt refert Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare, cogere autem præter voluntatem omnino non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes, si vis, probas: si nolis, improbas. Quam diu ergo homo in statu presentis vitæ est, cum liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, Prouerb. cap. 21. *Cor regis in manu Domini*. Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo cõfutatur, qui cõsent haud fieri posse, vt malefici iterum conuertantur ad saniorē mentem, quando semel Dæmoni sua no-

Malefici cõuer-
sari possunt, si vo-
lunt.

B

3

mina

DE CONFESSIONIBVS

mina dederunt, & Christiana fidei abrenun-
ciarunt. Sed hic error cum sit falsissimus, à
Concionatoribus ab humanis mentibus ex-
tirpandus est: multos enim trahit in despe-
rationis peccatū, quā ad Christum redirent;
tollit libertatem arbitrij, gratiam Dei exte-
nuat, & diabolū potentiorē facit ad per-
dendum, quā Christum ad saluandum,
contra veritatem ab Apostolo traditam, Rom.
5. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit &
gratia. Videmus etiam, quod aliqui se voto
religionis solemnī, corpore & animo in per-
petuum Deo consecrarunt, ipsiusque castra
multis annis secuti sunt, qui quandoque in
fine vitæ Dæmonis suggestionibus impulsī,
opostatæ fiunt, & suauē Christi iugum dere-
linquunt. Quanto magis, qui infelices Dæ-
monis sodalitiū sequuntur, etiam si eius
obsequio se deuouerint, poterunt gratia Dei
adiuuante, quæ omnibus petentibus datur,
ad communionem fidelium, si velint, redire,
& durā diaboli seruitutem excutere, &
hæc doctrina hoc infelici tempore sepius po-
pulo inculcanda est.

6. Præludium. Præcedenti affine.

Omnia in-
leficorum
opera sunt
ex pacto cū
Dæmone
tacito vel
expresso.

Omnia opera maleficorum effectum for-
tiuntur ex pacto expresso, vel tacito cū Da-
mone, ita vt semper, quando vult maleficus
operari, expresse vel tacite inuocet Dæmo-
nem

MALEFICORVM.

23

nem in auxilium, vt concurrat ex pacto.

Hoc præludium, cum tota opera magorum & ma-
leficorum fundetur in pacto & quasi conditio cū Da-
monibus, vt attestantur Doctissimus in Theolog. Fran-
ciscus Victoria in Relect. de arte Magica, & Iosephus
Angles in 1. par. Florum qq. Theologicarum in 2. in q.
de eadem materia, latius quam in priori editione est
extendendum, maxime cum Ioannes V Vieri celeberr
in Medicina, & vir variae lectionis, qui fere totam
machinam maleficorum & Sagarum in phantasmata,
melancholiam & illusionem refert, hoc sædus etiam &
pactum imaginariū, & impossibile indicat, & satis
congruē ad suū propositum: Quia destructo funda-
mento, quæ ex ipso sequuntur, destructa censentur: &
cum dictus Doctor Medicus in ipso fundamento cacu-
tiat sicut etiam in quibusdam alijs principalibus pun-
ctis huius materie, habeatq; aliquos suæ opinionis di-
scipulos: suscipi doctrina de pacto Magorum & male-
ficorum stabilienda est, vt firmo iactō fundamento,
adificium firmiter stet. Impugnat dictus auctor pa-
ctum hoc & sædus præcipue in lib. de Lamys ca. 7.
& 8. & 23. & de prestigijs Demonum lib. 6. ca. 27.
& in d. cap. 23. non constare dicit de pacto, nisi ex
propria stupidarum delusarumq; anicularum confes-
sione. Et in d. 6. 27. argumentis impossibilitatem pa-
cti arguit, quæ infra soluentur.

Vera & Catholica doctrina est intercedere
posse pactum, & de facto interuenire in ope-
ribus Magorum & maleficorum. Probatur

B 4

in pri-

in primis ex illo Esaie 28. Dixistis, percussimus scelus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præsentem sensum, allegarunt S. Thomas 2 2. q. 95. artic. 4. in corpore. Alphonsus Castren. lib. 1. de iusta hæreticorum punitione. cap. 14. Mart. Nauarrus de poenitentia d. 1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland, lib. 2. de Sortilegijs q. 3. & alij alibi. Clarius idem probat illud Euangelij Matth. 4. Iterum, inquit scriptura, assumpsit eum in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus. Vade Satana, Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Hic percunctor an hæc non sit species & forma pacti: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris. Quis enim iurisperitorum dubitauit pacta fieri hoc modo, per si, dabo hoc, vel tantum, si hoc feceris. L. hoc iure ff. de donationib. L. Labeo scribit, si mihi Bibliothecam. L. Iuris gentium ff. de pactis. Baldus in Tractat. de pactis à numero 20. Ioan. Baptista Caccialupus in Tract. de eadem materia. q. 6. & alij in ll. allegatis. An non etiam formæ contractus innominati sunt, secundum leges & omnes Doctores hæc? Do ut des, do ut facias, facio ut facias, facio ut des. ff. de præscriptis verbis: & in factum actionib. L. Naturalis meus, Glossa & DD.

ibidem

ibidem. Angelus, Syluester, Aurea Armilla, & omnes sumistæ in verb. Contractus. Quid ergo aliud sonant secundum legitimum, naturalem & verum sensum hæc verba. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, nisi pactum tibi dabo, si exercueris actum adorationis, do, si hoc feceris: hoc modo etiam semper nostros maleficos & sagas in primis aggredditur. Si Deo & suis abrenunciaueris, mihiq; adhaeris, liberabo te, à tali desolatione, aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut offeram voluptatem ad libitum, aut faciam te voti compotem, &c. Vt non modo percipimus ex confessionibus stupidarum animalium, sed etiam virorum doctorum vtriusque status, Ecclesiastici & ciuilis, hominum, iuuenum & senum, (quod sane dolendum,) imò etiam conuersorum & poenitentium. Deinde ad probationem dictæ veritatis accedit canon, 26. causa, quest. 2. cap. Illud: ex Augustino in hæc verba. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriae, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Daemonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiae constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano. Nec abhorret lex ciuilis hoc pactum. C. de malef. & mathem. in l. multi: dum ait, manibus accitis, id est, secundum Glossam, Dijs infernalibus. Quomodo vocati veniunt Demones, nisi ex pacto? Certè huma-

B 5

tè huma-

te humana potestas, cum sit inferioris ordinis, & longe inferioris virtutis, Dæmonem ne minimum quidem cogere posset vt accitus compareret, nisi pactum intercederet. Sed plura pro explicatione istorum verborum adducemus Deo volente in Commentario in titul. C. de malefic. & mathematic. in d. l. Multi: quem præsentī tractatui statim subiiciemus. Comprobat etiam hoc pactum communis Theologorum sententia. D. Cyprian. in libro de duplici martyrio attestatur, quod qui magicis artibus vtuntur, tacite CHRISTVM abnegent, dum cum Dæmonibus habent foedus. Imo ipse Cyprianus, vt omnibus constat ex actis ipsius, chyrographo se obstrinxerat Dæmoni, cum adhuc Magus esset: Quod quidem adhuc aliquando pessimi Necromantici, & aliqui etiam malefici proprio sanguine subscribunt, & diabolo in signum fidelitatis & seruitutis tradunt: S. Augustin. lib. 2. de doctrina Christiana a cap. 20. cuius verba relata in d. cap. Illud: S. Thomas in 22. loc. citat. & in quæst. 96. sæpe. S. Antonin. 2. part. titul. 12. Guilhelmus Parisiensis in tractat. de fide & legib. fol. 45. colum. 2. in editione Parisiensis de Anno Domini 1516. Scotus in 4. dist. 34. Gabriel. in 2. d. 8. quæst. 2. artic. 4. dub. 2. Syluest. & Angel. in verb. Superstitio, & maleficium. IOANNES Gerson in pri-

In prima parte in Triologio Astrologiæ Theologizatæ. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus à numero 85. Ioannes Tritemius de reprobis & maleficis ad quæstiones propositas à Maximiliano Cæsare. Franciscus Victoria, Castrensis & Iosephus Angles loc. citat. Ioan. à Turrecremat. in d. c. Illud: 26 quæst. 2. Martin. Nauar. in manuali confessoriorum cap. 11. numero 25. & alij communiter alibi. Consentunt iurisperiti Paul. Grilland. in d. quæst. 3. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in cap. 61. Practicæ criminalis. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 3. & 4. de Dæmonomania Magorum, & in confutatione opinionis VVieri pag. 440. in editione Basiliensi de Anno Domini 1581. accedit Thomas Erastus Medicus in Dialogo de Lamijs, qui doctissime confutat opinionem VVieri, ad propositum, tacito nomine. Atque hanc Catholicam sententiam determinauit Vniuersitas Theologica Parisiensis Anno Domini 1398. 19. Septemb. damnando errores aliquos circa materiam superstitionum. Hos autem articulos ponunt Gerson in prima parte suorum operum: & Bodinus in initio sui libri, & alij alibi.

Tertius articulus ad nostrum intentum talis est. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit ido-

sit idololatria, vel species idololatriæ, error, Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari, hæc in d, articulo.

Dicit aliquis. Quare seruant huiusmodi pacta & promissa Dæmones, cum tamen sint mendaces, & fallaces? Dico in primis, quod nec semper seruant, nec seruire possunt, cum non sit in eorum potestate. Hinc Christo promittebat matth. 4. dare omnia regna mundi & gloriam eorum, quæ tamen non erant in eius potestate. Vnde Remigius in illum locum. Miranda est diaboli dementia; illi promittebat dare regna terrena, qui suis fidelibus dat regna cælestia, & gloriam mundi, qui est cælestis gloriæ Dominus. Et Hier. in eadem verba, tomo 9. Arrogans & superbus de iactantia loquitur. Non enim potest omnia dare, cum sciamus plerosq; sanctos viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euangelij videtur Michael Psellus in li. de Dæmonibus: quando dicit. Etsi Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt; Quippe cum imperium nullum habeant, sed visu tantum quædam inania suis cultoribus asserunt, varia prorsus & instabilia, Sic innumerabilibus processibus constat, quod maleficis in principio subuersionis pecunias argenteas, sicut etiam S. Anthonio

thonio Sportam argenteam ostendebat, promittat, ostendat, & det. Quas cum putant se habere, & eis volunt vti, pecuniæ resolutæ sunt in stercore equorum, aut aliam vilem materiam. Non tamen negandum, Dæmonem aliquando veras pecunias dare, vt sua mancipia confortet in malo, ne si ipsum semper mendacem inueniant, fidem nõ habeant, scit enim illud cõmune pronunciatũ, Mentiri solito, verũ non creditur vlli. Huius rei exemplum libet hic inserere de, scemina nota Treuiris, Colonig. & in locis vicinis. Ex cuius processu indicali & criminali Authenthico manu notarij scripto, corã iudice & scabinis, aliqua puncta ad instructionẽ congruis locis inferemus presentĩ additioni: Quare altius cursus rei reperendus est. Fuit scemina satis diues in Pago distanti à Treuirensi Ciuitate paruo miliari, nomen Pago Rouer, & Famina Meisenbeins Anna. Hæc cum multorum suæ sectæ virorum & mulierũ denuntiationibus, & alijs indicijs in vehementem venisset maleficijs suspicionem, ab incolis Pagi Rouer apud officiatum siue præfectum loci accusata tanti criminis, clam se subtraxit, & aliquot septimanis in locis vicinis delituit. Tandem à nobili & valido viro Ioanne Piesport Officiato Abbatis monasterij S. Maximini extra & prope muros Treuirenses, cuius iurisdictioni ratione domicilij subdebatur, requisiti &

sita & monita ad comparandum & purgandum super iudicijs. Requisitione non obstante, criminis conscia mulier, adhuc ætatis medix, prima habita oportunitate, nauigio in flumine Mosella Coloniam se recipit. Deinde temporis successu, Deo sic disponente, vt occulta & nefanda crimina prodantur & puniantur, dicta rea ab alijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabus, quos etiam tanti sceleris & aliorum grauissimorum participes reddiderat, vehementius adhuc delata. Seduxit enim duos proprios filios, & duas filias: alter filius, & vna filia ante capturam matris, in magna pœnitentia cum multorum mœore, vitam laqueo finiuerunt, & corpora igne consumpta: Alius filius, & filia adhuc impuberes in custodia detinentur, & instruuntur. Deus det ipsis bonam mentem, & constantem conuersionem. Cum autem maior natus filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, sententiam criminalem in confesso Officiati, Prætoris & Scabinorum, coram Tribunali acciperet, vehementer & impense, zelo salutis maternæ, vt pium filium decebat, inflammatus, rogauit iudices, vt studio cogitarent, & industria laborarent, si qua ratione & via matrem ream comprehendere possent, vt tandem in hac vita conuersa ad Deum, pœnitentiam, temporali ignominia, & momentanea

mentanea morte æternum & infinitum redimeret supplicium tantis criminibus debitum & præparatum, si in hac vita pœnitentia non expientur. Iuuenis, honestissima, & plenissima misericordix petitione, nec non etiam scelerum multitudine magnitudineque, quæ rea mater commiserat, dictus Officiatus rectè excitatus, Senatui Coloniensi, & bonis amicis Coloniae, qui negotium promouerent, proprio & ad rei expeditionem exercitatio nuncio scripsit. Amplissimi & nobilissimi Senatus prouidentia, & diligenti dispositione, Rea Colonia inquisita, & cum subinde ades & domicilium mutasset astutia, vt non facillè inueniretur, tandem reperi, & missa Officiato S. Maximini prædicto, comitantibus tribus, aut quatuor fortibus & armatis custodibus, & sic quinta Octobris Anno Domini 1590, adducta, & tradita in custodiam Monasterij S. Maxim. Octaua eiusdem mensis, Officiatus reproducta copia indiciorum coram prætore & scabinis, eorum consiliis & iudiciis requisivit: Qui iudicarunt, quod rea beneuolè & serio interrogaretur, & nisi veritatem se fateretur, moderata tortura adhiberetur. Et sic factum est prius constanter negauit adhibita tortura cōfessioni initium dedit & paulatim continuauit. Inter reliqua confessionis puncta, confessæ fuit, quod cum à proprio marito durius tractaretur, & vnus proles

DE CONFESSORIVS

32
prolis mors subsequeretur, grauius commo-
ta cogitare cepit, se à Deo derelictam esse, ani-
mumq; abiecit. Quas cogitationes & similes
cum mente volueret, Dæmon in forma viri
nigris vestibus induti nocte prope lectum ap-
paruit, & dixit: Si Deo, à quo deserta esset,
vellet abrenunciare, sibiq; adherere, & ope-
ram addicere, quod pacem se procurantem ef-
feret habitura. Sic excecata statim fidem Dæ-
moni dedit, Deo, Beate Virgini, quam *Latan*
malus spiritus appellabat, atq; omnibus san-
ctis abrenunciavit, & dixit, Deus, ex quo au-
xilium ferre reculas, intermitte. Statim ama-
sius, qui se *Gedderhanf* nominabat, frontem
tetigit, ac si crisma eradicaret, pedes habebat
albinos. Cum Dæmoni deceptionem obij-
ceret, eumq; mendacem assereret, pro consolati-
one dedit ei duplicem ducatum, verum, le-
galem, & bonum, quem in marsupium repo-
suit, & alijs pecunijs adiunxit. Hæc mulier,
vigesima die mensis octobris Anno Domini
1590. viuæ igni tradita est, & bonum vitæ fi-
nem habuit. Deinde, vt ad propositum reuera-
mur, secundum *Scorum*, & *Gabrielem* loci
citatis, & alios alibi, Dæmones seruant pacta
& promissa, non quia veraces, sed vt alijs
eis adherent, quia si nulla pacta seruarent,
nulli homines eis seruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum
secundum leges & Iurisperitos, duplex est pactum

MALEFICORVM

33
atum; Tacitum & expressum. L. Labeo. L.
Item quia conuentiones. ff. de pactis. Barth.
Bald. Iason & DD. ibidem: Ita etiam duplex
intercedere potest pactum inter hominem &
Dæmonem: Tacitum, & expressum. Tacitum
est, quando aliquis contendit facere aliquid
per causas, quæ nec virtute naturali, neque ex
diuina aut Ecclesiastica institutione possunt
illud efficere, vel quando huiusmodi causæ
tanquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ
possunt talem effectum producere, vt expli-
cat Nauar. in manuali Confessoriorum ca. 11.
num. 25. & satis colligitur ex d. artic. Parisien.
Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex
curiositate, quando vident suas uxores se vn-
gere, vt ad cursum & congregationem no-
cturnam proficiscantur, Ipsi eodem vnguen-
to se vngunt, & sequuntur. Cuius rei exem-
pla *Grillandus* & alij referunt. Quia enim
fidem habent, quod tali vnguento vis insit,
tacite consentiunt in opus diaboli, qui accu-
rit, & auxilium fert. Pactum expressum est,
quando consensus exprimitur per verba, nu-
tus, aut signa. Cuiusmodi est illud, quod vt
plurimum malefici faciunt, quando Deo
abrenunciant, & Dæmoni in seruitutem se
tradunt. *Grillandus* in d. q. 3. *Damhauderus*,
Castrensis & alij duplicem etiam distinguunt
Sortilegorum professionem. Tacitam & ex-
pressam. Tacita professio est promissio quæ
dam,

*Duplex pa-
ctum potest
esse inter
hominem
& Dæmo-
nem.*

*Sortilego-
rum profes-
sio duplex.*

dam, quam quis facit alteri professio de obsequando, quæ sibi mādauerit sub promissione, quod grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia: dummodo fidem Catholicam abiciat, & omnia Ecclesiastica sacramenta contēnat & repudiēt, atque adhæreat cultui & obedientiæ sui magistri, & hæc professio dicitur tacita, quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum eius ministro: nec interueniunt solemnitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione. Expressa est, quæ fit cum proprio Dæmone: & ista adhuc duplex est. Una quæ dicitur sollemnis siue publica: & altera priuata. Solemnis est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in folio Maiestatis, more principis, quando fiunt vniuersales congregationes certis nocturnis horis & quatuor anni temporibus. Solent enim, ut nostri malefici & sagæ referunt, in quatuor anni temporibus, nocte, quæ intercedit inter diem Iouis & veneris, celebriores habere conuentus: in quibus multi conueniunt omnis sexus & conditionis homines. Priuata est, quæ fit cum ipso Dæmone pacto expresso, citra tamen solemnitates & hominum multitudinem. Hanc solent facere statim, quando transeunt in societatem Dæmonis. Tunc relinquunt prius Deum, abnegantes eius nomē & baptisimū, & reliqua sacramenta Ec-

clæ Ecclesiæ. Deinde adhærent Dæmoni, eademque perpetuam obedientiam spontanea voluntate promittunt, ita ut penitus subditi Diaboli efficiantur. Et sicut veri Christiani secundum scripturam admonentur, ut omnia opera sua bona faciant, & incipiant in nomine DEI, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultum dirigere. Nunc ponenda sunt fundamenta d. Doctoris, quibus pactum hoc impugnatur, quod fieri nequeat. Primò, ratione personarum: naturarum diuersitas non patitur, quia cum nulla communio sit inter Dæmonem & hominem, nullum potest esse pactum, aut contractus. 2. Ratione rerum: Quia quæ dari fieriue non possunt nec de iure, nec naturaliter, eorum nulla est penitus obligatio. 3. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactoque: Quia nec in stipulantium est potestatem, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. 4. Ratione formæ: quia non ea sit, quæ dat esse rei, cuiusque ommissio vitiat actum. 5. Ratione dissensus: Quia semper de alio & aliter sentit Dæmon, quam homo. 6. Et postremò non nisi imaginariū est vniuersum negotiū. 7. Præterea aniculæ, quæ plerumque lamiæ dicuntur, circumueniuntur dolo, fraude, astu, ignorantia ac errore: ergo non potest esse contractus

tractus & pactum. Hæc argumenta ponit lib. 6. de præstigijs Dæmonum cap. 27. pag. 779. In lib. de Lamijs cap. 7. aliter improbat pactum. Dæmon cum spiritus sit, carnem & ossa non habet, quare extensa manu firmaq; stipulatione lamiam recipere non potest, vt tractatur & dicitur de professione Sagarum. Præterea doli hæc stipulatio, in perniciosum finem conficta, contra Dei voluntatem, si tantum habebit momenti, vt nulla queat rescindi ratione, & necessario eius virtute alter alterius voluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: Cur pactum illud prius in baptismo, ex peculiari Dei voluntate & mandato, solemnibus verbis verè sancitum, & quidem interpositis fideiussoribus, tanquàm prærogatiua, non præponderabit? Alia profecto contractus est firmitas inter Deum veracem & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè præstat, nec data manu præstigiola deludit, non saltat, nec conuiuatur, vel similibus rebus ludicris, quibuscum paciscitur, nequiter fallit, dementatue, quemadmodum hic commentitio carnali corpore amarius. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid veritatis hic sit admissurus. Hæc ibidem ille Doctor.

His argumentis facilè est respondere, si clarè & dilucidè res intelligatur, & distinguenda di-

da distinguantur. Pactum enim definitur esse, Duorum, vel plurium in idem placitum & consensus. L. 1. ff. de pactis, & dicitur à pactione, id est, pacis actu. Pacisci enim est actus concordie: Sic potest dici pactum, quasi ad pacem habendam factum. Panormit. in ca. 1. de pactis. Vnde pacta diriguntur ad conseruationem pacis, concordie & societatis. Hinc optimè intelligitur Caietani doctrina, super 2. 2. S. Thom. q. 95. art. 4. quod pactum initum cum Dæmone dupliciter intelligitur. Vno modo, pro conuentione cum Dæmone facta; vt, faciam hoc, vt facias illud, &c. Alio modo pro sociali actu cum Dæmone; Et licet pactum & scædus propriè sonent conuentionem, tamen etiam in materia superstitio-num, & sortilegiorum accipiuntur & intelliguntur secundo modo: & tunc pactum tacitum intelligitur, sicut inuocatio tacita. Deinde pacta distinguuntur à iure & Doctoribus, in vtilia, vel vt aliqui vocant, valida: & inutilia, siue inuailida, vel nulla. Et sic pacta vtilia ab inutilibus distinguuntur per essentiam. Nam vtilia pacta habent esse. Inutilia non. L. Iurisdictionum. §. pactorum, & §. si ob maleficium. ff. de pactis. & L. pacta quæ contra. C. eod. tit. & in reg. Quæ contra ius, de regul. iuris, in 6. Caccialupus in tract. de pactis q. 6. Bald. in tract. de eadem materia. & in d. l. Iurisdictionum. Bartol. Alberic. Iason &

*Quomodo
pacta di-
stinguun-
tur.*

38 DE CONFESSIONIBVS

alij in d. §. Si ob maleficium. Ad quam materiam multas adfert allegationes Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo pactum vers. Pacta inualida. Hanc distinctionem si perpendisset dictus auctor, vidisset argumenta sua, que ponit, nihil probare. Probant enim hoc, quod omnes concedimus, & iure tam canonico, quam ciuili probatur: pacta, quæ fiunt cum Dæmone, non esse utilia, sed inualida, nulla, turpia, contra legem diuinam & humanam, nullam inducere obligationem, repudianda, & rescindenda. Quia pacta contra bonos mores, & ob maleficia perpetranda iniuncta, cum sint turpia, contra legem Dei, sunt inualida, & nulla. De talibus pactis tractant DD. Iuris in d. §. si ob maleficium. Quare auctor rectè dixit: disparitatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt inter Deum & hominem, & inter maleficum & Amicum, nescio quid veritatis sit admissurus. Pacta enim, quæ fiunt Deo, fiunt de rebus ad salutem animæ & corporis spectantibus, ideoq; sunt utilia, valida, & habent essentiam, inducunt obligationem. Quæ verò maleficus cum Amico sunt in perditionem animæ & corporis, diuinâ maiestatem ledunt, & sunt in fauorē inimici Dei & hominū. Atq; hic si benè aduertisset, in argumentis proprijs contrarietate admittit, cum dicat disparitatem naturarū arguere impossibilitatem contractus & pacti, & tamen

Disparitas
est inter pa-
cta homi-
nis cū Deo,
et homi-
nis malefi-
ci cū Deo
quod.

men probet contractū & pactū inter Deum & hominem esse: & sacra littera ita esse clarissimè attestantur. Quia cum Abraham, Moyses & alijs patribus Deus habuit pacta & scedera Genes. 9. Recordabor scederis mei, quod pepigi vobiscū. Et iterū ibidem, statuam pactū meum vobiscū. Gen. 17. Ponam pactū meū tecū, & eris Pater multarū gentium. Deut. 5. Deus noster pepigit nobiscū scedus. & 7. cap. & alibi. Si ergo propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum est diuersitas, cum homo sit corporeus, Dæmon spiritualis: quomodo non magis repugnat fieri cum Deo, cum maior disparitas, si verum sit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim est disparitas quantum ad compositionē hominis ad Deū, quam ad spiritualement creaturam. In Deo nulla omnino compositio admittenda: At in spiritali creatura licet non sit compositio physica ex materia & forma, siue corpore & anima, est tamen metaphysica ex actu & potentia. Vnde liquidum est, quod homo cū spiritu potest pacisci, & quod nihil disparitas prædicta impediatur. Est enim similitudo & communicatio inter spiritualement & corporalement creaturam, quantum ad intellectum & voluntatē, quarū potentialium actus cōcurrunt ad pactum, vt ex definitione pacti clarum est: qua definitur esse duorū vel plurium,

plurium, intellige, personarum, in idem consensus. Cōsensus spectat ad voluntatem. Voluntas autem in spiritali creatura etiam est. Membra corporea, non tam requiruntur ad essentiam contractus & pacti, quam ad eius expressionem & manifestationem, vt noster consensus alijs, cum quibus volumus pacisci & consentire, innotescat. Quare sicut spiritalis creatura in corporibus assumptis nobiscum conuersatur, sonum vocalem, articulatum, & quasi humanum format: ita etiam potest consensum & pactum exprimere, & cum homine conuenire. Nam si Dæmon Christo verbis expressis, vt Euangelica historia clavis verbis loquitur, pactum obtulit: quid obest quo minus alteri idem offerre possit? Etsi tamen verum est, quod homo debeat dissentire à Dæmone: tamen tanta est Dæmonis astutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei consentiat sapius in multis, vt omnibus ratione vtentibus constat. Nec etiam quicquam ad rem facit quod dicatur, sagas dolo, astutia & errore decipi: & ideo nō esse pactum: sed tantum arguit tale pactum non esse seruandum, sed rescindendum: Dolo malo, ait prætor, pactum se non seruaturū. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. L. Iurisgentium conuentiones. §. Pactorum autem ff. de pactis. & dicitur iniquum dolo factum & fraudandi causa. ibidem §. Sed

Sed si fraudandi. Quod etiam dicitur non nisi imaginarium esse vniuersum negotium. Qua facilitate asseritur, eadem etiam reiicitur: nec solum constat propria anicularum illularum confessione, sed etiam Doctissimorum in Theologia & Iure auctoritate, & innumerabilium vtriusque sexus & status hominum testimonio, qui tale fædus nō dormientes, sed vigilantes, solutis sensibus, cum Dæmonibus inierunt in Germania, Italia, Gallia, & alijs locis. Qui autem omnia imaginaria & phantastica opinatur, quæ Sacrae literæ, graves Doctores, & mille hominum expertorum testimonia confirmant, multum phantasia perturbatus est. Quod vero plurimi vtriusque sexus homines confiteantur, quod in abnegatione fidei, quando fædus initur, Dæmon malefico aut sagæ Chrisma è fronte eximere & eradicare contendat: id sanæ intelligendū, quia Dæmon, qui vbiq; suum lucrum & humanæ salutis interitū querit, hic etiam Christianis hanc vult suggerere superstitionem, vt credant, aliquem effectum hanc eradicationem habere, & se minus hoc modo potentes fieri ad resipiscendum à tam infœlici statu, & ad rumpendum fædus iniquum, per penitentiam & veram ad Deum conuersionem. Chrisma, quo Christiani more Catholico in baptismo vnguntur, in corpore & fronte amplius non hæret, sed diu aqua idem deterfit,

nec tam chrisinate vngimur, ob corporis com-
modum, quam animæ salutem. Chrisinatis
virtus animam afficit. Vnde eradicari Diabo-
li vngulis non valet. Qua de causa nec de por-
tio Sagæ chrisinate iniunguntur, sicut nec bar-
ptizantur, quando ad cor redeunt, & suo crea-
tori corde contrito & humiliato reconcilian-
tur. Character, qui secundum Conciliorum &
Theologorum Catholicam doctrinam efficit, ne
sacrum baptisma reiteretur, indelebiter ani-
mæ inhæret, corrumpi nequit: Cum quic-
quid corrumpitur, ad corruptionem subiecti
intereat, aut à contraria qualitate expellatur.
Character autem inest animæ tanquam subie-
cto, quæ corruptioni non est obnoxia, nec etiā
characteri quicquam contrarium est, à quo
expelli queat. Nec puto quod omnes malefi-
cos aut Sagas in fronte vngulis tangat, sed tan-
tum minus instructos in fide, & superstitio-
sos, qui ea laborant persuasionem, quod talis
eius tactus in fronte aliquē fortiatu effectū

*Modus co- 7. Præludium. Ut cognoscamus, ad
gnoscenti, quæ maleficorum opera se extendant ex
quousque permissione diuina, necesse est intelligere
maleficorum opera se ex quæ operationes Demonis potestati subie-
tendans. ita sunt.*

CVM autem tanta eius potestas sit, ut nul-
la vis super terram comparetur ei, attē-
stanto

ante Iob. ca. 41. impossibile est hominē scire,
quid possint Dæmones per naturæ suæ con-
ditionem facere, nisi per donum Dei iuxta
Apostolum dicentem 1. cor. 12. *Alia diuinitio
spirituum, ut S. August. docet lib. 3. de Trinit. cap. 9.*
Si autem ex sacris literis constet aliquid Dæ-
monum potestatem excedere, id nullatenus
credendum est malefico, aut magos posse ef-
ficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos
& magos multa posse ope diabolica facere,
quæ homini imperito impossibilia videntur,
cum proportionem nostri intellectus supe-
rent, nec sub sensum & phantasmata cadant,
à quibus nostra cognitio initium sumit.

8. Prælud. *Firmum illud ad multas Dæmones
difficultates tollendas in hac materia sta- retinuerit
tuendum est pronuntiātū, cum D. Dionys. de post lap-
sum dona
diuinis nominibus, c. 4. approbatum à S. Thom. 1. par. naturalia,
q. 64. art. 4. in Dæmonibus dona naturalia nequaquā
mutata, sed integra & splendidissima mansisse.*

QVARE tanta est eorū pura naturalis co-
gnitio, & operandi potestas, quanta An-
gelorū. Subiecta autē est materia horum infe-
riorū Angelis tam bonis quam malis, quan-
tum ad motum localem, idq; ex naturali re-
rum ordine, quia cum natura corporalis infra
spirituale sit, tanquā imperfectius sub perfe-
ctiori, nata est moueri in ordine ad locū vnde
Arist.

44 DE CONFESSIONIBVS

Aristo. 12. Metaph. posuit cœlum moueri ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumq; intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum in corporibus cœlestibus inuestigauit.

*Quædam
maleficis
operibus
adhibita
naturaliter
operantur,
quædam
ex pacto
non tantum.*

9. Præludium. In operibus maleficorum quædam adhibentur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordinem ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendû, herba ad sanandam, vel occidendû: Quædam verò tantum sunt signa & characteres, nihilque habent virtutis ad effectum producendos, sed operatio sequitur ex pacto cum Dæmone, solum consensum præbent malefico, & signum adhibente.

Delectantur enim Dæmones multum signis, cum imitari studeant Deum, qui mediantibus signis sacramentalibus, salutem operatur in terris, quam ipsi, pro eorum nequitia multiplici, adminiculo signorum, euenterè conantur. Quod pulchrè S. Augustinus lib. 21. cap. 6. de Ciuitate Dei inuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non ut animalia cibis, sed ut spiritus signis, in quantum scilicet hæc eis exhibentur, in signum diuini honoris, cum

MALEFICORVM.

45

enim ipsi sunt cupidi. Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs assumuntur, diuersitate, ad cautelam hominum obseruandum, periculosius esse opus maleficorum, quando veneno alijsque rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantû signis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectû sortiuntur tam in bonis, quam in malis, secundû proportionem acti- uorum & passiuorum, nec valent impediri, nisi miraculosè, ab eo, qui dixit de discipulis: Et si quid mortiferum biberint, non eis nocebit. Itaq; nec cruce, nec reliquiæ, nec sacramentalia naturalium rerum cursum impediunt, nisi ipse præter naturam, qui omnium motuum est primum efficiens, effectum causæ particularis suspendat. At in alijs alia ratio est: quia spiritualibus armis sæpissimè Dæmonum insultus propulsantur, & actiones impediuntur, ne effectum fortiantur.

10. Præludium. Sicut inter angelos In Dæmonibus vt S. beatos, sic inter Dæmones est ordo & prælatio, & id fide tenendum ex sacris literis, Angelis, est sub ordinatio.

Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbia. Matih. 12. & Marc. 3. In Beelzebub principe Dæmoniorum eicit Dæmonia. Ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectoris tenebrarum harum. Hinc Christus in Evangelio

gelio regnū Sathanæ attribuit Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanam eijcit, quomodo stabit regnum eius? Hic autem ordo, naturæ est, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti autem Dæmones natura sunt superiores & inferiores: sic eorum actiones etiam sibi inuicem subordinantur: qualis enim ordo inter causas, talis quoque inter effectus. Hinc superiores Dæmones nō omnia per seipsos exequuntur, sed inferioribus non rarō sua committunt officia, & prouincias disponunt, qui libenter se subiiciunt in perniciem generis humani, sicque eorum ordo & concordia non ex amicitia, qualem nullam inter se habent, sed ex nequitia, qua homines communi studio odio prosequuntur, & Dei regnum impugnare moliantur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones post vniuersale iudicium cessabit, quia tunc finis ipsius nullus erit qui est hominum tentatio, & ad malum inducētio. Quod confirmant verba illa Glossæ cor. 15. super verba Apost. Cum euacuauerit omnem principatū, &c. Quādiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus & Dæmones Dæmonibus præfunt. Videntur aliqua obstare huic ordini, quæ mouet Guilhel. Parisien. 3. par. principali par. 2. c. 14. & 15. de vniuerso. Vbi pax non est, ibi non est concordia, iuxta illud sapientis. Inter superbos semper iurgia sunt. Spiritus

Spiritus autē illi maligni sunt superbissimi, cum etiā diuinæ maiestati renuerint subesse. cum autem vnus superbus iugū alterius abijciat, quomodo superbissimi spiritus patiuntur sibi aliquē præsidere? aut inuiti faciunt aut voluntarij. Si inuiti, igitur semper sunt rebelles pro viribus, præsertim cum ex superbia æquē appetant principatū ac dominationē, sicut superior. Aut eū iam deieciissent milles à suo principatu, si viribus prævalerent: aut necesse est, quod ipse omnibus sic præualeat, quod singulos & omnes potētia superet: quū ex eadē causā omnes simul contra ipsum moueantur ad rebellionē. A ratione autē alienū est, q̄ ipse superior potētia & virib⁹, tot, & tam multa milia fortissimorū spiritūū superet: quum in rebus ei⁹ idē speciei nō inueniatur vnū indiuiduum, q̄ naturali perfectione & potentia vincat omnia alla simul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtute & fortitudine non potest multos superare, nec vnus equus fortior est alijs multis simul aggregatis. Si quis dicat: Vnus rex in regno omnibus imperat. Respōdetur hoc nō prouenire ex natura, aut naturali regis potentia, eo quod rex sit, sed ex volūtate & obedientia subditorū, vt constat experientia, quando obediētia dissoluitur, rebellio sequitur, & rex nō magis ex virib⁹ naturalib⁹, quā homo priuatus valet, imō non rarō minus est exercitatus ad pugnandū, quam

quam gregarius miles sit. Si voluntarij principi subiiciuntur: quomodo ergo iugum suae potentissimi creatoris ferre recusaerunt, cuius potentiae etiam omnes simul resistere non potuissent? nec hoc ipsis erat ignotum ex viribus naturae. Amplius, si saeuissimi Tyranni sui principis imperio voluntarij subsumunt: quomodo non semper inter eos ira & odium, cum superbia eorum ascendat semper, unde continua rebellio sequitur? Ad horum clariorem resolutionem considerandum est, ordinem in angelis esse naturalem, & à Deo cum natura inditum. Qui enim magis accedunt ad perfectionem primi & summi principij, alij sunt potentiores in naturalibus. Sic Doctores & superiores in naturalibus. Sic Doctores tradunt primum gradum inter omnes spiritus tenuisse Luciferum. Deinde, ut supra inlinuatum, concordia Demonum est ex communi nequitia, qua homines persequuntur. Est enim proprium impiorum, ut eis se adiungant & subiiciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potentiores esse viribus cognoscunt. Sic licet haeretici non raro inter se sint discordes, tamen omnes conueniunt ad impugnationem Ecclesiae Catholicae. Sicut autem ordo in Demonibus est naturalis, sic praelatio etiam, quae naturae ordinem comitatur, est naturalis. Quare argumentum sumptum ex humanis, non valet ad propositum: Quia homines natura sunt

sunt pares in naturalibus, & secundum naturalia nullus inter eos ordo est. Quod autem in Daemonibus inferiores superioribus subdantur, non est ad eorum scilicet superiorum bonum, sed magis ad malum. Quia cum malefacere maxime ad miseriam pertineat, praesentia in malis est esse miserum. Atque hic etiam notandum ex Magistro Sententiarum in 2. d. 6. quod secundum modum & gradum scientiae maioris, sunt etiam gradus in praesidentia. Quidam enim vni provinciae, Alij vni homini, aliqui etiam vni alicui vitio praesunt. Sic Lucifer superbiae, Mammon avaritiae, Asmodeus luxuriae, Sathan irae & discordiae, Beelzebub gulae, Leuiathan inuidiae, Beelphegor accidia praesent, & quisque horum praesentium maxime ad illud peccatum inducere nititur, cui praesidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur, quod vnus alicui vitio praesent, non est putandum, ut ait Glossa super Iosue 11. quae est sumpta ex sermone Origenis, in illa verba: Omnes bellando cepit: quod vnus fornicationis spiritus seducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India seu alijs locis: neque vnum duntaxat esse spiritum irae, qui in diuersis locis diuersos exagitat homines: sed potius fornicationis esse spiritum vnum superiorem, atque innumeros, qui ei in hoc vitio pareant. Similiter iracundiae principem vnum esse, innumerosque sub

Quomodo
diuersi dae-
mones di-
uersis vi-
tijs praesent

eo, qui homines diuersos ad huiusmodi peccatum sollicitent, & sic de cæteris vitijs: De diuersis Dæmonum studijs doctissimè Cassianus in collationib. patrum coll. 7. Abbas Sereni c. 32. Tot autem esse, ait, imundos spiritus, quot in hominibus studia non dubitè cõprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam faunos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certè quæque loca seu vias ingiter obsidentes: nequaquam tormentis eorū, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, sed de risu tantummodo & illusione cõtenti, fatigare potius eos studeant, quàm nocere. Quosdā verò solummodo in nociuis incubationib. hominū pernoctare: alios ita esse furori ac truculentie deditos, vt non sint contenti illorū tantummodo corpora, quos suppleuerūt, atroci dilaceratione vexare, sed etiā irruere super eminus transeuntes, quales illi in Euangelio describuntur, ob quorū metum per viam illam transire iam nullus audebat. Alios reperimus nō solū stupere mēdacijs, sed etiā blasphemias hominib. inspirare. Cuius rei etiā nos testes sumus, qui audiuius Dæmonē confitentē, per Arrium & Eunomiū, se impietate sacrilegi dogmatis edidisse. Quod etiā in 3. Regum lib. vnum ex eisdem ipsis manifestè legimus prædicantem. Egrediar, inquit, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarū eius. Esse autē alia demonum

Matth. 8.

2. Paral.
cap. 18.

num genera, id est mutorū & surdorū, Euangelia testantur. Incentores etiā libidinū atque luxuriæ quosdā spiritus propheta commemorat. Spiritus fornicationis decepit eos. Noturnos quoq; diurnos ac meridianos demones similiter scripturarū auctoritas docet. De quorum diuersitate longum est, si volumus omnia scripturarum volumina perferutantes sigillatim percurrere. Qui per Prophetam Onocentari, qui pilosi, qui serena, qui lamia, qui vlula, qui strutiones, qui erici designatur: Qui aspis, qui Basiliscus in Psalmo, qui Leo, qui Draco, quiū Scorpius in Euangelio nuncupetur. Qui princeps mundi huius, qui rectores tenebrarum harum, qui spiritualia nequitie ab Apostolo nominentur. Quæ vocabula non casu, aut fortuito indita illis debemus accipere, sed significatione istarum ferarum, quæ apud nos vel minus noxiæ, vel magis perniciosæ sunt, illorum rabies ferocitatesque distinguui. His ad eruditionem & delectationem lectoris lubet annotare, quæ ad idem propositum faciunt, & ea tradit Guilielmus Parisiensis Doctor grauissimus in 2. parte de Vniuerso. Dico, ait, iuxta verisimilitudinem, non iuxta certitudinem, quod sicut omnipotens bonitas creatoris permittit hominum Principes impios, diuersos ordines in principibus ac ditionibus collocare, qui & malos solent exaltare,

Osai. 4.

Isai. 34.

D 2

exaltare,

Provincia Carl. Guizot

exaltare, ac bonos deicere, imò indignissimos & pessimos in dignitatibus potestatum que statuere: Ita permittit & principi malignorum spirituum iuxta suæ perversitatis malignitatē alios de malignis spiritibus sublimare, varijsq; operibus malis præficere, alios ab eisdem officijs removere. Quod Deus permittit propter innumeras utilitates, quas inde elicit. Cuius signum est, quod in collationibus patrum narratur. Apparuit quippe cuidam sancto viro princeps malignorū spirituum in solio sedens regali, & ante eum horribilium multitudo spirituum, qui de singulis venientes regionibus interrogabantur, quid perpetrassent: & quos modicum mali iudicavit egisse, flagellari præcepit, quorum cum vnus retulisset se quendam sanctū heremitam per quadraginta annos tentasse, & in ipsa nocte in fornicationis facinus deiecisse, cum ingenti gaudio & festiuitate ab illo receptus est, ita quod eum iuxta se collocarit; & proprii capitis coronam deponens, Dæmonis illius capiti imposuerit. Etenim sicut ab initio ambitiosissimè affectauit assimilari altissimo, ita nunc vsq; regnum suum tenebrosū ac sceleratum contendit inanissimè impietate, conformare regno ac militiæ creatoris deputando angelos tenebrarum diuersis iniquitatis obsequijs, secundum quod angeli sancti deputata habent ministeria pietatis: Sic

collat. 8.
cap. 16.

tis. Sic & Ecclesiam malignantium suam assimilare conatur Ecclesiæ sanctorum, quatenus sicut Deus & saluator in Ecclesia sua constituit veros Apostolos, veros Prophetas, sanctos martyres, fidelissimos confessores, virginesq; mundissimas: Sic & ipse habere satagit pseudopphetas, falsos Apostolos, martyres vanos, fictos confessores; ac virgines fatuas. Enimuerò qui ab exordio fuit signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore, factus est simia ridiculosa ac deformis imitationis: sic & totum regnum ipsius suæ vanitate, ambitione & iniquitatum congerie versum est velut in simiam quandam Ecclesiæ electorum, quæ vere est regnū Dei. Hæc Guilhelmus. De præsidibus spirituum malorum, eorum nominibus, natura, numero subiectorum, fontis apparendi plurima curiosa & minus vtilia tradit quidam libellus inscriptus, liber officiorū spirituum, vel de principibus & regibus Dæmonum, & à quodam Pseudomonarchia Dæmonum: In illo libello multi principes & præsidēs numerantur, ex quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legionibus præsident, & dominantur. Legio aut cōtinet 6666. Curiosum est his rebus multum adhærere, periculosum & superstitiosum eisdem fidem tribuere, cum nemo scire possit citra diuinam reuelationem, qui non didicerit à Dæmone, à quo cognoscere

cere non licet. Hoc loco considerandum est, quod cum demones ordinatam & disciplinatam nequitiam habeant, vt ex dictis constat, prout Cassian. in collat. 7. cap. 18. loquitur, instituunt talem ordinem & disciplinam inter suos subditos maleficos & sagas. Sic Bodinus lib. 2. c. 4. recte attestatur teneri quemq; maleficum suorum malefactorum rationes exponere, aut cadi, nisi fecerit, grauissimè. Hoc mihi, ait, Bodinus Castelli Rursi praefectus, Biturigū nomine delegatus apud Bloisenses, affirmauit, Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat, quod ipsam in conuentus deduxisset, & diabolo instituendū obtulisset: hæc inter alia scelera, illud confessum est, se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulas rationes rerū à postremi cætus tempore gestarū reddidisse, & quā in re puluerem occupassent: hic à se infanctū enectum aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autē nihil ab eo tempore fecisse cōperta est: hæc frequentes ictus accepit baculo ad plantam pedum, & ab alijs omnibus derisa est. Hæc Bodinus. Et sic comperimus etiam multis confessionibus, quod sagæ, quando alijs nocere nequeunt, sibi ipsis damna inferunt. Certissimum etiam est, si quis nequissimam disciplinam in cursu non seruet, vt nomen IESVS casus nominet, aut Deum, aut crucem faciat, caditur, & alijs disparentibus domum ire cogitur. Hoc se exper-

expertam confessa est Meissenbeins Anna de Rouer, de qua supra: quæ cum fortuito Deum semel in cursu & conuentu nominasset, coacta fuit pedibus ire domum, cum delata eò fuisset à diabolo in forma hirci. Qua de causa quod disciplinam transgressa fuisset, nominando Deum, verberata est ab alia N. superioris ordinis: quæ ante hanc etiam flammis consumpta est. Idem contigit cuidam Mariæ ex pago S. Matthiæ, quæ Anno Domini 1588. 10 Nouemb. incinerata est, & detenta in custodia monasterij S. Mathiæ prope ciuitatem Treuirensi. Hæc cum in primis ad conuentum delata fuisset, à superioribus & principalioribus tractatum exitit, & propositum de perditione fructuum nascentium & simul vuarum, & quæcunque persona consensum præbebat, bibebat. Cum autem ordo bibendi & cōsensum dandi ad ipsam deuenisset, apud se dixit. Ah Iesv, perdemus frumenta & vinū, qua ratione ergo pauperes meos pueros sustentabo, statim prolato nomine Iesu, euanescente lumine, in densissimis tenebris sola in loco mansit. Manè circa horā quartam superior, comitantib; duabus alijs aduenit, & grauiter ipsam percussit, eò q; nomē Dei nominasset, & conuentū dissipasset. Quo facto auolarūt. Maria autē pedib; domū rediit. Multa in huius rei confirmationē cōfessus est Ioan. Cuno filius dictæ Annæ de Rouer, iuuenis naturalibus

bus dotibus ornatus, decem & octo annis natus, qui iam Treuiris, & Mulsiponti in Lottaringia litteris operam impendit, & eos progressus fecit, vt iam Poësi & literis humanioribus studeret: Hic iuuenis nono suæ ætatis Anno à matre propria seductus fuit, denunciatus tanti criminis à propria sorore, & alio fratre adhuc superstite in custodia. Cum detineretur, & iudicia proponerentur sine tortura actuali veritatem confessus est, & sacramentis Ecclesiasticis præmunitus, sacrisque exhortationibus instructus, maxima poenitentia ductus, scelera sua detestatus est, & poenam temporalem pro peccatis maluit pati, quam præsentem cum periculo animæ ducere vitam, & sic Anno Domini Millesimo quingentesimo, nonagesimo, altera visitationis Mariæ, vitam feliciter, licet in poena, finiuit. In id cum Officiatus & omnes misericordia ducerentur, eo quod magnam contritionem in eo aduerteret, sicq; vellent & offerret ei poenam gladij recusauit, & voluit comburi cum alia saga, quæ simul supplicio affliciebatur: eo quod talis poena suis sceleribus digna esset, & sic prius strangulatus, flammis in cineres redactus est. Confessionem huius adolescentis latius in primis, vt debuit, iudicialiter Notarius excepit, deinde ipsemet iuuenis proprijs manibus per puncta descripsit germanicè additis & permixtis verbis latinis & tradidit. Ex propria

propria eius scriptura sunt, quæ præsentibus inserimus. Occasio casus eius hæc fuit. Cum enim amore carnali incenderetur erga filiam quandam illius pagi, oblata oportunitate commercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in forma illius puellæ apparuit, quem personam amatam existimauit, & ei in auri specie quatuordecim coronatos dedit, quam pecuniam tandem conuersam in putredinem reperit, vt eius formalibus verbis vtar. Quamprimum factum matri significauit, & conquestus est de casu. Mater verò, quæ iam Dæmoni se subdiderat, maleficij & rei gestæ conscia, eum consolata est dicendo, fili, consolare, res ad bonum statum dirigetur. Sub principium noctis Mater filium scopis insidentem camino eduxit, ante ianuam hircum repperunt, cui insederunt in nomine diaboli, & delati sunt ad locum planum & latum, dictum Hergeroderheydt/ qui distat à Rouer forte miliarium, vbi frequentissimi sunt conuentus Maleficorum, præsertim celebriores, & quasi provinciales. Cum verò ad dictum locum venissent, mater diabolum iuuenis seductorem aduocauit, eiq; dixit. Hic est filius meus Ioannes Cuno, vt promisi. Tunc matre impia verba prædicente, abrenunciavit Deo & omnibus sanctis. Expedita abrenunciatione hilares extiterunt, & quasi nuptias cum eo celebrarunt. Tunc tamen Dæmon in alia forma apparuit,

D s quam

quam primo tempore seductionis. Postea Dæmonē succubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutem probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus est. Dæmon suus Rosam se nominauit, atq; adolescentem capri barbam. Confessus quoq; est Matrem propriam & alias duas sagas in conuentu & congregatione, coram Dæmone præfidente, & toto cætu in Bergenroderheydt iactabundam prædicasse, & hoc maleficiū exposuisse, quod patrem suum, id est, maritum dictæ annæ, veneficijs interemissent. Consentit mater in sua confessione, sicut etiam in præcedenti puncto de seductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & cursum venire debent: Aut si quis in persona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum suum substituere debet, præbendo ei consensum in omne malum, quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; se gloriatum de quibusdā horribilibus carnalibus vitijs, quæ hic non est opus enarrare, testatus est. Cætus siue totus conuentus in tres gradus siue ordines distinctus est. In maiores, mediocres, & minores. Ipse consistebat inter mediocres. Semper quando conveniunt, habent propositum, & tractatum de instructione alicuius rei. In cursu quoque sunt fistulatores, cui exercitio ipse aliquando vacauerat, & lucratus erat in bona

bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem nō esset soluendo: in pœnam, inhonestum actum, qui saluo honore nominari non potest, subire tenetur. Sacramentum Eucharistiæ ter aut sæpius vix sumere potuit, & quando confiteri hoc voluit. Dæmon suus digito inhibebat, atque etiam ipsum percutiebat si quid boni faceret. Tandem in conuentu & cursu habent censorem morum, quem latinè legis mandatorem vocāt. Hic legit & iubet, quo pacto quis se gerere debeat erga Dæmonem, & quod singulis quatuor anni temporibus præcipuè cum cæteris conueniendum in loco destinato, & consensus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adolescentis confessione. Alia adhuc commodis locis inferentur. Ex his clarissimum est, quo ordine & malitia Dæmon regnum suum stabiliat, & multos mortales, Deo iussu permittente, miserè in laqueū ducat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum superiore & potentiori, ad imperium eius inferior morem geret, non autem æqualis, qui voluntariè concurret quasi coactus videatur suis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciscus Viçtroia in relectione de arte Magica à numero. 25.

11. Præludium. *Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an angeli & Dæmones sint corporei, nec ne: tamē nunc temerariū videtur asserere esse corporeos.*

PRIMA pars certa est ex August. lib. 21. cap. 10. de Ciuitate Dei, qui fatetur multos doctos in ea fuisse opinione, quod sint corporei, & præterea addit. Si quisquam nulla habere corpora Dæmones asseuerat, non est de hac re aut laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Aliquando iuxta Apulei & Platoniorum sententiam subtilia corpora habere videtur opinari. Accedunt Origen. lib. 2. Periarchon. cap. 6. Lactant. Firmianus lib. 2. diuinarum institut. cap. 15. & alij alibi. Secunda pars confirmatur: scriptura huic parti maxime fauet. Ephes. 4. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, id est aduersus res corporeas. psal. 103. angeli vocantur spiritus. Qui facit angelos suos spiritus: Luc. 24. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videri habere. Et Marci 5. Legitur in vno homine legio fuisse Dæmonum. Quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuissent: His accedunt Symbolum Nycænum, quod Deum creatorem visibilium & inuisibilium pronunciat: Concilium Lateranense sub Innocentio tertio, cuius verba habent.

habentur in cap. Firmiter credimus, de summa Trinitate. Creator omnium visibilium & inuisibilium: Spiritualium & corporaliū: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramq; de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quali communem ex spiritu & corpore constitutam. Communis Doctorum sententia etiam consentit. D. Dionis. de diuinis nominib. cap. 4. Damasc. lib. 2. de fide. cap. 3. Gregor. Nazian. lib. 2. 102 Theologiæ in fine. S. Chrysost. hom. 22. super Genes. S. Thom. 1. par. q. 50. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. d. 8. q. 1. Gabriel. Scot. Richard. Dionis. Carthus. & cōmunis in 2. d. 8. Alexand. Halen. 2. par. q. 34. memb. 1. & hæc est communissima sententia, cui contradicere non caret temeritate. Aristot. etiam 6. metaphys. t. 2. & in lib. 2. de Anima. & in 12. metaphys. & alibi tradit, intelligentias re & ratione à materia esse separatas, & in hac re nulla apud Philosophos est controuersia.

12. Præludium. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

PATET ex octauo præludio: Naturalia sunt. manserunt integra in Dæmonibus, sicut bonis

*Dæmones
assumere
corpora &
in ipsis appa-
rere possunt.*

bonis Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: ergo & mali, licet ad diuersos effectus. De bonis clarum est.

Gen. 18. Abrahā apparuerunt tres viri, id est, angeli in conualle Mambre. Tob. 5. Tobias inuenit in uisum splendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & 9. cap. uocauit Tobias angelum, quem hominem existimabat. Genes. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat. Domini declinate in domum pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c. Quod etiam Dæmones corpora assumant, constat. Genes. 3. apparuit in forma serpentis, & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Sathana transfigurat se in angelum lucis. Idem patet ex vitis sanctorum, ut Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam & bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, ubi vir sanctus agebat, protinus implere phantasus leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non pardorum, atq; visorum, & hæc singula secundum suam frendebant naturam. S. Martino apparebat in forma viri, purpurā & diademate ornati, ut testatur Sulpitius in vita ipsius, S. Hilarioni in forma pueri, ut refert Hieronymus in vita eiusdem.

Et si angeli boni humanam, eamq; virilem induant speciem, quando hominibus apparent: tamen maligni spiritus varias pro negotiorum, quæ in hominum perniciem moliantur, varietate formas assumunt: Nunc virilem, nunc muliebrem, nunc quadrupedum, nunc reptili-

reptilium: ut exemplis iam positis satis clarum est. Id tamē obseruatum à quibusdam, quod non appareat Dæmones vnquam effigie ouium induisse. Cum Christo domino placuerit se pastorem, & familiam suam oues nominare. Sic in Euangelio oues statuit à dextris, hædos *Math. 25.* autem à sinistris. Oues enim sunt animalia fructifera, mansueta, humilima & patientissima, quæ proprietates cōueniunt ouibus Christi. E contra verò Dæmon plerumq; apparet in forma hirci, ut relatione præsertim eorum, qui maleficam sectā sequuntur, cognoscimus. Hircus enim est animal mero & cornibus terribile, truculentum capite, & suo tempore satis foetidum, quibus proprietatibus mores Dæmonum, & maleficorum designantur. Hanc similitudinē ouium & dissimilitudinē hædorum latius ostendit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47. q. 2. art. 5. Sed nec in specie columbæ legitur malus spiritus apparuisse, quod diuinæ prouidentiae congruit: cum in tali forma spiritus sanctus apparuerit. Columba enim est avis munda, candida & pulchra, quare in tali forma, spiritus sancti operationes designantur. Malus autē spiritus cum sit deformis & ferox, nigra delectatur forma. Sic S. Machario in specie nigri mauri, alteri in corui, alij in nigri canis figura obuiam factus est: multis sagis in specie nigri hirci apparet, præsertim quando desert eas ad congregationem. Tradunt quo-

quoq; Doctores, quod Dæmones nonnunquam se præsentent in corporibus mortuorum, sed non bonorum, in quibus spiritus sanctus sibi præparauit habitaculū. Quoniam Deus in cuius manibus corpora sanctorum sunt, id Dæmonibus non permittit. Dubium hic esse potest, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans se in speciem siue formam Christi, absque peccato possit adorari? *Tractant Alex. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. ar. 1. S. Bonauent. in 3. sent. d. 9. q. 6 Gabriel super canonem missæ, Lect. 30. in littera R. Bartholomæus à Medina in 3. par. S. Thom. q. 21. ar. 3. Iosephus Angles in floribus Theologicarum questionum. in 2. sent. par. 1. d. 8. difficul. 14. Dicendum.* Qui existimat vel aduertit esse dæmonē sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia sciens & prudens adorat Dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimū scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitne verus Christus, vel Dæmon, qui apparet, & adorat, mortaliter peccat, quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo. suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio facienda sub cōditione. Si tu es dæmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat. Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt inuinci-

vincibiliter ignoraret esse Dæmonem, talem excusari adorando iudicat Medina, & tantum materialiter committere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam nō excusare, quia vt hoc peccatum cauereamus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducunt multos. & Paulus: Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non deferetur, quia promisit, dicens. *Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multū periculosa, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exemplum ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cum ab angelo salutaretur turbata in sermone, antequam consensum præberet cogitabat qualis esset ista salutatio, & 1. Reg. 3. Samuel, secundo, tertio & quarto vocē Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: *Loquere Domine, quia audieris tuus.* Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem sibi factam per Gamaliclem Pauli discipulum, non statim acceptauit nec credidit, sed dubius prestitit, donec præmissa oratione visio tertio sibi manifestaretur. Non ergo in his facile credendū: nam locum habet illud:

Qui facile credit, facile decipitur, & lenis est cordis.
Habuerunt ergo sancti Patres semper suspensa huiusmodi visiones. S. Martinus, cum diabolus sub forma Christi ornamenti aureis prefulgidi appareret respondit, Christum nunquam usum aureis ornamentis & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cum se Demon in forma Christi offerret, clausis oculis dixit, se nolle Christum videre in hac vita, sed in cælis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: Vide ad quem mittaris: neque enim is sum, qui Christum videre merear. Gerson in tractatu de spiritibus discernendis admonet cum Petro dicendum: Est a me Domine, quia homo peccator sum. Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: ut patet de reuelatione facta Beatissimæ Virgini, & visionibus pastoribus, in natiuitate Saluatoris, & alia, Mariæ Magdalenzæ apud monumentum manifestata, &c. Item in exemplo de Samuele allato. Cum autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpe decipiantur, probandæ sunt secundum sacras literas, doctrinam sanctorum, & experientiam hominum discretorum. Quare ex hac parte sapissimè feminæ decipiuntur à diabolò; cum enim sint curiosæ, & mollioris complexionis, facile recipiunt impressiones à spiritibus, & multum eis delectantur suam sanctitatem hinc merentes

visiones periculosas: ideoque probandæ, & quid istis occurrentibus faciendum.

& sic

& sic turpiter sæpe in laqueos persecutoris incidunt. Statim ut insolita & ignota visio apparet, muniendum est cor signo sanctissimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione salutaris nominis Iesu, quod demonibus terribile, fidelibus autem fortissimum secutum est contra æreas potestates. Regulas discernendi huiusmodi visiones, & spiritus qui legere voluerit, videat Gersonem in dicto tractatu, & Bartholomæum Medinam loc. cit. & eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22. artic. vltimo prope finem. Queret hic quispian, ex qua materia tam breui tempore corpora assument, & quomodo ad nutum euanescent? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora assument ærea. S. Thom. 1. par. q. 51. ar. 2. ad 3. S. Bon. in 2. d. 8. ar. 2. q. 2. Nam licet aer in sua raritate manens, nec colorem nec figuram habeat, condensatus tamen & figurari & colorari potest, ut patet, in nubi- bus, & aliquando etiam figure & visiones pugnantium in aëre conspiciuntur. Aërea etiam corpora citò disparent, propter raritatem, maximè si virtus agentis & dispergentis fortis sit, ut in demonibus. Huiusmodi tamen corpora à demonibus assumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, ut physici loquuntur, completam, sed solum effigiem, quæ potius artificialis, quam naturalis est. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici alijque fatentur, esse facile, cognoscere Diabolum.

Materia corporum à demonibus assumpta.

unde Diabolus in assumpto corpore cognoscatur.

lum è manibus vel pedibus. Item non est difficile, discernere ex membris & corporis constitutione, quando cõsortes criminis sint in persona, vel representatione, in cursu & tractatibus.

Atq; vt id quod certissimum est, latius declararem, sicut iuxta proverbium, leonem ex vnguiculis iudicamus: ita Dæmonem quando in humana specie apparet, ex pedibus & inferiori parte discernere licet à verò homine. Alexan. ab Alexand. li. 4. genialium dierum c. 19. pulchrâ refert historiâ ad hoc propositâ. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta sermonibus videantur, auctor est Thomas monachus homo minime malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui seriò mihi retulit, quod cum in monasterio & sacris ædibus, quæ in lucanis montibus sunt, cum pluribus iurgatus foret, & post immodica conuicia & rixas, animo perturbato inde se proriperet, cum per nemora iter solus intenderet: speciem hominis, vultu terrore, nigra barba, promissis tunicis, vultu asper & deformi & seuo obuiam habuisset: quem cum appellaret, quid ille solus per devia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amisisse, atq; in proximos campos illud euasisse credere: Cumque per sinus inuios equum vna qualitem pergerent, ad perfluentem, in cuius aluo gurgites magni, & formidabiles

dabiles redundabant, deuenisse. Et cum monachus, vt aquam trajiceret, calceos sibi eximere appararet, illum magnopere cõgisse, & tandè peruicisse, vt super spatulas suas ascenderet, potiusq; à se, qui corpore maior erat, vectaretur. Qui acquiescens, cum super illius spatulas, vt succollaretur monachus, ascenderet, illeq; iam aquam ingredi appararet, dum vada exquirat illius pedes non humana, sed tetra & deformi specie conspexit. Quo animaduerso, horribili terrore percitus, Deû vt sibi præstò adesset, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam speciem, diuino audito verbo, stridore querulo, & vi maxima, quanta dici potest, ita è conspectu abiisse dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliserit, ac perfractis ramis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro. Meissenbeins Anna dixit suum Amasium, qui se Federhans nominabat, aliuinos pedes habuisse. Pari modo quædâ N. derenta in custodia Monasterij S. Mathiæ, ex pago eidem proximo confessa est, quod non semper in propria persona valent ad congregationem, sed si venire non possint, dent consensum, & tunc Amasius eas repræsentet. Ex hac autem differentia hoc cognoscendum. Cum alium vel aliam repræsentat, in superiori parte similis est homini, quem ex consensu eiusdem repræsentat, in inferiori autem parte pedes habet bouinos, equinos,

aut alterius bestiae. Hæc malefica An. Domini
1389. 14. Iulij incinerata est. Atq; vt nemo pu-
ter hæc esse à veritate aliena, quæ plurib; con-
fessionibus cõfirmantur, consideret dæmonia
Esa. 34. non sine causa nominari à propheta Esa. 34. c.
Onocentaurum, lamiam, & simili modo. Vbi
Glossa, Beda, Dionis. Carthus. & alij ad pro-
positum exponunt: Quod Onocentaurus sit
animal monstruosum, superius habens effe-
giem hominis, inferius autem similitudinem
asini. Et similiter lamia animal monstro-
sum, habens in parte superiori speciem mulie-
ris, in parte autē inferiori pedes equinos. Atq;
etiam ita callidus mille artifex est, quod for-
mam inferiorem cautius abscondat, nisi quis
bene aduertat, aut eiusdem artis sit peritus.
Aliquādo satis longò tempore potest cõuer-
sari ita quod verus homo putetur. Lepidam
ad hoc propositum historiam refert Ludouic-
us Cælius Rhodiginus lectionum antiquarum
lib. 16. cap. 5. ratione illius Adagij. Serpentem
foues, & te serpens. Quod prouerbiū etiā no-
stris maleficis & sagis accommodari posset. Fuit
inquit, Menippus Lycius, annos natus quin-
que & viginti, ingenio haud inscito, corpore
itē multa exercitatione valido, ita vt formosi
athletæ, liberalisq; speciem præferret. Hunc
peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irre-
tutum putabant. Ea verò, vt tum videbatur,
speciosa quidē erat, & permollicula, nec non
diuitijs

diuitijs vbertim sulta. Cæterum ea omnia o-
stentationem modò exhibebant, veri suberat
nihil. In eius verò familiaritatē ad hunc mo-
dum insinuasse ferebatur. Pergebat quādoq;
Menippus Corintho Cenchreas solus. Ecce
phantasma quoddā illi occurrit; q; se in mu-
lieris speciem conformauerat. Atq; ex manu
apprehendens Menippū, iam pridē, inquit, se
illius amore teneri implicitā. Esse verò se ge-
nere Phœnissam, & in suburbano iuxta Co-
rinthū habitare, idq; etiam digito monstrans,
vt illuc veniret, hortari cepit. Quod si inquit,
feceris, intentam mulicis inuenies me, & vinū
bibes, quale non sæpè alias, nec te rivalis vlla
vellicabit suspicio: Pulchra siquidē pulchro
contēta viuā, & moriar. His blanditijs adole-
scens delinitus, etiam si philosophiæ haud ex-
pers, amoribus tamen obniti, oblectariq;ue
non valens, vespert ad mulierem pergit, ac
frequenter deinceps, perinde ac ad suas deli-
cias: nec dum enim, cuiusmodi phantasma
esset callebat. Id cum esset intuitus vir quidā,
vt ipse interpretor, Magus, aut Philosophus,
vt tum creditū est, & sumæ grauitatis, ac pru-
dentia, primò statuarij instar Menippum in-
spectans, hominem expendebat, cōtemplaba-
turq;. Vbi verò rimatus abunde est visus: O
formose, inquit, & à formosis expetite mu-
lieribus. *Ὁ φίλν βαλπρεῖς, καὶ οὐ ὄφεις.* Ser-
pentem confoues, & is te. Cum in eis mira-
bundum

bundam animaduerneret Menippum : hoc proinde, inquit, dixi : quoniam mulier est tibi, quæ vxor non est. Sed rogo te, ecquid te ab illa amari putas? Per Iouem, inquit, Menippus, & quidem eximiè. An igitur, inquit is, eam in matrimonium ascisces? Equidem, respondit. Quid enim iucundius, quam amantem ducere? Quando inquit, ille futuras optaris nuptias? Citò ait, vel fortasse cras. Id cum vir ille inaudisset, obseruans conuiuii tempus, cum iam vocati præstò forent, ubi ille Luc & ipse perrexit. Vbi nam, inquit mulier est, cuius causa conuiuium celebraturi conuenisti? Tunc Menippus, propè adest, inquit. Tunc is, argentum hoc & aurum, ceteraque domus huius ornamenta, tua ne an mulieris sunt? Mulieris, inquit, ac semilaceram & pilarem omnino vestem ostendens. Tales melius, inquit, cultus sunt. At ille ad eos, qui aderant, conuersus; Tantali, inquit, hortos videtis, qui, sicuti ab Homero proditum est, speciem quidem præferunt aliquam, cum tamen nihil sint. Eiusmodi verò ornatum hunc omnem concipiat licet. Neque enim materia, quæ videtis, vlla est, sed simulachrum modò est, ac imago. Quod vt verum sciatis, Bella hæc sponsa vna est ex Empusis, quas lamias & Mormalycias plerique existimant. Hæc dictus auctor. Fuit enim bella sponsa Dæmon sub forma humana, quod magus alijs oculator prospex-

prospexit, & sic bene lamia appellata, iuxta Esaiæ cap. 34. citatum.

Dicit iterum aliquis : Quomodo ergo *De locutio*
Dæmones loquuntur & conuersantur cum *ne cū Dæ-*
hominibus, si nō sunt vera corpora? Respon- *monum ho-*
detur, si propriè loquamur, non loquuntur, *minibus*
quia vera locutio est operatio corporis actu *maleficis.*
vitam habentis, & animati anima rationali. Tale autem corpus non est, quod à spiritibus assumitur. Formant autem impropriè locutionem, quatenus producant sonum in aëre humanis vocibus similem, non secus atque si quis summo artificio in tuba sonum instar vocis humanæ redderet.

Quando in antecedentibus dicitur non esse vera corpora, in quibus spiritus apparent, id sano modo intelligendum est, ne in errorē eorum incidamus, qui dixerūt angelos nunquam assumere corpora, vt refert S. Thomas in 1. part. q. 51. art. 2. sed omnia, quæ in scripturis diuinis leguntur de apparitionibus, in visione imaginaria contigisse, vel in præstigijs. Sed hoc repugnat intentioni scripturæ. Illud enim quod imaginaria visione videtur, est in sola imaginatione videntis. Vnde non videtur indifferentur ab omnibus, sicut Angeli apparentes Abrahæ, visi sunt ab eo, & tota familia, & à Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobix, ab omnibus videbatur. Et malus spiritus primis

E s parenti

parentibus apparuit in vera forma serpentis & non in imaginatione, aut præstigijs, vt Doctores attestantur. Et CHRISTO Domino *Matib. 14.* in Euangelio in forma humana reali, vt euidenter colligitur ex textu & Doctoribus ibidem. Quando ergo dubium incidit, an sint vera corpora, quæ à spiritibus assumuntur, vt in eis appareant, id sub distinctione intelligendum est. Non sunt vera corpora quantum ad veritatem corporis, quod denotatur, vt humani, vel animalis: sed sunt vera & realia quantum ad materiam, ex qua formantur, veram enim & solidam habent corporeitatem. Et licet nō sint talia corpora in prædicamento substantiæ, quatenus sic efformata & quasi artificialia, sunt tamen verè aërea. Si autē vera essent corpora humana, aut bestialia: vera esset caro, vera ossa membris & nervis distincta & coniuncta, quæ nec ita statim fierent, nec subito euanescerent, quemadmodum nostra corpora post mortē permanent. Corpora autem spirituum ad eorum voluntatem in præiacentem, vt DD. loquuntur, resoluntur in materiam. Si quis autem obijciat, quod legatur in narrationibus patrū, Dæmonē discessisse relicto intolerabili fæore: id quod etiam refertur nonnunquā factum, quando exorcizādo eiicitur ab homine obsessio: fæoris autem emissio verum corpus significare videtur. Respondetur ad hoc, dæmonē huiusmodi

modi fæorem in suo discessu producere in aëre, rebus oportunis & tali effectui necessarijs. Quod si quis iterum obijciat: si verum est corpus à Dæmone assumptum, quomodo non semper ab omnibus videtur? Aliquādo in loco torturæ Dæmon videtur à malefico, aut saga, ita vt ei signum det, ne confiteatur: Aut etiam in itinere concomitatur, & alij assistentes non vident. Respondetur, huiusmodi apparitiones dupliciter fieri possunt: aut solum in imaginatione & visione, vt in prophetis constat, quibus solis visio fiebat. Daniel. 10. Vidi aut ego solus visione aut in corpore assumpto. Quod si spiritus in corpore assumpto appareat, est in eius potestate, vt ab vno, vel pluribus longè vel propè videatur. Quia eandem potestatem, quam animæ beatorum super corpora propria glorificata habebunt, habent & angeli mali in corpora ab eis assumpta. Anima autem beata talem potestatem habet in corpus suum, vt appareat vni vel pluribus, & non ab alijs videatur, vt patet exemplo Christi, Actorum 9. quando Saulo apparebat in via, quem Saulus videbat. Viri autem, qui comitabantur, stabant stupefacti audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Sic respondet Iosephus Angles in florib. Theol. qq. in 2. sent. part. 1. q. vnica de Dæmonib. Quomodo angelus vni appareat & non alteri: audiatur ab vno

ab vno, non ab alio licet astante, Respondet Albert. in lib. de quatuor coru. & super sententia lib. Quod vnus percipit voces angel. apparentis, non alius, ideo est, quia locutio illa extat mirabilis. Quemadmodum enim nō profertur per materialia organa secundum naturam: ita nec circulariter immutat medium, sicut vox naturalis. Huius etiam causa est, quia locutio angeli fit conuersione & ordine ad eum, cui loquitur, idcirco non sonat nisi apud illum. Idem de apparitionibus est dicendum. Richard. in 2. d. 8. magis Philosophicam reddit rationem. Diabolus potest facere, vt res quæ præsens est, lateat visum, operando extra corpus nostrum. Quia vt asserit Damascenus lib. 2. visus videt secundum lineas rectas, quæ à visibili procedentes, tendunt in conum, atq; constituunt angelum in loco iudicii virtutis visuæ. Propter quod idem visibile non videtur per easdem lineas à duobus hominibus iuxta se positis, nec à duobus oculis eiusdem hominis. Diabolus autem potest aliquam in medio facere dispositionem, quæ lateat visum, impediensq; transitum linearum à visibilibus diffusarum. Cumque talem facit dispositionem oppositam lineis venientibus ad oculum alium, videbit idem homo oculo vno, quod videre non poterit oculo alio. Simili modo poterit facere, quod id quod videtur, ab homine vno, non videatur

tur ab alio homine attestante, & item quod duorum visibilium iuxta se positorum homo videat vnum, non aliud. Si quis obijciat, quod secundum Philosophū sensus proprium semper est, & quod potentia circa proprium obiectum non erret, & quod sensibile proprium est per se notum, ergo visus nō decipitur circa suum obiectum. Respondetur: hoc verum est per se, nisi fiat aliqua corruptio circa organum: aut ponatur impedimentum in medio, aut ex parte obiecti, vt contingit in prestigijs, Dæmonum illusionibus & apparitionibus.

NUNC PAVLO LATIVS ALI-
QVA MONENDA, QVAE IN
dubium venire possunt circa apparitiones in hac materia.

Primum dubium. *An animæ defunctorum appareant etiam, & immisceant se operibus magorum aut Maleficorum.*

DIFFICULTATEM facere videtur, quia Phytonissa animam Samuelis reuocavit. 1 Regum cap. 27, Ante resolutionem præcognoscendum est, quod frequenter Dæmones simulant se esse animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui credebant, quod hominum animæ, qui mortui sunt, Dæmones fiant, vt meminerunt S. Chrysost.

Iusto. homil. 29. in Matth. S. Augusti. lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 11. S. Thom. 1. part. q. 117. art. 4. ad 2. Et Iamblichus in lib. de mysterijs commemorat opinionem Porphyrij, dicentis omnia vaticinia nobis infundi à malis dæmonibus, quorum natura sit subdola omniformisque atque versatilis, qui Deos & sublimēs Dæmones & animas defunctorum simulent, vt hac fallacia nobis occurrentes præfagia præbeant. Fuerunt & alij illius erroris quod crederent se artibus magicis & diabolicis posse animas ab inferis, aut alias reuocare, vt se præberent oculis humanis videndas, loquerentur, aut futura prædicerent. Cuius rei meminerunt Lactant. lib. 7. diuinarum institut. cap. 13. Tertullian. in lib. de anima, & alij. Hinc apud Plutarchum in vita Cimonis, Magus consulitur pro reuocatione animæ defunctæ.

Ferunt, inquit, feminam quandam Byfantiam Cleonice nomine, clarissimo genere ortam, à Pausania in libidinem accersitam, parentes vero vi pauoreq; consternatos, pudicam sibi virginem prostituisse. Hanc Pausaniæ domum nocte obscura ingressam, sumpto ab his, qui thalami foribus præerant, lumine, silentio ad cubile accedentem incautè cespitasse euerfamque lucernam cum strepitu sopitum iam Pausaniam excitasse. Is hostilibus se insidijs circumuentum arbitratus

scribit

stricto gladio inscius in virginem ruens, eam confodit. Cleonices deinde manes omnem Pausaniæ quietem adimere atque turbare, eiusque vmbra frequenter sibi per somnium visa iratè dictitare Heroicum illud. Is iuris te pœna vocat, mortalibus horror. His ita gestis cum indignitate sceleris, tum virginis pietatè concitati in Pausaniam socij illum, sollicitante Clmone, Byfantij obsident: eumque mox vrbe deiiciunt. Is tunc inde defugiens virgineis manibus admodum vexatus in Hæracleam ad Necromanticum se oraculum contulit: vbi reuocata Cleonices anima, supplex infestæ virginis iram lenire nitebatur. Quæ in conspectum adueniens, confestim inquit, his malum liberatum fore, cum in Spartana vrbe constiterit. Ea sermonis ambiguitate visa est hominis mortem prædixisse. Multi profecto hanc rerum scriptores historiam tradidere. Sic Plutarchus, pro resolutione huius dubij sit his præmissis.

Prima Conclusio. Sine dubio animæ beatorum non se immiscent operibus inagorum aut Maleficorum.

QUia cum sint in manu Dei, iuxta illud Sapient. c. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, nec tanget illos tormentū malitiæ: ad inuocatio-

80 DE CONFESSIONIBVS

uocationem & incantationem magorum, aut maleficorum non egrediuntur, nec in minimo subsunt imperio. Dæmonum, quorum opera Magi vruntur in suis operibus. Egrediuntur tamen animæ beatæ aliquando liberè ex propria volûtate, & particulari permissione diuina, ob causas salutem humanam promouentes. Exempla refert S. Gregor. lib. 4. Dialogorum. Prædictam Conclusionem docet S. Chrysost. loco citato.

Secunda Conclusio. *Animæ in purgatorio commorantes etiam non egrediuntur, vt se immisceant operibus magorum & Maleficorum,*

QVIA non est in eorum potestate egredi cum diuina voluntate & potestate ibidem in penam suorum peccatorum detineantur: Et cum sint in charitate, suam voluntatem diuino beneplacito conformant, nec tam peruersis operibus, quæ etiam in vita detestatae sunt, desiderant interesse. Si tamen quandoque animæ purgatorii permittuntur exire, ex speciali Dei dispensatione, id fit aut ad petendum viuorum suffragia, aut ad procurandum aliquod humanum bonum.

Tertia Conclusio. *Animæ damnatae, & in inferno existentes, neq. se immiscere*

MALEFICORVM.

81

miscere operibus magorum & maleficorum possunt, neque hominibus prodesse, aut obesse.

TALES enim animæ perpetuo carceri sunt mancipatae, neq. vll arte magica euocari possunt, vt patet ex illo Euangelij de diuice Epulone, qui nō est permissus redire ad mortales, vt fratres proprios salutis admoneret, ne in locum illum tormentorum venirent: quanto magis potestas denegatur redeundi ad scelera & deceptionem hominum? Hæc Conclusio est S. Chrys. & S. Thomæ loco citato, Francisc. Victoriæ in relect. de arte magica num. 17. Iosephi Angles in Florib. in 2. in q. de eadem materia art. 2. difficul. 6. Ex dictis elicitur, quod si quando legantur, aut referantur fuisse apparitiones mortuorum, aut falsæ sint: aut si veræ sint, fiant à Dæmonibus, qui frequenter simulant se animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui hoc credebant, vt DD. citati attestantur.

Ad illud de Samuele respondet S. Thom. 1. part. q. 83. art. 8. ad 2. & 2. 2. q. 95. art. 4. ad 2. iuxta sententiam Augusti. lib. 2. ad Simplicianum q. 3. quod non est absurdum credere, aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Sautē latebat, se ostenderet spiritus iusti aspectibus

tribus regis, diuina eum sententia percussus: vel non spiritus Samuelis à requie sua citatus est, sed aliquod phantasma, & illius imaginaria Diaboli machinationibus facta. Quam scriptura Samuelem vocat, sicut sole imagines rerum suarum nominibus appellari. August. lib. de cura pro mortuis agenda. 15. & in lib. 8. qq. ad Dulcitiū vtrunq; quod sensum lectioni conformē probat, sicut et ad Simplician. At in lib. qq. veteris & noui testamenti q. 27. videtur sensum cap. Necerum 26. q. 5. apprehendere. Tertullian. in de anima, & Cyril. de adorat. spirituum. G. helm. Parisien. in 1. part. 2. principalis de uerso cap. 80. in fine. & Turrecr. in d. c. mirum. putant fuisse phantasma, secundum posteriorem sensum. Sotus li. 8. de iustitia iure q. 3. art. 2. Alphons. Castrenf. li. 1. de iust. hæret. punitione cap. 14. & alij alibi vtrum sensum etiam amplectuntur cum S. Thom. August. locis cit. Hoc tamen annotauimus cum Alphonso, quod si quis eum sensum amplecti velit, ita vt intelligatur anima Samuelis ex Dei permissione reuocata, cauere debet ne credat, aut suspicetur animā illam proprio corpori, aut alteri restitutam, vt eam infirmauerit, sicut antea, ita vt verus homo fuerit cōpositus ex sua materia & forma informante. Talem enim coniunctionē non potest demon efficere ex viribus suis etiam Deo per-

mittente

mittente. Fuit ergo talis forma non vnita per informationē, sed solum assilens, vt motrix illius. Nisi velimus dicere, talem animā cum corpore vñionem factam ab eo, qui quatuor duanum Lazarum resuscitauit à mortuis.

DVBIUM SECVNDVM.

Quid iudicandum de apparitionibus nocturnis, tumultibus aut spectris molestantibus certas ades, aut loca? An huiusmodi vexationes referenda in Demones, aut magos & maleficos?

QUANTVM ad talium rerum veritatem quod aliquando contingant, nemo sane mentis dubitare potest, nisi velit sensus & Doctissimorum virorum auctoritatem contemnere, vt ex sequentibus clarum euadet.

Prima Conclusio. Certissimum est, huiusmodi illusiones, & nocturnas in dormientibus vexationes non fieri à bonis spiritibus, quos nos angelos vocamus.

QUONIAM hi sunt deputati in hominū salutem & custodiam, & non ad illusionem & deceptionem: & indignum est beatis spiritibus, tam vilibus & nugatorijs operibus vacare.

Secunda Concl. Ab animabus purgatorij

*gatorij & damnatis non sunt huiusmodi
delusiones, & vexationes.*

QVIA, vt ex dictis manifestum est, non
possunt exire, nisi ex speciali Dei per-
missione & ad aliquem finem bonum.

*Tertia Conclusio. Huiusmodi illu-
siones & nocturni tumultus quandoq; pos-
sunt fieri magorum, aut Maleficorum
opera.*

PROBATVREX illa regula Theologorum.
Quæcunque possunt Dæmones, possunt
etiam magi & malefici eorum opera. At Dæ-
mones posse huiusmodi tumultus excitare,
nemo dubitat, & infra latius patebit. Ad
idem facit quod refertur in collationibus pa-
trum, collat. 8. ca. 18. ex mente duorum phi-
losophorum, qui magicis artibus inertiam,
fortitudinem & sæuam nequitiam Dæmonum
frequenter experti erant. Hi despicientes An-
thonium, velut Christianum hominem &
imperitum sine literis, volentes eum de cella
cum amplius non possent, magicis artibus, &
circumuentione Dæmonum perturbare, spi-
ritus ei nequissimos immiserunt ad impugna-
tionem. Cumque illo nunc quidem impi-
mente pectori suo, fronti; signaculum cruci-
cis: nunc verò ad orationem simpliciter in-
cubante, ne approximare quidem dirisimi
Dæmo-

Dæmones eidem prorsus auderent: atque ad
illos, qui eos direxerant, absque vilo reuertere-
rentur effectu: & alios in nequitia vehemen-
tiores, rursus immitterent: itidemq; ipsis in-
cassum suas expendentibus vires atq; inani-
ter redeuntibus: potentiores nihilominus
aduersus militem Christi victorem iterum
destinati, nihil penitus prævalerent: eò pro-
fecerunt tales tantæq; eorum insidiæ tota ar-
te magica quæsitæ, vt per hæc euidentissimè
comprobarent, magnam profelsioni Christia-
norum inesse virtutem. Vnde non est dubi-
tandum, quandoq; ope magorum posse fieri
perturbationes & tumultus nocturnos, quā-
do Deo disponente non amplius possunt ho-
minibus nocere.

*Quarta Conclusio. Talia spectra,
illusiones, tumultus & perturbationes no-
cturnæ vt plurimum fiunt à Dæmonibus.*
Conclusio constabit ex dicendis.

*Quinta Conclusio. Hæc spectra, il-
lusiones, & nocturni tumultus in certis
quibusdam locis cōtingunt, & non in alijs,
& ita plerunque loca & non personas se-
quuntur.*

HANC Conclusionē tradit Didacus Co-
uarru. clarissimus Iuriconsultus lib. 4.
F 3 variarum

variarum resolutionū cap. 6. Probatur Con-
clus. D. Gregor. li. 3. Dialogorū cap. 4. refert
quod cum Datus Mediolanen. Episcopus
causa fidei exactus ad Cōstantinopolitanam
urbem pergeret, Corinthum deuenit. Quo-
dum largam domum ad hospitandum qua-
reret, & vix inueniret, aspexit eminus domi-
congruentis magnitudinis, eamq; sibi prae-
parari ad habitandum iussit. Et cum incolae la-
ci dicerent, eum in ea habitare non posse, quia
iam multis annis eam Diabolus inhabitaret,
& ideo eam vacuam remansisse: Episcopus
Datus respondit. Ideo hospitari in domo
eadem debemus: si hanc spiritus malignus in-
uasit, & ab ea hominū habitationem repulsi-
t. Eam sibi parari praecepit, securusque antiqui
hostis certamina toleraturus intrauit. Ita-
que intempestae noctis silentio, viro Datus
quiescente, hostis immensis vocibus, magni-
tūque clamoribus cepit imitari rugitus leo-
num, balatus pecorum, sibilos serpentum,
porcorum stridores. Tunc Datus bestiarum
vocibus excitatus contra hostē magnis cepit
vocibus clamare, dicens: Bene tibi contingit
miser. Tu ille es, qui dixisti. Ponam sedem
meam ad Aquilonem: & ero similis altissi-
mo. Ecce per superbiam tuam porcis, & forti-
bus similis factus es, & qui imitari Deum
indigne voluisti: Ecce ut dignus es, bestias
imitaris. Ad quam eius vocem deiectionem
suam

suam malignus spiritus erubuit, & eandem
domum ad exhibenda monstra, quae con-
sueuerat, ulterius non intrauit. Et postmo-
dum domus fidelium habitaculum facta est,
quia dum eam vnus veraciter fidelis ingres-
sus est, ab ea protinus mendax spiritus atque
infidelis abscessit. Haud dissimile exem-
plum narrat Alexander. ab Alexandro Iuris-
consultus Neapolitanus libr. quintō Genia-
lium dierum capit. 23. Nota & vulgata res
est, ait, aedes quaedam Romae, quas ego inco-
lui, euidentissimis ostentis ita infames, ut ne-
mo illas incolere ausus fuerit, quin assiduus
vmbrae illusionibus, & tetricis imagini-
bus, noctibus fere singulis inquietentur, in
quibus praeter nocturnos tumultus, quos
medio ferē noctis silentio audiebamus, &
horrendos fremitus cum eiulatu, stridulo-
que vocis sono, quibus lachrymari, & tre-
mere videbatur, speciem hominis squali-
da facie, vultu minaci, nigro corpore, &
aspectu formidabili, nomen suum exprimen-
tem, & opem implorantem cernebamus.
Sed ne quis hoc fabulosum, aut commen-
titium putet, auctor est NICOLAUS Tu-
ba, vir multae & expertae fidei, qui cum
rei explorandae gratia cum nonnullis doctis
iuuenibus, prima facie ad nos aduentas-
sent, cupido incescit animo, haec quae à me
promebantur, verò testimonio experiri,

& an vera essent, intueri. Et ne quid inexpectum relinquerent, noctem peruigilem egeram mecum, ut rem notam exploratamq; haberent, neq; eos opinio sefellit. Nam cum incensis luminibus peruigiles starent, haud procul hæc species dira, terribilique facie & vultu tetro representata est, quam ipsi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant. Cumque omnia clamore & tumultu streperent, post multa oculorū lōdibria tantum formidinis pauorisq; intulit, ut territi & trepidi vix mente incolumi satis constaret, & cum totæ geddes gemitu funesto miseretur, singulisq; cubiculis pestis illa importuna obseruaretur, dum propius accederemus, illam retrocedere, & querula voce lumen effugere cernebamus. Demum cum multū diuq; tumultuata fuisset, haud multo post, ubi multo noctis processit, visio illa omnis dilapsa est. Sed præ cæteris, quæ ibi expertus sum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilantī maiore aliquantō trepidatione haud multo post obuenit. Nam cum tenebris obortis, cubiculi fores obserassem firma sera, iaceremque in lectulo nulla adhuc quiete composita, lumine accenso, horribilem illam speciem foris iam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulsare sentiebam. Nec multo post simulachrum illud, opertis addictisque foribus, per cōmissuras & rimas in cubiculū

se in-

se intromisit: quod sub lectulo meo iacens, cum Marcus alumnus & clients meus, utpote quidē conspectu cubabat, tetra & dira facie aspiceret, pauore subito cōsternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipsamque intromissam nō sine formidine clamabat: Id quod mihi cum clausum cubiculi ostium aspiceret, vix credibile videretur: interim dirum illud simulachrum, quod sub lectulo iacebat meo, manum & brachium portendere, lumenque quod iuxta erat, extinguere vidimus: Quo extincto, libellus & quicquid rerum erat, querula voce misere, ac omnia euertere non destitit. Mox cum ad tumultum exciti socij, eō se contulissent, lumenq; intromissuri obseruarentur vestibulo, interim ipsam, opertū cubiculi ostium manu aperire & foras effugere vidimus. Erat enim ipsius species, ut planè perspeximus, simulachro hominis nigerrimo non absimilis. Illud utiq; mirum fuerit, dignumq; memoratu, figuram illam, dum nobiscum sic luctaretur, cum fores cubiculi reserasset, ab his, qui lumen intromisere, minime conspectam: sed cum primum cubiculi fores exiuit, elapsam ex oculis, ilico discessisse, & in auras euanuisse. Plinius l. 7. Epist. Epistola ad Suram, recenset Athenis domū fuisse spaciosam, pestilentem tamen, & infamem, quod nocte sonus ferri, strepidus vinculorū longius primò, deinde proximè reddebatur.

F 5

tur.

tur, mox apparebat idolon, senex facie, & squalore confectus, proluxa barba, horrenti capillo, qui cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Deinde ob terrorem spectri illius domus ab hominibus relicta fuit. Proscripta tamen extitit publice, si quis emere, aut conducere vellet, Athenodorus philosophus quidem, cui vitia domus cōperta erant, eam conduxit. Cumq; noctis silentio animo ad scribendum intento imaginem illam vidisset, minimè territus fuit, imò eam vocauit, & secutus est, donec in arcam domus dilapla comitè deseruit. Philosophus signū loco posuit, & postero die magistratum adiit, defossoque eius mandato loco, inuenta sunt ossa implicita & inserta catenis, quæ corpus æuo terraq; putrefactū nuda & exesa reliquerat vinculis, quibꝰ ossibus collectis & publicè sepultis, domus postea ritè conditis manibus, spectris & terroribꝰ liberata extitit. Sic etiam historijs proditū est Tamesam Locrensiū Italiæ urbem à genio quodam mirificè perturbatam, ita vt ciues, quo eam pestem effugerent, sæpè patriam relinquere cogitauerint, donec responso Apollinis accepto, placare Dæmonem iussi sunt vnius virginis oblatione, quam in templo genio illi dicato deuouebant. Tandem Euthymi cuiusdam fortitudine & magnanimitate genius deuictus urbē reliquit. Hinc natū prouerbium vt dice-

rent

rent. Cauendū ne Temesius genius immineret. Meminere huius rei Aelianus li. 8. de varia historia, & Strabo lib. 6. & alij, quos refert Couarr. loco citat. Simile adfert D. August. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 8. de quo infra. Sed & ipse noui domum Confluentiæ, in cuius superiori parte spiritus modicas motiones exercet, non secus ac si frumenta mensuraret, ea modio imponderet, & effunderet, vt ante decem annos ipse audiui. Tanta autem erat motio, vt circa medium primæ in nocte è somno excitarer, & nescirem quid rei esset, imò iam diem aduentasse existimabam, & homines tumultum mensurando frumenta excitare. Vigilans verò & illusioni attendens, primam horam audiebam, nec tum cessabat spiritus, & sic cepi rem habere suspēctam, Manè familiam domus interrogauī: dixerunt spectrum consueuisse sic facere, nihil etiam plus mali machinari. Imò frumenta & omnia in suo loco semper manere. Sed & aliā noui, vbi nocte solet dormientes quādoq; inquietare, & si quasi insequi velint spectrū, retrocedit, vt de suo etiā refert supra, Alex. & si lumē adferatur, fugit. Occasione spectro-rū apud Iurisperitos difficultas mouetur, An liceat conductoribꝰ à cōductis ædibꝰ migrare, ex eo qꝰ huiusmodi spectris & tumultibus inquietetur, ita vt nō teneatur soluere mercedē ab eo tēpore, quo domū inhabitauerunt. Et conclud-

concludunt licitum esse, & pro hac parte semel atq; iterum iudicatum fuisse in Regio prætorio Granatenli. Didacus Couarr. loco citato attestatur.

Sexta Conclusio. Quare huiusmodi perturbationes fiant in his locis, & non in illis, ratio certa non semper reddi potest.

COVARR. loco citato. Quia cum Dæmones nihil operari possint sine permisione particulari Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla, vt dicit S. August. lib. 18. de Ciuit. Aliquando huiusmodi Dæmones mittuntur in pœnam peccatorum: aliquando ad exercitium: Aliquando ob causam aliquam occultam, quam nimis anxie inquirere non debemus.

Septima Concl. Aliquando huiusmodi spiritus & spectra tantum illusiones, & ioculationes exercent sine villo damno, aut saltem magno.

CONCLUSIO probatur ex collatione septima cap. 32. vbi diuersa studia Dæmonum explicantur, & dicuntur nonnulli ioculatores, qui certa quæq; loca iugiter obsident, neque tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: sed de risu tantummodo & illusionem contenti, fatiga-

fatigare eos potius studeant, quam eis nocere Guilhel. Parisiensis in 2. par. 2. partis principalis de vniuerso, cap. 8. testatur se vidisse ioculatorem, cum quo ludebat quidam ex huiusmodi spiritibus. Permittebat enim eum intrare lectum, non patiebatur eum quiescere, aut dormire: aut enim tumultu, quem lapidibus ad parietes allisis, aut valorum collisione inuicem concitabat, quietem huiusmodi, aut somnium impediabat: aut raptu coopertorio, & in linteis ipsum in lecto vexabat: aut extracta vehementer culcitra de lecto eum detrudebat: & in mediam domum proieciebat, læsionem verò nullam aliam ei inferebat. Præterea dicit ad se adductam mulierem, quam spiritus paruis lapidibus petierat, læsiones modicas ei inferendo. His addi potest quod Michaël Psellus in lib. de Dæmonibus refert, proprium esse Dæmonum subterraneorum lapides in occurrentes iacere, sed iactibus irritis.

Octaua Conclusio. Quidam sunt spiritus, qui maiorem molestiam Deo permittente hominibus inferunt, grauiter quandoq; ledunt lapides projiciendo, aut percutiando, aut aliqua frangendo.

CONSTAT Matth. 8. In regione Gerasenorum occurrerunt Christo Domino duo

duo habentes Dæmonia, de monumentis ex-
cuntes, seu nimis, ita vt nemo posset transi-
re per viam. Sic spiritus malignus cōcutiebat
quatuor angulos domus Iob. Et in collat. di-
cta multa ad idem probandū adferuntur. Sic
Abdias Babiloniæ Episcopus lib. 3. historiarū
Apostolicarū scribit in Nicæa ciuitate, septem
Dæmonia inter sepulchra delituisse, quæ præ-
tereuntes lapidibus impeterent & interfice-
rent, quæ eo adueniens D. Andreas à populo
rogatus. Præcepit in loca arida & infructuo-
sa abire, neue vlli nocerent.

TERTIVM DVBIVM.

*Quomodo Dæmones, cum nec manibus
nec apta instrumenta habeant, ianuas a-
periant, claustra referent, lapides projiciant
& corpora moueant?*

CERTVM est ex sacris litteris, historijs &
experientia, talia fieri: sed nunc est vi-
dendum de modo. Tractant hoc Theologi S.
Thomas quodlibet 6. art. 2. Ioan. Capreolus
in 2. d. 7. q. 2. Durand. ead. d. q. 5. Guilhelm.
Parisiens. prima part. secundæ principalis ca.
125. de vniuerso & alij alibi.

Dux in hac re sunt sententiæ. Prima est
Aureoli & aliorum apud Capreolum, po-
nentium in angelis, aut Dæmonibus præter
intellectum & voluntatem, quandam poten-
tiam

tiam motiuam distinctam, quæ dicitur exe-
cutiua imperij volūtatis, quæ exequitur mo-
tū, quem voluntas imperat. Secunda senten-
tia cōmunior S. Thom. Capreoli & aliorū est,
quod angelus moueat per imperiū volunta-
tis. Quia omne agens operatur per aliquā po-
tentiam. Cum autem in Angelo non sit alia po-
tentia, præter intellectū & voluntatē, oportet
vt per vnā istarū operetur. Sed nō operatur
per intellectū, cum hac potentia non sit ope-
ratiua, sed cognitiua. Neq; etiam Deus ad ex-
tra, vt Theol. loquuntur, executiue sciendo
operatur, sed volendo: iuxta illud psalm. 113.
Omnia quæcūq; voluit fecit. Ergo sequitur,
quod per voluntatē operatur angelus. Quā-
uis autem nō sit alia potentia præter volunta-
tem, quæ mouendi vim habeat, nō tamen om-
nia corpora mobilia ita spiritalis substantiæ
voluntati plenè subijciuntur, vt moueantur
quādo & quomodo libuerit. Hoc enim diui-
næ & omnipotentis volūtati cōpetit, quæ nul-
lis terminis cōcluditur, cū infinita sit, & sicuti
vbique est, ita vbique operatur pro suo benepla-
cito. Spiritalis autem creaturæ essentia finita
est, & ita etiā eius potētia motiua limitata est,
nec se extēdit ad omnia corpora mobilia, sed
tantū in distātia suæ virtuti pportionata. Re-
quiritur enim cōiunctio, vel vt aliqui dicunt
simultas mouentis & mobilis, & quādā quasi
assistentia opantis ad opatū, sicut nauē ad nauē
S. Thom.

S. Thom. in q. de potentia Dei, q. 6. art. 3. sic allegante Capreolo, asserit sententiam fidei esse, quod substantiæ separatae moueant suo Imperio localiter non solū cœlestia, sed etiam alia corpora, Deo ordinante & permittente. Quod si quis obijciat Articulū Parisiensē, qui dicit, quod Angelus moueat corpora per intellectū & voluntatē solū; error. Respondet Durand. quod non est contra articulum. Quia licet Angelus non habeat aliam potentiam motiuam nisi voluntatem, non tamen subijcitur voluntati suæ ad actum mouendi, quicquid ei subijcitur, quoad actum volendi: vnde nō potest mouere quascūq; res, nec qualitercūque vellet, sed determinato modo, secundum gradum & proportionem naturæ, & sic in spiritali creaturā quamuis voluntas non distinguatur realiter à potentia motiua, ad plura tamen se extendit volendo quam mouendo. Quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentia determinatum. Est ergo intentio dicti articuli Parisiensis, quod voluntas angelica non sit efficax ad mouendum, quicquid potest, velle mouere, & qualitercūq; vellet mouere, vel in quacūque distantia, sed requiritur proportio debita inter agens & patiens. Quare rectē Guilhelm. Parisiensis loc. cit. ait. Nec intendo per hoc sic omnia plenē subdita, vt quantumlibet magna corpora mouere possint.

sint, in quacūque partem voluerint, & quantumcūq; voluerint: quando potius verisimile est, limitatam esse ac determinatā, vel à natura, vel ab ipso creatore virtutem earum in ista parte. Nondum enim peruenit ad me, aliquam ex huiusmodi substantijs totam terræ molem, motu, qui terræ motus dicitur, concussisse, neq; totum mare: licet particulares huiusmodi cōmotiones eas fecisse manifestum sit, ex narrationibus certissimis quæ de miraculis Christianorū, apud eos inueniuntur. Ex libris etiam historicis & magicis multa huiusmodi colligi possint, & saxa enim ingentia, & montes eos prorupisse, tempestates conceitasse, nauesq; submersisse, narrationum huiusmodi scriptores scripserunt de huiusmodi substantijs. In corpora verò cœlestia nullam habere potestatem videntur, neq; aliquid apud me huiusmodi auditum est, quod in ea fuerint operata. Hæc ille. Non tamē mihi probatur, quod dictus Guilhelmus sentit de angelo bono, qui propheta Abacuc arreptum in vertice capitis in Babylonem portauit, quando existimat quod præter virtutem motiuam angelicam adfuerit noua virtus superaddita creatoris, cuius iussu hoc factum narratur. Non enim putat, quod capilli capitis tantam vim naturaliter habuerint, vt pondus corporis prophetae ferre potuerint, neq; etiam ipsi capilli adeo tenaciter

Dan. 14.

citer adhærebant capiti ipsius, vt tanto tactu & pondere non auulsi essent ab ipso. Hæ rationes mouent Guilhelmum ad dicendum virtutem superadditam ibi fuisse. Sed nulla propter dicta est necessitas ponendi istâ virtutem, cum virtus naturalis angelica à creatore indita, sufficiens fuerit ad portandum prophetâ, & huic doctrinæ concordat textus scripturæ, cum dicit. Et apprehendit eum, angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitq; eum in Babylonem super lacum in impetu spiritus sui ergo non in virtute de nouo addita. Ad motiua. Iussio Dei nullam vim de nouo imprestat, aut angelo, aut capillis Abacuc, sed tantâ diuinam voluntatem significauit. Etsi angelus apprehenderit capillis, pondus tamē corporis, non ita deprestat, vt vim capillis, aut dolorem capiti inferret. Quia licet ad oculi apprehensio fuerit tantum capillorū, virtus tamen motiua se extendit ad totum corpus. His consentit Dionysius Carthusianus in cap. 14. Danielis. Angelus, inquit, in assumpto corpore, se ostendens similitudine manus, apprehendit prophetam in vertice capitis, & sollos capillos, vel vnum duntaxat crinem capitis eius tenuit manu, ad insinuandum, quam facillē eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, sed totum Abacuc corpus, mouens illud facillimē, cum & angelo.

angelici spiritus celestia moueant corpora rapidissimo motu: quorum comparatione tota terra est tanquam punctum. Itaq; apprehenso Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, sed virtus angelica fluxit in illud, & tulit. (Impetu spiritus sui) id est, celerrima actione suæ spiritualis potentia.

Octaua Concl. secundum prædicta, iudicium sumendum de spiritibus, nocte, per modum exercitus & bellantium apparentibus, & exercentibus haustiludia, & vocant.

Ad huius conclusionis comprobationem facit, quod in sacris literis legitur etiam bonos angelos apparuisse in specie exercitus & pugnantium 4. Regum cap. 6. Cum minister Elisei vidisset exercitū in circuitu ciuitatis, & equos & currus aduersariorū, nuntiavit Eliseo dicens. Heu heu Domine mi, quid faciemus. At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscū sunt, quam cum illis. Cumque orasset Eliseus, ait; Domine, Aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei. Iosue 5. Iosue vidit virum stantem contra se euaginatū tenentē gladium, perrexitq; ad eum.

ad eum, & ait: noster es, an aduersariorū? Qui respondit. Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Vir tenens euaginatū gladium erat Angelus Domini. Hoc ergo modo cum boni angeli ad bonum finem quandoq; apparuerint, non est negandum malos etiam quandoq; Deo permittente sub tali forma posse apparere ad malum finem, quem semper intendunt. Aduertendum tamen, quod quando arte magica instructi faciunt apparere numerū militum, vt quandoq; narratum est, aut sunt prastigiae, aut demones sub forma militum euocati ex pacto, quod Magus habet cum superiori Dæmone, cuius imperio alij subsunt. Nec etiam tales equites aut milites tam damnabili arte in campum ducti vulnerant, aut vulnerantur. Quia si nocere possent, vt Guilhel. Parisiensis in parte vltima de vniuerso cap. 22. ait, nulla turris, nulla munitio posset homines tueri ab huiusmodi hostibus, cum nec muro, nec valle quantumq; forti arctari & prohiberi possint, saltem aliqua hora, qua homines dormierint, aliquos iugulassent.

DVBIVM TERTIVM principale.

Quid remediū esse potest, quando aliquis locus ita molestat, aut vexatur a spiritibus

Spiritibus, an aliqua potestate valeāt pellī?
PRÆMISSO eo, quod certissimum est: demonem nihil posse sine permissione Dei, in cuius potestate est eum soluere & ligare, præsens dubium per conclusiones plenius resolvendum erit.

Prima Conclus. *Quæ remedia valent ad expulsionem Dæmonis à corporibus obsessis, ea etiam prosunt ad expellendum à loco. Quia est par ratio.*

Secunda Conclus. *Oratio, ieiunium, Eleemosina, & alia penitentiae opera valent ad expellendas huiusmodi molestationes.*

CONSTAT. Matth. 17. & Marci. 9. Hoc genus non eicitur, nisi per orationem & ieiunium. & cap. Si per fortitias 33. q. 1.

Tertia Conclus. *Sacrificio corporis Christi, quod Ecclesia Catholica ab initio vsq; in præsens tempus, Missam vocauit huiusmodi vexationes quandoq; pelluntur.*

EST S. Augustini lib. 22. de Ciuit. cap. 8. Vir tribunitius Hesperius, qui apud nos est, inquit, habet in territorio Fulsalensi fundum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione
C 3 anima-

animalium & feruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, præsbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificiũ Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio. Deoque protinus miserante, cessauit. Idem conuincit ratio. Non est enim cõuentio lucis ad tenebras, secundũ Pauli sententiã. At in sacrificio missæ introducitur lux vera: pellit ergò principem tenebrarũ. Cum enim fortior illa superueniens vicerit eum, vnũersa arma eius auferet, in quibus cõsistebat. Ad idem confirmandũ facit consuetudo Eccles. cuius meminit S. Chrys. hom. 3. de incõprehensibili Dei natura contra Anomeos, quod agitati Demonijs tempore missæ adducantur, & hom. 4. ibidem eiusdẽ consuetudinis meminit. Quare eadẽ consuetudo adhuc hodiẽ magna cũ laude & fructu seruatur apud S. Hubertũ in Ardenna, qui locus omnib⁹ demonib⁹ terribilis est, cum plurimi ibidẽ expellantur. Tempore sacri, Energumeni ad Eccles. deferũtur, & ibidẽ relinquũtur, donec sacrificiũ absoluatur.

Quarta Conc. *Reliquiæ sanctæ positi in loco aliquando etiam pellunt tales vexationes & perturbationes.*

AVcvs. lo.ci. Quare subiungit, dicendo. Acceperat autẽ ab amico suo terrã sanctã de Hieros.

de Hierosolymis allatã, vbi sepultus est Christus, die tertio resurrexit, eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiã ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de terra illa fieret, cogitabat: quã diutius in cubiculo suo reuerentig causa habere nolebat: Fortẽ accidit vt ego & collega tunc meus Episc. Synicensis Eccles. Maximinus, in pximo essemus, vt veniremus rogauit, & venim⁹. Cũque nobis omnia retulisset, etiã hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atq; ibi orationũ locus fieret, vbi etiã possent Christiani ad celebrãda, quę Dei sunt, cõgregari. Hęc August. & Act. 19. Iudaria & semicinctia Pauli posita super languidos, spiritus nequã pellebant. S. Chrys. in lib. cõtra gẽtiles de vita S. Babyle martyris & Antiocheni Episc. post multa, ait. Ea est enim sanctorũ potestas, vt illorũ superstitũ demones, ne ymbras quidẽ, aut vestes ferre possint, vita autẽ sanctorũ loculos quidẽ reformidant. Ad idẽ propositum adfert alia hom. 66. ad populũ Antiochenum. & in serm. in adorationẽ venerabiliũ catenarum & gladij S. Apostol. principis, Petri & in serm. de virtutibus & vitijs. Hieron. contra Vigilantium sacrarum reliquiarum hostem. Grego. Nazianze. orat. in laudem S. Cypr. martyris. Huc referri potest quod historiarũ scriptores tradunt, q̃ cum Iulianus apud Pythium Daphnæum responsa peteret de Parthici belli

victoria, Dæmon responsa dare nequibat. Sacerdotes Dæmonis silentij causam reddunt: Babylæ martyris sepulchrum prope assistere & ideo responsa non reddi. Sic Iulianus iussit corpus transferri. Huius historiæ meminerunt, Eusebius lib. 10. historiæ Ecclesiasticæ cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theoder. lib. 3. cap. 11.

Quinta Conclus. Exorcismis siue exorcizatione Dæmones etiam effugantur & expelluntur.

EXorcizare autem nihil aliud est, secundū August. lib. 1. de vita beata, quam per diuinam virtutem immundum spiritum adiuvando expellere. Probatur Conclusio Luc. 10. discipuli septuaginta duo à prædicatione reuerſi, cum gaudio Saluatori dixerunt: Domine, etiam Dæmonia subiiciuntur nobis, & hoc etiam Christus Marci ultimo promissit futurum. In nomine meo Dæmonia eijcient. Luc. 11 Si ego in digito Dei eicio Dæmonia: filij vestri, in quo eijciunt? & Actor. 19. Idem determinatur in cap. Si per sortiarias. 33. q. 1. August. lib. 10. de Ciuit. ca. 22. statim à principio. Vera pietate homines Dei, aëream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eijciunt, nō placando, omnes tentationes aduersitatesq; eius vincunt, non orando

orando ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem vincit, aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitq; sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominū, hominem Christum Iesum. Atq; hoc est quod in euangelio dictum, in nomine meo dæmonia eijcient. Sic legitur Ioannem Euangelistam Dæmonem à Dianæ templo, qui iam ducentis & quadraginta novem annis ibi habitauerat, propulſasse, his verbis. Interdico tibi in nomine Iesu Christi Nazareni, ne ultra hic habites: & confestim reliquit locum. Lactantius lib. 2. de erroris origine, cap. 16. exorcismi & adiurationis in nomine Dei viui in expellendis dæmonibus fatetur. De exorcismo autem, qui baptismo præmittitur, scribunt sancti patres August. li. 2. de nuptijs & concupisc. cap. 18. & 29. & lib. 4. de Symbolo ad catechumenos, cap. 1. Chrysost. in homil. de Adam & Eva. Dionys. c. 2. Ecclesiasticæ hierarchiæ. Raban. lib. 2. de institutione clericorum cap. 27. Ilidor. lib. 2. de officijs Eccles. cap. 20. S. Thomas 3. part. q. 71 art. 2. & 3. & alij alibi.

Sexta Conclusio. Verba exorcismorum non habent ita infallibilem vim & efficaciam ad cogendum & arcendum Dæ-

mones, vt semper suum effectum consequantur.

RATIO esse potest: Quia verba & signa ex sua natura non habent talem efficaciam, sed virtute diuina. Deus autem lege ordinaria non alligauit potestatem suam ita sacramentalibus, vt infallibiliter operentur, sed operantur ad gloriam suam, & vtilitatem credentium. Matth. 17. & Marc. 9. Accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt: quare nos non potuimus eicere illū? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram, &c. Et Acto. 19. Quidā de Iudeis exorcistis inuocabant super eos, qui habebant malos spiritus nomē Domini Iesu, dicentes. Adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicauit. Respondens autem spiritus nequam, dixit eis. Iesum noui & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat Dæmonium. Super hac conclusione videndus Victoria in relectione de arte magica.

Septima Conclus. Quod exorcismi non consequantur suam vim quandoq. prouenit ex mala dispositione & defectu fidei in exorcizante, quandoque ex praua affectione Dæmonium sustinentis.

Hanc

HANC conclusionem docent Petrus Cluniacensis li. 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores mallei maleficarum 2. par. q. 2. cap. 6. Iosephus Angles in q. de arte magica diff. 5. dub. 5. & alij alib. Prima pars constat ex locis scripturæ in sexta conclusione citatis. Secunda probatur. Matthæi. 19 increpauit Saluator incredulitatem offerentiū lunaticum. Et redditur ratio Conclusionis à Petro Cluniacens. Tabe latente interiūs, vnguenta exhibita extrinsecus nihil proficere possunt. Tabe hic dicitur peccatum mortale. Quod quā diu in latebris conscientie latuerit, nullius exteriūs sacramenti perceptio effectum consequitur.

Octaua Conclusio. Interdum permittit Deus Dæmonem operari.

AD exercitium bonorum, vt in fide confortentur, & in virtute patientiæ confortentur, ne grauius iudicium sustinere cogantur. Augustinus tractat. 7. in Ioannem. Hinc non voluntas eius, cuius potestas in bonos datur, sed eius voluntas, à quo hæc potestas confertur, charissima esse debet. Occulta sunt etiam quandoque iudicia in his operibus.

Nona Concl. Ab angelis bonis etiam quandoq. coguntur Dæmones,

Victoria

VICTORIA in Releccione de arte Magica num. 22. Quia angeli boni virtute diuina proualent, & Angeli ex superioribus etiam potestate naturali vincunt multos Dæmones inferiores. Quare vt S. Thomas tradit in qq. de potentia Dei q. 6. ad ordinem potestatum spectat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angelii tutelares & custodes non raro arcant dæmones à suis clientibus: & præsidēs prouinciariū frequenter impediunt: ne nocumenta inferant certis locis in agris & fructibus, & alijs bonis.

Decima Concl. Magi virtute diabolica possunt aliquando Dæmones cogere & à suis sedibus pellere.

CONSTAT Conclusio, Dæmones Deo permittente possunt, vt apertum est ex illa calumnia Iudæorum. Luc. 11. In Beelzebub principe Demoniorum eiecit Dæmonia. Hæc autem coactio Magorum, non ascribenda est, virtuti alicui naturali, aut verbis Magi: quia verba huiusmodi, & signa cum sint de genere rerum inferiorum, non habent vllam potestatem in Dæmonem, cui nulla potestas in terris potest comparari. Magi autem sic cogunt, quando habent fœdus & pactum cum superiori Dæmone, qui fortitudine & naturali virtute vincit inferiorem. Ad imperium fortio-

fortioris inferior morem gerit & locum relinquit. Sic Lucianus in Dialogo Philopseude narrat Corinthi domum quandam habuisse Eubatidem, in qua nemo auderet habitare ex ea causa, quod habitatores spectris quibusdam territi à Dæmone quodam ita molestarentur, vt eam præ nimio terrore & periculo ingredi non fuerint ausi, donec Arignotus quidam Platonicius Magicis, & AEgyptijs quibusdam carminibus Dæmonem illū in locum quendam detruserit, à quo primū exierat. Arignotum varijs imaginibus territare conatus, quandoque vt canis, nunc vt Leo, vel taurus ipsum inuadens, quo quidem loco die sequenti defosso corpus hominis mortui repertum est, eoq; alibi sepulto domus illa libera deinde ab huiusmodi elusionibus permansit. Hic dubium resolui potest.

An Dæmones à corporibus obsessis, vel à vexatione possint propelli virtute melodie, herbe alicuius, aut lapidum?

TRACTANT Nicolaus Lyranus in ca. 16. primi Regum. Paulus Burgen. ibidem in additionibus, Ioan. à Turrecremata d. 1. can. Voluissent, §. Deniq; vt perspicuè. Guillelmus Parisiensis in 2. par. par. 2. Principalis de vniuerso, c. 20. Ioseph. Angles in q. de arte magica diff. 8. & alij alibi. Pro resolutione sit. Vndeci-

Vndecima Concl. *Demon non potest à corporibus obsessis expelli, aut à vexatione excludi melodia, herba aliqua, aut lapidis alteriusue rei sensibilis virtute.*

RATIO est, Dæmon est substantia separata à materia & corpore, eiusq; potestas altior & fortior est omni corpore. Minor autem potestas non habet vim agendi in superiorem. Quare nulla res sensibilis & corporalis virtute sibi à natura iodata potest cogere Dæmones. Hanc conclusionem tenent Lyrannus, Turrecrem. Iosephus Angles loc. citatus Pelbartus in aureo Rosario Theologiæ in verbo Dæmones 4. §. 83. Albert. super Lucæ. 9. Quod verò Richardus de media villa in 4. 3. q. 8. existimat tam paruum posse contingere Dæmonis afflictionem, tantamq; esse lapidis, aut herbe virtutem, ut non solum mitigare, sed prorsus etiam tollere possit Dæmonis afflictionem: Id verum puto, si intelligatur de vexatione exterius impugnantis, & non obfidentis. Si enim mania, aut melancholia, ut contingere potest, impugnantis, aut vexantis malitiam promoueat, si naturalibus medijs talis indispofitio tollatur, non est absurdum, quod etiam omnino possit cessare vexatio.

Duodecima Concl. *Melodia, herba, lapis, aut aliqua res sensibiles possunt Dæmonis*

Dæmonis vexationes indirectè mitigare, & lentiores reddere, ita ut vexati eas minus sentiant.

HÆC Concl. est cõmunis DD. citator. Hoc autem non est difficile. Dæmon tanquam peritissimus medicus corporum complexionem perspicit, & eis perspectis cõuenientes vexationes obijcit. Reperit aliquæ mania, aut abundantia melancholia laborare, eum inuadit: cum homines talis complexionis apti sint ad vexationem. Si ergo naturalia remedia adhibeantur, quæ cõplexionem superantem ritè disponant, & ad aequalitatē reducant, mitigabitur vexatio, non quidē ex parte Dæmonis vexantis, cum nō sit modus naturalis agendi in eum, sed ex parte dispositionis subiecti. Si cogitationes dissipentur, & abstraantur aliqua dulci melodia, nō sentitur in tanto gradu afflictio, ac quando sensatio sibi presens est, licet etiā si purgationib; & medicinis sanguis purgetur, aut cerebrum confortetur, nō est dubium, quin fiat aliqua alleviatio. Dæmon enim cum nō informet corpus, quod obsidet, nō est totus in toto, quemadmodum anima rationalis, sed in determinata corporis parte: nūc in collo, q; mirabiliter torquet, nunc in venis, quas motione spirituum & humorum extendit, nunc in cerebro, q; aut debilitat spiritibus viā intercludendo subtilitate sue potentie, aut planè perturbat phantasiā imutando. Si ergo

corpo

Math. 4.
v. 17.

corpori afflicto remedia ex medicorum arte præscripta adhibeantur, afflictio minuitur. Ex dictis intelligitur, quod in Euangelio de Dæmoniis Lunaticis refertur: Secundum variam lunæ dispositionem magis vel minus vexantur. Quoniam motus lunæ agit in humidum cerebrum. Quidam enim tempore crescentis lunæ magis vexantur: Alij decreſcente luna. Dæmon enim obseruat oportunitatem tentandi occasionem. Ait S. Hieron. in Matth. 4. Demones obseruantes lunaria tempora cupiebant creaturam infamare, vt in creatorem blasphemiam redundarent. Ad eandem expositionem accedit Origen. in Matth. 17. tract. 3. Scripturæ loca, quæ prædictis videntur contraria, sic soluenda sunt. 1. Reg. 6. Quamdoque spiritus Domini malus Saul arripiebat, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Non enim expulsio Dæmonis fiebat virtute melodiarum, sed potestate diuina immediate, aut mediantibus angelis sanctis, ob meritum Dauidis, qui laudes diuinas pro salute Saul in cithara canebat. Sic etiam Tobie 6. de iecore pisces posito super carbones legitur. Non enim fumus iecoris expulit Dæmonem, sed meritum orationis Tobie, quod per fumum significabatur, & Angeli Raphaëlis virtus. Ex vitima conclusione à contrario inferitur, Dæmonem

monem posse etiam aliquando in homine virtute lapidum, aut herbarum, Deo permittente, tentationes accendere & efficere. Quia cum dispositione tentati cognoscat potest per contactum lapidum, aut herbarum, in quibus magna virtus est, quam perspicacissime nouit, tentationi fomenta prestare, sicut enim de Smaragdo & Topazio dicitur, quod libidinis ardorem mitigent. Ita fortasse à contrario erit alius lapis, qui astum libidinis augeat. sic tradunt Alphons. Castren. lib. 14. contra hæreses, in verbo. Tentatio. & Ioseph. Angles in q. vnica de Dæmonibus. 1. par. in 2. sent. art. 6. dub. 2.

DVBIVM QVARTVM.

Quid sentiendum de apparitionibus, & mirabilibus operationibus aliquando contingentibus circa corpora mortuorum?

SVNT autem huiusmodi apparitiones, exempli gratia: Conseruatio corporum ab incineratione post mortem, augmentum vnguium, & barbæ, & capillorum in mortuis, Emanatio sanguinis de corpore occisi ad occisoris presentiam, Exhumatio corporum, &c. Huiusmodi enim mirabilia referenda sunt in Deum, aut spiritum, aut hominem aut ipsam naturam rebus inditam.

H

Prima

Prima concl. *Factiones mirabilium huiusmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando possunt procurari.* August. lib. 21 de Ciuit. cap. 6.

Secunda Conclus. *Mira quaedam circa mortuorum corporum ad naturales causas referri possunt, ut ad virtutem loci, unguenti, aut alterius rei corporalis adhibita, ut corpus conseruetur à putrefactione.*

SICUT à contrariis omnibus constat, qui Romæ sunt & fuerunt, quod corpora sepulta in cœmeterio Campi sancti, breuissimo tempore, id est, ut dicunt in 24. horis consumantur, quamuis non in profunda terra sepeliantur, ut in alijs cœmeterijs contingit, sed tantum leuiter solo tegantur, ut etiam articuli pedum parum eminere aliquando conspiciantur, quod ipsemet vidi.

Tertia Concl. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio potest etiam reduci in naturalem causam scilicet mortentis complexionem, in cuius materiam post mortem aliqua forma imperfecta vegetatiua inducitur.*

Sic Iosephus Angles in d. q. vnica de arte magica

magica in 2. senten. parte 1. artic. 2. diff. 8. quid dubium præsens mouet.

Quarta Concl. *Conseruatio corporis aliquando in diuinam potentiam referenda, & pro miraculo habenda.*

QUIA Deus in testimonium singularis sanctitatis & innocentie corpora aliquo, quæ excellentissima templa spiritus sancti extiterunt, & mundissima à carnis & peccati corruptione remanserunt, incorrupta conseruat iuxta illud psalmi. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Quinta Conclus. *Corpora malorum aliquando Daemonum astutia procurante incorrupta manent, ut hoc merito vite eorum tribuatur, atq; ita mala, quæ fecerunt pro bonis approbentur, ut vulgus facile credens ad eorum inuocationem inducatur.* Ioseph. loc. citato.

Sexta Conclus. *Circa corpora & sepulchra mortuorum à Necromanticis plurima fieri non est negandum.*

QUIA omnium indicio eorum facultas circa hæc versatur.

Septima Conclus. *Exhumationes plurimorum corporum, præsertim infantium sunt à maleficis & sagis.*

CONSTAT Conclusio. Hoc enim Iustices Italiae, Galliae & Germaniae omni tempore obseruauerunt, & confessiones sunt liquidae, & oculari inspectione verum esse comprobatum est, ut alibi latius tractabitur. Exhumant enim corpora, & eis ad nefanda scelera abutuntur. Sic Iacob. Cuiacius Iuriscōsultus ait, Rubricam de sepulchro violat. Statim in C. subiungi post titulum de maleficis & mathematico quod malefici saepe sepulchra violent, & abutantur corporibus mortuorum.

Octaua Conclusio. Emanatio sanguinis occisi ad praesentiam occisoris videtur soli diuino miraculo in horrorem & deificationem tanti criminis tribuenda.

GENESIS. 4. de sanguine Abelis dicit Dominus ad Cain. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Iuris periti ira verum hoc statuunt quod cadauer occisi emittat sanguinem coram occisore, ut ponant indicium sufficiens ad torturam. Boërius in decisione 166. Paris de puteo in tractatu Syndicatus in verbis Tortura. cap. An stetur dicto torti. Allegat ad hoc illud Apocal. Posthac vidi animas intersectorum, clamantes ad Deum & dicentes, vsquequo Domine nō das iudicium, & vindicas sanguinem nostrum de intersectoribus nostris, Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudic. qq. cas.

qq. cas. 270. & Boërius plures auctoritates & experientias adducunt. Marsilius in practica criminali. §. Diligenter. num. 181. videtur causam referre in diuinationes & incantationes, cum ait. Ex istis diuinationibus & incantamentis saepe animus hominis inclinatur & inducitur ad credendum aliquid esse, vel nō esse: & sic ait. Memini me alias tempore iuuentutis meae vidisse rem mirabilem & stupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganae in partibus lanuensium ultra Saonnam per 30. miliaria. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore & nesciebatur à quo: Attamen multi erant suspecti de morte sua, & quidem homo senex dixit mihi: Domine gubernator, si vultis scire veritatem huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, postea faciatis vocare illos, qui sunt suspecti de illo homicidio, & veniat vnus post alium, vbi est cadauer illud, tunc cum superuenit verus homicida, vulnera ipsius fluent sanguine de nouo: Quo audito feci coram me portare illud cadauer, & feci vocare illos suspectos de vno in vnum, & cum superuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris inceperunt effluere, & emittere sanguinem, de quo summè fui admiratus: Attamen nihil dixi non praestans fidem tali rei, quae nullibi probatur: Attamen ex post per plures dies reperta sunt indicia

H 3 sufficien-

sufficiencia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci: qui habita copia indiciorum, absque tortura confessus fuit se occidisse illum hominem, &c. Dicit autem Boërius de Hippolito Marsilio, quod hoc indicium in exemplo relato nullibi dicit probari, eo forte quia Doctores non vidit. Multi autem Doctores sunt pro hoc indicio, quos refert Boërius. Causa autem non videtur nisi referri posse in diuinam dispositionē iuxta Conclusionem positam, quam approbat Iosephus loc. citat.

An male. 13. Præludium. Cum in hoc peccato concurrant homicidia, cædes animalium, & damna in temporalibus, aliæque iniustitiae species, nascitur obligatio restitutionis, quam Reus facere tenetur, si potest. & eius rei confessarius eum admonere debet.

HOc præludium resoluitur ex eis, quæ Doctor Nauarrus in manuali confessionum cap. 15. num. 25. Interrogatus à quodam Patre Illustrissimi ordinis Societ. Iesv. Respondet: An homicida, latro, aut alius reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad soluendum damnum, quod parti intulit: & respondet, quod teneatur. Quia lex naturalis & diuina obligat ad restituendum damnum

num parti: antequam à iudice puniantur. Et illa puniatio, quæ in vindictam publicam irrogatur, est compensatio iniuriæ reipublicæ illatæ, cap. Vt famæ, de sentent. excommun. L. Ita vulneratus, ff. ad legem Aquil. quæ non liberat à debito, quo parti tenetur. Quia qui duobus res diuersas debet non liberatur soluendo vni, quod ei debet à debito alterius. Ex quo sequitur, quod heredes eius, qui decollatus est, aut incineratus per sententiam, si bona defuncti ad eos peruenerunt, obligentur ad refarciendū damnum parti illatū, sicut ad alia debita. Imò & Fiscus, si bona confiscata fuerint, tenetur prius satisfacere de damno dato. L. Non possunt, Et L. In summa, de iure Fisci. Confirmo latius dictam doctrinam, cap. In literis, secundum cōmunem DD. sententiam, & textum clarū, de Raptoribus & incendiarijs, statuitur vt incendiario mortuo, cōpellantur eius hæredes satisfacere damnis datis per incendiū, aut alio modo, contra iustitiam. Ad idem propositū est cap. fin. de sepult. His accedit communis opinio Canonistarum tenentium, hæredes ex delicto defuncti teneri ad damni illati compensationem. Et teneantur attestantur Panormit. in d. cap. Communem attestantur Panormit. in d. cap. In literis & cap. fin. de sepult. Aretin. in Rubr. ff. de acquir. hæredit. Anthon. Burgensis in cap. 1. de Emptione & vendit. Didacus lib. 3. variar. Resolut. cap. 3. Iulius Clarus

lib. 5. sentent. §. fin. cap. 31. num. 16. Syluest. in verbo. Hereditas 3. & alij alibi. Sicut enim heres tenetur in conscientia satisfacere debitis defuncti, sic etiam damnis ab eo datis, iuxta Glossam receptam in Regula. Peccatum, de Regul. iuris in 6. & res ita manifesta est ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectè Couarr. ait, Et iure manifestissimum est, eodem attestante, quod damni illati proximo à defuncto restitutio, inter verè debita computanda sit. Nemo autem quacumq; occasione, si sit soluendo, liberatur à debito restitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud est restitutionis obligatio, siue debitum; aliud est pœna. Pœnæ enim regulariter tantum tenent suos auctores, nec grauant hæredes, nisi in aliquibus delictis. At debitum transit, sicut onus cum honore. Simile est aduertere in sacramento pœnitentiæ. Non per hoc, quod quis adimplet satisfactionem siue pœnam à Confessario impositam, absoluitur à restitutione debitorum, & compensatione damnorum datorum. Communior tamen est opinio DD. quos citat Couarruias loc. d. num. 8. quod hæres in his etiam non confecto inuentario, non teneatur ad plus, quam ad ipsum peruenit, vt possit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiscatio. Tunc enim Fiscus, vt traditum est, obligatur, aut Dominus succedens in acqui-

quisitione bonorum. Quia bona restitutio, ni obnoxia, non sunt eius, qui succedit, sed antea spectant ad creditores & damnum passos. Atq; hæredes possunt compelli à Iudice Ecclesiastico, ad huiusmodi damnorum restitutionem, & coram eodem conveniri, vt probant canones in d. c. In literis, & c. fin. de sepult. Panormit. ibidem & in c. A nobis 2. cum Hostien. Anthon. de Butrio, & Ioan. ab Anania, & communis in d. c. In literis. Anth. Burgenf. c. 1. de empt. & vend. nu. 14. & alij alibi. Quæ de causa cōsului superiori tempore monasterium quoddam posse convenire coram Iudice Ecclesiastico, heredes cuiusdam malefici, qui satis notabilem substantiam reliquerat, eò quod sanguine sibi iunctam monialem veneficijs, ita infecerat, & debilitarat, quod inutilis esset monasterio, & damna in idem satis grauiā redundarent, eò quod semper fere necessarium esset alere personam pro necessitate monialis veneficio infectæ: atque dictus maleficus confessus fuit, se damnum consanguineæ intulisse ex quodam odio. Tales enim hæredes in conscientia tenentur ad recompensationem damni illati, vt dignè satisfaciant pro salute animæ defuncti, ex d. c. In literis, & communi sententia ibidem. His adiungo, cōtra quorundam praxim, qui magis quandoq; suæ bursæ, quam salutem animæ defuncti fauent, iniusta lucra & damna restituenda,

tuenda, antequam legata expediantur, ut tradunt Syluester, in verbo, Hæreditas 3. q. 11. Vdalricus, Hostiensis, Glossa, Raimundus, ab eo citati, & alij alibi. Et si hæres prius satisfacere velint legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam passios, non absoluuntur, in foro conscientie, ut idem Syluester, rectè dicit. Si autem esset ignorantia, excusarentur. Similis est ratio, si legatarij prius venirent, & hæreditas sufficeret ad satisfactionem omnium, & non esset dolus, quod vellent sine causa protrahere cum iniuria aliorum. Præterea dico in maleficiorum crimine, hæres non solum de iure canonico, & in conscientia teneri, sed etiam quandoq; de iure civili, ad restitutionem damnorum Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato resultat commodum eis, ut est textus clarissimus, & DD. consentiunt C. Ex delicto defunctorum, l. 1. Vbi sic definitur. Post litis contestationem, actiones ex delicto defuncti transeunt ad hæreses, & tenentur in solidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris absolutissimi est, ne alieno scelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Civili quosdam Dardanarios, qui aliquando sectæ maleficorum adherent, ut hoc infelicissimo tempore experimur, obligatos esse ad restitutionem magnæ partis sue substantiæ relictæ, quam hæreses eis succedentes acquirunt, & sic obligantur etiam

iam ad restitutionem non solum iure canonico, sed etiam civili, iuxta L. d. Sunt autem tales hi, qui congregationi maleficorum adfunt in cursu & conuentu, & proponunt, tractatum & consilium de perditione frumentorum, & nascentium terræ: ut, pro dolor, non raro fieri plurimis confessionibus discimus, aliosque inducunt ad consentiendum, quamvis Deo disponente, rixas miscendo aliquando re non confecta discedant. Dardanariorum autem intentio in tali consilio est, quando agitur de destructione frumentorum, ut quoniam ex eorum improba negociatione, horrea sibi frumeto abundant, & cellaria vino plena sunt, fiat penuria in Reipub. quæ cum annorum sterilitate, & nascentium destructione inducta est, Ipsi sua horrea & cellaria aperiunt, vendunt maximo, quo possunt, & quali volunt, pretio, & paucis annis præter iustum rerum cursum suas fortunas augent, & citius quam humana & moralis prudentia dicitur magnas diuitias acquirunt. Voco autem Dardanarios hoc loco cum Vlpiano & DD. in l. Annona. ff. de extra ordin. criminis, qui annonæ mercesq; coemptas & collectas tantisper supprimunt, dum carius eas vendendi occasio se offerat, tunc vendunt pretio quâ maximo possunt. Ab his non longe absunt ex ead. l. Locupletiores, qui suos fructus æquis pretijs vendere nolunt, minus vbe-

nus vberes prouentus expectant, ab vtrisque annona oneratur, & eorum exercitium auaritia efficit, ex d. lege. Dardanarij autem dicti sunt à Dardano, Mago contaminatissimo & pessimo, à quo etiam magicæ artes vocantur Dardaniæ à Columella. At si nulla valet medicina repellere pestem, Dardaniæ veniant artes. Huius magi: & eius scriptorum meminit Plinius libro trigesimo historię naturalis cap. 1. Dardanarios autem eos videntur vocare leges, qui ita supprimunt annonam coemptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob subtilitatem suæ naturę melius, quam vllus Astronomus, potest cognoscere constitutionem causarum naturalium, & rerum copiam, vel inopiam, quasi cognitione sterilitatis hauriant, vt sic in tempore congregent, & coëmant, vt deinde carius vendant, & pauperum inopia ditentur. Damnant horum mercimoniam & negotiationem leges in d. l. Annonam, & ff. de pœnis in l. In Dardanarios, & alias illad hunc finem allegat Bonifacius Vitalis in tractatu maleficorum, in Rubrica. Ad l. Iuliam de Annona. Sunt autē Dardanarij puniendi pœna arbitrarja, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitr. iudicium qq. casu 384. Quod autem Dæmon, tanquam perspicacissimus Astronomus, possit pręuidere rerum fertilitatem: aut

terrę sterilitatem, & suos clientulos admone-
re, cõfirmat illud lepidum de Talete Milesio
philosopho, relatum à Diogene Laërtio in
eius vita, & ab Aristotele lib. 1. Polyt. cap. 7.
Cum enim dicto philosopho obijceretur phi-
losophiæ studium, quali inutile & infru-
tuosum, prospexisse illum ferunt per Astro-
logiam, oliuarũ sterilitatem futuram. Cum
que coëgisset parum pecuniæ, hyeme adhuc
vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro
paruo admodum pretio, vtpote nemine plus
offerente, & arras dedit. Anno sequenti mul-
tis subito quærentibus oleum, ipse vendidit,
quanti voluit, cum alij non haberent, ac ma-
gnam vim pecuniarum lucratus est, quam
amicis ostendit, significans persacile esse Phi-
losophis ditari si vellent, sed hoc non esse illis
curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auari-
tia excecati, vt sordidi lucri odorem more
scarabæorum in rebus vilissimis & sordidis-
simis sectentur, & quærant. Nunc, vt ad pro-
positum reuertar, quando Dardanarij sectam
maleficorum sequuntur, & sunt principales
in conuentibus, quando tractatur de fructuũ
perditione, vt ipsi lucrum consequantur, &
Respublica damnum patiat, si eorum con-
fessione, & experientia constat effectum sub-
secutum: secundum legem naturalem, diui-
nam, & canonicam tenentur ad restitutionem
damnorum, quæ obligatio etiam transit ad

hæredes, si aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc casu de iure ciuili et d.l. i. C. ex delicto defunctorum: ob ratione legis. Ne alieno scelere ditentur. Et magis corroboratur: turpia lucra ab hæredibus sunt extorquenda. ff. de calum. l. In heredem. ff. de dolo. l. In heredem. & ff. Quod metus causa. l. videmus. At quis dubitat huiusmodi bona esse turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio scelere acquiruntur? Cum autem huiusmodi damna redundant in singula membra Reipub. proportionaliter, & sit difficilis modus restitutionis, restitutio esset facienda, si prudentia diceret in singulari fieri non posse singulis damnum passis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita ut resisteret comodum etiam ad membra singularia Reipub. Malè ergo faceret Dominus, aut iudex, si in suum proprium usum reseruaret, quod ex communi damno prouenit, & singulis membris esset distribuendum, pro compensatione & proportionem damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. citat. tradit: Quod si pars læsa vellet, ut delinquens per poenā corporalem non solum Reipub. sed etiam sibi satisfaceret, cessaret obligatio restitutionis, arg. l. i. ff. Qui satis dare coguntur. & l. Si rem §. Omnis ff. de pignor. act.

Sortilegiorum, Magia & similia sunt peccata maleficorum sagarum.

VT tradunt Panor. in c. i. de sortilegijs & alij Doct. Alphons. Caltr. lib. i. de iusta hæret. punitione c. 16. prope finem Iul. Clar. li. 5 §. hæresis. vers. Successiue quero. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticum iudicem spectare potest, ut patet ex lib. 6. de hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accusatus. §. sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij octauj præfixa malleo Maleficorū. Quatenus verò admiscerentur homicidia, cedes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ damnaque contra iustitiam & communem pacem, immittere se possunt ad inquirendum & puniendum iudices sæculares. Et ita nunc consuetudo fere ubique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionem traduntur brachio sæculari, sicut in crimine hæreseos fieri consuevit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaque sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panormitanus loco citato, numero. 4. Petrus Ancharanus in eod. Tit. cap. Ex turbarum. num. 6. Paulus Grill. li. 2. de Sortilegijs latissime q. 10. numer. 5. 10. & 18. Franciscus Squillacensis in tractatu de fide Catholica, à cap. 8.

à ca. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 111. Oldradus de ponte consil. 210. num. 2. incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Francus in l. 6. ca. Accusatus. §. sane, de hæret. Geminian. & alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod manifestâ sapiant herelin, abrenunciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiâ eidem præstare, expressa pacta cum eo inire, &c. Peius enim est, vt docet Grillan. loc. citat. num. 18. adorare diabolum, quam esse hæreticum. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, iuxta Gloss. in d. §. sanè. Quare euidentissimum est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam sapere hæresim, & comprehendî sub d. c. Accusatus. §. sanè. Dicit aliquis, cum hoc crimen ad hæresin referatur, vt constat ex dictis, & etiam pro pœna eius, vt patet ex lib. 3. C. de malefi. & mathe. Confiscatio bonorum sit statuta: quomodo bona non confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco citato: hanc pœnam de consuetudine non seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possumus nos dicere sic in hoc crimine, sicut in alijs multis, abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli V. confiscationem bonorum, vt est videre in artic. penult. Sed sicut in omnes constitutiones etiam iustissimè, ad obuiandum fraudibus & iniustiti-

iniustitiæ, inuectas, humana auaritia dolo inducit: sic etiam in executionem causarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex confiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam & æquitatem, ita confiscant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non raro ad summam necessitatem redigantur. Quare cum honore, rebus temporalibus, omniq; consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occasio. Quibus autem tales iudices comparantur qui pro executionibus sic sub cæco titulo pauperes emungunt, quamque iustè faciant, videat qui voluerit, in Constitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo 205.

Vlt. Præludium. *De causis dispositiuis* Generalis causa dispositiua in
ad crimen maleficorum. Dæmonibus odium Dei & humanum.

PRIUSquam hæ causæ in specie attingantur, præsupponendum Dæmones esse insensibilissimos humani generis hostes, & quicquid moliantur quocunque colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ sunt causæ. Vnâ, odium Dei, cuius acerrimi sunt inimici, vt pote à summa felicitate peccatis exigentibus detructi in per-

si in perpetuam miseriam. Cum verò diuinæ
Maiestati nihil nocuenti inferre possint,
hominem ad similitudinem Dei creatū cru-
deli odio insectantur; non secus, vt Basilus
ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in
homines à natura incensæ sint, in hominum
simulacra furibundè irruunt, nec aliter eorū
effigiem, quam homines ipsos, dilacerant. De
hoc odio Ioan. in Apocal. Vah terræ & mari,
quia descendit diabolus ad vos, habens iram
magnam. Altera causa est, quia cognoscunt
homines assumendos ad cælestem beatitudi-
nem, quam ipsi perdiderunt, inuident homi-
nibus tantum bonum: quare omni modo eos
impedire conantur, ne illud consequantur.

Tandem cum eius sint naturæ dæmones,
vt nunquam dormiant, aut dormitent, sem-
per discurrunt quærentes quem deuorent,
cautè perlustrando complexiones, naturas, af-
fectus, curas, consuetudinesq; vniuscuiusque
vt singulorum complexioneibus, affectionibus
& moribus oportunas & affines tentationes
accommodent, more peritissimi & expertissi-
mi medici, qui antequam remedia adhibeat
pulsus infirmi tangit, membra contrectat,
lateribus manus admouet, linguam inspicit,
oculorum colorem attendit, omniaque alia
aut sanitatis, aut morbi indicia perscrutatur,
vt cognita infirmi complexione, aut morbi
natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic

Diabo-

Diabolus lætis luxuriæ; cupidis auaritiæ; tri-
stibus iracundiæ vel inuidiæ; ambitiosis in-
anis gloriæ; curiosis perniciosæ scientiæ faces
admouere consuevit. Sic attestatur Gregor.
super Iob. 38. cap. in illa verba: Diuiditur
æstus super terram. Prius enim, ait, comple-
xionem vniuscuiusq; antiquus aduersarius
perspicit, & tunc tentationis laqueos appo-
nit. Alius namq; lætis, alius timidis moribus,
alius elatis existit. Quò ergo occultus aduer-
sarius faciliè capiat, vicinas conspersioneibus
deceptiones parat. Quia enim lætitiæ volu-
ptas iuxta est, lætis moribus luxuriam propo-
nit. Et quia tristitia in iram faciliè labitur, tri-
stibus poculum discordiæ porrigit: Quia ti-
midi supplicia formidant, pauentibus terro-
res intèrat. Et quia elatos extolli laudib⁹ con-
spicit, eos ad quæq; voluerit blâdis fauoribus
trahit. Singulis ergò hominib⁹, vitijs conue-
nientibus insidiatur: Et S. August. lib. 21. de
Ciuit. cap. 6. his breuibus verbis. Maximè au-
tem possident (loquitur de dæmonibus) cor-
da mortalium, qua potissimū possessione glo-
riantur, cum se transfigurant in angelos lucis.
Illustrat hoc diaboli stitidiū apparitio illa, de
qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus
Marulus li. 5. de ratione bene beateq; viuendi
c. 7 Apparuit B. Machario in specie medici ma-
lignus, multas habēs vitreas ampullas circū se
pendētes; & interrogat⁹ quò pergeret, quidq;
sibi

sibi vascula illa vellent: Ad proximum monasterium iter se habere respondit, vt fratribus singulis offerret portiones pro eorum appetitu, quas si haurirent, sibi obnoxios redderet. Non multò post Macharius inde reuertentem conspiciens, quid egisset, quæsiuit. Cui ille respondit, vnum tantum, nomine Theodosium, ampullæ veneno delinitum. Macharius statim monasterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infausito propinante, medicina salutari sumpta à sancto viro euomeret, seque emendaret. Nunc de causis particularibus, quarum:

*Particula-
ris i. causa
dispositiua
est cleri in
sciia.*

Oseas. 4.

*Prima sit, vt à summa incipiamus:
Ignorantia in ministris Ecclesiæ, qui salu-
tem hominum promouere debent.*

ATQVE hanc indicat Oseas, dicens: Quia non est scientia Dei in terra, ideo maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Prophetæ loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam statim subiungit: Quia tu scientiam reuulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quod & Christus in Euangelio innuit Matth. 6. Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hæc causa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam Ephes.

6. & rei

6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in cœlestibus.

Cum igitur hostes, cum quibus nobis assidue pugna est, sint spirituales, corporalibus armis lædi non possunt: spiritualia ergo arma comparanda. Quod idem Apostolus cum prosequitur, significat. Propterea inquit, accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare: state ergò succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei; hæc Paulus. Ex his pater, gladio verbi Dei & sacræ scripturæ in hac militia spirituali hostem esse feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, perniciosam incredulitatem siue superstitionem, tristitiam aut desolationem, aliasq; eius generis affectiones pertrahere solet. Cum itaq; hæc armatura ex sacris literis, doctoribus atque mysterijs nostræ

I 3

fidei

fidei petenda sit, ignota est indoctis & ignavis Ecclesiæ ministris. Quomodo enim præstantiam mysteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, sacramentorum efficaciam, ac sacramentorum salutarem usum, quæ omnia sunt arma contra aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetque rudis in scientia sacrarum literarum? Atque sic contingit, cum ignori nulla sit cupido, nec appetitus noster nisi in bonum ab intellectu cognitum feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum usu salutifero delectetur: & sic margaritæ sparguntur ante porcos.

Ad hæc sicuti exercitatissimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & strategemata, ut suis possit providere de securitate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, ut suos oportunis armis, & ad pugnam aptis instruat, ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutarum sacra eloquia, & sanctorum patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes

discere

discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantia in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, ut rudes ex populo, quando temptationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorum interiorum aperire: vel certè si aperiant, ignorantia efficit, ut congrua remedia & salutis consilia habere nequeant. Atque hanc ministrorum Ecclesiasticorum ignorantiam astutissimus artifex Audiosè procurasse videtur, ut eo meliùs contra simplices triumphet, dum inermes sunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum strategema diuina historia significat; Philistæi in lib. Regum, callidissimè curarunt, ne esset faber ferrarius in Israël, qui arma fabricaret; quare effectum est, ut cum Philistæi instructi acie ad pugnandum contra filios Israël procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti sint. Simili arte instructi spirituales Philistæi nostris temporibus curarunt, ut non sint fabri, id est, legum interpretes & doctores in populo Dei, qui arma cudant, quibus fideles muniti, hostes profligent. Fabri rectè intelliguntur Doctores, ut pulchrè secundum mysticū sensum tradit Pagninus in Isagoge ad mysticos sacre scripture sensus, lib. 3. c. 1. Ex his causis sequitur, ut in scientia & moribus in pluribus locis,

sicut populus est, sic & sacerdos, vt propheta
prosequitur.

2. *Causa,*
magistra-
tus negli-
gentia.

Secunda causa: *Somnus in magi-*
stratu diuturnus.

Rom. 13.

DVm Magistratus dormit in vtramque
aurē, & oculis clausis pertrāsīt maleficia,
tanquā somnia, nihili reputans, sed negligens,
inimicus homo superfeminat Zizania, & re-
gnum suum dilatat. Officium enim præs-
identium tam ex lege diuina, quam humana
est, inquirere scelera & maleficia, vt Respubli-
ca purgetur à malefactoribus, ex L. Cōgruis.
ff. de offic. præs. & gladiū magistratus por-
tat in vindictam malorum, laudem verò bo-
norum. Quem finem si nō attendit, sine cau-
sa gladium portat, & seuerissimum diuinæ
maiestatis in se concitat furorem, cum nume-
rus impiorum crescat, bonorum verò socie-
tas diminuatur, scandalum patiatur, atq; per-
uertatur, præsertim cum maleficorum secta
cum diabolo in hominum subuersionē con-
spiret, & sicut annulus annulum, ita malefica
sociam trahit, vt ex ipsarum relatione & factis
discimus. Hinc videmus aliquādo integram
familiam infectam, & quod horrendum
dictu, matres quandoq; Dæmoni consecrare
infantes necdum natos. Ex puniendi tardita-
te, & dissimulatione quomodo Deus maxi-
mè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis
clarissi-

Nam. 25.

clarissimè, si oculos aperiāmus, perspicimus.
Sic enim, cum fornicatus esset populus cum
filiabus Moab, & adorasset Deos earum, &
Principes punire dissimulassent, furore con-
citus Dominus dicebat ad moysen: Tolle
cunctos principes populi, & suspende eos cō-
tra solē in patibulis, vt auertatur furor meus
ab Israël, & occidat vnusquisque proximos
suos. Quibus auditis Phinees zelo diuino
correptus, ultione sumpta Dominū placauit,
& cessauit plaga à filiis Israël, cum periissent
viginti quatuor milia hominum: quanto
quæso, furore Dominus concitatur? quan-
tis plagis afficiemur? (quamuis etiam maxi-
mas vt pote sterilitatis, depopulationis agro-
rum, famis, pestilentiae, & plurimorum per-
iculorum pœnas oculis nostris cernamus)
quod Magistratus dissimulet multis in locis
fornicari multos cum diabolo, eiq; sacrificia
offerre: Deum verum contemni, & nefandis
sceleribus irritari, aliaq; plurima flagitia, quæ
nemo cogitatione comprehendere, nisi à dæ-
mone instructus sit, potest, committi.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt fal-
sum prophetam & somniatorem seducētem
populum post Deos alienos, sine mora inter-
ficiat, & filios Belial cum asseclis suis gladio &
ignibus persequatur, & sollicitè inquirat, ad
euertendum furorem suum: Quomodo ira
non commouetur Deus, quod multi iudices
1 5 somnia-

Deut. 12.

somnatores nostros, Magos & maleficos, filios non solū Belial, sed etiā socios Beelzebub, Beemoth, Astaroth, aliorumq; monstrorum, multos non solum ex vrbibus, sed omnibus locis seducētes ad demones, & eorū miseram seruitutē, somnolentia oppressi definant inquirere? Atq; cum verba Deuteronomij maximā vim & Emphasim ad presentem materiam quasi diuino nutu accomodata habeāt, placet ea subiungere. Si audieris, inquit, in vna vrbiū tuarū, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis suæ, atque dixerunt: Eamus & seruamus Dijs alienis, quos ignoratis, quere sollicitē, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa sunt vsq; ad pecora, &c. Congregabis in medio platearum, & cum ipsa ciuitate succendes, &c. Et non ad hærebit de illo anathemate quicquā in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetq; te, sicut iurauit patribus tuis. Hæc summi legislatoris verba iudices attentē considerent. Audiunt, & experientia cognoscunt, filios Belial & aliorum dæmoniorum frequentissimē egredi de medio populi, & auertere

uertere multos habitatores, atq; inducere ad sacrificandum dæmonibus, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniūt certum esse, quod dicitur, & tamē non sollicitē, sed negligenter inquirunt: nec statim, sed tardē ad executionē iustitiæ procedunt, & ex cōtextu notandū, ad auertendū furorē domini necessariū esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquæ quidē maneant: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bonā.

Tertia causa est, Infidelitas.

QUAE innuitur in c. Episc. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere, hanc infidelitas & falsa credulitas labefaciunt, & dæmonibus portū tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere possumus superstitionem, quæ infidelitatis quædā protestatio est, per cultum exteriorem: sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonauentura docet, quod sicut in fide intellectus captiuatur: sic in superstitione errore inflatur, & eleuatur. Nec mirum videatur, quod superstitio præludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cum nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam

ex quadam pestifera & dolosa societate cum Dæmone. Quia autem tam infelicem societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissimus est dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionem in primis mentem eò impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adijciendum.

De superstitione, quid sit, quot eius species.

Superstitio est peccatum contra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio, quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquam primum supremumq; principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacite vel expresse. Quatuor sunt superstitionis species, quas ponit S. August. lib. 2. de doctrina Christiana cap. 20. & explicat S. Thomas 22. q. 92. art. 2. Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia. Idololatria est, quando alteri quàm Deo diuinus cultus exhibetur, & est grauissimum peccatū, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificium offerunt, aut homagium præstant. Ex dicta definitione eli-

ne elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitum impendere, quia ipsis inferior cultus & non diuinus exhibetur.

Diuinatio, est rerum occultarum, vel futurarum, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem dæmonis, eiusq; auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc speciem pertinent præstigium, Somniorum obseruatio, Necromantia, Gæomantia, Hydromantia, Aëromantia, Astronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegiū, &c. de quibus videndi sunt Isidorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 22. q. 95. art. 3.

Indebitus Dei cultus est, quando homo colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, vt si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur caeremonijs infidelium: & superfluus, qui perficitur caeremonijs, quæ neq; ad Dei gloriā, neq; ad hoc vt mens Deo subiiciatur, aut carnalis concupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur.

Indebitus Dei cultus.

Vana obseruantia est, in qua semper tacite inuocatur dæmon, quando videlicet causæ vel media assumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habent ordinem ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitarum, Incantatio, obseruantia

Vana obseruantia.

tuancia futurorum effectuum, &c.

Cum superstitiones sint laqueus, & insidie antiqui hostis, quibus genus humanum decipere nititur, vt refertur 26. q. vltima. cap. Admoneat: placet exemplo S. Augusti, lib. 2. de doct. Christ. cap. 20. qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, vt boni cognoscant & euitent: mali vero videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solū exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

*Exempla
superstitionum.*

1. Qui demones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expresse, vel tacite inuocant: consilium, auxilium, aut fauorem ab eis querunt.
2. Qui futura predicere volunt, vel magos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel consilium præstent.
3. Qui aliquam virtutem somnijs tribuunt, vt quia somniū habuerunt tale vel tale, felicitatis aut infortunij quippiam euenturum credunt.
4. Qui per inspectionem membrorum, aut partium animalium, futura prædicunt, aut de rebus futuris, ex euentu præcedentium, pronunciant.
5. Qui accedunt ad vagabundos illos, quos Galli

Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Germani gentiles appellant, vt ex figuris manuum, faciei constitutione, vel corporis statura fortunam faustam, vel infaustam annuntient.

Qui obseruant dies aliquos certos Conuersionis Pauli, Vincentij, Vrbani, Martyrū, vel aliorum, in quibus si pluat, vel cælum serenum sit, serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per spaciū aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Quæ de causa superstitiosi sunt versus illi, de festo Conuersionis S. Pauli.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,

Si nix, aut pluuia, designat tempora cara:

Si fuerint venti, designat prælia genti.

Si fuerint nebula, pereunt animalia quæq;

Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis: vel inserunt arbores ipso Annunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa diminuunt sanguinem equorū: & de similibus simile est iudicium.

Qui oblationes faciunt sanctis ex bonis Eleemosynæ petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorum ceram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis agrotantis.

Pium

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis post impetratam sanitatem oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum simulacra suspendere ex auro, argēto, cera vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, vt sint adeptæ sanitatis manifesta indicia. Gratissimè namq; accipit Dominus eorū qualiacumq; sunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur: quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. Hæc itaq; omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepulcorum ibi martyrum quæ sit virtus, ostendunt, vt optimè tradit Theodoretus, Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.

9. Qui observant quosdam dies faustos, aut infastos ad ingrediendum iter: aut constituunt differentiā, an quis manè surgens dextro vel sinistro pede inprimis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium. Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui observant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcent, quicquid quidam doceant: cūm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit.

10. Qui vel quæ submergunt imagines in aqua

aqua pro pluvia habenda, vel faciunt quasdam ligaturas & diabolicas ceremonias, ne lac integro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum: aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colligendis observant, vt ante solis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut solis, vel tacendo colligant, &c. Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quā in Augusto, aut hyeme, id non superstitionis, sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quam medicina dicat, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiorē ad naturales effectus.

Qui certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui, (quod horrendum dictu est) in die Parasceues sancto adeunt crucem aliquam in biuio, vel trivio, & bombardam post terga in crucē emittunt, vt deinde quemcunque velint scopum attingant: aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis ceremonijs colligunt, quibus

quibus ad detestabiles effectus vtantur.

13. Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognoscatur, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni stramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum, aut ad sanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum fortè fortuna sortitur locum in transeundo, offerunt in honore sanctorum. His accedunt, qui pro quibusdam capitis doloribus & similibus morbis curandis, ad porcorum lintre, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, collum applicant.

14. Quicumque credunt maiorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quam alijs, ad speciales quosdam effectus: aut nolunt die Veneris ungues præscindere, aut Sabbatho filare, & interim ab alijs seruilibus operibus non abstinere.

15. Qui fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoscendis, de quibus prope finem infra latet. Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores siue carnifices quosdam potius ad eliciendum confessionem maleficorum adhibent.

16. Quicumque, cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt breui

breui imminere: aut quia canem audiunt vlulantem, pestem prælagiunt: aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid instare omniantur. Similes & alias multas vanas superstitiones & magicas artes solent exercere, qui artem venatoriam sequuntur.

Huiusmodi & similes artes nugatoriæ, vel noxiæ superstitiones ex quadam pestifera societate hominum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiae constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano, vt decernitur 26. q. 2. cap. illud ex August. Atq; hoc addiderim, superstitiones tanto esse periculosiores, quanto plures res sacræ adhibentur. Quia hoc Diabolus maximè intendit, vt vel sub specie pietatis decipiat: aut res sacras ad humanam salutem ordinatas, in peruersum vsu dirigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut agris sanitatem restitunt, &c. Respondetur in cap. Nec mirum 26. q. 5. ex August: hoc fieri permissione Dei, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel vident, probentur, & appareant, qua fide & deuotione sint erga Deum, an etiam faciliè moueantur & sequantur Deos alienos, sicut in Deuteronomio Moyses ex verbo Dei populum instruxit, cum inquit: Si surrexerit in medio tui propheta, &c. De varijs superstitionibus obserua-

observationibus dierum, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationibus auium & incantationibus: ex August. 26. q. 7. cap. Non obseruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, scient se fidem Christianam & baptismum prauari- casse; & vt paganum & apostatam, id est, retro- abeuntem, & Dei inimicum iram Dei graui- ter in æternum incurrise; nisi Ecclesiastica po- nitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi possent, iuxta D. Au- gust. doctrinam lib. 2. de doct. Christiana ca. 20. & quotidianam experientiam, milia im- manissimarum superstitionum, nec facile co- gnoscantur à multis, placuit ex Doctorem sententia regulas subiungere, quibus dignos- catur, an aliquid sit superstitiosum, vel non: quarum sit

Regula *Primæ.* Quoties aliquis effectus rei tri-
diagnosti- buitur, qui non conuenit ei secundum suam
supersti- naturam inditam, si per Ecclesiæ definitio-
tiosa à non nem, sacram scripturam, aut laudabilem con-
supersti- suetudinem non constat fieri à Deo; vt acci-
tiotis. dit in sacramentis & sacramentalibus: Haben-
dum erit tanquam superstitiosum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem constat habere ex natura rei, non est superstitio. At si attribuitur aliqui- bus rebus, vt signis, vocibus, vel characteri- bus, aut

bus: aut si fides postulatur ad productionem effectus, superstitio iudicanda est.

Tertia. Si res naturales, vel artificiales, vt imagines, signa, vel characteres adhibean- tur ad productionem supernaturalium effec- tum, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum spiritu- ales effectus tam in nobis quam alijs, nisi fiat modo in prima regula significato, secundum sacram scripturam, Ecclesiæ definitionem, aut approbatam consuetudinem: superstitio- sum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis sa- cris, aut etiam orationibus, alijsq; pijs operi- bus, in rebus vanis, neq; ad diuinum honorē & cultum pertinentibus; est superstitio, quia callidus serpens miscet vanis & malis bona & pia, vt simplicibus cautiùs sub specie pieta- tis imponat.

Quinta & vltima Regula: Quando quis exer- cet aliquod opus, ad aliquam abstinentioniam, vel corporis exercitium pertinens, videndū est vt refrenet carnalis concupiscentiæ motū, modo virtuti congruo, secundum Ecclesię ritum & moralem doctrinam.

De materia superstitionum legendi sunt. S. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20. S. Thomas. 2. 2. à q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata super decreto, 26. cau- sa cum textu. Syluester Prieras in summa,

verb. Superstitio, Incantatio & maleficium. Martinus Arles in Tractat. de superstitionibus, qui habetur in Oceano Iuris vol. 10. Martinus Nauarrus in manuali Confessariorum, cap. 11. à num. 22.

*4. causa dispositiua
curiositas. per Demonum fallacias, quando id impru-
denter appetit scire, quod ei nulla ratione
competit inuestigare. ex d. cap. Nec mi-
rum.*

HAEC potestas immundis spiritibus ideo datur, vt peruersos sibi aptent, hoc est, prauos homines seducant, illos scilicet, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio, nec sanam doctrinam ferunt, sed ad sua desideria coaceruant sibi magistros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs desiderijs, semper discitantes, nunquã ad scientiã veritatem peruenientes, iuxta Pauli sententiam. Hinc in d. cap. Nec mirum, ministerio Dæmonis in primis à Chaldæis tenditur inuenta magia, eo quod ipsi ceteris essent magis curiosi. Et Augustin. lib. 10. de Ciuitate cap. 9. incantationes & carmina nefariæ curiositati tribuit. Consentit his pulchrè Guilhelmus Parisiensis in lib. de legibus, folio 35. columna 2. Scit
to, inquit,

to, inquit, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curiositate, quæ est libido sciendi non necessaria. Tanta namq; libido sciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominũ inflammavit animos, vt huius scientiam, execrabili animarum suarum cõmercio, à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipsi naturæ humanæ inimicissimi dæmones, sacrilega opera excogitauerunt: eisq; se placari, & induci posse hominibus suggererunt: Impetrariq; posse ab ipsis scientiam futurorum & aliorũ occultorum. Inde processerunt nefandissima illa opera, quæ etiam vulgò nominatissima sunt: videlicet inspectio speculi, inspectio spatulæ, inspectio vnguis, videlicet vt furta, & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum sacrificiorũ impietas partim latet: & partim omnibus manifesta est, si perfectè scripta inueniantur. Ex hac eadẽ peste curiositatis processit liber maledictus, & execrabilis, qui dicitur liber sacramentorum. Similiter & alius, qui dicitur (speculum) ab omnibus, in quibus præterita, præsentia & futura videri ipsi auctores eorum Dæmones promiserunt. Sunt & alij huius pestis innumera, per quas curiositatis initium stragem animarũ inestimabilè fecit: hæc Guilhelmus. Atque occasione curiositatis arbitror non raro doctos & magnos ingenio capi à demone.

K 4 Tentat

152 DE CONFESSIONIBVS

Tentat enim eos curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12 non plus sapere, quàm oportet, Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia quæ Domino Deo in summo gradu displicet, & demonibus maiorem in modum placet,

5. Causa
est, auaritia.

Quinta Causa est, insatiabilis amor congregandi diuitias.

1. Tim. 6.

QUAM satis superq; S. Paulus indicat, cū ait: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inferuerunt se doloribus multis. *Hæc Apostolus.* Avaro enim nihil scelestius, qui etiam propriam animam venale exponit, vt pecunias congreget: Quod dæmoni optimè constat, atque sic insatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Inveniuntur quidam ita auaritia excæcati, & miseri, q; mammonæ Deo nummorum sacrificent, vt diuites efficiantur, quorum meminere Ioannes de Friburgo in summa Confessariorum li. 1. tit. 11. q. 25. & Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs

MALEFICORVM.

153

legijs, q. 11. num. 25. Auaris & alijs, qui rerum inopia laborant, vt suprà significatum est, Demon quandoq; diuitias promittit, sed non præstat. Confessa est etiam inter alia puncta Meissenbeins Anna, cuius suprà mentionē fecimus, quod si in principio sui casus non nimis bonis temporalibus acquirendis dedita fuisset, & Mammonæ inferuiisset, faciliter se cum gratia Dei ad cor redituram fuisse. Remedium contra hoc malum subiungit Apostolus, cum ait. Tu autem homo Dei, hæc fuge: Sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

Sexta Causa est, Luxuria, seu carnis voluptas. 6. Causa luxuria.

HÆC multum efficax est ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam, ca. 24. & 25. in lib. numerorum; filios Israël mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam. Hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deijcit. Quis enim Salomone sapientior, & Samsone fortior? & tamen vtrunq; vicit luxuria: bene ad hoc propositū facit illud Eccle. 19. Vinū & mulieres apostatare faciunt etiam sapientes, & luxuria Salomoni causa fuit colendi Deos alienos, vt constat ex lib. 3. Reg. c. 11. Tobia 6. Audi me, & ostendam tibi, qui sunt quibus

K 3

quibus Dæmoniū præualere potest. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent sicut equus & mulus, quibus nō est intellectus, habet potestatem dæmoniū super eos. Quomodo hoc peccatum non solum causa incidendi, sed etiam perseverandi in malo sit, optimè ex sacris literis tradit Gulielmus, Peraldus, Episcopus Lugdunensis, in summa virtutum & vitiorum, tomo. 2. tract. 3. cap. 3. Atq; id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39. satis etiam attestatur, dum ait. Maximè per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per cætera vitia. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ, castitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapsi sunt, cōsequari liuore percussi inuidiæ, iniiciunt per sensus corporis, opus desideriumq; libidinis, quatenus à celestibus deorsum deiectam animam pertrahant, secumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè dæmon, vehementissimum esse carnis ardorem, & animū, quem occupauerit, nō facile liberari. Etenim vt S. Ambrosius ait. in cap. 4. Lucæ. quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus, & cum semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, distillē in altum potest vnde descendit sine Dei fauore reuolare. Actū enim suorum vincula, laqueis, & deliciarum secula-

secularium illecebris obnoxia iam tenetur, hæc Ambrosius.

Septima est, execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.

7. Causa, maledicendi rabies.

QUOD quidem peccatum multis vtitissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq; demonibus, & diris, omnibus deuoeant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare prouerb. 8. dicitur: sicut auis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolutum in quempiam superueniet; & in psa. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolum sumpsisse quandoq; hanc occasionem perducendi ad maleficium.

Octaua, que frequentissimè in muliebri sexu locū habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.

8. Causa, nimia tristitia, ira.

DVM enim scemina in aduersitates, calamitates, aut perturbationes incidunt, animū abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc oportunitatem Dæmon perscrutatur, atq; sub fictæ personæ forma, auxilium, consilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione, Huius

Huic adiungere possumus immoderatam irā qua multi se vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non possunt, malignus se offert, & inspirat vindictæ modos. Sed nunc cū contingat inter alias vnā esse causam præcipuā perseuerantiæ in tam graui atque intolerabili dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendum pro remedio contra hoc durum vinculum.

9. Causa,
conuersio-
nis, despe-
ratio.

Nona Causa perseuerantiæ in tanto scelere, est error quem Diabolus opinionibus hominum, quos capit, imprimit, ut sibi persuadeant, fieri haud posse, ut ad sanum cor conuertantur.

Iudic. 16.

Legimus in lib. Iudicum, quod Philistæi Samsonem fortissimum captum quamprimū oculis priuarunt, priuatum ad pistrinum ablegarunt; & molere fecerunt, omnibusque ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur; quamprimum hominem Christianū arte sua quacunque occasione aut specie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atque persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicque hominem oculis captū alligant ad pistrinum, id est suam grauem & intolerabilem seruitutem, atque si molere, id est, suis imperijs in omnibus satisfacere

nolit,

nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt atque ludibrijs afficiunt. Atque ut melius ligatum dæmon teneat, imperat sub maxima pcena, ut infelix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secretò teneat, nec ulli mortalium extra suam societatem reuelet,

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amatoris, qui honestam aliquam bonorum parentum filiā, aut honesti viri vxorē intendit seducere. Is omni cura industriaque laborat, ut sua verba facta, & consilia non deueniant in notitiam, nihilque magis timeret, quam ne puella parentibus ea patefaciat, cognoscens hoc pacto parentum prouidentia suos conatus frustrandos & irritandos esse. Eodem modo diabolus in hoc tam occulto, & ab hominum sensibus alieno scelere omni ratione procurat, ut homo, quē cepit, fraudulenta sua cōsilia nemini detegat. Ad quem effectum consequendum minas intentat, timorem incutit, & pudorem obijcit: his nodis anima miseri hominis intricata, se expedire non potest; cū careat bono cōsilio & tam Dei, quam hominum prudentū auxilio destituatur. Ex hoc capite cōtingit paucissimos esse maleficos, aut sagas, qui in confessione sacramentali hoc crimen confiteantur, hinc etiam sequitur exiguum esse numerum eorum, qui vel quæ sua sponte conuertantur ad Deum,

ad Deum, relicta diabolica societate, antequam ad manus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem quoque causa oritur, quod nonnullas fœmine potius optent & eligant mortē, quā vitam, timentes ne iterū reducantur ad laboriosum illud molendinum. Cōtra hunc Diabolicum errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depellat. Veritas autem est, quod homo quicumque etiā à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœnitentiā redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere & tam fœdam societatem relinquere, etiā quocumque tempore. Hanc veritatem probāt clamores Domini ad peccatores, Ezech. 18. projicite à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortē morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite, Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit: Hieremiæ 8. Nunquid qui cadit, nō adiciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste, in Hierusalem auersione contentiosa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuertere, & cap. 3 in eodem propheta: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esaïæ 55. Derelinquat impius viam suā, & vir iniquus

*Remedia
contra de-
sperationis
errorem.*

Iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, &c. quoniam multus est ad ignoscendum. Eandem veritatem probant scripturæ, quæ attestantur Dominū soluere & rumpere vincula peccatorū. vt David in psal. Disrupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Et iterū in alio loco. Dominus soluit compeditos: Dominus illuminet cecos. Ad idem propositum faciunt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt: hæc Cōcionator facit congregabit contra prædictū errorem. Quicumq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura seruitute agit, quantamcunque fidē infideli addixerit, obedientiamque præstiterit, redeat ad cor, frangat perfidiā, pœniteat, inuocet Deū: coelestis curiæ reginam, desolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum custodē, & sanctos: resistat aduersario in fide, & vincet. Tanto autem facilius tam abominabilis status relinquitur, quanto citius deseritur. Optimum consiliū est, vt homo quamprimum se delusum cognoscit, ingemiscat, peccatū confiteatur bono & prudenti confessario, & fidei nostræ armis fortiter se muniat cōtra aduersariū, eiusque insultu forti & constanti animo repellat. Plerique enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis molestijs afficiuntur, si iugū abijcere diabolicū, & fœdera infidelis amicitiae rumpere

pere contendant. At si constanter se Dæmonum insultibus opponant, induendo armaturam Dei & scutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neq; tam graues patiuntur tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmitus animis inbæreat, similitudine discamus, quod Dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem viriū, & animi peruiaciam, Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens, si eum conspiciat erecto animo, & constanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, illico animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps facillè aliquid simile tentat. Si autē maritum timidum, meticulosum, fugacemque deprehenderit, in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere consuevit, si quem reperit timidum & inconstantem in tentationibus, & animum abijcientem in tantis insultibus, non est bestia super terram ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidus & tristibus minatur, & non rarò intentat verbera, ni morem gerant suo imperio. Sed si incidat in militem fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantem, diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregorius: Diabolus cum ei fortiter resistitur, debilis est vt formica: Cum vero suggestio recipitur, fortis est, vt leo. Nemo

mo ergo in hoc deceptionis genere crudelitatem sœuentis, quam minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in Dei misericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; sic tandem triumphabit, & dæmon confusus discedet. Inflamat ad hoc nostros animos, exemplū magni illius spiritualis ducis S. Anthonij, quem nouitium in eremo sœuissimis excepit verberibus, ita vt semianimis relictus ad proximum vicum curandi causa deferri debuerit. At Anthoni^{us} aliquantulum conualescēs ad primum locū denuò se contulit ad seruiendū Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à proposito deterrebatur. Hac animi constantia virum sanctum munitum nequissimi spiritus cum accedere non auderent, varias formas induentes, serarum more alij rugiebant, alij ululabant, alij dentibus frendebant, alij flammam ore, naribus, auribusq; mittebant, vt terrorem incuterent, cui verbera inferre nequibant, ad impediendum ipsum in via salutis. Sed vbi fortissimum athletam nec verbera curare, nec horrenda spectra pertimescere cognouerunt, se victos & confusos confessi discesserunt. De his Athanasius in vita Anthonij. Hoc tamen adhuc referre non pigebit ex vita eiusdem sancti, quod relato dignum est: serunt de eo, dum verbera terrorefque perferret, lucem ei diuinitus apparuisse, qua

qua expauesfacti dæmones diffugere: Antho-
nium verò eo splendore recreatum erexisse
se, & quasi præsentem Dominum aspiceret,
dixisse. Vbi eras bone Iesu, vbi eras: respon-
sumq; accepisse: Aderam Anthoni, sed euen-
tum pugnae tuae præstolabar, quam quoniam
imperterritus, immotusq; viriliter sustinui-
sti, manet te victoriae tuae indeficiens in celo
triumphus, præmiumq; sempiternum: Om-
nis ergo Diaboli vis atq; decertatio, constan-
tis & plianimi continuatione destruitur. Si-
milis in vita Hilarionis refert S. Hieronymus.
Plurima sanctorum exempla, qui fortitudine &
constantia Diabolo restiterunt, qui videre
voluerit, legat Marcum Marulū de religiose
viuendi institutione lib. 5. ca. 7. Postremo, vt
huic præludio finem faciamus, si quis hac ar-
te Diabolica captus est, confiteatur sacerdoti
prudenti, & reuelet in confessione malū, quo
detinetur: poeniteat, & in futurum armis le-
muniat spiritualibus. Scriptum est enim,
Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua, non
dirigetur: Qui autem confessus fuerit, & re-
liquerit ea, misericordiam consequetur. Et
vt S. Hieronymus ait in cap. 10. Ecclesiast. in
illa verba: Si momorderit serpens in silentio.
Si quem Diabolus occultè momorderit, &
nullo conscio eum peccati veneno infecerit.
Si tacuerit qui percussus est, & non egerit poe-
nitentiā, nec vulnus suum fratri & magistro
voluerit

voluerit confiteri, magister qui linguam ha-
bet ad curandum, facile ei prodesse non pote-
rit: si enim erubescat agrotus vulnus medi-
co confiteri, quod ignorat, medicina non cu-
rat. Molestissimè tert inimicus, quod homo
sua consilia manifestet, & impedit quantum
potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu
sequere consilium Ecclesiast. cap. 4. Pro ani-
ma tua non confundaris verum dicere. Sancti
patres tanquam firmam obseruarunt regulā,
euidenter diabolicam esse cogitationē, quam
iunior seniori confunditur aperire. Vnde Cas-
sianus ait. Non poterit Diabolus circumueni-
te vel deicere iuuenem monachū, nisi eum,
quem viderit aut per superbiam, aut per ve-
recundiam suas cogitationes seniorē celare.

16. Præludium. Diabolus, qui ab ini-
rio similis esse voluit altissimo, adhuc in
suis operibus ad hominum deceptionem di-
uina opera imitari contendit, & similitu-
dinem quandam Dei affectat.

Hic sum opere desiderat adorari, quod
diuina maiestati competit. Matth. 4. Hec
omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, &
26. q. 5. c. Nec mirū. Atq; hoc tritum est apud
omnes Theologos & canonistas, vt Grilland.
attestatur de Sortilegijs. q. 7. nu. 9. Ex eadem
causa dæmones sacrificia expetunt Aug. li. 20.
cōtra Faustū, c. 21. Cui & Philosopho. consentiūta
Apuleius

Apuleius in lib. de Deo Socratis, (quem et
etiùs teste Augustino 8. de Ciuit. 14. de Dæ-
mone Socratis intitulasset) dicit, ex Dæmoni-
bus alios diurnis sacrificijs gaudere, alios no-
cturnis: esse qui lætioribus: esse qui tristio-
ribus hostijs, ritibus & ceremonijs delectentur.
Porphyrus lib. 2. de abstinentia animalium,
subindicat ciuitatibus interdum opus esse
Dæmonibus sacra facere, ne frugibus, ne diui-
tjs, ne vrbi ipsi noceant. Nam rata est, inquit,
apud omnes fides, eos læsuos genus humanũ,
si irascantur, propterea quod negligantur, ne-
que cultum legitimum nanciscantur. Sic Au-
gust. d. lib. cap. 13. tribuit labeoni, quod nu-
mina mala cruentis victimis placari existima-
uerit: & ibidem cap. 16. Ex Apulei platonici
sententia mores Dæmonum depingit, qui
dixit eos eisdem, quibus homines animi per-
turbationibus agitari, irritari iniurijs, obse-
quijs donisque placari, gaudere honoribus,
diuersis sacrorum ritibus oblectari, & in eis si
quid neglectum fuerit cõmoueri. Hoc fun-
damento præsupposito, facilè multa intelli-
guntur, quæ Dæmones expetunt à maleficis:
vt, quod disciplina in conuentu rectè serue-
tur, quam si quis violauerit, malè ab ipso, vel
suis ministris tractatur, & irascitur. Sic Hele-
nam quandam ex pago S. Mathiæ, quæ mortis
sententiã & eius executione accepit An. Do-
mini 1589. 15. Iulij, dæmon, qui se Beelzebub
nomina-

nominauit, in faciem ita malè percussit quod
aliquot diebus agrotauerit: eò quod cum
prima vice ad conuentum cursumque venis-
set, & multitudinem personarum vidisset,
dixerit Domine Deus, quomodo huc veni. Sic
Annam quandam ex pago S. Medardi prope
monasterium S. Mathiæ, quæ mortis suppli-
cium subiit 11. Augusti, Anno Domini 1590.
per gradus deiecit, ita quod quatuor in cor-
pore vulnera acceperit eò quod ei morè gere-
re nolebat. Sic etiam sæpe si in aliquo offen-
dant per alias maleficas aut sagas eas cædit, vt
suprà exemplis declaratum est.

17. Præludium. *Sicut unicuique ho-
mini ab ortu natiuitatis sue, ad tutelam
& custodiam, deputatus est bonus Angelus,
secundum sacras literas, & sanctorum pa-
trum doctrinam: Ita etiam ad exercitiũ
ac tentationem malus spiritus destinatus
cuiilibet, vt Doctores sentiunt.*

ANGELORVM custodiam calumnia-
tur. Calvinus in institutionibus sect. 7. c.
14. & in cap. 18. Matth. & alibi quem sequun-
tur eiusdem farinae homines: sed Catholica
Ecclesia angelorum tutelam firmiter am-
plectitur. Nunc probatur prima præludij pars
Psal. 90. Angelis suis mandauit de te. & Psal.
1
3
33. Immit-

33. Immittet Angelus Domini in circuitu
timentium eum, & eripiet eos. Genesis 48. Ia-
cob dicit; Angelus, qui pascit me, & liberauit
me à iuuentute mea. Eccles. 5. Ne dicas coram
angelo non est prouidentia, ne fortè iratus
contra sermones tuos, dissipet cuncta opera
manuum tuarum. Vbi S. Hieron. Non enim
in ventum dicta transeunt, sed à præsenti an-
gelo, qui vnicuique adhæret comes, statim
perferuntur ad Dominum. Matth. 18. Videte
ne condemnatis vnū ex his pusillis, dico enim
vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vi-
dent faciem patris mei. Actorum 12. Puella
Rhode, cum nuntiaret Petrum stare ante ia-
nuam, Astantes dixerunt: Angelus eius est.
Consentiunt Doctores & Theologi S. Hier-
onym. in d. c. Matth. Magna, inquit, est di-
gnitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab or-
tu natiuitatis in custodiam sui Angelum de-
legatum. August. in soliloquijs c. 27. Chrys.
hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epist. ad
Thessalonicen. Basil. lib. 3. contra Eunomiū,
his verbis: Quod singulis hominibus adus
Angelus, vt Pædagogus quidam & Pastor ad
vitam dirigendam, nemo contradixerit, qui
verborum Domini recordatur. Angeli eo-
rum in cœlis semper vident faciem patris, &c.
Inde psalmista dicit. Castrametatur An-
gelus Domini in circuitu timentium eum.
Et Angelus, qui me eruit de iuuentute mea,
& quæ

& quæcunque talia: Hæc Basilus. Origen.
hom. 5. in Numeros, & hom. 35. in Lucam.
Gregorius Nyfenus in lib. de vita Moyfis.
Bernard. serm. 11. super Psalm. Qui habitat:
in verba vers. Angelis suis mandauit de te.
Hilarius, Theophil. OEcumenius & alij cō-
muniter in cap. Matth. 18. Cassianus in coll.
8. cap. 17. S. Thomas 1. parte q. 113. S. Bona-
uentura cum Magistro Sententiarum, & om-
nibus DD. in 2. d. 11. Custodiæ angelicæ
plures sunt effectus, qui à Doctōribus ex sa-
cris literis colliguntur. Tres autem genera-
les assignari possunt: defensio contra ad-
uersarij violentiam, ne opprimat; Eruditio
& directio contra eius astutiam in deci-
piendo & seducendo: Exhortatio & indu-
ctio ad bonum, ne blanditijs moueat vo-
luntatem ad consentiendum. Sunt autem
multi particulares, de quibus auctoritates
scripturæ legendæ Concionatoribus apud
S. Bonauenturam, Albertum & Gabrielem in
d. dist. 11. & latissimè apud Franciscum Fe-
uardentium in appendice ad libros Alphonsi-
Castrensis de hæresibus lib. 1. in verbo Ange-
li. hæresi 3. Si quis dicat. Cum Angeli bo-
ni etiam virtute naturali præditi sint, &
dono gratiæ adiuuentur, quomodo non vin-
cunt Demones, & prohibent ne homines
tentatione superent. Respondetur, hoc non
prouenire ex defectu angelicæ custodiæ,
L 4 sed

sed ex nostra voluntate libera, quæ non acquiescit consilijs & suggestionibus angelicis. Angelorum custodia & directio non cogit hominem ad bonum, voluntati vim inferendo, sed excitando & persuadendo mouet pro natura voluntatis liberæ. Cōtingit etiam aliquando ex ordine diuinæ iustitiæ & prouidentia: quæ modum & ordinem angelorum custodiæ præscribit propter demerita custodiri.

Quantum ad secundam partem præludij, quod etiam quisque homo habeat Dæmonem exercentem designatum, tradunt S. Gregor. loco cit. apud Magistrum in 2. d. 11. Chrys. siue auctor operis imperfecti hom. 40. in Matt. Lactantius li. 2. de Origine erroris ca. 15. Cassianus loco citato. Magist. & DD. in d. d. probat Cassian. Si, inquit, consideremus illum, qui B. Iob expetiit, apertissimè instruemur illum fuisse, qui semper insidiatus ei, nunquā eum ad peccatum potuerit incitare: & idcirco potestatem à Domino poposcisse: velut qui non virtute illius, sed Domini defensione, qui illum semper protexerit, vinceretur. De Iuda quoque dicitur, & diabolus stetit à dextris eius. Ad hanc doctrinam platonici accedunt. Apuleius multa scripsit de Dæmone Socratis. Aegiptiorū doctrina traditum est, ab Dæmonum præside Deo, pro ratione propositæ vitæ, Dæmonem assignari, nō ab astro,

aut

aut Planeta: quod sensisse Porphyrius putatur, vt auctor est Iamblicus. Philosophorum varias sententias de Dæmonibus cuiq; assignatis refert Cælius Rhodiginus, lectionum antiquarum lib. 1. c. 31. Hinc illud pulchrum apud Plutarchum, in lib. de Romanorū fortuna exemplum. Cum Marcus Antonius & Augustus, singulari amicitia & beneuolentia iuncti, habito otio, sæpè lusibus inter se diuersis transmittere tempus soliti essent, & M. Anthonius semper victus abiret: Quidam apud eum diuinandi peritia clarus, audacter ita admonere cepit O Anthoni, quid nam tibi cum adolescente isto? Refuge ipsum, & vita. Tu quidem illustrior es, natu item grandior, sed pluriū quoq; imperator, bella multa exantlasti, peritia rerum præstātor es. At nescio, quo pacto huius ipsius Dæmonem Dæmon reformidet tuus. Quin tua quidem fortuna ampla est ex se, sed fortunæ adolescentis subblanditur. Quod ni abieris procul, ad illū defecturam apparet. *Dubium esse potest: An mutato loco, mutetur & Dæmon?* Quidam enim absurdum arbitrantur, eodem referente Cælio, lib. d. cap. 32. quod Dæmon vnus ita in mancipium venerit, vt ne latum quidem vnguē à nobis discedat, quantumuis longinqua terrarum spacia abierimus: Qui etiam in ea sunt opinione, ex eadem radice, quod homo in vno loco sit fortunatior, quam in alio.

L 5

Quia

Quia cum in qualibet Dæmonū decuria, plura sint dignitatis & virtutum discernicula, variatis locis varij sunt rerum euentus. Sic scelicior & fortunatior erit in loco, qui potentio rem Dæmonem adeptus fuerit, infelicior qui inferiorem & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato ostenditur. His annottatis vt propositū prosequamur: bonus Angelus, & spiritus malus circa hominis actus in custodia & exercitio sibi aduersantur. Cōtrarij enim principiorū & formarū cōtrarij sunt effectus & operationes. Angelus custos & tutelar is rectē agentibus adest, salutaria cōsilia suggerit, ad bonum incitat, ne in peccatum cadat, aut si ceciderit, statim resurgat, sollicitat. Dæmon susurrando semper ad peccatum instigat, mala consilia proponit, ad malū instruit, teporē & soporem immittit, mentem excæcat, vt homo in peccatis sordescat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manibus pedibusq; ligatum miserum hominem teneat, & pro sua peruersa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini existit, vt Dei noua creatura in baptismo fiat, Deo in perpetuum, vt iustum est, suam seruitutem & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompæ eius abrenunciet. Dæmon proprius in hoc detestabili maleficii opere instigator est, vt homo in primis professione in baptismo factæ abrenunciet, Deo

B. Virgi-

B. Virgini & omnibus sanctis valedicat, sibi suam operam addicat, obedientiam præster. Et sicut Iudith clarissima herois, angelum itineris sui & castitatis directorem inter prophatorū barbaras atq; impuras manus propugnatorem habuit: sic dæmoni cura est vt hominem ad impurissimam libidinem inducat. Deinde quemadmodū Angelus Abacue Prophetam in Babylonem tulit, vt prandiū Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudæam expedire negotio cōfestim reportauit, & in locum suum restituit: Ita dæmon suum maleficum, ad conuentū defert, & peracta tragædia magica, reportat ad locum in quo suscepit. Imò etiam sicut Angelus B. Petrum, percussio latere eius excitauit è somno: Ita Dæmon malefici etiam suum clientem è somno excitat, vt multorum confessionibus didicimus, vt congregationem & cursum adeat, quando præscripto tempore conueniendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sicut Abacue, qui nec Babylonem viderat & lacum nesciebat, vt scriptura attestatur, à bono angelo ad locum longè situm & ignotum deferebatur. Ita malefici à suis Martinetis, aut Martinellis vt aliqui vocant, nostri autem vt plurimum Amasios appellant, aliquando deducuntur ad loca ignota, & multum remota, cū tamen putent, quod sint profecturi ad conuentū vicinū. Martinetus enim non

Iudith. 12.

Act. 12.

Dan. 14.

eorum

eorum voluntati obsequitur, sed suæ nequitie, aut sui præsidis imperio studet satisfacere. In conuentibus enim non raro vnus superior Dæmon toti multitudini præsidet, cuius præscripto omnia diriguntur: Sicut etiam in Polytica republica, multi sunt ministri, consiliarij, rectores & executores, quibus vnus supremus præsidet, & cuncta moderatur & dirigit: Atq; hoc etiam satis conuenit eis, quæ sacræ literæ de bonorum angelorum custodia & præsentia tradunt. Daniel meminit angeli Græcorum, Persarum, & Michaëlis patroni filiorum Israël; Moyses angeli castrorum, Ioannes in Apocalypsi Angeli Ephesi, & Smyrnæ, &c. Sicut ergo vni prouinciæ, exercitui aut Ecclesiæ præest vnus Angelus bonus, licet singuli suos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dæmon præsidet, alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differētijs, officijs & præsentia Dæmonum scribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem cursu velocissimo homines transferre de regione in regionem, cui subsunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi cui nomen Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obsequio sunt. Sed Dæmonum nomina & distincta officia, & numerum subiectorum nemo scire potest, nisi ab ipsis didicerit secundum doctrinam Augustini

gustini lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 6. Neque enim, inquit, potuit nisi primum ipsis docentibus disci, quid quisq; eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hac de præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

1. Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicumq; alij pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.*

Magi, Malefici nulla vera faciunt miracula, sed tantum mirabilia.

PROBATVR Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergo solum competit Deo, iuxta illud Psalmi: Qui facit mirabilia magna solus. Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergo non est in potestate Dæmonis: Hanc conclusionem probant S. Thomas 1. par. q. 110. art. 4. & q. 114. art. 4. Alexand. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2. sent. dist. 7. & habetur in 26 q. 5. cap. Nec mirum, ex August. Dictum in conclusione (vera miracula)

Quia Dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem dæmonis, vt attestatur August. lib. 20.

lib. 20. de Ciuit. cap. 18. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cum fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum. Ad maiorem Conclusionis lucem aduertendum ex doctrina S. Thomæ 1. par. q. 110. art. 4. ad. 2. quod miracula simpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua sunt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ est nobis nota, idcirco cum sit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quod ad nos: Quia eius causam non cognoscimus, licet sit sub ordine naturæ creatæ & limitatæ: Sic quando Dæmones aliquid faciunt sua virtute naturali, quæ maxima in ipsis est, & maior quam ut à nobis comprehendatur, miraculum non est simpliciter, sed quoad nos. Ignari sæpe multa admirantur, cum causam non cognoscant, quæ docti causarum cōcursum & coniunctionem perspicientes pro cōmunibus habent. Ex hac radice nota est illa distinctio Magiæ, quæ diuiditur in eam, quæ fit ministerio substantiæ separata, quam omnes Christiani semper damnarunt, & in aliam naturalem, quæ quædam pars est Philosophiæ naturalis abditæ & secretioris docens res summa admiratione dignas efficere ex applicatione mutua agentium & patientium naturalium. Hanc distinctionem amplectuntur D.

tur D. Hieronymus in cap. 2. Danielis super illis verbis. Præcipit rex ut cōuocarentur Harrioli & magi & malefici, &c. Iustin. Martyr in lib. qq. à gentibus propositarum q. 24. & 26. Victoria in Relectione de arte Magica numero 7. & alij alibi. Quæ ratione nomen Magiæ absolute non significat artem illam magicam, quæ Dæmonum auxilio & scientia vititur: sed artem & facultatem faciendi opera occulta & mirabilia non solum extra solitum rerum cursum, sed supra hominum communem opinionem & captum. Inunt enim rebus naturalibus mirabiles virtutes, quas non omnes homines, sed ij tantum qui longo tempore & mira experientia abditas rerum causas perscrutati sunt, cognoscunt. Huius Philosophiæ secretioris Chaldæi fuerunt studiosissimi, cuius terminis cum non essent contenti, sed ex curiositate plus cepissent sapere, quam oportet, spirituum inspiratione tracti inciderunt cum primis in damnatas artes Magicas. Quare cum Francisco Victoria sic rectè Magia poterit definiri, quod sit effectrix & operatrix multorum operum & effectuum, quorum ratio comprehendi & intelligi mente non potest. Quod sic intelligendum, non quod eorum ratio simpliciter nō possit intelligi, sed quod nisi ab illis, qui summam nauarunt operam in rimandis secretioribus rerum causis, & si hæc

si hæc philosophiæ pars more aliarum scientiarum vulgaris fieret in scholis, & communis multis redderetur, nomen magiæ amitteret, & Physiæ naturaliq; scientiæ ascriberetur. Huiusmodi naturalia exempla ponit Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 4. Salamandra in ignibus viuit. Quidam Siciliae montes semper flammis æstuant, non tamen consumuntur, sed integri perseverant. Et de magnete refert, quod quando iuxta eam ponitur Adamas non rapit ferrum, & si iam rapuerit, & ei appropinquauerit, mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam referunt maritimas cautes magneticas in quibusdam locis esse, quæ medio cursu nauigia, si quid in eis ferri sit, vel clauus vnus, sistant, detineant & attrahant. Quare qui illac sunt præternauigaturi postes nauium ligneis clauis complingunt. In cap. 5. alia exempla refert. Apud Garantes fons fertur esse tam frigidus diebus vt non bibatur, tam seruidus noctibus vt non tangatur. Et in Epiro est alius fons, in quo facies, vt in cæteris accensæ extinguuntur, sed non vt in cæteris accenduntur extinctæ. In Perside lapis nomine Solenites gignitur, cuius interior candor cum luna crescit, atq; deficit. Alia plura rerum naturalium exempla ponit S. Augustinus, quæ Ludouicus Viues ex alijs naturæ investigatoribus Plinio, Lucretio, Herodoto, Mela, Solino & similibus illustrat.

Multa

Multa similia exempla naturalis Magiæ ponit Guilielmus Parisiens. in 2. parte 2. principalis de Vniuerso cap. 21. utpote quod lapis lapsus fuget serpentes. Quare aquilæ ponunt illum in nidis suis vt per ipsum terream, & abigant serpentes. Lapis Gagates nominatus virginis castitatem perditam prodir. Vnde redactus in puluerem in potu sumi non potest à muliere corrupta. Hoc experimento in maiori Britannia probare consueuerunt, qui pueri, quæ puellæ virgines essent. Arboris, quæ agnus castus dicitur, famosissima virtus est ad conseruandam castitatem, vnde & nomen accepisse videtur. De lapide Elyroïda naturales scripserunt ipsum posse contra colorem, cuius operationem ita impedit, vt gestantem illum videri non sinat: de his latius Guilielmus. Aristoteles in lib. de mirabilibus quoq; attestatur in monte Egero herbam Charisiam reperiri, quam si mulier portauerit, homines ad amorem pelliciet.

Dæmon autem tam mirabiles effectus cum *tripliciter* Magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur. *malefici demonis opẽ mirabilia faciunt.*

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.
2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem causarum naturalium actiua passiuas coniungendo, & accelerando actiones.

M

quan-

quantum natura patitur, & sue potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per praestigia & illusiones phantasmatum. Si enim ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto: quare non potest formas aliarum rerum effingere, & sensibus hominum obicere?

2. Conclus. *Magi vel malefici non possunt transmutare materiam ex una forma in aliam: vel clarius, Malefici non possunt immediate virtute Daemonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliamquam imprimere formam naturalem.*

HAEC Conclusio est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales deriuari à substantijs spiritualibus, per modum participationis; & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti conclusione.

Probatur Conclusio: Dæmones non possunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem asserunt August. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & 8. S. Thom. 1. par. q. 65. artic. 4. & q. 110. art. 2. & q. 114. art. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. sent. dist. 7.

dist. 7. par. 2. art. 2. q. 1. & 2. Francisc. Victoria in Relect. de arte Magica à num. 35. & Aristot. lib. 7. Metaphysicæ à textu 26. Vbi tradit formas non imprimi in materiam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actum de potentia materiae, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simili sibi: sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ sunt in hoc mundo, sunt à similibus causis, effectus enim virtute est in causa. Quæ ratione cum omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus, ipseque sit infinitæ potentia, potest transmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque vilo adminiculo alicuius causæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atque tunc suo imperio, quod nulla creatura immutare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: Germinet herbam virentem, & non hominem: Ita de homine: Crescite & multiplicare, vt in Genesi scriptum est. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac Conclus. sequitur.

3. Conclus. *Magi vel malefici virtute Daemonis nec se, nec alios homines*
M 2 verè

*verè & realiter possunt transformare in
lupos, catts, vel aliam quamcunque
bestiam.*

HAEC Conclusio non solum est vera secundum veram philosophiā: sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dicitur (verè & realiter) quia per illusionē & apparentiam bene fit. Conclusio est contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Dæmonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autē Concl. est in contrarium; & eam tradunt Augustinus lib. 18 de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. vbi expressè tenet omnia talia fieri phantasticè & per præstigias; & sic soluit fabulas illas ex Varrone & poetis de socijs Vlyssis mutatis in bestias, & à Circe & Arcadib⁹ in lupos conuersis Chrysost. hom. 29 in. Matth. tom. 4. S. Thomas 1. par. q. 114. ar. 4. ad 2. S. Bonau. loco citato Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica propè finem, Alfonso à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 14. Bartholomæus Spineus, sacri palatii Magister, in q. de strigibus cap. 8. Malleus malefic. 1. par. q. 10. & alibi. Iosephus Angles in floribus Theologicarum quaestionum, ad Sixtum Quintū, prima

prima parte in 2. sentent. in q. vnica de arte Magica, difficultate 9. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. cap. Episcopi. Vlricus Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigismundum Archiducem Austriae, cap. 10. determinatione tertia. quare malè cum Bodinus pro se allegat. Lambertus Danaus in dialogo de sortiarijs, ca. 3. Paulus Grillandus Iuriconsultus in lib. de diuersis criminibus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. cuius opera sunt in volumine 4. oceani Iuris. Et hæc veritas expressè definitur in dicto cap. Episcopi: his verbis. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius, aut in deterius commutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt; proculdubio infidelis est, & pagano deterior: & ibidem in c. Nec mirum, ex Augustino de Ciuit. Et probatur euidenti ratione. Si homo potest transmutari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundum corpus vel animam, aut secundum vtrumque. Si primum: ergo talis homo moritur, quia mors nihil aliud est, quam separatio animæ à corpore. Si moritur: ergo nō potest operatione dæmonis coniungi iterum anima cum corpore, hoc enim est opus diuinæ potentiae: Dominus enim mortificat & viuificat. Si secundū dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: ergo

ergo homo definit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnius est corruptio alterius: ergo de nouo creatur homo, quando bestia redit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Quod ergo de hominū in lupos, aut alias bestias conuersione refertur, nihil veritatis habet, & omnino ridiculum est, quod scribit de se Lucianus in dialogo de asino, nimirum quod cum in Thessalia discenda Magie causa verlaretur, mutatus fuerit in asinum, cum fieri optasset auis. Non enim hoc dixit, quia ita verē putaret, sed quia talibus argumentis delectabatur. Simile est quod Apuleius in li. de asino aureo narrat sibi accidisse, quod veneno accepto, humano animo permanente Asinus fieret. Sic Ouidius lib. 1. Metamorph. Lycaonem Arcadiæ regem à Ioue in lupum ob sua scelera mutatū finxit. vbi sic loquitur.

*Colligit os rabiem, solitaq; cupidine cedis.
Vtitur in pecudes, & nunc quoq; sanguine gaudet
Fit Lupus, &c.*

Sic etiam Vergil. Eglog. 8. Merim veneficij & herbis se potuisse in lupum transformare canit. Multa ex historijs de his adfert Bodinus, sed à Catholica veritate non est ideo recedendū, Plinius suo tempore etiam refert

has fabulas fuisse in opinione quorundā li. 8. naturalis historiae cap. 22. vbi ait. Homines in lupos verti et rursumq; restitui sibi falsum esse confidenter existimare debemus: aut credere omnia, quæ fabulosa tot seculis comperimus. Vnde tamen ista vulgò in fixa sit fama in tantum vt in maledictis versipelles habeant, indicabitur. Euantes inter auctores Græciæ non sprete tradit, Arcades scribere, ex gente Antæ cuiusdam sorte familia electum ad stagnum quoddam regionis eius duci: vestituque in quercu suspensio tranare, atque abire in deserta, transfigurarique in lupum, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, si homine abstinerit, reuerti ad idem stagnum, & cum tranauerit, effigiem recipere, ad pristinum statum, addito nouem annorū senio. Mirum est, inquit Plinius, quo processit Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Itaq; Copas qui Olympionica scripsit, narrat Demarchum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycego humana etiam cū hostia faciebant, immolari pueri exta gustasse, & in lupum se conuertisse. Meminit etiā huius narrationis S. August. li. d. c. 17. & cap. 18. suam sententiā rectē profert de hac mutatione, quæ cum multū faciat ad instructionē pro fidei veritate, placet eius verba paucis ascribere. Sic incipit ca. 18. enumeratis

in c. 17 incredibilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de ista tanta ludificatione Dæmonum, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis & expectât, quid christiani agere debeant, quando inter idola gentiû miracula fieri asserûtur. Et quid dicimus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptû propheticum ita spiritaliter intelligitur, vt de huius seculi ciuitate, quæ profecto & angelorum & hominum societas impiorû est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hac ima potestate Dæmonum maiorem videmus, tanto tenacius mediatori est inherendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Si enim dixerimus ea non esse credenda, non defunt etiam nunc, qui eiusmodi quædam, vel certissima audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas hismalis artibus in caseo dare solere dicebant, quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta ilico verterentur, & necessaria quæque portarent, postque perfuncta opera iterum ad se rediret, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalē humanamq; seruari. Sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, si bi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo

animo permanente, asinus fieret, aut iudicauit, aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inutilitata, vt meritò non credantur. Firmissimè tamen credendum est, omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, siue iudicando, siue præstando, nec Dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, quia & ipsa angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ille permiserit, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur quæstio, sed specietenus quæ à vero Deo sunt creata cōmutant, vt videantur esse, quod non sunt. Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte, vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse conuertere, &c. Ex his Augustini verbis elare ostenditur, non esse veras, sed phantasticas transformationes. Ad idem fortius confirmandum facit ratio naturalis alia, quam facit Alphons. Castren. loco citato. Nulla forma substantialis potest alicui materiæ velut illius forma vniri, nisi à solo illo agente, qui possit illam producere. Agens quod non potest formam substantialē producere, nec potest etiam illā materiæ vnire. Quoniam sic vniendo videtur ipsum ipsum compositum ex materia & forma producere. At ineptia est maxima dicere,

quod aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiam, nec formā producere potest. Deus igitur, qui solus animam hominis producere & creare potest, etiam solus potest illā postquam à corpore suo fuit separata, iterū eidem corpori vnire. Nam alias ille, qui animā corpori vniret, hominē illum fecisse diceretur, quod nefas est dicere Demonem facere posse: Quia dicente Deo, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: Apertè nos docuit, ipsius hominis productionem tantam esse, vt propagatione conclusa, soli Deo cōuenire possit. Deinde (quod etiam August. in dictis verbis insinuare visus est) anima humana tantę nobilitatis est, vt nō nisi corpus humanū & organicum informare possit, vt constat. Nam si quælibet forma substantialis exigit certas dispositiones in materia, vt illam informare possit: Anima humana profectō, quæ est nobilissima forma, maiores & nobiliores etiam requirit dispositiones, vt corpus organicū & lineamentis distinctū, vt illud informet. Quod autē arte Dæmonis tale corpus organicum verum, & potentia vitæ habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non est credendum. Dei autem potentie non repugnat, cui omnis materia subjacet, qui etiā de non esse omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc est Deo proprium ei adimere, & creaturæ potentiam creatoris

creatoris ascribere, quod ad blasphemiam spectat.

Quod aut Bodinus magnam vim ponat in cap. 4. Danielis de Nabuchdonosore, qui ex hominibus eiectus, & sanum vt bos commedit, nihil probat, quamuis Iosephus ante Bodinum occasione illorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuersa est ad me) putauerit Nabuchdonosorem regem non solum in amentiam versum, sed & in bouem mutatum, ita quod exteriorem figuram amiserit, indueritque bouinam. Sed Hieronymus in illud cap. Epiphanius & cōmuniter Doctores Catholici tenent cōtrarium, vt rectè Dionysius Carthusianus in d. cap. attestatur, & dicunt Nabuchdonosorem non formam, sed mentem & mores amisisse. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, sed contrarium apertè significat his verbis. Eadem hora sermo completus est super Nabuchdonosor, & ex hominibus eiectus est, & sanum vt bos commedit, & rore cæli corpus eius infectum est: donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues eius quasi auium. Igitur post finem dierū ego Nabuchdonosor oculos meos ad cælū leuavi, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi. Ex his verbis cōstat Nabuchdonosorē non verè mutatū in bouem, sed septem annis in amentia versum, feno & herbis more bouis

in locis ab hominum conuersatione remotis vixisse. Quod adfertur illud Genes. 19. & Luca. 17. de vxore Loth, quæ in pœnam peccati versa est in statuam salis, nihil ad propositum est: Quia id diuina potestate, non creata virtute factum est, Deus enim, vt supra significatum: cum sit omnipotens, potest vnâ substantiam in alteram transmutare. Fuit autem vxor Loth potius conuersa in statuam salis, quàm aliam substantiam, vt pœna corresponderet peccato, & vt in quo peccauerat etiam puniretur. Nam vt refert Nicolaus Lyranus secundum Hebreos, sœmina ista vespere præcedenti noluit suo marito porrigere sal ad condimentum ciborum pro angelis, quoniam instar conciniuium suorum Sodomitarum affectum ad peregrinos non habebat, idcirco in statuam salis est conuersa. Nec etiam iterum statua salis mutata est in hominem, sed mansit in sua natura: Et sic Iosephus lib. 1. Antiquitatum Iudaicarum cap. 19. testatur se eam vidisse his verbis. Vxor Loth cum respiceret sœpe ciuitatem, & eius curam haberet interdicente Domino, ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidi siquidem eam, hæcenus enim manet.

Dicit aliquis: Cum huiusmodi transmutationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundum Doctores, quod tantum secundum apparentiam fiunt,

sunt, & hoc potest contingere dupliciter: Vno modo ab interiori, potest enim dæmon mutare phantasiam hominis, & etiam sensus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quam sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex causis naturalibus. Nam videmus quod quandoquæ laborantes vehementissimis calidissimisque febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cum dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus causis naturalibus, varias phantasias possit inducere. Alio modo ab extrinseco, ex parte sensibilis. Potest enim circumponere cuiuscunque rei corporeæ quamcunque formam corpoream, vt in eius specie videatur: vel res etiam veras supponere. Exemplum extrat in vitis patrum. Quædam iuencula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad instantiam cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere volebat, vt omnibus videretur equa: ducta pro remedio ad sanctum Macharium, cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat & sic orans detegebat illusionem: & iterum, ab omnibus iuencula cognoscebat. Dicebat autem vir sanctus id idè iuenculæ contigisse, quod non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

4. Conclus. *Magi & malefici possunt ope sunt potestate Daemonum facere rana, serpentes, Cimphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.*

Exod. 7.
& 8.

Sic docent August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. parte q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonavent. in 2. d. 7. loc. citat. Alexan. Halens. 2. par. q. 43. membro 2. & Magister sentent. in 2. dist. 7. propè finem. Et constat quod Magi Pharaonis rana serpentesq; fecerunt. Vbi autem ad Cimphes ventum est, defecerunt. & dixerunt. Digitus Dei est hic. Aderat dominatio (inquit August.) prohibentis per spiritum sanctum. Idem patet ratione: Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia facilius generantur, & quasi à casu, ut docet Aristoteles lib. 7. Metaph. tex. 23. & ex causis naturalibus: ergo Dæmones, per applicationem causarum naturalium, citius & celerius potentia suæ virtutis possunt disponere ad formæ ultimæ inductionem: & hoc vult Augustinus loc. cit. cap. 8. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominū, neq; agricolas frugum, quamvis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda Dei virtus interius operetur: Ita non solum malos, sed nec bonos angelos fas est putare creatores,

creatores, sed præ subtilitate sui sensus & corporis, semina illa rerum nobis occultiora noverunt, & ea per congruas contemperationes elementorum latenter sparserunt. Atque ita gignendarū rerum, atq; accelerandarū incrementorum præbuerunt occasiones. Atq; in hac autoritate, ut rectè notant quidam Doctores, creationem intelligit August. ultimæ formæ introductionē. Hoc etiam aduertendum, hanc conclusionem duabus præcedentibus non repugnare: quia hac intelligitur, non quod malefici vel magi virtute diabolica imprimant formam in materiam, sed tantum dispositivè, mediantibus agentibus naturalibus, concurrant.

5. Conclusio. *Malefici vel maleficæ Dæmones rem veneram habent cum Damone.* cū maleficis rem veneram rem exercent.

PROBATVR ex August. li. 5. de Ciui. Dei c. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infelici tempore satis superq; probari potest. Creberrima, ait, fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audivisse confirmari, Silvanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulierib⁹, & eorū appetisse, & peregissee concubitū: & quosdā Dæmones, quos Dufios Galli nuncupant, asidue hanc immunditiam & tentare & efficere, ut hoc negare impudentiæ videatur. August. sequuntur

sequuntur cōmuniter Doctores. Isidorus l. 8. c. ult. S. Thom. in 2. sent. dist. 8. & 1. par. q. 56. art. 3. ad 6. S. Bonavent. in d. 8. 2. sent. art. 3. q. 1. Dionys. Carthus. ibidem q. 2. Guilhelmus Parisiens. in vltima parte de vniuerso cap. 25. Martin. Arles in tract. de superstitionib. Scotus in 2. d. 8. q. vnica. Gabr. ibid. q. 1. conclus. 2. Alphonsus Castren. lib. 1. de iusta hæret. punitione cap. 16. Doctores mallei maleficarum 1. par. q. 3. Innocentius Octauus Papa in Bulla præposita malleo maleficarum, quæ nunc est reducta in 7. Decretalium in titulu de maleficis & incantatoribus. Cardinalis Caietan. in 2. 2. S. Thomæ q. 95. art. 3. Barth. Spineus in tract. de Strigib. cap. 6. Barth. Medina in 1. 2. S. Thom. q. 72. art. 2. Ioannes Nider in Fornicatio: Vlricus Molitor in Dialogo habito cum Sigismundo Archiduce Austriæ cap. 5. & 6. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 7. num 13. Ioannes Bodinus lib. 2. ca. 7. Thomas Erastus doctè in Dialogo de Strigibus non longè à fine ac alij alibi: & hæc est indubitata veritas, quam nō solum experientia certissima comprobatur, sed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iurisperiti opinentur. Et sic sine ratione ac vllō fundamēto Ioan. Fichardus in cōsilio iudicis esse incredibile, merè præstigiosum, & somnium: mulierū cum dæmone venereum congressum, etiam si inquisitores hæreticæ prauitatis.

prauitatis, & alij Papatui adhaerentes stabilitate etiam rationi, & naturali intellectui repugnare. Sed frustra dicitur quod non probatur. Si antiquitatem spectes Catholicorum sententia auctoritatē & experientiam habet. Nam Augustinus, Guilhelmus Parisiens. D. Thomas & alij suis temporibus experientia hanc veritatem compertam attestantur. Si auctoritatem, communis est Theologorum sententia, qui non solum doctissimi in Philosophia, sed etiam in Theologia & omni genere disciplinarum extiterunt, vt eorum monumenta relictā omnibus demonstrant: Si nostrorum temporum testes requiruntur nō solum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, sed adolescentes, iuuenes, & viri docti in iure & sacris literis homines vtriusque sexus & status, qui ob ingenij, & donorum naturalium ac acquiritorū præstantiam publicis functionibus præfuerunt, attestantur se expertos hanc turpitudinem, ita vt negare impudentig videatur, vt August. rectè ait. Atque aduocati maleficorum, ne cogantur hoc præsupposito concessio, concedere eos morte mulcandos, etiam si homines aut iumenta veneno non interfecerint, somniant somnia esse, quod Docti & indocti verissimum fatentur, & volunt vigilantes, facere dormitantes contra eorum propriam voluntatem, vigilantem rationem, & acutam sensuum functionem: Plusquam

mille annis per temporum successiones homines experientia compertissimum habuerunt, & nunc aduocati Regni Sathanæ somnia esse somniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & sani mente & corpore vera confitentur. Et certè ut rectè Thomas Erastus docet singulæ singulos habent suos Amasios ornatu, aspectu, nomine distinctos, & statim, aut saltem cito à contracta societate, aut pactione congregari solent, sicut ubique vniuersæ, ubicunque captæ fuerint, magno semper consensu asseuerarunt. Quod nos nunc non solum ad fæminas, sed etiam ad viros, quorum hoc deplorato seculo satis magnus numerus hanc sectam detestabilem sequitur, referimus. Et quoniam fortasse multi existimant aliquid impossibile contra rerum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latius & distinctius eam placet hoc loco integratam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ sit ignorantie, quod in Dæmonibus putet esse discretionem sexus, quod alius sit mas, alius fæmina. Differentia sexus non habet locum in substantijs à materia separatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones esse sexum fæmineum & masculinum genus sicut inter homines, & posse filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabant,

bant, & Poëtæ de nuptijs & coniugijs Deorum mentionem fecerunt, Sed rectius Marcus quidem, qui longo tempore Dæmonum cultui operam dederat apud Michaëlem Pselum de natura Dæmonum docuit has maris & fæminæ differentias non inesse Dæmonibus, sed apparere, nullamque formam in eis stabilem permanere. Sic ut experientia cognoscimus viris apparent in maleficorum exercitio sub forma fæminæ: Mulieri autem sub specie viri.

Deinde sciendum quod aliqui ex Patribus videntur sentire, quod gigantes qui diluuium præcesserunt fuerint nati ex angelorum & mulierum concubitu, cui sententiæ fauent Iustinus martyr in Apologia ad Senatum Romanum, & in alia Apologia ad Antoninum Pium. Tertullianus in lib. de habitu mulierum. Lactant. lib. 2. de Origine erroris ca. 15. Eusebius li. 5. de præparat. Evangelica, c. 4. Philo in l. de gigantibus. Ambrosi. lib. 1. de Noe & Arca cap. 4. hi patres & alij videntur sentire, quod angeli cum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Genes. 6. Videtes filij Dei filias hominū, q̄ essent pulchre, sumpserunt sibi vxores. Respondetur, S. Patres per angelos non intellexisse spirituales substantias, sed viros illustres Dei cultus studiosos, ex sancta stirpe Seth descendentes, qui quoniam vsque ad illud tempus in cultu

vnus Dei perseverarunt, à scriptura vocati sunt filij Dei. Editio vero septuaginta interpretum vetustior angelos Dei appellavit. Iusti enim homines in scriptura angelorum nomine nuncupantur. Sic de Ioanne scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum: & sacerdotes in Malachia angeli domini exercituum dicuntur, & hanc expositionem August. loco citato amplectitur. Ad eandē expositionem accedit Guilh. Parisi. lo. ci. Dionys. Carthus. in c. 6. Genes. & in 2. d. 8 q. d. Calsia. coll. 8. c. 21. & alij nunc cōmuniter dictam expositionē apprehendunt. Nunc ut ad resolutionem propius accedamus, cum spiritus carnem & ossa non habeat, caret etiam anima vegetatiua, & sic operationes animę eiusdē habere nequit, quia cuius non est potentia, eius etiam nec est actus: Generare autem præsupponit animam vegetatiuam & nutritiuam. Semen enim, quod medium est ad generationem, siue sperma ut vocant, est pars substantię corporis viuentis, remanens ex cibo optimē digesto in proxima dispositione ad sanguinem, secundum physicos. Vnde dicuntur multum venerei, quando totum semen insatiabili libidine exhausserunt, emittere sanguinem. Hinc sequitur, quod generare propriē nō potest competere Dæmonibus, cum non habeant principiū intrinsecū generationis, animam vegetatiuam nec sensitiuam. Sicut ergo Dæmo-

Dæmone nec esuriunt nec sitiunt, ita nec nutriuntur, nec semen aut sperma secernunt, nec libidine inflammantur & consequenti gradu non generant. Quia vbi non est potentia, ibi non est actus. Nullo ergo modo more hominum semen ex propria substantia sumēdo & secernendo dæmones cum mulieribus coire possunt. Et sic intelligendi sunt Cassia. loco citato, quando ait. Nullo modo credendum est spirituales naturas coire cum feminis carnaliter posse. Chrysost. hom. 22. in Genes. Impossibile esse, ut improbi angeli cum feminis coitum exerceant. Et Philatier Episcopus Brixienensis in lib. aduersus hæreses cap. 108. Et in hoc articulo meritō consentiunt Theologi cum omnibus, qui dicunt impossibilem esse coitum Dæmonum cum mulieribus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia argumenta, quæ facit Ioan. Vierus in lib. de Lamijs ca. 13. & li. 3. de præstigijs Dæmon cap. 21. Confirmant enim ea, quæ iam diximus. Sed quamuis propriē generare non possit Dæmon, generationem tamē procurare eius naturæ non repugnat, & in hoc Catholicorum Theologorum sententia videtur à medicis & quibusdam Iurisperitis Theologiæ ignaris discordare. Quando autē Dæmon cum femina in forma viri rem veneream habet, aut semē viri succumbēdo recipit, aut procurando alicuius pollutionem colligit, & feminæ

incumbendo infundit: aut frequenter alium humorem ad illum actum accommodat, vt videatur sperma emittere. Et hoc postremum communiter accidit, quando Dæmon cum maleficis & sagis rem habet. Nam contentur ferè omnes, quod semen sit frigidum. Quia cum non excitatur à corpore viuo sensitivo, calor naturalis nullus concomitatur. Non tamen negandum absolute, quod non possit sequi, Dæmone procurante & Deo permittente, generatio in muliere: cum à multis viris in philosophia & Theologia doctissimis contrarium dicatur, & quod multis eisque sapientibus & doctis videtur, non potest omnino esse falsum iuxta doctrinam Aristotelis 7. physic. & in fine de somno & vigilia. Atque vt hæc Theologia simul & philosophia intelligatur, aduertendum ex S. Bonauentura in 2. d. 8. artic. 3. q. 1. & alijs alibi, quod in actu generationis hæc concurrunt, Seminis constitutio secundum nervos & virtutes, Calor naturalis tali speciei competens, Seminis sic perfecti transfusio, & susceptio. Primum conuenit illi soli, cui Deus dedit vim vegetatiuam & propagatiuam: & sic nullo modo competit Dæmonibus corpus assumptibus. Semen autem suscipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore assumpto. Quia potest assumere corpus palabile & solidum, ita vt videatur

deatur quasi humanum, ac habeat figuram & instrumenta apta ad recipiendum, & deferendum semen ad generandum, atque etiam illud valet mouere, prout conuenit tali actui, vt semen à muliere in loco deputato ad generationem recipiatur. Recipit autem semen, vt antea dictum, succumbendo viris, aut procurando pollutionem, & colligendo semen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cum, vt optime Guillelmus Parisiensis dicit, nemo dubitare possit huiusmodi spiritus super omnes medicos & physicos nosse naturam tam virilis quam muliebris seminis, illud nouit sua sagacitate, & acceleratione in sua virtute & temperatura conseruare, vt sit aptum ad generandum. Quando autem in tali casu sequeretur generatio, natus filius non esset filius Dæmonis, sed illius hominis: à quo semen secretum & collectum est, vt DD. attestantur.

Non enim necesse est, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nomine. Atq; hinc etià constat quod sic generatus non sit similis Dæmoni, sed ei, à quo semen excisum est: Quia verè generans generat sibi simile & speciem propagat. VVierus d. capit. 3. dicit S. Thomam nugari, quando tradit Dæmonem calorem naturalem

N 4 posse

posse conseruare : sed ipse verè excutiens est quod sua medicina & phytica demonis potestatem & scientiam velit metiri. Non enim solum S. Thomas sic docuit : Sed etiam S. Bonauent. Scot. Gabriel. Richard. Guilielmus Parisiensis, Medina & tota schola Theologorū in eandem abierunt sententiā. Philosophi & phytici fuerunt, & tamen nihil hic, quod philosophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologi peritissimi existerunt, & hoc dæmonum subtilitati & potentie congruum intellexerunt, nec in tali Theologia est quod reprehendi a philosopho aut Theologo possit.

DVBIVM HIC MO-
ueri potest.

*Cum nihil afficiatur nisi ad id quod
sue nature conueniens & congruum est,
quomodo spiritus qui carnem & ossa non
habet, delectatur peccato carnali, & appetit
corre cum feminis?*

HVIVS dubij difficultatem augere potest si vera libido & carnalis delectatio est in Dæmonibus, possent huiusmodi libidinem facilius explere inter seipsos, & maiori cum voluptate cum facile sit eis virorum & mulierū speciosissimas formas assumere & effingere, & coniunctio huiusmodi adinuicem
magis

magis esset naturalis quam cum viris aut mulieribus propter naturæ similitudinem ideoque maior esset voluptas. Hęc difficultas quærit quomodo in Dæmonibus sit peccatū carnale. In primis sicut in Dæmonibus quantum ad reatum omnia sunt peccata ita & peccatū carnis. Quia homines ad omnia peccata perpetranda inducunt & insigant, vt nemini dubium est, maxime autem ad peccatum carnis vt ex sequentibus patebit. Deinde vt ad dubium respondeamus, in dæmonibus peccatum carnis non potest esse secundum affectū. Nam illa peccata tantum sunt in dæmonibus, ad quæ spiritualis creatura afficitur, vt nunc probatum est; sed spiritualis creatura nō afficitur ad ea, quæ sunt carnis & corporis, cum simile delectetur simili. Delectatur autem admodum libidinum & voluptatum turpium sordibus, vt tradunt Cassianus loc. cit. & S. Augustin. lib. 4. de ciuitate Dei cap. 27: quod contingit, non quod ipsi afficiantur carnali turpitudine, sed ex inuidia, qua genus humanum prosequuntur, eique inuident felicitatem quam ipsi perdiderunt. Peccata autem præstant impedimētum, ne homo finem suum vltimum, videlicet beatitudinem consequatur: præcipuè tamen fornicatione siue actū carnali & idololatria delectantur, secundū Glossam Leuitici 18. super illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus contami-

nata sunt gentes, &c. Quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur in corpus proprium peccat 1. Corinth. 6. Aliam rationem adiungere possumus: peccata carnalia, & turpes voluptates cum carne hostis animæ exercentur, diutius hærent, & exercitio magis trahunt. Sicut enim per opera virtutis & pietatis frequentata homo efficitur pius & spiritualis: Ita per carnis ac turpis voluptatis facta continuata totus redditur carnalis, & ita non facillè relinquit hoc peccatum, & quo diutius perseverat, eo magis se implicat, & vehementis libidinis vinculum fortius stringit. Quod inimico, qui semper quærit, quem deuoret, optimè constat.

Dubitare quispiam etiam hic possit.

Quod non videantur mulieres, aut viri commercium cum Dæmone habentes, aliquam voluptatem, aut delectationem in tam sordo actu percipere, ideoque eum non expetere. Cum Dæmon utpote corpore & carnis substantia carens non seminando possit concurrere ad coitum. Ante omnia certissimum est Dæmonem posse inflammare carnem ad libidinem, ut homo quasi amore ardeat. Halitus enim eius ardere facit prunas

prunas, ut lob ait. Hinc & spiritus fornicationis quidam dicitur, Osee 4. Spiritus fornicationis decepit eos. Sic legimus apud S. Gregorium lib. 2. Dialogorum cap. 2. in vita S. Benedicti, quod viro sancto soli existenti apparuit tentator. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgo merula nominatur, circa eius faciem volitare cepit, eiusque vultui importunè insistere, ita ut manu capi possit, si sanctus vir capere voluisset, sed signo crucis facto, recessit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando faminam viderat, quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, ut dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè deferere eremum voluptate victus, deliberaret.

Tunc subito superna gratia, respectus, ad semetipsum reuersus est: Atque vrticarum & veprium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in spinarum aculeos & vrticas proiecit, ibique diu volutatus, donec corporis vulnera animæ vulnus curarent. Cumque pænalter bene foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Si autè Dæmon tanta facilitate potuit ignem libinis incendere in viro sancto, qui vitam

tam in omni austeritate, continentia, & munditia in solitudine agebat: Quid faciet in suo pecore, cui semper insidet & assistit, quodq; tam sœdissimo actu sœpius libidinis æstus inflamat? Simile refert Vincentius in speculo historiali ex vita Basilij magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam consecrare Deo statuerat: Quam seruus diuitis in coniugem disiderans, & habere non valens adiit maleficum, qui Dæmonem inuocauit & fornicationis spiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeo libidine, vt in terram volutata clamaret se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo in coniugium tradi à patre peteret. Magna sanè est Dæmonis subtilitas, & in carnem occulta operatio, quare mouere potest carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare spiritus & sperma ad libidinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio dicitur, quod vir maiorem delectationem experiatur coeundo cum succubo quam mulier cum incubo. Quoniam maior est abundantia seminis & naturalis vigoris in eo: & cum semen cum concupiscentia & delectatione resoluitur, vbi plus est de semine, ibi maior resolutio, & ex consequenti intensior libidinis ardor. Non tamen negandum est feminam etiam ex eadem causa sentire in tam sœdo actu delectationem: quia licet semen mulieris imperfectum sit, propter

propter imperfectionem virtutis femineæ, naturalemque sexus debilitatem, maximè cum etiam sanguis menstruus seminis, quantitatem diminuat, tamen cum quadam concupiscentia etiam resuoluitur, vt rectè tradit S. Thomas in 3. part. q. 31. artic. 5. ad vltimum. Quod rectius intelligitur, & magis physicum est, si quorundam medicorum sententiam teneamus contra Aristotelem lib. 1. de generat. animalium cap. 19. in fine, & lib. 2. cap. 4. & 5. & Auerroem 2. Colliget: cap. de iuuamentis testiculorum: Qui tradunt feminam seminando non actiue concurrere ad generationem, sed menstruum in femina proportionabiliter respondere semini in viro. Quare refert Aristoteles menstrua esse in feminis, quod sit in maribus genitura, nec fieri posse, vt duæ simul secretiones seminales agantur. Idè semen feminæ non conferre ad generationem, nam si semen esset, menstrua non essent. Id tamen hic notandum ex Auerroce, quod etiam Magnus ille Theologus Guilielmus Parisiensis exemplis & experientijs confirmat, loco citato, scilicet ex receptione qualicunque seminis feminam concipere, & attrahere semen virile: quod magis cõfirmat communem Theologorum sententiam, quod mulier Dæmonis procurante possit generare. Addit in rei confirmationem Auerrois se nouisse feminam

minam in vicinia cohabitantem probis moribus, & fidei integræ, quæ iureiurando confirmarit, concepisſe infantem, ſemine ex balneo attracto, quod profundiffet laſciuens. Contrarium tamen quod ſemen mulieris excernatur & actiue concurrat ad generandi effectum, tenent Gale. li. 2. de ſemine ſive ſpermate. & li. 14. de vſu partiũ corporis humani. Auicenna doctrina quinta Fen primæ primi, & lib. 9. de animalibus cap. 3. Albertus lib. 15. de animalibus prope finem. In quam ſententiam tanquam magis phyſicam deſcendunt etiam Theologi. Guilbelmus Pariſienſis loco citato. Scotus in 3. ſentent. d. 4. latiffimè Cardinal. Caietanus in 2. 2. S. Thomæ q. 154. artic. 12. & oftendit etiam eſſe ſententiam S. Thomæ: Franciſcus Ferrarienſis ſuper caput 11. lib. 4. S. Thomæ contra gentes, & alij alibi. Horum doctõrum ſententia, quam veriſſimam puto, eſt quod ſemen mulieris dependenter concurrat cum cauſa litate viri, ita vt vtrumque ſit neceſſarium ad generationem. Et proſecto vt rectè Caietanus docet, multum obſtat opinioni Ariſtotelis, quod natura poſuit veneream magnam delectationem in reſolutione ſeu emiſſione ſeminis in muliere. Cum enim natura agat propter finem, ita quod ex finali cauſa optima ſumatur ratio in naturalibus, conſequens eſt, quod natura oppoſuerit delectationem in tali

in tali ſemine propter bonum ſpeciei conſeruandæ, ſicut in ſeminatione viri. Et cum manifefte appareat, quod eſt delectatio non ſicut in confricationibus & alleviationibus naturæ, ſed venerea; adeo vt ſenſibiliter quietet concupiſcentiam veneream in mulieribus: non eſt conſentaneum rationi, quod huiusmodi ſeminatione ſit excrementum vteri, ſed quod ſit à natura ordinata ad conſervationem ſpeciei. Delectatio enim venerea ex propria ratione ad actus generationi deſeruiens ſpectat, & illos conſequitur. Hi accedit pro confirmatione opinionis Galeni, quod vt ipſe & alij tradũt, & veritas eſt, quod mulieres patiantur pollutionem, & committunt peccatum molliciti, cuius ipſe contrarium exiſtimaui, & reſpondi aliquando cum Theologiam in monaſterio Prumiendi docerem, motus auctoritate & philoſophia Ariſtot. ſed lecto Galeno & eius fundamentis, & hitorijs ſanctorũ & de illuſionibus mulierũ, adheſi Galeni ſententiæ. Mouet etiam ad confirmationem huius doctrinæ ſecundũ leges & iuriſperitos, in foro civili mortis pena imponitur mulieribus inuicẽ in libidinis & veneris actũ prorumpentibus & ſe corruptentibus; aut, vt quidã loquũtur, ſe mutuò ſubagitantibus, vt text. eſt in L. ſcediſſimã, C. ad L. Iuliam de adult. ſecundũ vnũ ſenſum. Gloſ. Salyc. & Godefr. ibidẽ, & Cynus dicit quaſdam mulieres.

mulleres fœdissima nequitia tentari, quæ libidinem suam exercent in alias mulieres, easque infectantur vt viri. De hac mulierum libidine Nicolaus Boërius in decis. 316 numero 13. Damhauderus in rerum criminal. praxi cap. 96. num. 10. Iulius Clarus lib. 5. sentent. Recept. iuris §. Fornicatio, num. 28. Rationes Aristotelis contra Galeni & Theologorum sententiam soluit Caietan. loco citato. Ex his ergo elicitur, non esse difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatē, etiam si ipse ē sua propria substantia nullum semen secernat. Vnum hic notandum singulare ex Guilhelmo Parisiensi occasione illius dicti S. Pauli 1° Corinth. 11. Mulier debet velare caput suum, & propter angelos: hoc quidem intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehementer prouocari ac inflamari pulchritudine muliebrium capillorum: & sic incubi magis infecti sunt mulieribus pulchros crines habentibus. Quod contingit Deo iuste permittente, propter vanitatem, pompam, complacentiamque inanem talium mulierum: Aut enim in cultu & tinctura crinium cura nimia intendunt: aut sua pulchritudine alios in suam libidinem inflammare consueverunt: aut in eis insolenter gloriantur. Et forsitan, ait, ad terrorem diuinæ bonitatis, providentia hanc tentationem à malignis spiritibus eas pati sinit, vt ab huiusmodi

modi cultu desistant, timentes viros ad suam libidinem inflammare, dum ipsos Dæmones ad eam instigare & prouocare videntur.

Postremo, in maleficorum & sagarum cum Dæmone coitu etsi possibile sit ad procurationem Dæmonis in casu sequi generationem, iuxta Theologorum sententiam, tamen communiter non fit: cum Dæmon nō tam intendat generationem, quam spurcitiam eorum: nec verum infundit semen, sed alium humorem, aut saltem semen suo calore naturali destitutum, vt confessione fere omnium, qui in Germania, Gallia & Italia & alibi in tali crimine deprehensi sunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus lib. 2. cap. 7. & aliqua Grilland. & DD. mallei maleficorū. Et apud nos omnis ætatis vtriusque sexus & status homines confitentur, se expertos hanc fœditatem cum suis circumstantijs. Et qui negat omnis ætatis & sexus in hoc fœdus recipi: etiam bis duo, quatuor facere, inficiari audebit, vt verbis Thomæ Erasti utar. Et vt ex nostris aliqua subscribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenunciavit, matre verbo prædicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem veneream habuit cum sua Amasia, quam Capriharbam nominavit. Mater huius iuuenis Messenbeins Anna / prima vice, adiacēte proprio marito, & eo dormiente, cum suo Tedderhans actum carnalem consum-

summauit, & experta est non semen naturale, sed frigidum, & post tres dies idem Amarius nocte redijt, & iterum scedum actum repetijt, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus esset in cubiculo? Cui ipsa respondit spectrum fuisse, & virum ad se venisse. Tunc maritus: Si scirem te ex numero talium personarum esse, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus dicto *Hegenroderheidt* nigram materiam, aptam ad vnctionem, mulieri dedit, quam in nomine Diaboli mariti dormientis auribus imponeret, vt profundius dormiret. Nemo miretur hoc factum in praesentia mariti: simile enim legimus in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. Erat, vt narrat, in regione illa misera mulier, quæ à quodam petulante Diabolo vexabatur. Habebat autem virum tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto, cubante marito, inuisibiliter impurissimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis latuit malum, nec detexit mulier tantum crimen. Septimo verò anno confusa est in seipsa, & expauit, tum propter coluionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio singulis momentis timebat intercipi & damnari. Confugit ad confessiones, peragrat ad loca sancta, sanctorum implorat suffragia, Eleemosynas largitur.

gitur: quotidie, vt prius, & importunius à damone infestatur. Deniq; in publicum scelus effusum est. Quo audito & cognito maritus eius contubernium execratur. Interea vir Dei S. Bernard. cum comitatu suo aduenit, cuius aduentum infelix mulier vt intellexit, accessit & ad eius pedes tremebunda se proiecit, aperiens cum lachrymis horribile passionem, & ludificationem inueteratam, & quod nihil ei omnia profecissent, quæcunq; fecisset. Addidit, sibi ab oppressore aduentum eius praedictum, & minaciter interdictum, ne ante eius praesentiam veniret, quia nihil ei prodesset, & ipse recedente Abbate, qui fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor. Vir Dei hæc audiens blandis mulierem verbis consolatur, & de celo promittens auxiliū, præcepit vt die altera (iam enim nox instabat) confidens in Domino reuerteretur. Reuersa manens, cum viro Dei blasphemias & minas, quas eadem nocte ab incubo suo audierat, retulisset: Ne cures, inquit vir Dei, minas eius, sed vade tolle baculum nostrum, & pone in lectulo tuo, & si quid potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & recubans in lectulo suo, signo crucis munita iuxta se baculum ponit. Adest ille continuo, sed nec ad consuetum opus, nec ad ipsum cubile praesumit accedere: minatur tamē accerrimè, & discedente viro Dei ipse in eius supplicia reuerteretur. Instabat dies Dominica, & voluit

vir Dei

vir Dei per edictū publicum Episcopi populum in Ecclesiam conueniri. Cum maximus populus conuenisset, inter missarum solemniam Comitantibus Carnotensi & Nannetensi Episcopis, ambonem conscendit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, accensas candelas in manibus tenerent, locuturus edidit. Quod & ipse cum Episcopis & clericis faciens, inauditos Diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinaamenta etiam contra naturam suam exarserat, cum omnium fidelium, qui aderant, subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam, quam ad omnes mulieres deinceps interdicat accessum. Extinctis itaque sacramentalibus illis luminibus, extincta est tota virtus Diaboli, & mulieri post confessionem communicanti nunquam postea inimicus apparuit. Ex hac historia constat nunc similia opera Daemonem facere, qualia temporibus Augustini, Bernardi, Guilhelmi Parisiensis, & aliorum, qui nos multo tempore præcesserunt, nec aliquid noui confiteri nostros maleficos, quod ab hoste maligno olim non fuerit factum: formam & pellem bene mutat, sed non mores, malitiam ac fallaciam. Et sic semper in hoc negotio, sicut in alijs, verum manet illud Ecclesiastes cap. 1. Quid est quod tuit ipsum quod futurum est. Quid est quod latuit est? ipsum quod faciendum est.

est. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquā dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Liber adhuc ad propositum vnum ex nostris addere in dictorum confirmationem. Anno Domini 1589. 15. Iulij extremo supplicio est affecta malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiae, extra Ciuitatem Treuirensē, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quàm primum crimen & maleficia sua confessa fuit, cum iam prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, discessissent relicta ea in custodia valde malè fuit verberibus excepta ab amalio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissimus factus est persecutor, quia veritatem rei gesta iudici & scabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire statuerat. Inimicus nec dum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vi eruerē, & ipsam mulierē, iugulare contendit, nisi nuncius superuenisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem & benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regressi ad ipsam, linguam ore prominentem, & quasi extractam viderunt, & omnino tremebundos gestus in muliere animaduertunt. Hæc mulier inter reliqua confessionis puncta confessæ est, quod cum semel laboraret mèltruo,

Amasius nomine Beelzebub ad ipsam veneris volens venerem exercere, & eam menstruo laborantem cognoscens noluerit commercium habere, sed Phoe dixerit discededo. Exempla quæ hæcenus ex actis inserui, & postmodum inserturus sum, autentica sunt, & scripta subscriptaq; manibus notariorum eorum, qui ea coram criminalibus iudicibus siue præfectis locorum, & aliquibus semper scabinis in examine adiunctis in notam receperunt.

*Malefici vim generatiuam coniugum impedire possunt opo-
tione.*

6. Conclus. *Malefici opo diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias personas.*

PATET ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. ca. Si per sortitias. Et ratio est manifesta: Potestas dæmonis est maior potestate hominis, sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationem, ruptionem, herbas, vel medicinas. Sic tenent communiter Theologi in 4. sentent. dist. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & mal. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortitias. Potest autem tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuò appropinquent, vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas dæmon optimè nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum coniugum exorsum.

sum: vel prohibendo missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua & seminatiua; & alijs modis, qui sunt dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34.

7. Conclusio. *Malefici auxilio demonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici tam hominibus quàm pecoribus morbos & necem inferre possunt.

CONSTAT in primis ex historia Iob. 2. ferre per ca. quem percussit vl. ere pessimo à plantæ pedis vsque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6. testatur sapè accipere potestatem morbos immittendi, & aërem viciando morbidum reddendi. Idem patet ex L. Mulri. C. de malefic. & Mathem. Multi (ait lex) magicis artibus vsi elementa turbare, vitas infantium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos cõficiat malis artibus inimicos hos, quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat. Efficiunt autè talia malefici siue venefici, causis naturalib; veneno, intoxicationibus, herbis alijsq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautissimè applicare.

Narrant quidam, quod Auarroes Apicennam
intoxicauerit, ponendo toxicum super folia
libri, quem Apicenna solitus fuerat legere:
quanto magis diabolica ars nouit omnia oc-
cultissimè adhibere. De huiusmodi herbis,
quibus homines solent necare, mentio fit. In
L. 3. §. adiectio. & seq. ff. ad legem Cornelia
de sicarij, & veneficijs. Eiusmodi sunt cicuta,
Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, siue
Pytiocampas, Bobulstrum, Mandragora &
Cantharides. Aliquando insciant etiam æ-
rem circumstantem, quem homo respirando
attrahit. Aliquādo insidiatur dormientibus.
Familiare autem est maleficis vetulis, vt in-
fantes & tenellos pueros fascinent. Hoc autē
efficitur quandoq; vt Doctores tradunt, ex
forti imaginatione hoc modo: fortis imagi-
natio immutat corporis coniuncti spiritus, &
hinc imutatio spirituum maximè fit in ocu-
lis, ad quos subtiliores spiritus perueniunt.
Oculi autem insciant aërem continuum, vs-
que ad determinatum spacium: quomodo
specula noua & pura ex aspectu mulieris
menstruatæ, vt tradit Aristoteles in libro de
sumno & vigilia, maculis insciantur. Sic et-
iam anima vetulæ vehementissimè ad mali-
tiam concitata, aspectu venenoso, & noxio
corpus tenerum infantis inscit. Contingit
etiam, ad talem effectū, malignum spiritū ex
pacto concurrere, & occultè ledere infantem.

8. Concl.

8. Concl. *Magi & malefici pos-
sunt multos morbos curare quibus nulla
medicorum scientia mederi valet, non ta-
men omnes.*

PROBATVR prima pars: quia vtuntur
arte Daemonum, qui præstant naturæ sub-
tilitate, & longa rerum experientia: & multo
rectius omnibus medicis norunt rerum na-
turalium virtutes & causas. Sic Plinius li. 24.
cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus
Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam
inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus
sunt ignota, & velocissimæ operationis, plu-
rimum admirationis adferunt nescientibus.
Ad idem facit ratio S. Thom. in qq. disputa-
tis de potentia q. 6. art. 3. Sicut ars, quæ imita-
tur naturam, potest quædam, quæ natura ne-
quit, efficere: ita daemones multa facere pos-
sunt, quæ & præter humanū ingenium, om-
nem artem, & solitum naturæ cursum sunt.

Pater etiam secunda pars, quod non pos-
sint curare omnes morbos: Quia quicquid
possunt in hac arte, hoc efficiunt per applica-
tionem causarum naturalium: sed hæc non
possunt curare omnem morbum, maximè se-
nectutis.

Dices: Si Dæmones tantæ sunt subtilita-
tis in naturalibus, possent ne protrahere vi-
tam hominis ad octingentos, vel nongentos
annos.

O 5

annos, sicut olim homines viuebant? Respon-
detur, quod non: quia per intemperantiam &
ignorantiam hominum natura est valde cor-
rupta, & morbis infecta: & res naturales, præ-
sertim cū etiam terra deficiat à prima sua in-
tegritate, non sunt tanti vigoris & virtutis,
sicuti in principio creationis. Statim post re-
rum creationem, ex diuina dispositione, om-
nia erant maioris perfectionis: complexio ho-
minum fortior & constantior, acceli in-
fluentia salubrior. Vide ad hanc materiam
Franciscum Victor. in Relectione de arte Ma-
gica, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iose-
phum Angles in q. de ead. materia, octaua
difficultate.

*Non licet
magorum
ut, reme-
dio vel cō-
silio in ma-
lefici sol-
uentis.* 9. Concluf. *Quamuis Magi & male-
fici possint multos morbos curare, & male-
ficia illata sepe dissoluere, licet non omnia:
non est tamen licitum Magos vel maleficos
accedere pro dissolutione: & qui contra fa-
cit, grauissime peccat.*

PROBATVR Leuit. 19. Non declinetis ad
Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini.
& cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Ma-
gos, & c. interficiam eam, & Deut. 18. & 26. q. 7.
cap. Non obseruetis: & in Cod. de malefic. &
mathe. L. Nullus, & L. Nemo. Et hoc in tan-
tum verū est, quod etiam si maleficus paratus
esset,

esset, nō esset licitum vti ipsius opera, contra
Angelum in verb. Superstitio §. 13. allegan-
tem pro se Aureolum in 4. dist. 34. qui putat
esse licitum petere dissolutionem à parato:
Sed communis sententia est in contrarium. S.
Thom. in 4. dist. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. ibi-
dem q. 2. Syluester in verb. maleficium. q. 8.
Caietanus & Aurea Armilla ibidem, Turre-
cremata 33. q. 1. super ea. Si per sortiarias. Mar-
tinus Nauar. in manuali cap. 11. num. 29. Ra-
tio etiam probat. Maleficus communiter nō
potest tollere, nisi per inuocationem & auxi-
lium Dæmonis. At Dæmonis auxilium
inuocare ex se malum est, & nulla circun-
stantia potest muni, ut sit bonum. Ergo
quisquis petit à malefico, ut faciat id, quod si-
ne peccato non potest, peccat: quia sic petens,
consentit peccato alterius. Non solum autem
qui faciunt, sed etiam qui consentiunt faci-
entibus, digni sunt morte. Rom. 1.

Si tamen maleficium adhibitum tale esset,
quod sine inuocatione dæmonis remoueri
posset, per remotionem signorum aut vnguē-
torum, tunc non esset illicitum procurare ip-
sius dissolutionem. Licitum autem est male-
ficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, ut
pote exorcismos, sacramentalia, sacramentorū
frequentationem, orationes, ieiunia, aliaque
pietatis exercitia, de quibus in cap. Si per sor-
tiarias.

10. Conclus. *Magi & malefici, potestate demonum instructi, possunt tempestates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruinam, aliag, n. et eora producere.*

Iob. 1. et 2. **P**ROBATVR ex historia Iob. Sathanae procuratione, ignis de caelo cecidit, & tactas oues, puerosq; consumpsit, & iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos, & in Psal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram & tribulationem, immissiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus est Augustinus. Idem patet in C. de malefic. & mathem. L. Multi. Verb. Elementa turbare, & ibidem L. eorum: cuius verba sunt. Eorum est scientia puniendi, & seuerissimis meritis legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinē deflexisse deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda sunt quæ sita humanis corporibus remedia, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusq; salus aut æstimatione

matio læderetur, sed quorum proficit actus ne diuina munera, & labores hominum stererentur. Hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis, generantur in regione aëris, ex concursu elementorum & causarum naturalium. Sed demonibus hæc inferiora subiacent, quoad motum localem, Deo permittente: ergo.

11. Conclusio. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationem humane vitæ inopiam.*

PROBATVR. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cælestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventiq; sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immitantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus, noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Conclus. *Magi & malefici sæpe transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & ad conuentus suos.*

HAEC Conclus. est contra Ioan. Franciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs & excellentia vtriusque iuris, qui habetur in vol. 10. Oceani iuris, contra Andream Alciatū lib. 8. parergon iuris, cap. 22. Martinum Arles in tract. de superstitionibus, Vlricum Molitorum in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet conclusionem. Sic tradunt Turrecrem. in ca. Episcopi. 26. q. 5. Guillelmus parisiensis vltima parte de Vniuerso; cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomaeus Spineus in q. de strigibus cap. 5. & in Apologia prima contra ponzinibium. Franciscus Victor in Relect. de arte magica, à num. 32. Alfonsus Castren. li. 1. de iusta hæret. punitione à cap. 14. Syluest. in verb. Hæresis. 3. à num. 6. Card. Caietan. 2. 2. q. 95. super. art. 3. S. Thom. Ioseph. Angles in floribus loc. citat. difficult. 5. Mart. Nauar. in manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill. Iuriconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientia certissimæ.

Probatur conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, ut probatum est in præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locū: ergo & mali. Assumptū probatur

probatur ex 14. cap. Danielis. Angelus apprehendit prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, ut scriptura loquitur: & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones à Christo expulsi, ex permissione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Fit autem huiusmodi translatio breuissimo tempore non tamē in instanti: quia motus tanto velocior est, quanto maior virtus mouentis, ut rerum experientia & philosophia testantur. Vnde philosophi credunt, si motor infinitæ sit virtutis, motum posse fieri in instanti. Est autem maior potentia diaboli, quam homo cognoscere valeat. Quare facile colligi potest, quod diabolus breuissimo tempore deferre corpora ad remotissima loca valet. Constat etiam hæc veritas experientia: Multi vtriusq; sexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verū esse. Imò quandoque deferuntur à demonibus ad cursum: & quia vel nomen Iesus ex improviso nominant, vel signo crucis se muniant, vel aliud signū Christiani præstant, alijs disparentibus, pedestris ordinis sunt in redeundo, qui seruebantur à diabolo in adeundo conuentum: quandoque cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges

leges diaboli transgrediuntur, miserè vel à diabolo tractantur, vel à socijs percutiuntur. Quoniam in priori additione spem dedi me experientijs data meliori occasione vberius conclusionem probaturum, id nunc prastare decreui: in primis aliena, deinde nostra intelram, Paulus Grillandus Iuriconsultus Italus in lib. 2. de Sortilegijs q. refert cum alijs experimentis, quod nec dum, inquit, decem elapsi sunt anni, quod mulier quædam iuuenicula, infra 16. annum ætatis suæ existens, adhuc virgo, Sabinensis Diocesis, ex altero tamen oppido oriunda, à quadam alia malefica seducta, & ad ludum ducta fuerit, vt profiteretur illam sectam, & præmonita ne signo crucis se muniret in loco congregationis, accesserunt, iuuenicula videns maximam virorum & mulierum multitudinem, & principem ipsum Sathanam in solio maiestatis superbè sedentem, & ornamentis auratis, & purpuratis vestibus decoratum, vehementer obstupuit, & cum esset simplex, incauta, immemor præmissæ admonitionis, stupefacta & admirata rerum magnificentiam & statum, signo crucis se munivit, dicendo: Iesu benedetto, che cosa è questa? id est Iesu benedictæ, quæ res est ista? Nec dum verba protulerat, statim cuncta enauere, & omnibus luminaribus penitus extinctis, sola misera in maximis tenebris remansit, & maximo terrore affecta.

secta, pene mortua est. Recordata nominis Iesu & B. Virginis Mariæ, deuotissimis precibus se illis cōmendauit, & vouit castitatem, si incolumis euaderet. Quidā senex rusticus vna cum filia & asello transibat locum, vbi puella erat, & plurimum de sorte sua lamentabatur. Qui senex audito gemitu accessit, dicens, filia mea quid facis hic sola tempore nocturno? quam videns nudam magis obstupuit. Virgo pudore confusa lacrimans & suspiria trahens, viro se commendauit, vt illam duceret secum ad domum suam, quæ non multum distabat. In itinere totam facti seriem narrauit. Quib⁹ auditis senex obstupuit & cum intellexisset de patria & parentibus virginis, decreuit parentes certiores reddere & puellam restituere. Retinuit eam domi suæ duobus, aut tribus diebus, & vxor viri eam beneuolè tractauit. Post triduum senex iuueniculam asello suo impositam reduxit ad patriam & parentibus restituit: Qui existimabant puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam, nocturno tempore. Senex benignissimè, vt decebat, à parentibus puellæ susceptus & tractatus, & tandem dimissus cum muneribus. Puella quæ dono Dei & intercessionē B. Virginis periculum euaserat, votum adimplere decreuit, & ingressa est monasterium S. Francisci, assumptoque habitu professionē fecit cōsentientibus parentibus, & castissimè

vixit. Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum cōuentus duxerat, denunciarunt curiæ, & re comperta publicè fuit igne combusta. Aliud quod etiam in Italia contigit, narrat Bartholomæus Spineus in q. de strigibus cap. 18. Quidam, inquit, Andreas Magnus Bergomensis, habitator Ferrariæ, hæc hyeme mihi narrauit, quod à quodam suo affina Venetijs commorante cognouit, hoc quod contigit superioribus annis, quandam puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo sui affinis: quam manè repertam nudam, recognitamq; quia consobrina erat, cum interrogassent, quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare? Plorans illa postquam vestita ab illis fuit, hæc narrauit. Hæc nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam camisia se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit de lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim assumpto baculo quodam ibi præparato in modum equitantis ascendens extra fenestram deportata est, & à me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumque ipsa quoque de lecto surgens, meum vt mater fecerat, perunxissem corpus, extra fenestrameducta, statim in hunc locum deportata sum, ubi matrem puero huic inhiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem

matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem, & comminantem, nomen Domini IESV & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda solaque remansi. His auditis à puella omnia hæc affinis scripsit Inquisitori Bergomensi, à quo mater capta & tormentis exposita cuncta confessa est, & addidit se à Damone plusquam quinquagesies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret, sed tamen nunquam præualuisse, eo quod semper puerum signo crucis & sanctis orationibus parentum munitum inuenerit. Haud dissimilia refert Bodinus lib. 2. cap. 4. in Gallia contigisse & inter alia, de Lochiana Saga. Vir enim quidam tenuis cum vxorem interdum abesse noctu perciperet, bonamque noctis partem emaneret: præterea dicentem se, aut ad deonerandum alium egredi: aut ad lauandum cum vicina sua, aliquoties falsi euicisset, suspicionem concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est, nisi locum quod proficiscebatur, indicaret. Illa sibi à periculo metuens, rem vt erat confessa est atque vt explores, & videas hæc ita se habere, si volueris, eodem deuenies.

Tunc tradidit ei vnguentum, quo se vterque inunxerunt, & pronunciatis aliquot vocibus Diabolus eos Lochijs in Arenarias

Burdegalenses magno spacio distantes exportauit. Videns itaque vir se in ignota Magorū & Dæmonium humana specie, aspectus tamen horribili, frequentia versari, dicere cepit: Deus mi, vbi nam sumus? hoc dicto, repente cætus disparuit. Ille vero cernens nuditatem sui corporis oberrauit per agros, donec manē rusticos inuenit, qui ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad Questorem rerum capitalium recta via contendit, qui audita probè historia feminam præhendi iussit: Illa vero minutatim omnia confessa est, & ultro agnouit peccatū. Aliud refert, quod cuidam nobili viro ad Melodunum accidit, qui Molitoris verbis & propria curiositate ductus cætum maleficorum adiit, sed quoniam perhorrescebat metu, quamuis nō inuocaret Deum. Diabolus maxima voce inelamauit, quisnam hic metuit? Sic volenti nobili viro discedere, cætus abscessit. Nobilis reuersus maleficum indicare statuerat, sed ille admonitus fuga sibi consuluit. Et de Lugdunensi potenti muliere narrat, quod nocte surgens lucem accendit, & arrepta pyxide se inunxit & post voces aliquot elata est; hos ritus obseruās moechus, qui cum ea cubauerat, lucernam capit, peruestigat vndique & ea non inuenta, cum pyxidem vnguenti reperisset, curioso animo exploraturus virtutem vnguenti, fecit prout mulier se habuerat, statim elatus com-

perit

perit se cum Magorum cætū esse in agro Lotharingæ, & conternatus est: Sed cum primū Dei opem implorauit, euauit totus cætus. Ipse verò Lugdunū reuersus pedibus, maleficam accusauit, quæ confessa rem totam igne perijt. Multa quæ in Germania contigerunt habet malleus maleficarū, sed ex nostris quæ recentissima & notissima sunt, placet aliqua adiungere. Anno Domini 1589. 22. Septemb. quidam Villicus nomine Michaël, de pago Longen, sub iurisdictione Reuerendissimi Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, in præfectura Pfaltzel extremum supplicium pertulit, qui inter reliquos articulos confessus est, quod circa diem natalem Christi tunc præteritam ad locū Congregationis cis Mosellam, ad crucem prope pagum Lonck vich deportatus fuerit, & cum ad dictum locum tardius venisset, congregatio absoluta extitit, tunc tacitè dixit: Domine Deus, iam factum est, tunc in eodem morali temporis puncto cecidit in terram planam; & circa horam vndecimam noctis versus Mosellam se contulit, accepta scapha traiecit, domum rediens ad lectum se recepit. Hoc anno 1591. 4. die mensis Maij, in quo adhuc versamur, etiam in præfectura Palatiolensi igne vitam finiuit quidā Martinus de Corlingen, qui inter alia confessus est, quod bis à cursu & conuentu, qui fuerat prope Pagum dictum Pellingem, rediens

rediens, ceciderit inter frutices, eo quod dis-
xisset. O Deus, quomodo huc appulimus?
Idem confessus est quid satis memorabi-
le, quod videlicet illo anno superiori, quan-
do maxima fuit annonæ in his partibus pe-
nuria, & si benè recolo, contigit talis cari-
tas Anno Domini 1584. in vere, Treuiris
emerit duas mensuras filiginis, quas nostra-
tes viercellas nominant, & quia edictum Ci-
uitatis publicatum extitit, ne frumenta di-
mitterentur extra ciuitatem, propter ciuium
necessitatem, commodè exportare non po-
tuit. Daemon ipsum prope portam ciuita-
tis, dictam antiquam: in loco, iuxta muros,
vbi aliquando fuit capella Sanctissimæ Tri-
nitatis sacra, cum sacco frumenti in aërem sue-
stulit, & trans murum & fossata deposuit,
deinde cum frumento domum abiit. Cu-
riosus hic dubitare possit quis sacco frum-
menti tulerit? Responso digna data est in
simili, Domino Henrico Huiltzbach, Iuris
Doctore, prætori huius Ciuitatis Treuiren-
sis, qui cum ante duos annos coram alijs ma-
leficis doctum examinaret super articulis
de quo præcellerant testimonia, quod in
congregatione in sella sedisset, exactius rem
cognoscere desiderans, interrogauit, quis
sedem attulisset? Examinatus molestè cu-
riosam interrogationem ferens respondit,
quod principium peteret, addens: qui me

depor-

deportauit, nunquid potuit & sedem defer-
re? Sic in propolito qui hominem transtu-
lit, sacco cum frumento simul portauit.
Sicut idem Angelus qui Abacuc prophetam
ex Iudæa in Babylonem portauit, simul et-
iam pulmentum pro prandio Danielis trans-
tulit. Anno Domini 1586. 13 Augusti,
quædam malefica nomine Gertrudis, de
oppidulo Erangh, cum alijs incinerata est,
quæ cum quadam vice ad cætum, qui
tunc congregandus in Hengenroderheide, por-
taretur à Diabolo sub forma hirci, Deum
nominauit nescio qua occasione, & sic Hir-
cuseam in frutices & spinas deiecit, ita quod
valde malè se læserit. Altera die domum
rediens vicinis dixit, quod supplicatum
iussit ad Beatam Virginem in Clusam Euer-
hardi. Adhuc vnum ex processu Meissen-
beins Annæ annotandum. Hæc cum Colo-
niæ ageret quadam vice vecta hirco cum
Amalio redijt ad solitum cætum in Hegen-
roderheide, est enim hic locus nominatissi-
mus apud maleficos & sagas, generales con-
uentus vt plurimum nostrates ibidem ce-
lebrant, finito cætu siue concilio incidit in
contentionem ratione quorundam bono-
rum cum propria filia, eamque verberauit
in præsentia filij, vt non solum mater, sed
etiam filius & filia deposuerunt. Pluri-
ma similia facta adferre possem, sed hæc
sufficiant:

sufficiant: abundant enim his nostrorum iudicum acta & processus & res tam clara est, ut nemo negare possit, nisi solem de mundo tollere audeat: Hic respondendum vni argumento Francisci Ponzinibij, quod quidam maleficorū aduocati Achilleum potant, cum ne quidem Therfitis sit. Confessio debet continere verum & possibile, per Glossam, Baldum & alios in l. 1. C. de confess. & Gloss. in c. fin. de Confessis in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius, §. fin. Sed ista quæ confitentur de delatione reali, respuunt ius & naturæ: ergo non sequitur: istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu: & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Ad hoc argumentum facilis est responsio. Si quid probaret, argueret contra scripturā, quod ea quæ de delatione Abacuc, Christi Salvatoris, & Philippi, quem Spiritus Domini rapuit, & inuentus est in Azoto scriptura narrat, essent falsa, & cōtra naturam & phantastica. Quia si impossibilis & falsa est confessio, quod Dæmon hominem possit per ærem deferre, & deficit in suis principijs: impossibiles sunt etiam dictæ translationes. Et quod Egesippus lib. 3. cap. 2. de excidio Hierosolomitano, Arnobius lib. 2. contra gentes aliq; referunt de Simone Mago, quod volauerit, & ad orationem S. Petri ceciderit, & crura

Dani. 14.
Matth. 4.
Act. 8.

crura fregerit. Quia sicut data possibilitate in vno, per consequens datur in omnibus alijs, quæ sunt eiusdem ponderis & magnitudinis, ut S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Ita posita impossibilitate in vno, sequitur impossibilitas in omnibus alijs eiusdem ponderis ac rationis. Præterea si translatio realis deficit in suis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouentis: aut vtriusq; simul. Non ex parte mobilis, homo enim est corpus, quod moueri potest tam motu naturali, quā violento, ut omnibus sensu præditi manifestissimum est. Non ex parte mouentis: quia mouens est fortissimus, & non est creatura super terram, quæ ei comparari possit. Non ex parte vtriusq;, vtpote quia non possit esse contactus debitus inter agens & patiens, qui requiritur ad actionem & passionem, cum homo sit corpore affectus, Dæmon verò spiritalis creatura: hoc, inquam, non impedit. Nam anima mouet suum corpus, & Dæmon etiam corpus assumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, frustra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoscimus, nec principijs naturæ, aut Theologiæ repugnāt, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere possumus sine permissione diuina, nec aliter inuestigamus, an Deus permittat, nisi quia similia facta & fieri experimur.

mur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur. Confessio debet esse vera & possibilis. Sed confessio maleficorum & sagarum est vera & possibilis, ergo fidem meretur.

Maiores probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis: assumptum constat ex dictis. Quicquid Theologiae conuenit, nec naturae principiis repugnat, & de facto contingit: verum est & possibile, sequitur ergo optime. Viri & mulieres confitentur delationem realem: ergo sic est, si argumentum rectè intelligatur. Non enim confessio facit verum & possibile, quod ex rei natura eiusque principiis fieri nequit, ut argumentum in oppositum praesupponit. Sed confessio prodit verum, quod in facto contingit, res enim non accipit veritatem à confessione, sed à propria cecitate & exsistentia. Quis enim tam ignarus, qui non nouerit confessionem dilare ab actu. Si quis confiteatur & asserat chimeram esse, non ideo, quia ignarus id confiteatur, chimera est. Confessio ergo vera est, quando est conformitas siue adaequatio rei & principiorum in ordine ad intellectum: quod est in confessione maleficorum de reali delatione. Imò etiam Textus in Cod. Theodosiano L. fin. de malefic. & mathemat. videtur mentionem facere congregationum magicarum siue maleficarum.

Sic enim ait. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur, detectum enim & conuictum competentis animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid enim aliud nostri malefici faciunt? habent magicos apparatus, nocturnis horis conueniunt, Daemoni obsequium praestant, Deum inhorant & conspirant contra Christum & exercitum eius. Dicit quispiam: aliquando experientia compertum, quod quando mulieres dicebantur in cursu fuisse, domi remanserint, nec loco se dimouerint. Huic dubitationi satisfaciet sequens conclusio. Certum est enim quod aliquando non sunt realiter in cursu & congregatione, sed tantum representatiue: tamen tunc consensum Diabolo praeuerunt in representationem: ut propriis eorum confessionibus didicimus.

Ex dicta Conclusionem elicitur, secundum communem sententiam, hanc translationem fieri virtute Diaboli, nec ullam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliaque corporalia, quae adhibentur, sed signa tantum esse.

Dicit hic fortasse aliquis: compertum experientia quadoque est, alios experimenti gratia animaduertisse uxores se vnxisse, qui etiam idem praestiterunt, & secuti sunt: ergo aliqua virtus ex rei natura inest vnguentis. Respondet:

deo: hoc non probat aliquam virtutem vnguentis inesse, sed tales ex aliqua infidelitate, & quasi fiducia implicite in dæmonem habitata id tentasse, & ita opera Diaboli talem translationem effectam. Si quis autem fortifide instructus, in confusionem diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, proculdubio, nulla translatio sequeretur. Proximè conclusioni obltare videtur cap. Episcop. 26. q. 5. sed huic respondebitur infra in fine tractatus, in solutione argumentorum.

13. Conclusio. *Non semper corporaliter feruntur ad conuentus, sed quandoq; fiunt illusiones in imaginatione & phantasia.*

IN hac Conclusionem non est controuersia. Quando tamen fit illusio, maleficorum accedit consensus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis potestas, & peruersa malefici voluntas. Per consensum autem intelligo, tam implicitum, quam explicitum voluntatis actum. Et, si per impossibile, ita Deo permittente, sensum tam exteriorem quam interiorem somno supprimeret Dæmon, vt intellectus non aduerteret, & voluntatis

tatis consensus, qui præsupponit intellectus diiudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & somniantibus: homo non peccaret: quia peccatum ex sua natura voluntarium esse debet, vel in se, vel in sua causa: & sic Diabolus in huiusmodi actibus non assequeretur suum intentum.

SECUNDVM

MEMBRVM QVAESTIO-
NIS PROPOSITAE.

IN FIDES MALEFICORVM

rum confessioni contra socios & participes
criminis sit habenda, & quanta,
in ordine ad torturam.

ON defunt auctores, qui
nullam virtutem tribunt
denunciationibus, idq; ma-
gna cum iniuria diuini numi-
nis, pernicie animarum, &
evidenti reipublicae detri-
mento: quorum auctorum

princeps esse videtur Ioan. Franciscus Pon-
nibius in tractatu de Lamijs, & excellentia
vtriusq; iuris. Quare hanc quaestionem ab ali-
quibus breuiter narratam, a nemine autem
ex proposito pertractatam, diuina assidente
gratia, elucidabimus & resoluemus per con-
clusiones, hoc ordine. In primis, paucis prae-
missis veritas conclusionibus claris propone-
tur: Deinde argumenta soluentur, & per pro-
cessum dubijs occurrentibus respondebitur.

Pro introductione quaestionis aduertendum

Ordo se-
quentis tra-
ctatus.

dum est, iuris vtriusq; certissimum ac firmissi-
mum esse decretum, vt de se confessi, super
aliorum conscientijs non interrogentur: vt
patet in iure canonico ca. 1. de confessis, & ca.
Veniens 1. de test. & 15. q. 3. ca. Nemini: & in
Ciili, C. de accus. L. fin. his verbis in medio
L. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cu-
iuslibet criminis de se in quest. confessus, ve-
niam sperans, propter flagitia adiuncti, vel per
comunione criminis consortiū persone su-
prioris optans, aut inimici supplicio in ipsa
supremorum suorum sorte sociandus: aut eri-
pi se posse confidens, aut studio, aut priuile-
gio nominati: Cum veteris iuris auctoritas,
de se confessos, nec interrogari quidem de
aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de
proprio crimine confitentem super conscien-
tia aliena scrutetur. Haec lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli
de se confesso super aliorum crimine creditur.
Et ratio reddi potest, quia talis persona est in-
famis, vilis & suspecta ex confessione proprii
criminis. Quod argumentum in nostra materia
imperiiti maleficorum aduocati multum solent
urgere, quatinus infirmum admodum & fragile
sit ad propositum, vt in sequentibus manife-
stabitur. Cum autem, vt Grammatici loquun-
tur, nulla regula tam firma sit, quae non pa-
tiatur exceptionem, crimen legis maiestatis ex-
cipitur, & cum ob paritatem siue identi-
tatem

*casus ex-
cepti, & re-
gula con-
fessionum
de se.*

tatem rationis lex ad similem casum extendatur, cū crimine lēx maiestatis alia adhuc excipiuntur, secundum canonum & legum dispositionem, vt videre est in Glossa cōmuniter recepta in ca. 1. de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctōrib. in eisdem locis. Sunt autem hęc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorum L. D. Adrianus. & C. de ferijs. L. penultima. falsæ monetæ. L. fin. C. de fals. monet. proditiōis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiest. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficii siue strygm. C. de malefic. & math. L. fin. crimen lēx maiestatis diuine, id est, heresis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus vidēdi Doctores in practicijs criminalibus. Prædicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnū siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correctæ, sed in futurum pendent.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis. Bartolus in L. Repet. ff. de quæstionibus, sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Doctores

Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi furta frequentantur, multi iudices eam sequantur: hanc tamen consuetudinem iuri cōmuni non conuenire certum est. Nam furtum non excipitur à lege, & vbi lex non excipit & ratio dissuadet, excipere non debemus. Gloss. in L. fin. de accusat. Salicet. ibidem. Stephan. Bertrand. vol. 3. conf. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs ludicis quæstion. casu 47. 4. à num. 20. Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in consil. 69. li. 2. citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circumstantijs aggravato, quod meritò præsumi possit sine socijs non esse perpetratum: tunc enim locum haberet regula Saliceti in L. fin. Cod. de accusat. qua tradit generaliter confessum proprium crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dicat eum habere socios: aliàs standum est iuri cōmuni: quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundū Gloss. receptā in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. Decium in l. i. eod. tit. Bart. in L. i. Si quis in ius vocatus nō ierit. Præterea obseruandū, maximam esse differentiam inter crimina excepta, & nō excepta, quia

*Criminum
exceptiora*

non ex-
ceptorum
differētia.

quia iudex si interrogat reum de se confessum, in casibus non exceptis, contra dictā Regulam, peccat mortaliter, & reus non tenetur respondere veritatē dicendo, sed potest & quocūque loquendo subterfugere, modò tamen mendacio non utatur: vel si quid confiteatur contra alios, eis non praeiudicat. In exceptis verò criminibus, iudex, sub peccato mortali, obligatur de se confessum, de socijs interrogare, & reus si quos scit, in conscientia tenetur denunciare, si non sint correctā crimina, sed probabiliter presumit in futurū pendere: ut optimè tradunt Dom. Sot. in lib. de tegendo & deteg. secretū, memb. 3. q. 6. & li. 6. de iussit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardin. Caiet. tom. 1. tract. 31. 17. Responsionum, responsi. 5. ad patrem Cherubinū de Florentia. & in 2. 2. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfons. Cast. li. 2. de iusta haeret. punit. ca. 25. Iosep. Angl. in floribus Theolog. q. 2. part. in 4. sent. in 4. de correctione fraterna. Mart. Nauar. in manuali Confessariorū, ca. 18. à nūm. 58. & ante hos omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quae per confessionē nouit in secreto, nullo modo potest prodere. Circa ea verò, ait, quae aliter homini sub secreto committuntur, distinguendū est. Quandoq; enim sunt talia, quae statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur: puta si pertinent ad corruptionē multi-

multitudinis spiritualem, vel corporale, vel in graue damnum alicuius personae, vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum. (Intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestum est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quae est ratio, cur iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reus teneatur etiam non interrogatus, denunciare? Doctores communiter ponunt praedictam differentiam: non tamen fundamentalem assignant rationem, quam pro sua singulari eruditione attingit Martinus Nauarrus in Rubrica Relectionis ca. Nouit. de iudicijs num. 92. & in cap. Sacerdos, de poeniten. distin. 6. numer. 24. In casibus non exceptis si iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi praecipitū, quo prohibetur ne quis det iniustā causam infamiae proximi. Ita haec lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reus, contra iuris ordinē interrogatus, tenetur celare occultū peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo damna spiritualia, vel temporalia reipublice, quae in futurū pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenentur aliorū mortē & periculū

pericula, si possunt, præcauere & vitare, iuxta illud prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem: quæ fortior est illa de non infamando occultum. Concurrentibus autem duabus naturæ legibus, contraria in casu aliquo dicantibus, standum est fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spiritali, vel temporali vita, quam de conseruanda fama: Quia præstantiora sunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de confortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Difficultas hic moueri potest. An Pater filium suum aut filiam teneatur denunciare, quem aut quam cognoscit sequi maleficarum sectam: aut contra filius, aut filia matrem, aut patrem?

PRO parte negativa videtur facere, quod pena scientis, & non reuelantis crimen læsæ maiestatis non habet locum in patre ratione filij. Si pater sciat filium moliri crimen læsæ maiestatis, si non reuelat, non punitur, de iure ciuili & in foro exteriori: ne videatur filium offerre ad supplicium. L. Miles, §. Desertorem.

ff. de

ff. de re militari. Salycet. in L. propter insidiam. Qui acculare non possunt Ioan. de Anania in c. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in c. 1. de offic. delegati num. 7. Alexan. in L. Vtrū ff. ad L. pompeianā de parricid. Bertachin. in Repertorio iuris, verbo, Reuelans: & alij alibi. Ante omnia præsupponendum, quod in heresi filius potest patris heresim denunciare, si verisimiliter cognoscat patrem non corrigi admonitione priuata, ut est text. in cap. Literas, de præsumpt. & sequitur ibidem communis opinio. Quod de heresi dicitur, idem statuimus de hoc maleficorum crimine: Quia ad heresim refertur, & non minus, quam heresis imò magis cæteris paribus communi salutis obest. Respondetur nunc: Pater aut mater si sciat filium, aut filiam heresi laborare, aut crimine maleficorum, si non sciat emendatos, aut admonitione priuata corrigendos, si alij non sint, qui denuncient, tenetur denunciare. Nauar. in manuali confessoriorum cap. 25. numero 50. & in commentario cap. Inter verba. 11. q. 3. concl. 6. Alexan. Halen. 3. part. 4. præcepto. q. 33. Alphonsus Castren. lib. 2. de iusta hereticorum punitione cap. 26. & alij, quos citat & sequitur Iosephus Mascardus de probationibus, volum. 2. conclus. 859. Quia etiam Pater filium, aut mater filiam, vel contra, teneatur amare quantum ad vitam, plus tamen secundum ordinem charitatis tenetur

consulere salutem animæ, vt ad sanam reducatur viam, quis anima pretiosior est corpore. Adhuc bonum commune reipub. est præferendum priuato. Certum etiam est, quando Pater filium, aut filiam denunciat in tali crimine: vel filia patrem, matrem, aut sororem, quod ei facillè credendum, & maxima præsumptio est de veritate ex d. cap. Literas, & communi sententia ibidem. Et talium resistonium tanto firmitus, quanto à suspicionem odij longius absunt. Non est tamen valde humanum, si iudices inquisitione aut tortura, nimis durè exquirant à parentibus contra filios, aut filias, vel contra: magna est enim vis sanguinis, & naturalis reuerentia horrorem quasi incutit. Quæ causa facit, quod Doctores iuris citati excusent in foro ciuili patrem scientem & non reuelantem crimen læsæ maiestatis in filio.

Aliud hic occurrit dubium soluendum. An reus, qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia; exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repertus est fur, & hoc confessus, an possit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib. 5, §, fin. practicæ criminalis, q. 64. vers. *Suq.*

Successiue quæro. & Hyppol. Marfi. in L. Repet. ff. de quæstionibus. Mart. Nauar. in Rubrica cap. Nouit, de iudicijs à num. 62. Sed cum contrarium in multis locis seruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic. in tit. de quæstionib. num. 19. Francisc. Brunus in tract. de iudicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loc. cit. An hæc consuetudo sit bona, merito dubitatur. Hanc consuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt: inter quos Nauar. loc. cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum aperte sit contra ius, standum est regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & est contra ius diuinum, quod aliquis iniuste det alteri causam se infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen est præparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc iudex potest interrogare, vt Nauarrus loco citato numero 64. tradit. Peccant igitur grauiter iudices, qui contra ius sic interrogant: cum sit contra legem naturalem & diuinam: de quib. ibidem latius in nu. 56. & potius contrariū facere est corruptela, quam cōsuetudo. Ex his pater, contra diuinum præceptū & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis

fateri alia, de quibus nulla adfunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iuste iudicare debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione fit.

I. Conclusio. *Maleficis de se confessis credendum est contra participes criminis.*

PROBATVR Conclusio rationibus. Prima ratio: Maleficus de socijs interrogatus tenetur respondere iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus: ergo ei credendum est. Quia si nulla eis adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedens probatur autoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quod quisque etiam priuatus tenetur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorum mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quanta. de sentent. excommunicationis, & cap. 1. dist. 83.

Atque hanc doctrinam aliquando existimauimus tantum esse Theologorum & D. Nauarri, ob summam eruditionem in vtroque iure,

iure, & singularem pietatem, Vbi & orbi notissimi: nunc verò ampliùs extendo & assero, esse communem Iurisperitorum sententiam, atque in primis in summo rigore eam tenet Bartolus in L. Vtrum, & L. Si sciente. ff. ad legem Pompeiam de Parricid. & in L. 1. §. occisorum. ff. ad Sillanian. in quibus locis tradit, si quis sciat committenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem suam aut Rempublicam, vel in patrem, aut dominum, & non indicat, quod sit puniendus pœna legis, id est, mortis: hæc opinio Bartoli cõmunior est, & in multis locis practicatur, vt multorum autoritate ostendit Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis: q. 87. Alij dicunt scientem & non reuelantem, puniendum pœna graui, sed non mortis, vt Felinus in cap. 1. de offic. & potestate Iudicis deleg. Decius ibidè & Andreas Barbatius. Sed quicquid sit, omnes probant scientem teneri ad reuelandum in conscientia. Id quod in specie tradunt Panormit. in cap. 1. de restitutione spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Anthonius de Butrio in cap. Quanta. de sentent. excom. & Salicetus, qui quoad pœnam tenet contra Bart. in L. Quisquis, C. ad legem Iuliam Maiest. docet, quod in conscientia & apud Deum sciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charitatis, & Lancilottus in tract. de offic. prætoris in causis criminalibus, in §. de conscijs.

fol. 573. in impressione Colonienſi: Ad temperandum Bartoli ſententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendū de ſocijs criminum: ſed alij abſolutè intelligendū putant de omni ſciente & non reuelante. Quare Baldus & alij clamant cōtra Bartolum, quod anima ipſius & omnium qui eum ſequuntur, crucientur in inferno: eo quod ſint homicidæ.

Ex his infero, ludicem non ſolū teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hoſtibus communis ſalutis, iuxta L. Cōgruit. ff. de offic. præſid. ſed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam priuati tenentur, ad credendum denunciationi rationali, ex circumſtantijs, & ad inquirendum circa denunciatoſ. Quod ſi omittat, duplici ratione peccat: quia duplicè legem transgreditur, iuſtitie, & charitatis: & ratione iuſtitie, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminentiſ ſi negligit, & reipub. cuius intereſt delicta puniri, cap. vt famæ. de ſententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentum, grauiffimè peccat, & criminis fit particeps, ex cap. 1. de offic. & poteſt. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbatio, Panormi & omnibus DD. cum, T. ibid. & tenetur ad reſtitationem omniū damnorum, quæ inde redundant vel in rempub. vel in priua-

priuos, vt definitur ex d. c. 1. de offic. deleg. & cōmuni ſententia Theologorum. S. Tho. 2. 2. q. 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iuſtit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medina in Cod. de rebus reſtituendis. q. 9. Mart. Nauar. in manuali cap. 17. nu. 21. Sylueſt. in verb. Reſtitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8. Caietani in Summa, verbo reſtitutio, cap. 1. verſic. Non obſtans. Aureg Armillæ ibidem. Joſephi Angles in floribus in 2. par. 4. ſentent in q. Quis reſtituere teneatur, Nona difficultate. conſul. 1. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto, in li. de tegendo. & de teg. ſecretum, loc. cit. & Nauarr. Confeſſarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt ſocios denuncient in caſibus exceptis, quod ſi facere reſnuant, eos abſoluere nequaquam debet, & ſi abſoluerit, æquè peccat abſoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandū ex Doctōribus, quod quādo faciendā eſt interrogatio ſecundū iuris diſpoſitionem, de complicitibus, vt non fiat in ſpecie vel indiuiduo contra aliquam ſingularē perſonam, niſi aliud indicium ad inquirendum moueat. Quia hoc potius eſſet officium ſuggerentis, quam interrogantis, & factū peſſimum: ſed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Saliceti in L. fin. Cod. de accuſat. communiter receptā à præſicis. Quare grauiffimè peccant iudices, qui

qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere socios, & summa reprehensione digni sunt, vt bene tradunt Iulius Clarus lib. 5. loc. cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine. & Nauar. in manuali. cap. 18. num. 59.

Postremo ex superiori doctrina infero: quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nonerit pœnituisse & conuersum, nec amplius esse periculum moraliter præsumpsit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denunciaret, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorū. Omnium tam Theologorū, quam canonistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula nō obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendū. Ergo eorum confessio fidem facit: aliās nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.

Tertia. Regula standum & inhaerendum est, donec de exceptione & fallentia ostendatur, & probatur ex Gloss. recepta in L. omnis distinctio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibidem

Bartol.

Bartol. l. 1. num. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Panorm. in cap. ad nostram, nu. 9. & in cap. Consuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbit. Iudic. quæst. Zilio in tract. de substitutionibus cap. 6. nu. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12. num. 4. Nauar. in Rubr. cap. Nouit, de iudicijs, num. 61. Sed crimen maleficorum ostenditur & probatur exceptum à Regula illa cōmuni posita in cap. 1. de confesse. & L. fin. Cod. de accus. in quo reus interrogandus de socio, & ei credendum est. Ergo Probatur assumptum ex L. fin. Co. de malefic. & mathe. cuius verba sunt: Quicumque maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hostem salutis ostendat. Quod si quisquam exagitationibus, id est, aurigis, seu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit, vltimum supplicium nō euadat: geminæ suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debitæ subtraxerit quaestioni, aut proprium fortassis inimicum huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrociori confecerit: hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, quod suspicionis redditur obnoxius.

obnoxius : quia publicū reum, ne socios criminis publicaret, etiam puniendos, seueritati legum subtraxerat. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur cōmuniter Doctores, Alberic. in d. leg. Bartol. in l. Repeti. ff. de quaest. Baldus lib. 1. conf. 95. incipiente Regula iuris est. Specul. in tit. de accusat. versiculo, item repellitur. Angel. ab Aratio in tract. de malef. versu. Semproniu mandatorum, fol. 19. col. 2. verbo. Quæro an particeps. Panorm. Ioan. Immolen. & Anth. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert. de Gandino in tract. de malef. in Rubr. de quaestionibus. Franciscus Brunus in tract. de indicij & tortura q. 3. 1. par. à num. 9. Salicet. in l. fin. C. de accusat. Glos. ibidem. & in C. de testib. l. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confess. Marfil. in l. 1. §. D. Antoninus. ff. de quaest. & ibidem in l. Repeti. col. penult. Nauarr. in manuali c. 18. nu. 58. Menochius li. 2. de arbi. Iud. casu 474. num. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu Iuris, ratione, & communi sententia, summx temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones & plusquam latrones : maius enim est occidere veneno, quam gladio, ex l. 1. C. de malef. & math. Sed latroni contra latronem adhibetur fides. C. de ferijs. l. penult. & ff. de custod. & extritorum, l. Diuus Adrian. & communi Do-

ctorum

ctorum sententia & praxi. Ergo.

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionem omnium, quæ communem salutem tam corporalem, quàm spirituales humanam promouent, vt experientia cōstat, & processibus exploratum est: quare d. lex eos meritò hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, ex cap. fin. de testib. cogend. & ibidem consensu omnium, & Bald. in cap. Quoniam liberi. Cod. de testibus.

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsanť maiestatem. l. Et si excepta, Cod. eod. Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia conijcit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxijerunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemant, sanctissimam Dei genetricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atque Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat ex cap. 1. de Confess. & communi omnium sententia. Ergo & in hoc: quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius. Ratio

Ratio autem quare excipiat a regula criminis læsæ maiestatis humane, est immanitas, & reipub. utilitas, quæ profectò à fortiori militat in hoc crimine. Et confirmatur: quia hoc crimen multa habet privilegia cōmunia cum scelere læsæ maiestatis, quilibet enim admittitur ad accusandum, quilibet potest capere, modò ludici deinde præsentet: quilibet etiā ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subijcitur, & inuentus reus punitur: ex d. l. Et si excepta. Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide locum Damhauderium in practica Criminali. cap. 61.

Septima. Malefici sunt sacrilegi, rebus enim sacramentalibus & sacramentis sacramentorum abutuntur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisitus potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. 2. q. 1. & ca. Qui autem. 17. q. 4. Campegius in tract. de testib. reg. 86. fallent. 9. Lancelot. in tract. de offic. prætoris in criminali. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi. Menoch. in loco proxime citato, num. 30. & alij quos ipse citat.

Octava. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, ut experientia cōstat, quomodo vineas destruant, fructus perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios. C. ad Legem Iuliam

Iuliam Maiestat. Leg. penult. & fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum facta sapiunt hæresin: ex cap. Accusatus. lib. 6. §. Sanè. Hoc qui negat, rerum experientiam impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum dæmonibus inire, Diabolos adorare, Dei genitricem blasphemijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, corpus Christi conculare, aliq; nefandissima scelera in Deum, sanctosque committere? Quæ omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hæresin sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur contra socium, ex cap. In fidei fauorem, in 6. & communi omnium sententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum est: alias fides humana periret. Sed cōmuniter accedit, ut socij in hoc crimine complices denunciante, veritatem dicant: & si in casu vnus inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, ut constat experientia, & processibus contra maleficos. A cōmuniter autem accidentibus licet argumentari in materia moralis. Vnde Baldus locum à cōmuniter accidentibus tradit facere indicium indubitatum, in additionibus ad speculatorem, tit. de sent. & his quæ ipsam sequuntur, in versic. incipiente, ad mortem. Quod latius ostendit Marfil. in pract. criminali. §. Secunda. nu. 36. Id quod confirmo ex doctrina S. Thom. 2. 2. R. quasi.

quæst. 70. artic. 2. qui dicit, quod in actibus humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest adhiberi certitudo demonstratiua, eo quod sint contingentia & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ ut in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat: hæc S. Thomas. Si enim testimoniū hominum esset reiiciendum, quia testes quandoque falluntur, vel falsum testimonium dicunt, omne iudicium cessaret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant testimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Actor. 6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoque condemnantur: non tamen propterea testimonia humana, quæ ut plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideo in hoc crimine etiam error contingat quandoque in denunciationibus, non propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoque contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisperitos: An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata possit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Thom. 2.2. q. 76. artic. 2. & q. 64. artic. 3. ad 3. Alexan. Halen. 3. par. q. 40. membr. 6. Caiet. in loc. S. Thom. Syluest. in verbo, Iudex 2. q. 5. Dominicus

minicus Sotus l. 5. de iust. & iure q. 4. artic. 2. & ex Iurisperitis Bartol. in L. Illicitas, de offic. præsid. Ioan. Andr. in speculo, tit. de disput. & alleg. §. Satis. Gloss. in cap. pastoralis, §. quia de offic. Delegati. & Felin. ibidem. Couar. li. 1. variarum resol. ca. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoque homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidem, quia faciunt quale quale indicium, ut Doctores loquuntur. Bald. in L. Martinus. ff. de quæst. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Salicet. in L. Si seruos. C. de testib. Gloss. in L. 3. ff. de testib. Quod latius probat Marfil. in practica. §. Diligenter. à num. 141. Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari, quia maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest: multo magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicitibus, ex LL. & communi sententia: Ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ, quæ tradit eis esse habendam fidem. Nam omni tempore iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisuerunt contra denunciatos, ut patet ex Malleo Malefi. & Bulla

Innocentij octauj, Malleo præfixa: Nicolao Jaquerio & Barth. Spineo, Sacri Pallatij Magistro in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Jurisconsulto, causarum Criminalium in vrb. Iudice, in li. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti & alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandam. Sed in hac forma continetur, vt credatur consortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.

2. Concl. *Certum etiam est, quod maleficis de se confessis non habetur tanta fides, quant a hominibus integra fama, opinionis & vitæ.*

OMNES in hac re conueniunt: quia ex confessione proprii criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Aliàs etiam ad trium vel quatuor denunciationes posset aliquis damnari: quod non est in praxi, vt in conclusione vltima plenius declarabitur.

3. Conclusio. *Confessio malefici contra socium facit indicium ad torturam.*

NOTANDVM: hæc conclusio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod confessio vnus contra socium sit sufficiens ad torturam, abq; alijs indicijs & adminiculis, & sic

sic tenent Cynus in L. fin. C. de accusat. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confess. Paulus de Leazarijs in ca. grauis. De deposito, vt citat eos Alexan. lib. 3. consil. 89. incipiente: Vltio themate antefcriptæ. In eundem videntur descendere sensum Ioan. Immol. & Panorm. in cap. d. de confess. Angel. in d. L. fin. & Dinus in tractatu de quæst. Secundus sensus est, quod confessio vnus contra socium, vnū faciat indicium, non per se sufficiens sine alia præsumptione vel indicijs: & hunc in conclusione intendimus.

Probaturnunc Conclusio, præsuppositis suprà probatis: In criminibus exceptis sociū interrogandum de socijs, & Maleficium esse è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum socij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas Doctorū pro primo sensu citatorum. Nam qui sentit id, quod maius est, multò magis id quod minus est, sub eodem gradu sentire dicitur. Deinde in sensu nostro tenent cōmuniter Doctores, in criminibus exceptis confessionem socij contra socium facere indicium ad torturam: Innocentius in cap. Quoniam. de testib. Gloss. in L. fin. C. de accus. & in L. Quoniam liberi. C. de test. quam ibid. Doctores sequuntur. Alexan. in d. Consilio. & in lib. 2. cons. 211. incipiente. Visa facti renunciatione. Philippus Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente,

piente Letatus sum plurimum, &c. Idem in cap. Quoniam de test. Philip. Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marfil. in consil. criminalibus. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de q. & latè in praxi criminali. §. Diligenter, à num. 59. Ludovic. Roman. in consil. 154. Baldus 1. vol. consil. 95. Conrad. Lancilottus in tract. de offic. prætoris in criminalibus in tit. de negatione criminis & tormentis, num. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficorum, in Rubrica de quæstionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 21. versic. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denuntiationibus nõ solum frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt iudicum experientia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, cõpetit & definitum.

4. Concl. *Confessio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

PROBAT

PROBATVR. Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis. Ergo ad inquirendum: cum per se non sufficiat ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde nostram conclusionem tenent cõmuniter Doctores, vt docet Clarus loc. cit. versic. Retenta ergo cõmuni conclusione.

Ex hac conclusione sequitur, quod Iudex habita confessione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Concl. *Confessio socij contra complices & participes in crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet presumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.*

PROBATVR conclusio ex Glos. & Saliceto in L. fin. C. de accus. vbi Salic. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationem secundum Doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Glos. citata, si talis nominatio sit cõiuncta cū alia presumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iul. Clarus in q. d. & in specie Alexander lib. 3. consil. 59.

R 4

incipien-

incipiente: Viso themate. Albertus Gandinus loc. cit. Francif. Brunus de indicijs & tortura, loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicijs & tortura. num. 49. & ibid. in addit. Ludouicus Bologninus. Hippol. Marfi. in consi. 28. nu. 17. & in consil. 130. num. 42. vbi latè probat ex Alexan. & alijs. Atq; hinc pro lectore notandum, quando citantur consilia Marfilij, intelligendum de criminalibus & non ciuilibus in hac materia.

Circahanc conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent cõmuniter Doctores: quia cum sit infamis & vilis factus ex confessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. consi. 95. Alexand. 5. vol. consi. 152. incipiente. Viso processu, num. 17. Raphaël Fulgosius consil. 173. incipiente, In causa inquisitionis. Marf. consi. 22. num. 22. & 109. num. 13. & in practica criminali. §. Diligenter, num. 61. Gandinus de quæst. & torment. §. Nunc restat formare. Alberic. in L. fin. C. de accusat. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldratũ & alios, Iason in L. Cunctos populos. de summa Trinit. & fid. Cath. num. 70. in prima lectura, & in 2. num. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc vt indicium

dicium faciant ad torturam, in subsidium; quæ cõmunis Doctõrum est sententia, vt infra constabit. & licet Couarruias lib. 2. variarum Resolutionum cap. 13. num. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantũ ad absolutam probationem: & ita cõmuni non aduersatur, imò maxime fauet. Quia vt Bartol. in L. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quotiescunq; probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam, quod comprobat Marfi. in practica. d. §. Diligenter. num. 133. Quod autem socij criminis cum tormentis admittantur, valde iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamen Chassangus in consuetudini. Burgundiæ, in Rubr. 1. se hoc sæpè allegasse in curia Franciæ: Curiam tamen non attendere in delictis atrociorib; , quæ sunt de nocte, & clandestinis: sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorum criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli Quinti quamuis declarant socium contra socium facere indicium ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamen sit mentio, quod debeat fieri nominatio

in tortura, vt est videre in articulo 31. Concedendum tamen maximè in vilibus personis, confessionem reddi probabiliorē, quando examen fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis, & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de test. & in Auth. de test. §. Si verò etiam. Aduertendum tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modò metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quæst. Bald. in tract. de quæst. & torm. Guido à Suzaria de indicij & tortura num. 72. & ibid. in addition. Bologninus, & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solum quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorū ductus ad torquendum, vel præcedunt ming tormentorum, secundū Angelum ab Aretio in tract. malef. verbo, Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de quæst. & torment. Marfil. in Practica criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hic exurgit dubium.

An ad hoc vt dictum socij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?

Marfilius in practic. §. Diligenter. à num. 63. tenet

63. tenet quod sic: & propterea dicit se Bononie semel liberaſſe à furca quendam ſurē, nomine Lodouicū de Parisijs. Eundem ſequitur Iulius Clarus in d. q. 21. verſic. Quæro nūquid ad hoc: & dicit, quod ſic ſemper viderit obſeruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel ante torturam, vel præſente ipſo, contra quem deponit, prout ſeruatur in confrontatione teſte Boerio de inciſ. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicij num. 384. tenet contrarium, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbit. Indic. quæſt. num. 60. Tradit Menoch. ex aliorum authoritate proximè eſſe ſeruandam: & hoc videtur tenendū. Requirit enim iura & leges iuramentum in teſte, qui plenè probare debet, quod nō eſt in propoſito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marſi. in eod. §. infra nu. 143. latè probat, teſtem examinatū ſine iuramento facere præſumptionem. Hoc tamen ſemper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iuſtitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices in caſibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor ſalutis, nemini iniuriā faciat, ſed bene conſideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & cōſcientiam ſuam velit recipere, ſic ſe rem habere: hoc enim inquit quaſi rationem iuramenti.

Hic

Hiclibet pro nostra materia
mouere dubium.

*An dictum mandatarij solum sine
alijs adminiculis vel indicijs, faciat indi-
cium ad torturam contra mandantem?*

EXEMPLI gratia, in presenti crimine in-
ter maleficos & maleficas sunt homines
inferioris sortis, vilis conditionis, mediocris
status & superioris: Nunc maleficus vilis co-
ditionis & pauper fatetur se grandinem mo-
uisse, ad perdendū frumentum. Ipse est pau-
per, mendicat panem, mallet frumenti co-
piam, quā inopiam: præsumit merito iu-
dex talem motu proprio non fecisse, sed alio
mandante, vel alijs superioris ordinis. Inter-
rogat de mandantibus vel mandante: Man-
datarius verò reuelat & denunciat mandan-
tem. An talis denunciatio faciat indicium so-
lum, ita vt mandans possit capi & torqueri?
Ante resolutionem notandū est, quod man-
datarius potest interrogari de mandante,
quando præsumptio est verisimilis eum fe-
cisse ex alterius mandato. Deinde aduer-
tendum, etsi mandans non dicatur propriè face-
re, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquū-
tur, concurrat. Vnde tenetur de delicto man-
datarij, & punitur eadem pœna regulariter,
qua mandatarius. Bartol. in L. Non solum.
ff. de

ff. de iniurijs. §. Si mandato: & est commu-
nis opinio, vt testantur Albert. Gandinus in
tracta. de malefic. in Rubr. de pœnis. Iulius
Clarus lib. 3. §. fin. quæst. 89. Lancilottus in
tract. de offic. prætoris in cap. de mandante
homicidium. Didac. Couarr. in Clement.
Furiosus de homicidio. Hoc tamen sciendū
est, quod quando mandans est potens & seue-
rus erga eos, mitius puniendus est mandata-
rius: quia cum actio tum minùs sit volunta-
ria, minùs in eadem specie peccat. Metus enim
etsi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superio-
ribus conclusionibus, quod mandatarij dictū
solum sine alia præsumptione, vel indicijs nō
est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subij-
ci tormentis, vt patet ex proxima Conclusio-
ne. Deinde ob aliā rationem, quam ponunt
Clarus d. lib. quæst. 21. & Marsil. in §. Dili-
genter. num. 39. Quia aliàs esset in potestate
cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt
vir probus subijceretur tormentis: quod es-
set impium & absurdum, & ita dicit Clarus,
quod viderit semper seruari: hoc tamen mo-
do, vt in criminibus exceptis leuiiores suspi-
ciones sufficiant, quam in non exceptis. Quæ
praxis benè notanda est ad propositum, quod
propter atrocitatem criminis, & occulti exer-
citiij naturam, leuiiores sufficiant suspiciones:
sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuior
ra argu-

ra argumenta & signa, quam in alijs, acceptantur ad præsumendum ex L. 2. C. de hæret. Felino in cap. literas. de præsumpt. Lancilotto in d. tract. in cap. de hæreticis num. 8.

Dicet quispiam, cum hic agatur de indicij, quot indicia requirantur ad torturam? Respondetur, secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnum indicium, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extra indicium, vel res reperta apud reum præsumptum. Atq; etiam duo leuia vnum sufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici Lancilotto in d. tract. in ca. de negatione criminis. num. 29. Marfil. in practica, & alij colligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæst. Quod autem de consuetudine seruetur, vt propter vnum indicium Reus tormentis subiiciatur, attestantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculato. in tit. de præsumpt. §. Species. Alexand. lib. 1. consil. 77. Albericus in L. Si quis alicui. C. ad legem Iuliam Maiest. & hæc est communis opinio, vt tradunt Clarus li. 5. §. fin. q. 84. & Marfil. in pract. criminali. §. Diligenter, à num. 177. Animaduertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideo Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum sufficiat indicium, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium in hoc sicut

sicut in alijs omnibus, debet esse, iuri & æquitati consonum: alias non valet, nec debet sequi propriam conscientiam, sed publicam & regulas legum, vt latè Marfil. in practica loco citato à num. 27. prosequitur: quia in arbitrij Iudex debet facere suum arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non is est sensus, vt fortasse indocti Iudices & iuris imperiti intelligunt, quod quisq; Iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circumstantijs rerum & personarum, nec non etiam legum decretis, & doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati consonum erit, quando lex expressè de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in cap. 1. de constitut. numer. 167. Si autem lex quid certi statuatur in casu, legi standum est. Hinc inferitur, illa indicia maximè, quæ leges ponunt, & Doctores ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices lurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est,

est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat: maxime cum regulariter omne iudicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur, per duos testes probandum sit: Cum tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarum curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lèdatur, atq; ad iram prouocetur, & respub. patiat: leuiiores & minores quam in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu iudicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hic dubium incidenter soluendum, quod sæpè in praxi occurrit: Casus talis est. Maleficus indicij sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de consortibus interrogatus, cum iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciavit duos, vel duas, vel plures: quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad bancham iuris, vt vocant, & sententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionem, & dum est in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciatae, vel importunitate admonentium mortis, & vrgentium per animam sal-

ma salutem, vt cogitet verè, an falsò denunciauerit: reus perturbatus hiscè vel similibus verbis, dum in extremis militat, vertit se ad populum, dicens ad iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præsentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoscatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuso eos, & dico me nihil mali de ipsis scire. Vel, delatis præsentibus & instantibus respondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non est ampliùs locus verbis, sed proceditur ad executionem. Difficultas nunc est, an confessio in extremis facta elidat primam confessionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non sit ampliùs indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in conclusione expositum.

Videtur quod elidat, tum quia confessio nulla, & non perseverans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. can. Sancimus. l. q. 7. & Gloss. in cap. literas. de præsumpt. Quæstio hæc parum apud Doctores trita est. Eam in casu fortiter mouet Marfiliius in practica criminali. §. Restat. in principio, & soluit in partem negantem: & sic etiam in præsentem resoluimus: Non esse standum tali confessioni, quæ in extremis fit: & probatur ex L. Si quis in graui. §. Si quis moriens

moriens. ff. ad Syllan. vbi per illum textum Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis iudex, constitutus in mortis articulo, dicit se falsam tulisse sententiam, non statim ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Præterea eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo: nec non etiam eadem solemnitas postulat in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extrajudicialiter, sine debita solemnitate: denunciatio verò facta est seruatis seruandis in iudicio: & actus fortior est, qui fit in iudicio, quam qui fit extrâ, iuxta Glof. receptam in Authen. Generaliter. C. de Episc. & Cleric. Ergo posterior confessio non derogat priori. Atq; in maiorem confirmationem optima est ratio. Rei cum ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto mortis, adeo concutiuntur timore, & perturbantur angustia necis, vt quasi alieni à mente videantur, & plenum iudicium non habeant, & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc talis persona, maxime si moriatur pœnitens sana mente & ratione, nõ confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & releuasset

set excusando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciaffet tales, tanquam participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusque argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculperet, & excuset, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseverans æquiparetur confessioni nulli: hoc tamen intelligitur vsq; ad sententiam condemnatoriã. Si reus non perseveret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis, verum est, si constanti & sana mente, & deliberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna partium, aut sollicitantium. His addo, quod Baldus ait, in tractatu de pace Constantiæ. §. extra quæro. numero 66. qui tractatus habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 77. quem

quem sequitur Iason. in L. 1. ff. Per quam factum erit: num. 16. Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ constitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licet receperit corpus Christi. Vnde licet sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, vt multum probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confessarijs, qui talium reorum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos seriò in confessione, ad denunciandum eos, quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario & testibus, & si quos fortè in tormentis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia causa contra veritatem denunciaissent: reuocent cum eadem solemnitate, antè sententiam. Quia si postea Confessarius reum committetur ad supplicium, & tunc sepius inculcando admoneat, vt memor salutis, si quem iniuste denunciaisset, eum reuocet, stimulis conscientia ex vna parte, cum mors instet, & ratio reddenda sit: & ex altera anxitate mortis exagitatus facillè contingere posset, vt totam primam confessionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, sententia lata partes accedere ad instandū & molestandum reum, sed si iudicet cōfrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante sententiam pro commoditate. Aliàs si post, quid per

per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudiciū tum iudicio, quod sanctum esse debet, & sine mendacio, tum etiam ipsi reo, qui falsum dixit, aut in falsum consensum dedit, dum loqui debebat, & tacuit, si postea non stet confessioni: Nec etiam secundum leges talis subsequuta reuocatio, vt supra dictum, magni ponderis est, præsertim quando prima confessio fulcitur adminiculis, quæ ipsam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam constitutionem criminalem Caroli V. in art. 31. vers. Zum fünften. Huic resolutioni multum fauet, casus in simili expressus in L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Sillanian. vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit se à Titio vulneratum, nisi poterit aliter probare. Ex qua lege Angelus ibidem, & Marfilus conf. 5. numer. 14. & conf. 109. tradunt dictum morientis facere indicium ad torturam. In contrarium est communis opinio, facere aliqualem præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand. lib. 2. consil. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. quaest. 21. Vnde Constitutiones Criminales Caroli Quinti, in art. 28. determinant, quod sermo morientis, si quem denunciaret, aliquod faciat indicium.

Cum in crimine maleficiorum denuntiantes sepe sint varij in confessione, dubitatur merito: Cui confessioni standum?

HAEC quaestio si in generali tractetur, intricatissima est, & eam ad longum ex recentioribus tractant, Didacus Couar. li. 2. variarum Resolut. cap. 13. Anthonius Gabriel Romanus lib. 7. cōmunium conclusionum, concl. 26. 27. 28. 29. & seq. lul. Clar. li. 5. Sententiarum iuris §. fin. & latissimè Menoch. lib. 2. de arbitrijs iudic. qq. casu. 108. Sed omisis alijs, quantum ad nostrum propositum, sit

Prima Conclus. In crimine hæresis & negotio fidei, si quis de seipso testificetur, & de alijs etiam si ex interuallo fuerint contraria testimonia prolata, nihilominus statur illi testimonio, quo heresis reuelatur, etiam si prius testimonium iuramento sit firmatum, & hæresis non detegat, secundum verò detegat, secundo potius statur: ex tex. & Glos. c. Accusatus §. licet, de hæret. in 6. Felin. in ca. Cum in tua. col. 2. de testib. Menoch. loc. cit. num. 13. Couar. vbi supra num. & alij ab eo citati. Ratio Redditur à Repertorio inquisitorum in verbo. Testes. Couarr. & Menochio: Ne tam horrendum crimen, in perniciem Christianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen seruanda est consideratio d. §. li. cey

et, vt ex manifestis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, seu pecuniæ corruptione, sed zelo fidei & religionis suum testimonium corrigere, ac quod reuelat, reuelare. Et hoc est priuilegium concessum in fauorem fidei & religionis. Tantus enim est fauor fidei vt quamuis in alijs criminibus in dubio tutius sit nocentem absolueri, quam innocentem condemnare: in hæresi tamen & negotio fidei, in dubio quis præsumitur hæreticus, quantum ad condemnationem penitentiae imponendæ in foro Ecclesiæ, pro vtilitate animæ. Franciscus Squillacens. de fide Catholica cap. 34. Glossa, & Immolens. ab eo citati. Iosephus Mascardus de probationib. vol. 1. conclus. 495. numer. 8. & alij, quos ipse citat.

Secunda Conclus. Quod de hæresi & negotio fidei dictum, quantum ad testium varietatem, idem seruandum est in crimine maleficorum. Tum, quia eadem ratio multo fortius in hoc crimine militat: Cum hoc crimen maleficorum omni crimine sit atrocius, maximeque sit in perniciem Christianæ religionis, plurimaq; mala in Remp. redundent, si lateat: Tum, quia crimen maleficorum omnium iudicio refertur ad heresin: Tum quia omni tempore, Inquisitores seruauerunt modum probandi & detegendi hoc crimen à canonibus præscriptum pro hæreticis. Vt est videre apud

S 4 Docto-

Doctores mallei malefic. Syluestrum, Bartholomæum Spineum, Nicolaum Iaqueriū, & alios,

6. *Conclus. Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

HANC Conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de se confessi, simul vel successiue denuntient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam: si in confessione constanter perseuerent, pœnitentes ad iudicium accedant, morientes cum cōtritione, ita vt ex circumstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri: & si alia non sint indicia, Iudex potest & debet ex lege naturali suprà insinuata, & ratione officij, tales denunciatos apprehendere, inquirere, & torturæ subijcere. Et in tali confessione multum est obseruandum, an reus sæpius confessionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis postea, & ad banchum iuris: quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propositi. Marfil. in consil. 113. num. 2. & in L. i. ff. de quæst. §. Quæstioni. Felin. in ca. si cautio, De fide instrumentorum, num. 39. Decius in consil. 185. numer. 10. Talis etiam geminatio

geminatio & reiteratio præsupponit deliberationem, iuxta Gloss. in cap. Si quis iratus. 2. q. 3. Qua de causa non est reuocabilis prætextu erroris aut falsitatis. Ludouic. Roman. in consil. 346. incipiente, in hac causa. Barth. in L. Cum scimus. C. de Agriculis & censuris. li. vñdecimo. Bald. in L. Nec damnosa. C. de precibus Imperat. offerendis, & alij iam citati, Dictū in conclusione (regulariter) quia possit esse casus, in quo tam pauca denuntiationes non sufficerent: vt si vir in potestate & autoritate constitutus, à subditis denunciaretur tanti criminis, possit fortasse præsumi ex odio factum, vel alio humano respectu, præsertim si nullæ aliæ adsunt præsumptiones coadiuantes. Si tamē tales denūciationes multiplicentur à personis infimæ, mediocris, & fortassis æqualis (consideratis considerandis) conditionis & status hominibus: iustitia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an tales denunciantes sint maioris auctoritatis habiti: tunc enim eorum denunciationes sunt maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis, contra pares, si debitæ seruantur conditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, nō obstante dignitate, torturæ subijcere, & inuentum reum punire. ex L. Etsi excepta. C. De malef. & mathe. Probatur nunc Conclusio sic declarata.

Primò, autoritate omnium DD, allegatorum

torum in 3. & 5. conclus. Nam cum dubitant, an vnus confessio in exceptis sufficiat ad torturam, præsupponunt duorum vel trium sufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confessionem siue nominationem vnus facere indicium ad torturam, si alia præsumptione vel indicio inueter. Sed hic in proposito vnus inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra ostensum est, vnum graue indicium & proximum sufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauissimum contra tertium: cum vnus faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cum omnes rerum circumstantias nominans posset significare & aperire viam ad vltiorem inquisitionem.

Tertiò, In crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duorum sociorum confessio contra socium vel socios, sufficeret ad torturam, ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæst. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quisquis. Cod. ad legem Iuliam Maiest. & communi doctorum sententia. Ergo & in nostro casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. ff. ad legem Aquili. L. Illud. & vbi maior ratio, maius ius. Ratio autem in dictis criminibus est enormitas criminis, & reipubl. damnum. sed

Sed magnitudine & immanitate hoc crimen omnia superat, maximaque damna in reipubl. redundant, vt omnium confessionibus constat. & hisce infelicitissimis temporibus Respubl. experitur. Hinc benè Lambertus Danaus cap. 5. in dialogis de fortuarijs & maleficis, ait: Sunt à fide sceleratissimi apostatæ, Dei potentia perfidi abiuratores, rei læsæ maiestatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei sceleratissimi, asseclæ diaboli turpissimi, denique diabolici venefici, & impostores, hæc ille. Si ergo in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, duo socij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam sufficiens, imò fortassè plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in testes admittunt indistinctè) quis negabit in nefandissimo scelere duorum vel trium testimonium, de se confessorum, contra alios sufficere ad torturam? quæ solum est mediū, ad inquirendam veritatem, Quid immanius, quam Deo datam fidem abnegare, cum diabolo scædus contra diuinam maiestatem, eiusque sanctos contra here, dæmonem adorare, sanctissimam Dei genetricem blasphemijs impetere, hosti communis salutis obedientiam, homagiumque præstare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnibus facit iniuriam, & publicum crimen committit. cap. Vergentis. de hæreticis, & C. eod. tit. L. Gazaros. Si ergo, vt L. 2. ibidem

ibidem definit, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamq̃ enormibus flagitijs non dico deuiare à fide, sed totam religionem conculcare maximis argumētis cognoscuntur, & deteguntur?

Quartò: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorū vel trium denunciationes contra consortes criminis sufficiunt ad torturam, ex legibus supra citatis & allegationibus. Et sic practicatur in rebus publ. benè institutis, doctissimorum virorum consilijs, vt benè docent experientia, & aliorum testimonijs lul. Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. vers. Sed pone. Chassaneus in consuetudinibus Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. num. 123. vers. Et quantum ad laicū. Raphaël Fulgosius in cons. 173. Alexand. cons. 89. lib. 3. incipiente, Viso themate ante scriptæ. In crimine hæresis duos tantum sufficere probat pluribus allegationibus. Iosep. Mascār. vol. 2. de probat. concl. 859.

Quintò. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in subsidium, admittuntur testes non integri, inhabiles, infames, & socij criminum, quando ex natura rei & actus alij haberi nō possunt, iuxta communem rerum cursum. Sic tenent Pa-

norma

norm. Baldus. Hostien. Felipus & alij, in cap. fin. de test. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioan. Andreas in addit. ad Speculat. tit. de teste. §. 1. vers. Quid si olim. Bald. Glossa & alij d. in C. de testib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incipien. Et viso themate: & eod. li. consil. 166. incipiente, Animaduersis, & lib. 5. consil. 152. incipiente. Viso processu causæ. Philippus Cornæus 1. part. consil. 58. incipiente. Post redditum consilium dicitur mihi. Paulus Castr. 1. part. Consil. 348. incipien. Notandum quod adulterium. Decius in consil. 189. incip. Lætatus sum. à num. 10. Marfi. consil. 41. num. 6. & consil. 61. & 102. num. 7. & in practica criminali. §. Diligenter à num. 81. Mattheus Mathefil. in singularibus. vers. Nota quod subsidium. pagin. penul. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. num. 102. Salyc. in L. Ea quidem. C. de accusat. Iason. in L. Cunctos populos. De summa Trinitat. & communis ibidem. Mart. Nauar. in manu. Confessariorum, cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthon. Gabriëlius, Romanus Fisci Apostoli aduocatus lib. 1. cōmunium conclusionum, in Rub. de testib. conclus. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta cōmunem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniu-

la, coniurationesque de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges, quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, ut notat Syluester in summa, verb. Hæresis. 3. & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in locis secretis, difficilis sunt probationis, ut pulchrè ostendunt Alexand. in d. consil. 166. & Marsil. in consil. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profecto est, ut rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, ut sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir uxorem habens, cum qua noctes diesque versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronunciabit? Hic sibi locum vendicat illud Poeticum: Quo minimè credis gurgite, piscis erit. Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorū requirat testimonium, ubi nulli boni interesse possunt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atque hoc argumentum confirmat Regula illa luridica; in defectum

Quam probationū, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. text. & Gloss. in cap. fin. de testib. cog. panormit. ibidem. Alexand. 1. volum. consil. 64. incipiente, Aeterni numinis inuocato spiritu. Marsil. consil. 5. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 126. Bartol. & Immolens. in L. In illa stipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chassan. super consuetud. Burgundia. Rub. 1. §. 5. num. 173. Amplius roboratur ex panormitano in cap. De cætero. de testib. ubi testatur, quod licet regulariter non admittantur laici contra clericos, in causa criminali; tamen quando delictum est commissum in villa, ubi solum vnus est clericus, in defectum probationum, admittendi sunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in L. Ea quidem. C. de accusat. q. 5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tractat. de malefic. Verbo Meritor. & Marsilio d. consil. 5. & alijs. Quando in casu summo, in quo testes integri haberi non possunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis lusit in prostibulo, & fuit deceptus propter taxillos falsos, &c. poterit læsionem & falsitatem probare per lenones & infames.

Sexto, in enormibus & occultis, facilius
& prom-

& promptior debet esse Iudex in procedendo ad torturam, sicut in incantatione, venenatione & similibus, ex Bald. in L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient. Barbat. & alijs in addit. ad Bartol. L. fin. ff. de quæst. Quod latè confirmant Francisc. Brunus in tractat. de indicij & tortura, 2. part. q. 8. num. 2. & hæc est cõmunis regula, vt tradit Clarus lib. 5. q. 64. vers. & ideò. Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto sunt difficilius probari possunt. Ex qua causa resultat illud luridicū pronunciatum: In clandestinis & occultis sufficere probationes per coniecturas, ob rei difficultatem, quæ alias non sufficerent. Occulta autem sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Baldus in L. Cum fratrem. C. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllaniam. Hinc Baldus clandestinum dicit: quia raro inuenitur sine tortura, vt est venenatio, ex d. L. Cum fratrem. Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficilis sint probationis, probat latè Alexand. lib. 2. conf. 211. incipien. Vlti facti narratione, & eodem lib. conf. 167. incipiente. Animaduertis his, quæ tam per testes. Atque crimen maleficorum ex his causis alijque, quod est occultissimum, leuioribus argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superque constat ex su-

ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegijs ca. 4. Prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem: Secunda; Si de die fierent, posset videri ab aliquo, & facilius discooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam, & sic caperentur & punirentur.

Septimo. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatem & immanitatem criminis, iura & statuta transgredi licet; Id quod probatur cap. 1. de confels. Glos. & dd. Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocantur excepta ab illa regula: De se confessus super aliorum conscientia non debet inquiri L. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient. In festis pascalibus relaxantur carcerati, exceptis qui atrociam commiserunt, L. per omnes. C. de defensorib. ciuitat. denegatur defensio, propter magnitudinem criminis. L. prouinciarum. C. de ferijs. in venerabili paschæ die, propter immanitatem, admittitur tortura, ad honorem Dei: quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps, tradit. Fecit ad idem Glos in §. per contrarium. Instit. de hæred. quæ ab intestat. deferun-

deferuntur. vbi propter immanitatem, famæ defuncti damnatur. Sic Ioan. Andreas, propter atrocissimum crimen, in cap. Cum non ab homine, de iudicijs. Testatur clericū sine degradatione posse puniri, non attenta dispositione d. ca. Sic Marfil. in singulari. 601. propter immanitatem criminis recipiuntur testes, lite non contestata, & parte non citata: iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Gemiliano, Hostien. in cap. 1. de homicid. in 6. & Felino in cap. Quoniam, nu. 7. Vt lite non contestata. Probant hanc regulam latissimè Baldus in Autent. sed nouo iure. C. de seru. fugitiuis. & Doctores in addit. ibidem. Marfil. in L. vnus. §. Cogniturum. ff. de quaest. & in d. singulari: & omnium latissimè Andreas Barbatius in c. 1. de constit. à nu. 155. secutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrocissimis non seruatur ita processus, recipiuntur testes ante litem contestatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiamsi nō sint ita sufficientia indicia vt rectè infert Iulius Clarus li. 5. q. 1. §. primo: vers. sunt etiam. Enormia enim, vt in d. singulari. 601. Marfil. tradit, talis sunt naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Atque si hæc omnia in vllō crimine locum habeant, in hoc nostro proposito in summo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum,

corum, in vno subiecto conueniunt crimina læsæ maiestatis diuinæ, quandoque etiam humanæ, vt experientia compertum est: latrocinia horrenda, & grauissimis circumstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in subuersionem regni summi Regis: Idololatria pessima, pactum cum diabolo & inferno; blasphemia in Deum, Beatissimam virginem, & omnes sanctos; peccatū contra naturam cum spiritibus creaturis: sacrilegia nefandissima in abusu sacramenti sacramentorum, & rerum sacrarum; Infantium & innocentium cædes; sepulchrorum violatio, vt innocentes effodiant, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearum, sylvarum, omniumque rerum ad salutem hominum spectantium: ita vt meritò à lege appellentur hostes communis salutis; & alia plurima scelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam insipiens est, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate superat? Estne vllus canon, aut lex, aut statutum, quod dæmonem cum sua societate includat? Hic Iudices atque potestatem habentes, per Deum, communemque salutem obsecro, vt leges, iura, rationes, & auctoritatem doctissimorum virorum intueantur, oculos aperiant, & cernant, quomodo Deus immanissimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum cōmunis salutis, in

T a enor-

enormibus, ne quidem à processu, & inquisitione, & executione in diebus Deo singulari ratione consecratis cessandum sit; quomodo Deus executione iustitiæ reconcilietur. Facillimè, ait d. lex, prouinciarum. C. de ferijs. in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur? Quomodo ad honorem Dei, iuxta d. L. Nemo deinceps: crimina punienda sint; quomodo sinant crimina impunita coalescere, contra L. per omnes. C. de defens. Ciuit. quomodo in tam enormibus & periculosis, contra communem salutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & posituius, dum periculum est in mora, iustitiæ executionem differant, cum multorum scandalo, dantes iustam occasionem multis temerarijs iudicijs, & sic comunicantes grauissimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, excolantes culices, dum minora & manifesta Lynceis oculis perlustrant, & talpis sunt ceciores in occultis & atrocissimis? quomodo festucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta simplicia, homicidia sine proposito perpetrata, aliaque minora cane peius & angue persequuntur; crimen verò læsæ maiestatis diuinæ, apostasiam, tractatus secretos contra patriæ salutem, & alia immanissima facinora, tanquam phantasias & somnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni Basilij

Basilij antè oculus: Qui veram germanamque iustitiam non habet in animo repositam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaque exercere non potest.

Octauo & vltimò probo conclusionem. Si non demus locum denunciationibus confortum in crimine maleficorum, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius sceleris; quod concedere est absurdissimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter demones est prelatus & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimè tanto stabilius esse regnū, quanto maiori firmatur ordine. Videmus autè in regno tēporali, superiores, potentiores, & honoratiores principibus assidere; cōsilia ac responsa dare, ac demū quod executioni mandandum concludere, conclusa per mediōs & infimos in effectū deducere. Non enim est superiorum cōsiliarium, manus ad mouere operi. Sicut enim superiores demones suas prouincias cōmittunt inferioribus: Sic etiam in pessima illa politia, principes & superio-

res malefici, cum Principe dæmoniorū concludunt tractatus, atque inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non solum ratio comprobatur, sed etiam maleficorum & maleficarum confessiones confirmant. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, cōtra ius, doctissimorum virorum auctoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quam rerum publicæ. bene institutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt ne impunita eorum scelera eorum tractatus contra rempub. communēque salutem occulti latebunt, ut indies plures pertrahantur in diaboli societatem? Recurras ad externa indicia; perquire quando principes huius sceleris visi fuerint aut scopas erigere ad causandum pluuiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intentasse plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices suberant ad probandum. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarum, quæ rus incutunt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quædoque hæc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciations, & alantur principes maleficorum, & magistri scholæ diaboli: & videbitur, cum maximo Reipub. damno, quis sit

sit futurus rei exitus. Habeant antè oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit unicuique quod suum est, benè agenti præmiū & honorem: malè operanti pœnam & vindictam: ne si respectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare scelera, seuerissimam indignationem eius, qui etiam iustitias iudicat, incurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda & resoluenda sunt.

Primum. *An testes huiusmodi singulares probent aliquid, ita ut quis possit torqueri ad denunciations eorum, e. gra.*

VNVS dicit quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius in hirco ad congregationem nocturnā, sed diuerso tēpore. Videtur quod non: Tantum enim probant mille testes singulares, quantum vnus. Bald. in L. Iurisiurandi. col. 2. C. de testib. Alexand. in conf. 20. & 81. vol. 4. Marfi. conf. 27. & 28. & alij alibi. & regulariter testes singulares non probant, cap. Tam literis, de testib. cap. Cum dilecti. de election. & c. licet causam, de probat. & l. ob carmen, ff. de test. §. fin. His & similibus auctoritatibus quidam persuadere conatus est dictam singularitatem impedire. Sed quia hic loquimur

mur in ordine ad torturam, parum ad rem facit disputare de testium singularitate: tum quia communissima est sententia, quod vnus testis omni exceptione maior, faciat indicium sufficiens ad torturam: tum quia socij criminis, etiam si sint singulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctissimarum curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone. Deinde vt communior est opinio DD. attestante hoc & confirmante Anton. Gabriello lib. 1. com. concl. conc. 2. num. 19. in Rub. de testib. testes singulares probant de delicto in genere, vt quem esse hæreticum, vsurarium, maleficum, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, sed successiuu. Quare esse potest, quod maleficus vna vice veniat ad cursum in figura deaurati currus, alia vice in capro, & sic de similibus. Quia Dæmon sicuti dicitur mille artifex: ita etiam versipellis, quod formam subinde mutet.

Dubium secundum.

An, quando malefici à socijs denunciantur, quod ludis Diabolicis & chorcis interfuerint, sociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiam si non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

Qv

QUIDAM distinguunt, & dicunt: si tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indicium ad torturam plures denunciationes: si autem homines, aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc distinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento stabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negotij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut sunt rei læsæ maiestatis diuinæ, quando in cursu & congregatione sunt: aut non sunt. Si rei sunt læsæ maiestatis diuinæ, vt certè dicendum est: Nam in hoc grauissimè diuinam maiestatem lædunt, quod Deo & suo regno abrenunciant, pacta cum aduersario contra Christum & eius exercitum contrahunt. Quis enim nescit, omnem societatem cum Dæmone esse homini interdictam: cum à principe vniuersi, tali hosti perpetuum sit indictum bellum? S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 2. ad vlt. Caietanus ibidem. Domini. Sotus lib. 8. de iussu. & iure, q. 3. artic. 2. Hostes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum est bellum, per notata in L. Si quis ingenuam. §. fin. & L. Hostes. ff. de captiu. Bartolus ibidem circa finem. Martinus Laudensis in tractat. de bello. §. 5. & latius Boërius cum alijs in decis. 178. num. 1.

T 5

Sed

Sed societas subditi cum hoste regis, aut principis, siue consummata, siue inita solum sit, facit aliquem reum læsæ maiestatis vt rectè Caietanus 2. 2. q. 95. artic. 4. docet, & text. L. Quisquis. C. ad L. Iuliam maiestat. cum DD. conuincit, quod etiam conatus in crimine læsæ maiestatis puniendus: quem conatum Caietanus appellat societatem initam, nec dum consummatum. Reo autem læsæ maiestatis tam diuinæ quam humanæ multò magis creditur, quàm latroni contra latronem: Quia dicta crimina, vt omnibus in confesso est, multò magis sunt priuilegiata, quam alia excepta, ex c. In fidei fauorem, de hæret. in 6. & d. L. Quisquis, & alijs ibidem. Magis autem priuilegiata præcedunt. §. Sanè. cap. Accusatus, de hæretic. in 6. Ergo multò magis denunciante merentur fidem, si quem in cursu & congregatione fuisse denuncient, quam si dicerent ipsum hominem occidisse, aut equum veneficio infecisse. Nisi quis dicere velit, quod equum interficere aut vaccam occidere, sit crimen grauius, & magis exceptum, quam DEVM abnegare, & cum summo aduersario foedus inire. Quis autem ignorat, neminem talem conuentum & congregationem frequentare, qui non prius DEVM abnegauerit, pacta cum Dæmone contraxerit, societatem cum eo inierit, & ad omne malum animum habuerit paratum?

paratum? Quid autem ita professioni nostræ fidei repugnat, sicut DEVM expressis verbis abnegare, & professioni in baptismo factæ abrenunciare, Diabolo fidem & ministerium addicere? Ergo qui in cursu & ludis diabolicis iam apparent, sunt perfidi in fide & religione: ergo socij eorum eos denunciante plus merentur fidei, quam si dicerent eos equos, aut vaccas, aut etiam hominem occidisse. Nam si priuilegium fidei est in d. cap. In fauorem, quod socij criminis & alij testes inhabiles possunt testes esse contra participes in crimine: Quomodo plus fauoris habet latrocinium hominis, aut veneficium equi? Nunquid priuilegium, cum sit quid fauorabile, debet aliquid operari vltra ius commune? cap. In his de priuilegijs Glossa Bernard. Panor. mit. Anton. cum alijs ibidem. & lib. 6. eodem tit. cap. Si papa. & l. i. ff. ad municipales, & de incolis cum Gloss. Quid ergo operatur priuilegium fidei concessum. Si socij cōtra latrones, vaccam aut equum interficientes merentur fidem, & non contra eum, qui iam fidem abiurauit, religioni nostræ bellum indixit, cōmunioni sanctorū valedixit? Quæ cōmuniter omnia præstiterunt omnes, qui in congregatione diabolica apparent, vt constat confessionib⁹ innumerabiliū hominū vtriusque sexus & status. Imò vt hoc addam, de quo

alijs

alias dubitavi, tantum operatur fidei fauor, d. c. In fidei fauorem, quod plures quam duo testes inhabiles, & minus idonei, in negotio fidei & hæresi faciunt plenam probationem ad condemnationem, & pœnam ordinariam criminis hæreseos, quando ex circumstantijs, & coniecturis, & personarum qualitate verisimiliter præsumuntur verum deponere. Quam sententiam dilucidè verba c. In fidei fauorem, videntur probare: Quia vt manifesti iuris est, priuilegium sic interpretandum, vt aliquid operetur, & hanc doctrinam securam & in praxi seruandam ex alijs approbat Iosephus Mascard. de probationibus volum. 2. concl. 859. numero 39. Si quis autem neget maleficos reos esse criminis læsæ maiestatis diuinæ, quando sunt in ludis diabolicis, & congregatione, hic poterit etiam negare prima principia. Cogitet talis, quæ ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obsequium & famulatum præstent, quis finis tragediæ. Quæ soleant ibidem tractari contra Deum, rempubl. & commune bonum. A communiter accidentibus argumenta ducuntur nò solum à Logicis & Theologis, sed etiam à iurisperitis. Vnde secundum eos locus à comuniter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. in additionib. ad specul. in tit. de sentent. & his quæ ipsam seq. & Marsil. in practica

Etica crimin. §. Secunda numero 36. Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari non solum vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus destitutæ, sed etiam iuuentulæ, non solum fœminæ, sed etiam viri, iuuenes, adolescentes, & ætate graues, docti, & rerum experientia conspicui, etiam postquam iam se Deo suo iterum reconcillarunt, dispositi ad mortem, & pœnam pro suis sceleribus subeundam cum magna detestatione scelerum, & vt cõmuniter confitentur, ita reperiuntur esse vera, si fortasse vnus sit, qui fallatur, sicut in omnibus rebus moralib⁹ & actionib⁹ humanis accidit quandoq; error, mille reperiuntur dicere veritatē, vt experientia testis est, quæ est rerum magistra. cap. Quam sit. cum Glos. de election. in 6. & c. Statutum, de rescript. eod. lib. & multa experimenta cognitio veritatis insequitur. Bald. in cap. Contingit, de dolo & contum. & Marsil. in practica crimin. §. Principium num. 4. & imperator in Authent. de appellat. Ex rerum experientia inuenimus. Et certum est in hoc negotio, si multi experientia cognoscerent, & ab eis audirent, qui experti sunt cum suis circumstantijs rerum, personarum, temporum & locorum, non somnia dicerent, si hominibus expertis in sua arte non est credendum, à quibus rerum veritas inquirenda: Peto, quare in experto credendum, quod terminis

terminis suæ artis non continetur? Quia neque scientiam, neque experientiam habet, nec meretur fidem in his: unicuique enim artificii in sua arte credendum est. Sic profectò in hac misera secta credendum est expertis. Hi sciunt quid ibi agatur, quæ negotium præcedant, sequantur, & comitentur. Miserum enim est, & à ratione alienum, si ego dormiens velim dicere, me dormiente neminè vigilare, nec velim credere dicentibus alijs, se vigilasse in alio loco, cum circumstantijs locorù, personarù, & rerum actarum: Sic profectò etiam cæci sunt, qui dicunt esse somnia, & in somno tantù accidere, quæ homines vigilantes vnamini consensu & magna constantia seruatis circumstantijs omnibus, non tam in còmodum suum, quam etià contra se còfitentur fieri, & facta esse. Prædicta ergo distinctio nihil habet fundamenti, sed merito reiicienda est, cum rationi & iuri aduersetur.

Ex proxima conclusione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Ceteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciations talibus circumstantijs sulcitas, quales posuimus, omnib⁹ alijs indicijs: tum quia alia vt plurimù sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: At denunciations naturà negotij & circumstantias in om-

in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circumstantia insurgens, ex L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat: quæ descriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem sociorum in genere, Còstitutio Caroli Quinti in art. 31. refert in numerù indiciorum, eamque ob causam etiam inter interrogationes ad malefici reos adiungit, vt interrogentur de magistro, à quo didicerint, in ar. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinà Bartol. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam, regulariter per duos testes probari debet. Sed denunciations fiunt coram iudice, notario alijsque adiunctis. Denuncians enim ipse circumstantias explicat & causas scientiæ, è quibus testis dictum magnas vires sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denunciations aperiunt viam indicij, & vltiori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem demonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare faciliè possunt elidi.

Secundum illatum: Non esse iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi; doctissimo-

rum.

rumque virorum authoritati consonum; id quod memini me à quodam iurisperito audiuisse (seriò an ioco dictum, nescio) se nihili facere etiam mille denunciationses.

Tertium: siue hoc crimen consideremus vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè iudices procedere per denunciationses ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt in tertio decimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis potest procedi, vt patet ex bulla Innocentij octani præfixa malleo maleficarum, & ex cap. In fidei fauorem. & cap. Acquisitus. §. Sanè de hæretic. in 6. Ad secularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conspirant, vineas & agros destruunt, tractatus contra rempubl. instituunt, animalia in utilitatem hominum creata enecant, veneficia intentant, ac similia flagitia contra bonum commune moliantur. Latrones verò, coniuratores, grassatores, proditores reipubl. hostesque communis salutis, contra socios criminis, vt constat ex canonibus, legibus, allegationibus, quæ suprà allatis, testimonium sufficiens ad torturam ferre possunt.

Quartum: consultissimè & æquissimè hætenus illos fecisse iudices, qui processerunt per denunciationses ad inquisitionem & torturam

turam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio. secundū praxim tantæ Ecclesiæ, quam reipubl. ciuilibus benè ordinatæ.

Quintum: Infero, (satisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non esse incipiendum, ex ll. i. penult. & fin. De quæstio. & communi sententia, quibus legibus hæc doctrina aduersatur) & respondeo ex dictis sequi confirmationem harum legum. Conclusiones enim prædictæ indicia non tollunt, sed ponunt. Nam probant denunciationses Reorum contra socios, in casibus à iure expressis, esse indicia ad torturam, & subire vices indiciorum. Quis enim iurisperitus negabit, si quis probet aliquod maleficium, quantum ad substantiam, per vnum testem omni exceptione maiorem, malefactorem posse subijci tormentis, sine omni alio indicio? quam communem sententiam sequitur Constitutio criminalis Caroli V. in art. 30. Tunc enim ille testis supplet locum indiciorum. Atque sic in præsentī Iudex non incipit à tortura, sed denunciationses sternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum: Ex dictis conclusionibus inferendo, ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum, quo arguunt huiusmodi

de se confessos esse criminosos & infames, ex confessione proprii criminis: ergo eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam. Quia, vt euidenter probatum est, possunt esse testes, quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormissima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo testes esse possunt, secundum omnium doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur. Adhuc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittantur in testimoniū; nunquid inductū est iure positiuo? Sic enim attestantur Philippus Corneus. in 4. volum. cons. 241. in litera F. & eod. lib. consil. 259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreticis. Petrus de Ancharano in cap. Pastoralis; de re iudicata. & Andreas Barbatius in tract. de testib. numer. 42. & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus, admittit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiuū est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dicitur

tur: Necessitas legem nō habet. Præterea infamia quandoq; etiam purgatur tortura, vt supra significatum est. Tandem constat ex II. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis, &c. Militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices: cum alij admittantur testes inhabiles, quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bartol. in L. In quæst. ff. ad legem Iuliam maiestatis. Marfil. consil. 20. numero 27. & alij communiter. Imò nec etiam inimici testimonium facit indicium ad torturam, iuxta Bald. in consil. 36. incipiente, præsupposito statuto. lib. 4. Marfil. consil. 15. numero 6. Iacobus Menochius in li. 1. de arbit. iud. quæst. q. 28. num. 5. Quando autem loquimur de inimicitia, quæ repellit, intelligendū est de capitali, vel magna, vt Doctores tradunt, quos ad longum citat Lancilottus in tractat. de offic. prætoris in ciuilibus, in §. I. personas testium aggrediendo. nu. 65. Quare malefaciunt aliquando Iudices, propter quamlibet leuē affectionem testis, exceptionē admittendo, ita vt

aliquando probationes arcentur. Respon-
deo nunc dubio. Quædam exceptiones te-
stiū siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt
quod puer nō habens vsum rationis, furiosus
& inimicus non admittantur. In inimico na-
turaliter ira & odium impediunt animum, ne
possit cernere verum: Quædam sunt à lege
inductæ, ex quadam congruentia, vt quod
infamis, seruus, familiaris, &c. non possint te-
stimonium ferre. Nunc, propter criminum
enormitatem, & probandi difficultatem, Lex
& conditor legis dispensant, in defectum alia-
rum probationum, vt exceptiones à lege sta-
tutæ non impediant. At in ijs, quæ sunt legis
naturalis, non dispensatur; cum non sit po-
testas. Quare benè docent Ancharanus, Fran-
cus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse
dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

An mino-
rennes cō-
tra male-
ficos testa-
ri possint.

Dicit iterum hic aliquis; An minoris te-
stimonium in nostra materia facere possit in-
diciū ad torturam? cum experientia con-
stet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad
conuentus suos ducant: de cuius rei certitu-
dine refero me ad Iudicum processus, & com-
munem huius ciuitatis Treuirensis scientiā,
cui se opponere summæ dementiæ & pertina-
ciæ est. Non desunt docti viri, qui existimant
testimonium minoris facere indicium ad
torturam. Franciscus Brunus de indic. & tor-
tura 1. par. quæst. 2. num. 18. Alberic. in tract.
de te-

de testib. prima parte. §. videndum. num. 10.
Lancilot. loco cit. num. 70. & confirmatur ad
propositum: in crimine læsæ maiestatis in te-
stem admittitur minor 14. annis cum tormē-
tis, ex mente Bartoli, Marfilij & aliorum, in
L. de minore. ff. De quæstionib. Non tamen
eo modo torquetur minor, quo maior. Mi-
nor terroribus mouetur, vel ferula, aut habe-
na caditur: & hoc ad illum effectum (vt tra-
dit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marfilij in d. L. de
minore. & alij, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q.
24. quod minores possint examinari, vt
pro sint ad inquirendum & veritatē indagan-
dum, præsertim in criminibus atrocioribus,
& quando aliter veritas haberi non potest.
Proinde iustissimè faciunt nostri Iudices, in
hoc enormissimo & occultissimo crimine,
quod minores examinent, ad accipiendum
instructionem pro latiori inquisitione, & eo-
rum dicta, secundum doctorum sententiam,
faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si
alijs indicijs iuuetur, auget indicium ad tor-
turam. Quare existimō diuina prouidentia
contingere quandoque, vt cum malefici in-
nocentes pueros seducere volunt, puerorum
simplicitate capiantur, vt eorum consilia dis-
sipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum masculinum nō
conciat fœminum in exorbitantibus à lege
V 3 com-

communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum auctoritate Alexan. 2. part. consil. 166. incipie. Animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib. 2. de primogenitura, artic. 5. numero. 5. cuius libri habentur in 8. vol. Oceani iuris, & nostræ conclusiones in masculino genere ponantur; in feminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio foeminarum. Panormit. in cap. Forus. de verbor. significatione. Marfil. in cons. 51. n. 42. & in cons. 65. n. 45. & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus. Lanfrancus in tract. de deposit. testium, nu. 110. §. Et primò quæritur. Decius in L. foemina. ff. de regul. iuris. Conrad. Lancilott. loc. de num. 75. quia de causa numerus debet supplere defectum.

At obijcis: Cùm secundum iura & Doctores, infames & locij criminum admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonia non proceditur ad condemnationem, sed tantum ad torturam? Sit ergo.

Sept. & vltim. Conclus. *Quantum communiter Doctores secundum iura tradunt*

dant, in fames & socios criminis admitti in testes, iuxta prædictam conclusionem; tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.

HANC conclusionem ponit Salicetus, in L. Cunctos populos. C. de summa Trinitat. & fide Cathol. Idem ibidem tenent Baldus & Iason in 1. lectura, à numero 70. & in 2. lectura numero 50. & 51. Lanfrancus in tractat. de depositionib. testium, à numero 102. Atque hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obscure loquitur, numero 4. in hunc sensum interpretantur. Chassangus super consuetud. Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. numero 123. versic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marfil. in practica criminali. §. Diligenter. numero 3. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 1. communium conclusionum. concl. 7. numero 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. versic. Sed pone, quod non vnus tantum. Atque sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, curia Parisiensi, & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam; propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiam si testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi

testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cum sit contra eos exceptio aliqua non sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam minores sufficiunt probationes. Videntur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere, talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denunciations, & testimonia, possit quis condemnari? Ioannes Bodinus in lib. 4. dæmonomania, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse quæ condemnari: quam quæstionem celebrem in vtramque partem disputat Marsilius in L. Repeti. ff. de quæstionib. columna 6. & pro vtraque parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. De probat. nu. 8. Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc iros Doctores sententiam, quod in occultis & ex

na-

natura secretis atque atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Baldus & Angelus. L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Francisc. Brunus de indicijs & tort. quæst. 4. r. partis, nu. 7. Marsil. in d. L. Repeti. & in conf. 44. nu. 8. & 9. Alex. in conf. 53. incipiente. In casu vertente inter. nu. 4. Chassanæus super consuetudinib. Burgundia Rubrica 1. §. 2. num. 18. in additione; & ita dicit obseruari in curia in atrocioribus, vbi probatio est sua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi esse in Mediolanensi & Neapolitano senatibus, lib. 5. §. fin. quæst. 20. versic. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in casibus clandestinis, dicitur manifesta. Marsil. in conf. 44. nu. 10. Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præsumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet sibi imponi vera pœna delicti, sed alia mitior, secundum doctrinam Innocentij in ca. Verisimile, de præsumptionib. receptam à Baldo in ca. 1. de offic. delegati, numer. 13. & in L. fin. Cod. de prob. Marsil. in d. L. Repeti. Lancilott. in tract. de offic. prætoris in criminalib. in §. de negatione criminis & tormentis. num. 55. Panormit. in cap. Auditis, de præscript. numero, 32. Ad quod propositum faciunt multa, quæ dicit Menoch. li. 2. de arbitr. Iudicij. casu. 279.

V §

Anto-

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resoluam.

Primum dubium: *Quid sentientium de purgatione vel probatione aquae frigidae?*

PRO declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam indices esse moris, ut si quam maleficam praesumptam habuerint, quae veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibeant probationem aquae frigidae in hunc, ut intelligo, modum. Malefica praesumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusque, ligata projicitur in aquam frigidam: si enatat, habetur vehementius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si vero submergitur, ut innocens absoluitur. Dubium nunc postulat, An haec probatio licita sit & conueniens indicij culpae vel innocentiae.

Purgatio aquae frigidae in Westphalia frequens

Hanc probationem aquae frigidae ferunt in frequenti esse usu apud Westphalos: in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, ut fama est, hac probandi forma utuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgensis. lib. 2. de Sagarum natura & potestate, qui liber prodijt in proximis nudinis Francfordien. Mense Septemb. Anno Domini. 1588. Hic author contra

contra Ioan. Evvichium & Herman. Neuvvalt, Medicos, defendit, & ab antiquitate confirmat purgationem aquae frigidae: quia eius meminit Cuiacius, Iurisconsultus, asserens ea Christianos olim homines usos fuisse; & adhuc in consuetudine apud multos est. Causas vero naturales cum reddere nequeat, vtpote qui manifestis aduersariorum conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiusmodi corpora, ne submergantur: in aqua vero quandam antipathiam, & ut hoc figmentum intelligatur, ponenda breuius, quae ipse multis profert. Aqua sagas in se ferre non potest; quia Deus aquam praedestinauit saluari regenerationis lauacro, ut in ea homines abluantur à peccato & regnum Dei ingrediuntur; quare odio maleficas auersatur, & reijcit, ut si maximè pro viribus tentent, non tamen submergi possint; cum spreto diuino lauacro, toti Trinitati abrenunciauerint. Paretur tamen & benè dictus author, hanc suam inuentionem non esse edicta praetoria, Ioannes Bodinus lib. 4. cap. 4. de Magorum Daemonomania, damnat hoc iudicium aquae frigidae, tanquam opus quoque magicum.

Nunc pro resolutione dico. Primò: Iudex, vel alius potestate & autoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationem aquae frigidae, mortaliter peccat, Probatio

Probatur 2. quæst. 5. cap. Mennam. ex Regi-
stro S. Gregorij, in Epistola ad Brunichildam
reginam Franciæ, vbi reprobatur probatio
vulgaris aquæ frigide, quia diabolo fabrican-
te introducta sit.

Deinde similitum similis est ratio: & si
in lege proprius casus non exprimeretur, ad
similem expressum, vbi est identitas rationis,
confugiendum est. Sed probationis aquæ frigi-
dæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel
aquæ feruentis. Tales autem probationes per-
uersæ sunt & superstitiosæ, iuxta c. fin. de pur-
gatione vulgari, & 2. q. 5. c. Mennam. & c. Con-
suluisti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad. 3. S. Antho.
4. part. tit. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turrec. in d. c.
Consuluisti. Panor. & Pet. de Anchar. in cap.
fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem
meminit probationis aquæ frigidæ. Martin.
Nauar. in manuali Confessariorū ca. 11. nu. 39.
Vt rei fundamentum perspiciatur, in quibus-
dam regionibus & prouincijs antiquitus fuit
vsus vulgaris probationis, vt in Francia, sicut
patet ex c. Mennam, tempore S. Greg. & in Li-
uonia, ex c. fin. de purg. vulgari, ætate Hono-
rij tertij. Quare nō est mirum, si Cuiacius su-
risconsultus aquæ frigidæ meminerit: nō ta-
men vt rectè Doct. impugnantes dicunt, eius
usum licitum asseruit. Sunt autem Honorij
tertij verba in d. cap. fin. Dilecti fili nouiter in
Liuania baptizati, grauem ad nos quæræmo-
niam

niam destinarunt, quod fratres templariorū,
& alij, qui temporale in eis potestatem exercent,
si quando de aliquo alio crimine infamatur,
eos ferri candentis iudiciū subire cōpellunt,
quibus si qua exinde sequitur adustio, ciuile
pœnam infligunt. Cum igitur huiusmodi iu-
diciū sit penitus interdictū, utpote in quo
Deus tentari videtur, Mandamus quatenus
dictos fratres, & alios vt ab huiusmodi cōuer-
sorū grauamine omnino desistant, per cen-
suras Ecclesiasticas appellatione remota re-
pellas: hæc ibi. Purgatio autē ferri candentis,
& aquæ calidæ vel frigide, dicitur vulgaris:
quia nulla canonū aut legū autoritate fun-
data est, sed à vulgo inuenta, & diabolo fabri-
cante introducta, ex d. c. Mennam. & c. Con-
suluisti. & est superstitiosa: quia intendit pro-
bare innocentiam vel culpam hominis per ex-
perimentū nō secundū naturam, neq; secun-
dum Catholicā scripturam, sed per modum
superstitiosum. Adhæc qui tali vulgari proba-
tione vtuntur, tentant Deum, dum querunt
ab eo miraculum sine causa. Ferrum candens
etiam naturalis sit actionis, ita lædit innocen-
tem, sicut peccantē, & in aqua frigida ita mali
submerguntur, sicut boni. Ad miracula autē,
quæ suo arbitrio Deus reseruauit, vt Ancha-
ranus ait, nō ferro candenti, vel aqua frigida,
sed iustis orationibus cōmouetur Deus. Hinc
in huiusmodi probatione duplex cōmittitur
pecca-

peccatum: tentationis nimirum Dei, & superstitionis: quia pactum implicitum intercedit cum dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: Dicendum, quod indicium ferri candentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio referuantur: tum quia huiusmodi iudicium non est diuina autoritate sancitum. Vnde 2. quæst. 5. c. Consulisti, in decreto Stephani Pape dicitur. Ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones: & quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Hæc S. Thom. ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Dida-cus Couar. lib. 4. variarum resolut. cap. 23.

Secundò: Non solum peccant mortaliter cogentes subire probationem aquæ frigide, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset: quia est opus superstitiosum, à diabolo introductum, ex pacto cum

eum eo implicitè habito procedens: ergo mortaliter peccat, qui fidem adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tam diu sunt in peccato mortali, quam diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabilis ignorantie. Quare rectè Bod. & alij, contra Scribonium, damnant probationem aquæ frigide, tanquam opus diabolicum.

Tertiò: Si quis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigide, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormentis, confessio est nullius roboris & momenti, & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur. Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiam si in tormentis facta sit, & reus in ea perseveret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex eo condemnari. ex tex. Glos. Barto. & alijs in L. penult. ff. de quæst. Alexa. in L. Qui in aliena. §. Celsus, nu. 12. De acquirenda hæred. l. ibid. nu. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malef. in verbor. Fama publica. Vers. Quinto quæro. Marfil in d. L. penult. & in pract. §. Secunda quæst. 2. Emanuele Soarez in thesauro receptarum sententiarum, verb. Confessio. Francis. Bruno, de indicij & tort. 2. part. q. 5. Francisco Viuiò lib. 2. communium opinionum, opin.

o pin. 70. Iul. Claro. lib. 5. §. fin. quæst. 55. & hæc est cõmunior opinio. Sed hæc talis confessio elicitur virtute nullius legitimi indicij: cùm talis probatio iuri & rationi repugnet. Vt constat ex dictis. Si ergo indicij nullum est: & confessionem inde sequentem esse nullam necessum est: Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum: nunc verò nostris temporibus denuo maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc nostrum infelici sæculo, antiquæ hereses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones consopitæ reuocantur. Causam verò, quare non submergatur sagæ, si ita sit, ut refertur, non referimus id in leuitatē, cùm nulla dæmoni insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dæmonum. Quis enim potest celerrimè per aëra corpora ad remotissima loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentie puerum potest tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non ut nocentiam sage declarer, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in

si in culpa sit, innocentem, quam culpabilem ostendere, atque sic potius permittit in profundum descendere, quod naturale est corpori graui, quam natàre contra naturam.) Sed ut in tali opere, dum fortasse vnā animam perdit, quæ ad Deum per penitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & superstitionem sibi subijciat. Etenim & cooperantes & fidem adhibentes in laqueum diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus, sicut aliæ superstitiones, de quibus in vltimo præludio actum est, effectum ex pacto implicito cum dæmone, Dum enim homines scire volunt occulta per modum nec à natura, nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutrices porrigit. Atque eam ob causam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquā rem superstitiosam, & diabolo suggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neque secundum scripturam, neque secundum canones, vel Ecclesiæ consuetudinem, aut rei naturam cum causis coniungantur: quam Regulam, ut supra significatum est, August. lib. 2. cap. 20. de doctrina Christiana, indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Quæ regula etiam reijcitur sicca illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione, aut ratione, aut authoritate probandum est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantū;

tamq; vim habere, nisi expressio Christi testimonio probatum existeret? Neque aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Præterea, vt ex d. cap. Mennam, & alijs colligitur, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandis alijs sceleribus: quomodo ergo nunc solum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoq; malleus maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis, vt probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hæc de improbatione aquæ frigida.

Respondetur ad constitutionem Car. Quinti.
Secundum Dubium: *Quod conclusio maleficum denuntiantem facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni practica Caroli Quinti.*

Quinti: In art. 21 vbi expressè prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinorum capiatur & torqueatur, imo vt tales, si quid præsumperint, debitis pœnis subijciantur, statuitur. Casus talis est: aliquis perdidit rem pretiosam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes demonum. Tandem dicit, consultatione habita cum diabolo, vel alio modo vsus, talem

furem rei esse, vel alienum equum maleficio destruxisse. Vel venit diuinator, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi propè Confluentiam in Kerlich; dicit, tot sunt in hoc loco sagæ, & illa & illa est, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic de similibus. Dabitur autem talibus denunciationibus deueniendum sit ad capturam & torturam. Respondetur simpliciter quod non; vt determinat dicta constitutio Caroli, quæ est iuri & authoritati cõsona, in L. item apud Labeonē. §. Si quis Astrol. ff. de iniurijs & famosis libellis. Angel. ibid. Franc. Bru. in tract. de indicijs & tort. l. par. q. 3. nu. 35. Marf. in pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum sint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationē ex vltimo præludio adferre possumus: quia incantatores & diuinatores, si secreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, nõ possunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere non est licitum. Quia talia obiecta cognitionem humanā excedunt, nisi reuelata mediante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At in nostro proposito longè alia ratio est: malefici denunciant facta sortorum & consortium in crimine, quæ videntur in loco, tempore, modoq; determinatis, quibus præsentis fuerunt, vbi verè & realiter liberunt, manducauerunt, variolique

variosque tractatus habuerunt, circumstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, sed sensibus apprehēderunt. Feruntur enim ad talem conuentum opera diaboli: sed cum in conuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saluant, bibunt, & comedunt: quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato, scilicet relinquuntur in loco, & desessæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in malleo maleficarum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs: partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt ex illis locis vinum allatum, ex talibus valis sumptum, & hoc modo consumptum? Ad hæc sic sensum effugiunt, quæ ibi tractantur, quomodo nunc nostro tempore, postquam animaduertunt in aliquibus locis denuntiationibus locum esse, honoratiores & maiores, vultu & forma reguntur in cursibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoscantur? Hæc ita se habere, multorum relatione indies cognoscimus. Portabatur CHRISTVS à Diabolo, & statuebatur in pinnaculo templi: At ibi existens videbat: audiebatque popu-

populum, aliaque sensibilia ad humanam naturam spectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babilonem serebatur ab Angelo: sed in Babilone existens loquebatur, audiebat, videbat, aliasque sensuum functiones exercebat. Non repugnat, quod à Diabolo ad locum ferantur, & in loco existentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorum denunciationes admittantur, diuinorum & incantatorum reiiciantur, est, quia malefici testantur de rebus naturali & humano modo acceptis: Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, nisi alia conditio accedat. Vnde necesse est vt aut fallantur; aut à diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo non licet quicquam cognoscere, intelligent. Quare merito dicta Carolina Constitutio statuit, sicut etiam decernunt. d. l. Idem apud Labeonem. & in C. de maleficis & mathem. l. Nemo. vt in tales diuinatores & incantatores seuera fiat animaduersio. Si tamen diuinatores & incantatores veritatem aliter, quam per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

Tertium Dubium; *An liceat Iudici, An Iudici vel alteri potestatem exercenti, dolo, mendacio, vel falsa promissione impunitatis, à*

*est à Reo præsumpto in hoc crimine, vel alijs
elicere confessionem elicere.*

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri; vt inducatur ad confessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (casq; nominat) quæ te denunciant; cum tamen nullam habeat: sic fortasse vleiscendi animo par pari refereret Bodinus. Vel promittit impunitatem & euasione, quæ nec cogitat, nec potest seruare. Queritur nunc, an tales modi liciti sint.

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus li. 4. de Magor. demonomania cap. 1. prope finem, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idque diuino & humano iure. probat exemplis veteris testamenti, obstrices, Exo. 1. propter mendacium remunerata sunt. Abraham Genes. 12. & 20. dixit de vxore sua, quod soror esset. & Genes. 27. Iacob dixit se esse Esau: & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administrationem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occulorum scelerum peruestigetur veritas. His rationibus monetur ad dicendum, iure diuino & hu-

& humano licitum esse iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Augustin. in lib. de mendacio & Aquinas sentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copiosè, abstinendum esse.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falsissima & perniciosissima est, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, ostendendum, & eius argumentis respondendum est. Huic falsæ doctrinæ oppono veritatem. Mendaciū omne prohibetur iure diuino & humano. Probat, quod iure diuino. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum. Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolum in lingua sua. Ergo à contrario sensu non habitabit in tabernaculo Dei; qui loquitur mendacium, & egit dolum in lingua sua. Sapient. 1. cap. 8. quod mentitur, occidit animam. Ecclesiastici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Proverb. 6. proferentem mendacia odit Deus. Psal. 5. perdes omnes qui loquuntur mendacium. Rectè ergo Augustin. in lib. de mendacio cap. 14. & 8. Thomas 2. 2. quæst. 110. art. 3. sentiunt, quos necessario communis sententia sequitur, cum ex verbo Dei euidenter sit, non esse licitum mentiri in villo casu, neque etiam pro conseruatione alicuius vitæ. 22. quæst. 2. can. Ne quis.

Bodinus
notatur.

Quia iuxta apostolicam doctrinam, non sunt
facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam
pro aliqua vtilitate & necessitate, ex eod. can.
2. q. 3. & ibidem in can. Primum, & multis alijs ca-
nonibus in eadem causa & quæst. Quare ocu-
los non habuit Bodinus, qui dixit licitum
esse mentiri iure diuino & humano. Quod
multò magis habet veritatem in Iudice & iu-
dicio, cum Iudex vir bonus, & iudicium san-
ctum esse debeat. Qua de causa communis
sententia tradit, omne peccatum esse morta-
le in iudicio, quando est de aliqua re graui,
spectante ad iudiciũ, vt tradunt S. Thom. 2. 2.
q. 69. art. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauarr. de
pœnit. dist. 5. cap. Fratres. num. 12. & 14. &
in manuali confessariorum cap. 18. numer. 3.
Domin. Sotus in relect. de tegend. & dereg.
secretum, membr. 2. quæst. 7. Didac. Couarr.
lib. 1. variarum resolut. cap. 1. num. 2. At quis
non intelligit confessionem, ex qua quis vel
damnatur aut absoluitur, rem esse grauissi-
mam, spectantem ad substantiam iudicij? Et
confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non
licet iuste litiganti in iudicio, mendacio, aut
falsitate vti aduersus aduersarij dolum & ca-
uillationes. S. Thom. 2. 2. q. 71. artic. 3. ad 3. de
aduocato, quod nõ liceat ei falsitate vti. Syl-
uest. in verbo Aduocatus, nu. 6. Aurea Armil.
ibid. nu. 19. Navar. in manu. c. 25. nu. 29. Ioan.
Immolens in c. 1. de mutuis petit. numer. 13.
Bald.

Bald. in Rub. Cod. de fide instrum. Iason. in
L. Cum proponas inter vos. C. de pactis post.
num. 4. Couarr. li. 1. variar. resolut. ca. 2. nu. 1.
Quare falsissima est Bodini sententia, quod
licitè possunt Iudices mendacijs & falsis mo-
dis eruere veritatem.

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud *Solutio ar-
gumentorum
Bodini.*
de obstetricibus: respondetur primò, secun-
dum Alexandrum Halen. in 3. part. q. 37.
membr. 6. Quod in facto earum duo consi-
derentur: pietas compassionis, & menda-
cium. Compassio opus bonum fuit morali-
ter, & si præcessit ex charitate, fuit etiam me-
ritorum, pro quo remuneratæ sunt tempo-
raliter: non tamen propter hoc priuatæ præ-
mio æterno, saltem si adfuit charitas. Men-
dadium verò fuit officiosum, quia profuit,
& vtile fuit ad salutem paruulorum, & nulli
nocium: & ideo veniale: & ideo nõ im-
pediuit meritum pietatis, licet illi mendacio
præmium non debebatur. Secundò, cum S.
Thom. loco citato ad 2. Obstetrices nõ sunt
remuneratæ pro mendacio, sed pro timore
Dei, & beneuolentia, ex qua processit menda-
cium. Vnde signanter dicitur Exod. 1. Et quia
timuerunt obstetrices Deum, ædificauit illis
domos. Mendacium verò postea sequens non
fuit meritorium. De hoc argumento latius in
22. quæst. 2. can. Si quælibet. Cum Ioan. Tur-
recre. ibid. Raab similiter propter pietatem in
X 5 nuncios

nuncios commendatur, non propter mendacium officiosum, quo saluauit viros ad se declinantes, Iosue. 2.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol. ad 3. quod in sacra scriptura, vt Augustinus dicit, in lib. de mendacio. cap. 5. inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfecta virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & prophetice dicta esse. Vnde Augult. dicit, in lib. contra mendacium, Credendum est, illos homines, qui prophetice temporibus digni autoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atque dixisse. Abraham tamen, vt Augustinus ait in quæst. super Genesin dicens, Saram esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, Genes. 20. Verè soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia; quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò mystice dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vfus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetie, ad designandum mysterium; quia videlicet minor populus, scilicet gentiliū, substituendus erat in locum primogeniti.

Iudith

Iudith vero laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. Pro similibus argumentorum & horum solutione legendi Alexand. Halen. loc. dict. S. Bonauent. in li. 3. sent. d. 38. quæst. 2. Gabriel ibidem q. vnica, art. 1. Turrecrem. cum text. 22. quæst. 1. can. Vtilem. cap. Si quis per vetus testamentum, cap. Is autem. cap. Abraham ca. Quaritur cur patriarcha. & alij.

Quod verò Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt in administratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat; sed seipsum interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs, aut si quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua absolutio sequitur, vel damnatio pendet, res grauissima est, & magni præiudicijs.

Quantum nunc ad secundam dubij partem spectat, An confessio à iudice extorta promissione impunitatis, sit valida ad hoc, vt quis ex ea possit condemnari.

Negatiuam sententiam tenent Ioan. Imolen. consil. 109. Hyppolitus Marsil. ff. de quæstion. L. 1. §. quæstioni, & consil. 14 nu. 25. & in consil. 32. nu. 22. Decius in L. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest. num. 7. & in L. Ea est natura cauillationis. ff. de reg. iuris, in fin. Et alij,

Et alij, quos citat Couar. lib. 1. variarum Resol. cap. 2. nu. 16. Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. cap. Cum contingat de iureiurando. & cap. Quamuis. de pact. in 6. ergo eadem ratione non debet nocere confessio dolo extorta. Idem renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. cap. Sane. de renunciat. & confessio facta per suasionem aduersarij potest reuocari. vt probat Marsil. in dicto consil. 32. In contrarium, talem confessionem esse validam, & reum ex ea condemnari posse, tradunt Felinus in cap. Afferte. de præsumpt. Archidiaconus in cap. vtilem 22. quæst. 2. Cinus in L. præsent. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. & alij. Ratio eorum est: quia cum ista promissio perniciosa reipubl. sit, seruanda non est. Hanc questionem fusiùs tractant Couar. lo. ci. Iul. Clar. li. 5. §. fin. q. 55. vers. Circa secundũ. Iacob. Menoch. l. 2. de arbitr. Iudic. casu 367. qui repetit omnia, & in ordinẽ digerit, quæ Coua. tradit.

Conueniunt in primis Doctores, & admonent, vt Iudices abstineant ab huiusmodi promissionibus, & ratio esse potest; quia promissio obligat de iure naturali: quare hosti etiam seruanda fides est. 23. quæst. 2. cap. Noli. & Gloss. in L. Conuentionum. ff. de pact. si sit deliberata voluntaria de re possibili, aut notabili: & qui promissionem non seruat, fran-

git

git fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauiter peccat significando verbis animũ. quem non habet: quod spectat ad mendaciũ perniciosum, si sit de re notabili, tendente contra salutem corporalem vel spiritualem proximi: de qua re legendus Nauar. in manuali cap. 18. nu. 6.

Secundò, si reus spe promissionis frustratus in confessione perseueret, damnari poterit, secundum cõmunem sententiam.

Tertiò, si spe frustratus reuocet confessionem, & excipiat, nõ debet nec potest ex ea cõdemnari, Couar. loc. cit. & Menochius: & sic intelligendam primam sententiam tradit.

Quartò, quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec cõfirmavit, non pœna ordinaria, sed arbitraria puniendus esset, & mitiori. Couar. & Clarus loc. cit. & Menoch. & vt Clar. ait, si talis promissio fiat ab eo, qui potest gratiam facere, seruanda esset: nisi circumstantiæ aggrauanti & id in aliquibus curijs practicari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non soluunt, nec suã muniunt, quãuis in praxi apud multos sit. Quod verò in oppositũ adfertur, hanc Iudicis promissionem nõ esse seruandam, cum tendat in perniciem reipub. cuius interest delicta puniri: verum est, vbi de delicto ordine iuris & recto modo constat, vt tradit Couar. in loc. d. prope finem.

Quar-

Quartum Dubium, *An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi?*

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadaver autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege præscriptam: maxime qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, usus obtinuit, vt priusquam igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandum periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quàm comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiæ & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in pœnitenti non est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est ne cadant in desperationem, vel

vel aliud peccatum in maximo curciatu. De hoc dubio legendi sunt Couarruias lib. 2. var. resolut. cap. 10. à. num. 9. & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. quæst. 99. ver. sic. vnum tamen in hoc proposito notabis.

Quintum Dubium: *An maleficis pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Eucharistiæ sacramentum dandum?*

RESPONDEO, quod sic, si vera signa pœnitentiæ appareant, & ex dispositione deuotionis; petant: de furibus suspendendis est textus, 13. quæst. 2. cap. Quæsitum. de hæreticis, cap. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Gloss. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remissionibus. Franciscus Cardinalis Zabarella ibid. quæst. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæsitum. Stephanus Auerfrierus in tractatu de potestate Ecclesiæ super laicis, num. 58. Iosep. Angles in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. sent. in q. de Suscipientibus Eucharistiam. Iuli. Clarus lo. cit. sed quæro nunquid. Angel. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Syluest. ibid. num. 7. & ex professo Marti. Nauar. in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. num. 11. & in manuali confessoriorum cap. 25. numero. 23. & hæc est communis sententia: quam in vrbe existens audiui in scholis confirmatam à Pio Quinto pijsimo

pijsimo Pontifice, in motu quodam proprio. Et nunc hunc morem piū sequuntur multi pij Magistratus, quamuis non ubique gentium obseruetur, & in constitut. crimin. Caroli V. artic. 79. statuitur vt Reo tempestiue mors denunciatur, vt confiteri possit, & si petat Eucharistiam non ei denegetur. Hoc tamen obseruandum est, vt propter sanctissimi sacramenti reuerentiam ipso die executionis non communicent, sed communicatio anticipetur. Si autem executio non pateretur moram ex rationalibus causis, & damnatus ad mortem pro animæ consolatione cum fructu peteret sacramentum, contra nullam esset legem ipso die executionis communicare, modò communicatio executioni sententiæ quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis spacio sacramenti specie, nulla sacramento irreuerentia fiat. Atque hæc consuetudo est in Vrbe Roma, digna maximorum Pontificum pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè Nauar. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decent annos non solum dedi sacramentum, sed etiam quibusdam præfectis & iudicibus consilium super hoc petentibus consului, dandum, & adhuc consulo. Sicut enim abusus, qui tendunt in animarum perditionem indies, sine mora extirpandi sunt: sic pij vsus, qui hominum salutē & spiritualē consolationem promouent,

mouent, introducendi, Confessariorū autem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non: pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multum ipsis prosit ad salutē animæ, si hoc salutari cibo cōsumentur, ad subeundū mortis supplicium, & frangendū diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarū indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatē ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum dare sanctum canibus. Minimè canes sunt, sed ouēs, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominū suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hic excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundā ministrorū iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidunt in corpore & anima, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi: vt aduersus mortis timorem eos confirmet, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cum post mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Dictum etiam abusus damnat. Carolus. V. in d. artic. 79. Caueant
Y ergo

ergo diligentissimè Iudices, vt hoc prohibetur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atq; etiam damnatis petentibus superfluous denegetur potus. Quomodo enim excusaretur ab homicidio, qui furioso aut amenti postulanti gladium ad interficiendum se, morem gereret? Ex dictis quoque haberi potest solutio dubij, de quo semel interrogatus respondi affirmatiuè, prout etiam nunc respondeo; An pro personis maleficis, vel alijs mortis supplicio affectis pro sceleribus, possit quis orare, sacrificium offerre, vel alia satisfactionis opera exercere? Respondetur, quod sic; si poenitentes discesserint, possunt hæc bona pro eis fieri ex d. cap. Quæsitum, Gloss. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmationem faciunt multa; quæ adfert Petrus Rauennas in quodam tractatu incipiente, Valet cum perpetuo silentio ad clarissimum Theologiæ professorem Iacobum de alta platea &c. Cuius scopus est probare, corpora suspensorum & latronum non esse in locis publicis relinquenda, sed sepulturæ tradenda. Habetur hic tractatus in fine Alphabeti aurei vtriusque iuris eiusdem authoris: his tamen non obstantibus dico, quod non deceat vt pro talibus solemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Christianis, qui cum honore vitæ finierunt, fieri consuevit. Piè autem faciunt amici

amici & sanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, sacrificia offerunt, vel curant offerri, & satisfactoria opera exercent.

Sextum Dubium; *An sonitus campanarum, maleficorum, sagarum, demonumque conatus impediatur, ne grandine, tempestatibus, ac alijs modis frugibus, seminibus, & vineis nocumentum inferant, vtriusque sexus homines huius sectæ faciantur, & unde talis virtus sit?*

DE antiquitate, nec non laudabili ac necessario campanarum in Ecclesia vsu, legendi sunt Anthonius Monchiacenus, Demochares in libro de obseruanda missarum celebratione cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Melsia in Sylua variæ lectionis parte. 2. cap. 9. Ioannes Andraas & Hostien. in cap. 1. de offic. custodis. Authorem campanarum Vergilius Polidorus lib. 3. de iuuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non sit nouum, cum vsus earum fuerit tempore Moysis, teste Iosepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Christianos quidam tradunt primum institutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipsa nominis notatio facit.

Dicitur enim campana à Campaniæ regione
vt attestantur Ioan. Andr. & Durandus, &
minora vasa nolæ à ciuitate Nolana quæ est in
Campania. Vt mur campanis ad laudandum
Deum, congregandum clerum in Ecclesia,
vocandum populum ad diuina, concitan-
dum deuotionem in populo, ad fugandas
tempestates, & exterrendos hostes. Dum cam-
panæ sonantur, pelluntur insidiæ inimici,
fragor grandinum, impetus tempestatum,
percussio fulminum & infesta tonitrua tem-
perantur. Saluberrimum campanarum apud
Christianos vsum tubæ argenteæ in veteri
testamento significabant, in quarum locum
in nostra Ecclesia campanæ successerunt. Vte-
bantur enim tubis argenteis tempore Moy-
sis, Numer. 10. ad collectionem populi, & in
sacrificijs, dum hostias offerrent, vt memoria
eorum esset coram Domino Deo, & cum ad
bellum exirent, clangebant vlulantibus tu-
bis, & sic memor eorum dominus eruebat de
manibus inimicorum. Hinc etiam festa pecu-
laria clangorem tubarum habebant, quibus,
præ cæteris clangoribus tubarum insiltebant,
ad præparandum populum, ad laudandum
Deum, & reuocandum in memoriam benefi-
cia & munera diuina: tantumque Domino
Deo clangor tubarum placebat, vt mediante
earum sonitu, antè arcam fœderis muros Ier-
richo, quibus cingebatur, aduersantium exer-
citus

Josephus
li. 3. Anti-
quitatum
lib. 15.

Num. 29.
Leuit. 23.
Sophon. 1.

titus cadere fecerit. Mirum ergo nemini vi-
deatur, quod mirabiles etiam sint effectus
campanarum, quæ sine dubio spiritus sancti
inspiratione inductæ sunt. Efficit autem be-
nedictio, vt quod arte & metalli natura fieri
non potest, per verbum & orationem sancti-
ficatum mirabiliter operetur, ex diuina dis-
positione. Neque velim vt quis hic moueat,
quod Calvinus, Brentius, alijque eius farina
calumniantur, nos campanas baptizare: hoc
enim apud doctos inauditum est, licet ru-
des ex plebe sic communiter loquantur. Be-
nedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in
pontificali præscriptum: verum de baptismo
ne verbo quidem fit mentio, vt rectissimè
Cardinalis Hosius lib. 5. in consutatione pro-
legomenon Brentij asserit. Quantam virtu-
tem benedictiones in huiusmodi creaturis
obtineant, qui voluerit, videat Thomam
Vvaldensen in libro de sacramentalibus à ca.
166. His accedit quod dum campanæ pul-
santur, fidelium mentes in Deum mouen-
tur, eius auxilium contra inimicorum insul-
tus implorant, Guilhelm. Parisiensis in lib.
de legibus, fol 44. col. 1. asserit rectè, quod
campanæ sortiantur virtutem arcendi fulgu-
ra, tempestates & similia ex sua consecratio-
ne. Quæ tamen non fiunt nisi virtute creato-
ris, à quo petitur, vt arceat fulgura, tonitrua
& cætera. Sicut enim regale signum & sigil-
lum

Campanæ
non bapti-
zantur, sed
benedicuntur.

lum deferentes securos efficit eos, ne iacturam & nocumentum patiantur à subditis regis, & hoc non sua virtute, sed potestate regia & voluntate; Sic Campana non ex virtute aliqua, quæ ei insit, sed omnipotentis potestate & voluntate protegit & defendit loca, in quibus eius sonus auditur, ab aduersitatibus & incommodis aëreis. Qua de causa maleficorum conatus infringitur, & Dæmonis cooperatio impeditur ad pulsū campanæ, quando sonus auditur ab eis, ut eorum confessionibus didicimus, & ideo campanas pulsantes vocant cōmuniter in sua schola, canes latrantes. Sylua variæ lectionis & nonnulli alij causam etiam naturalem reddunt, quare sonitu campanarum tempestates sedentur, & temperentur. Motus enim pulsationis aërem rariorem facit, & densitatem materiæ dispergit: vnde sequitur dissolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretionem materiæ elementaris generantur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus suas operationes admiscunt, atq; effectus naturalium causarum subtilitate operationis, & peruersitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam salutem productarum, dirigunt. Ex his, ut ad propositum reuertar, patet veram esse confessionem maleficorum & sagarum, qua asserunt campanarum sonitum, eorum conatus

froz

frequenter impedire, ne valeant pessima consilia in conciliabulis proposita, in effectum deducere: Atq; hoc argumentum plurimum confirmat fideles in fide, dum cognoscunt diabolum cum sua cohorte, instituta pro fidei nostræ promotione abhorre: corroborat etiam Catholicorum animos, vel quod iuxta maiorum suorum antiquissimam traditionem hucusque magno fructu fecerunt, cum maiori seruiore facere continent.

Hic ad maiorem prædictorum illustrationem duo sensibilia exempla addere utile visum est. Vnum narrat Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. num. 30. quod contigit Anno Domini 1524. mense Decemb. dum ipse esset in quodam castro monasterij S. Pauli, Romæ, in regione Sabinensi, ad instantiam Abbatis, dicti monasterij, vbi examinavit maleficas incarceratas, ex quibus vna fuit, quæ cum deferretur à Dæmone suo, reuertendo à ludis in itinere, antequam peruenirent domum, dum esset vicina oppido patriæ suæ, audiuit pulsare campanam manè pro Ave Maria, sic Dæmon debuit eam deponere & discedere, quam deposuit statim iuxta ripam quandam, vbi erant spineta quædam, diluculo iuuenis quidam oppidi illius iturus pro negotijs in alium locum vicinum, visus est ab ea & cognitus, quem ipsa saga proprio nomine vocauit,

Y 4

Quam

Quam audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, sed videns postea mulierem ipsam, quæ seminuda erat, & crinibus sparsis de capite pendentibus magis obstupuit, nec audebat ipsam accedere. Nihilominus cum ipsa benignè rogaret, vt accederet, accessit, cumque eam cognosceret, interrogauit, cur ibi sola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte a sellum suum, quem perdiderat, perquisiuerat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis subridens, minusque credens dixit. Hoc enim aliud sibi quærit, quam a selli inquisitio. Qui quærit a sellum, vadit cum socio, & non seminuda & scapillata. Aliud est quod quærebas, dixit ipse: dicas mihi veritatem, si vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuisti? quid facis hic sola? quis te adduxit? dicas mihi omnia, si vis habere suffragium, & ero tibi securus & fidus. Tunc mulier satis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet satis timeret seuitiam viri & suorum consanguineorum, tamen confisa de iuuenis fide, ipsum prius rogauit summis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, sed taceret, quod vellet ei pingua munera dare. Sic iuuenis promisit, quod fidem seruare vellet. Tunc ipsa falsa est, quod ea nocte fuisset in ludis Beneuentanis, & dum esset in itinire, deferreturque per aërem à magisterulo suo, audita pullatione Campanæ pro Ave Maria, ipsam depo-

deposuerit in eodem loco, vbi sola & seminuda inueniebatur. Tunc iuuenis accessit ipsam, & iuuit vt se vestiret & accommodaret omnia, & illam domum reduxit nemine aduertente factum. Pro laboribus iuueni donauit par caligarum, biretum, camisiā, & partes casei, rogando iterum atque iterum ne factum reuelaret, quod & promisit. Tacuit per aliquot menses: deinde nescitur quo spiritu, aut indignatione, aut lapsu iuuentutis ductus rem ipsam secreto modo nunc cum vno, deinde cum altero propalauit, adeo quod paulatim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde mulier ipsa capta, & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento deposuit, ita & ipsa post multa, quum facinus suum diutius tergiuersare non potuit, confessa est, & cum alijs vitam flammis finiuit. Alterum exemplum recentissimum est. Quidam Ioannes ex pago Salmenroer, sub Iurisdictione Reuerendissimi Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, Pallatioli extremam mortis accepit sententiam, Anno Domini 1586. Iouis post Cinerum. Hic confessus etiam est præter alia, quod cum semel die Iouis in nocte in Hegenroderheide cursui & congregationi interfuisset, & cursu perfecto concluderentur varia mala ab ipsis perpetranda, ita vt negotium præter expectationem protraheretur, dies appropinquauit,

& opera tenebrarum pellebantur, & cum dñs Ioannes esset in reditu, campana pro Au Maria pulsata est, & sic in suo prato cecidit statim in terrā. In quo loco iam erat sua propria ancilla & famula, & herbas scenumque colligebat ad pascendum vaccas. Quod cum famula vidisset, mirum in modum perterrita, dixit. Auuncule vnde huc venis? Cui respondendo iniunxit silentium. Causam sui casus reiecit in pulsationem campanæ, qua audita hircus ipsam in terram deiecerat. Hoc factum non solum ex processu negocij per notarium subscripto, sed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vice domini huius Ciuitatis, in veritate contigisse cognoui, qui utpote officiatu Reuerendissimi nostri Archiepiscopi in præfectura Pallatioli, plenam inquisitionem accepit super veritate.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum,

SOLVTIO ARGUMENTORVM.

PRIVM Argumentum, ex cap. Episcopi 26. quæstion. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quadam scelerata mulieres retro post Sathanam conuersæ, Damocron illis in quibus & phantasmis seductæ, credunt se &

se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudo mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia in tempesta noctis silentio pertransire, easque in sionibus obedire, velut Dominae, & certis noctibus ad eius seruitium euocari: Sed vtinam hæc sola in perfidia sua perisissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hac vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errorem paganorum inuoluntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vñ Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Respondetur in primis in hoc capite non damnari sectam maleficorum, sed aliam longe diuersam, vt patet intuenti textum, vt late ostendunt Bartholom. Spineus in quæst. de Strigibus cap. 25. Alfonso à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 16. Nicolaus laquerius hæreticæ prauitatis inquisitor, in flagello hæreticorum fascinatorum cap. 7. Syluester in verbo, Hæresis. 3. Paulus Grilaudus Iuriconsultus, Romæ causarum criminalium auditor in tractatu de sortilegijs, q. 7. Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bottam de Sauiliano, & Ioan. Grassum Doctores iuris, in quibusdam consilijs & responsis. Differunt autem mulieres, d. c. Episc. à maleficis & sagis. 1. Quantum ad credulitatē, quia dictæ in ca. Episc. credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade. Sagæ autem nostræ & malefici rectè credunt,

credunt, quod cum Damone magisterulo suo proficiscantur. 2. Illæ in ca. Episcopi, putabant aliquid numinis & diuinitatis esse, præter Deum: Nostri malefici & sagæ non laborant hac ignorantia: Quare ratio legis non competit eis. Ergo nec etiam lex eos comprehendit, quia lex suam interpretationem sortitur à ratione, quando expressa in lege reperitur, & ratio magis attendenda, quam dictū legis. L. Adigere. §. Quamuis. ff. de iure patronat. L. Cum Pater. §. Dulcissimis. ff. de legat. 2. L. Milites prohibentur. & L. Milites agrum. ff. de re militari. Bartol. in L. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iustit. & iure. & in L. 1. C. Quæ sit longa consuetudo. Quare cui non conuenit ratio legis, non conuenit ipsa lex, ut probat d. q. 7. Grillandus. 3. Differunt: Nostri malefici & Sagæ expressè abrenuntiant Deo, & professioni in baptismo factæ, & promittunt quod Diabolo velint adherere. Sed illis in c. Episcopi hoc non attribuitur. 4. Nostri conficiunt sortilegia, & vnguenta venefica, nec non etiam conspirant cum sathana in perniciem humani generis, de his nihil in ca. Episcopi. 5. Nostri Damoni reuerentiam faciunt, idololatriam exercent, homines & præsertim infantes sæpè necant, sed illæ non in ca. Episcopi. 6. Nostri abutuntur Eucharistiæ sacramento, & filium hominis conculcant, de qua re etiam nihil in cap. Episc.

cap. Episcopi. 7. Nostri cooperante Damone grandines, nebulas & similia efficiunt, ad destructionem fructuum nascentium: quod non scribitur de illis in cap. Episc. Aliæ differentie penitus consideranti non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur, quæ non sunt vera, sed à fide aliena, & ideo in illo cap. damnantur tanquam contra fidem, nempe quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea paganorum nulla est, neque in hoc mundo, neque alibi: Herodias autem est in inferno, neque mulier, sed sola anima. Falsum quoque est, quod equitarent super veros equos, aut bestias; quia bestia in tam breui tempore realiter & corporaliter, tanta terrarum spacia, in tanto silentio, transcurrere non possunt. Hinc quod in bestias nulla creatura verè transformari valeat, prosequitur textus. Hanc solutionem maximè persuadet ratio textus, quia eiusmodi mulieres, inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecremata commentator in d. cap. Franciscus Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonso à Castro loc. cit. Bernard. Balinus in tract. de artibus Magicis, nona propositione. Iosephus Angles in floribus in 2. sentent. prima parte, in quaest. de arte magica, diffi. quinta. Lambertus Danæus in Dialogo de sortariis, & alijs

alij Doctores pro prima responsione citati
Non ergo intendebat d. caput delationem
corporalem reijcere & improbare, sed ea, quæ
fidei erant contraria. Postremo Gratianus, ve
notum est versato in decretis, ea collegit ex
concilijs tam generalibus, quam provinciali-
bus, tum etiam alijs doctoribus. Vnde tan-
tum veritatis habent, quantum in proprijs
locis. Concilium autem illud Anquiranum,
vel vt alij vocant Anciranum, fuit provin-
ciale, vt rectè tradit Reuerendissimus & Il-
lustrissimus Dominus Bartholomæus Caran-
za, Archiepiscopus Toletanus in summa Cõ-
cilliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. edi-
tione. Quare non esset tantæ autoritatis, vt
ei adherendum sit, si in aliquo contra sacras
literas, Doctorum Theologorum commu-
nem sententiam, & veritatem definiret: quod
tamen non dicimus, cum non definiat ali-
quid, quod contrariæ parti faueat, vt patet
ex dictis. Mirandum ergo est, quomodo lu-
risperitorum conscientia ita coustringatur
authoritate huius Capituli, cum Theologi &
alij, penes quos est censura, ea quæ fidei sunt
discernere, nullam in hac re inueniant diffi-
cultatem? Nonne omnes Doctores, quorum
est de sensu scripturarum iudicare, delatio-
nem corporalem comprobant & credunt? Sic
Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi,
Itali, Hispani, & Germani sentiunt? Sic Iuris-
periti

periti rectè sentientes, vt patet ex eorū scrip-
tis, quorum nomina hic, & in duodecima
conclusionem primi membri questionis posui-
mus. Tantæ autem testium nubi proprium
iudicium, quod fragili & apparenti ratione
ducitur, præferre, summæ temeritatis est. Ac-
cedit ad testimonium experientia certissima,
quam communis vox populi confirmat; atq;
hic certè dicere possumus, vox populi, vox
Dei: cum omnis veritas à Deo sit.

Secundum argumentum. Angelus Sa-
thanæ transfigurat se in Angelum lucis, 2.
Cor. 11. & in d. cap. Episcopi. ergo potest dia-
bolus in congregatione representare perso-
nam innocentem: & sic innocens patietur, si
detur fides maleficis in denunciationibus,
ex deceptione dæmonis, & errore malefi-
corū: & confirmatur hoc argumentum ex hi-
storia S. Germani Episcopi, quæ habetur in
aurea legenda, & in sumario historiali S. An-
tonini 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 3. Vbi legitur,
quod S. Germanus in quodā loco, cum post
cœnam iterum pararetur mensa, admira-
tus interrogauit, cui denuo pararetur? Cui
cum diceretur, quod bonis illis mulieribus,
quæ de nocte incedunt; illa nocte S. German.
statuit vigilare, & ecce vidit multitudinē dæ-
monū ad mensam in forma hominū venien-
tem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos
de familia domus excitauit: quæsiuit si illas
personas

*Historia
de S. Ger-
mano.*

personas cognosceret; qui responderunt omnes vicinos & vicinas suas esse. Tunc S. Germanus ad domo; singulorum de vicinia illa misit, demonibus mandans interim ne discederent. Euntis autem missi à sancto viro ad domos vicinorum, repperant eos in lectis suis dormientes. Adjurati ergo demones à sancto viro dixerunt, omnibus audientibus, se demones esse, qui sic hominibus illuderent.

*An denique
innocentes
in nocturnis
conuentionibus
re praesentare
possint.*

Pro resolutione huius argumenti reuocanda in memoriam sunt ea, quae diximus in praeludijs tertio & quarto; Diabolum non posse operari, nisi ex permissione diuina, & tantum saltem & non plus, quantum conceditur à Deo. Quare causa huiusmodi transfigurationis & praesentationis diaboli, non solum petenda est ex peruersa voluntate & potestate diaboli, sed etiam ex concessione diuina singulari in ordine ad talem effectum. Multa enim potest diabolus ex suae naturae potentia & subtilitate, quantum ad actum primum, quae non potest quantum ad secundum; Manus enim eius ligatae sunt, ut non possit operari, quando & quantum vult, atque cum similia rei multum lucis adferant, in simili id ostendam. Quantum ad actum primum, posset diabolos omnes nos occidere, & subvertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cum semper circumear & querat quae deuoret, omniumque interitum appetat.

Quoad

Quoad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiae & philosophiae ignari multum gloriantur; diabolus potest se transfigurare in angelum lucis ad representandum innocentem. Negatur enim simpliciter, ut sonat: quia non potest, quantum ad actum secundum, cum causa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento causa partialis, & non totalis; & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad representandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi. Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, ut latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quae ex diuinis litteris innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (ut rectè Bartholom. Spineus in quaest. de Strigibus, cap. 14. & in Apologia tertia, cap. 3. ait) deludere nisi eos, quorum mentem primò sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personae figuram, ut de tanto crimine accusetur, posse praetendere, nisi eius, quam sibi iam

2

per

*quare dia-
bolus solos
impios in
conueni-
bus male-
ficorum re-
presenter.*

psal. 90.

*Susanna
senem ca-*

per similia crimina deuinctam esse sciverit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sage, ut iudices referunt. Atque ut hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clare elicitur, non esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos, sicut impios & malos. Gaudent enim iusti, ut pote amici & filij Dei, multis privilegijs, quibus pessimi & malefici, maxime ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostes tam diuine maiestatis, quam communis salutis, iusta dispositione priuantur. Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promissiones, ut in psal. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum; & iterum Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinques quærentes te Domine; & iterum. Clamauerunt ad me iusti, & ego exaudiam eos. Item: Qui sperat in Domino, non confunderetur. & 2. Petri 2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere. & Paulus: Fedelis Deus, (scilicet in promissis) qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis: sed dabit cum tentatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non desunt. Susannam iniuste infamata, à senibus accusata, & morti ad iudicatam Dominus liberauit, & innocentem

*lumijs an-
ripitur, &
Athanasius,
Arrianorum.*

tem offendit. Athanasius vir sanctissimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia, stupri acculabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & una cum eo Timotheus presbyter, qui simulans se esse Athanasium: Ego, ne inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violauit? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intulisti; iureiurando affirmans iudicium fidem obtestabatur, ut tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterum alia vice idem sanctus malefici accusatus fuit, quod ad usum magicæ artis manum mortuam Arsenio amputatam adhibuisset. At Arsenius noctu aufugiens, cum se in conspectu totius concilij statuisset, Athanasij inimicorum impudentissimum scelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod diabolus se transformauit in formam S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui demon in lecto sceminam nobilem primo quidem verbis prouocare cepit ad luxuriam, deinde etiam factis sollicitauit ad malum, quæcum clamaret, Demon sub specie S. Episcopi sub lecto sceminæ se abscondit; ubi requisitus & inuentus per luxuriosa verba mentitus est se esse Episcopum Syluanum. Postridie ergo vir sanctus, disparente diabolo, grauissimè diffama-

*Syluanus
Episcopus,
etiam dia-
boli calum-
nias tan-
de euadit.*

*Cyprianus
martyr e
mago sic
Christianus*

*Veris Christi
cultori-
bus artes
magicæ ni-
hil obstant.*

diffamatus est: quæ infamia tandem apud sepulchrum S. Hieronymi, fatente diabolo in obfesso corpore, purgata est. Maximum ad nostrum propositum testimonium præbet S. Cyprianus, quod & nostri malefici & sagæ in suis confessionibus, vt intelligo, confirmant. Hic sanctus cum adhuc Magus esset, Iustinæ Christianæ Virginis amore incensus, incantationibus & veneficijs Antiochiæ, illam ad suæ libidinis assensum allicere conabatur, & demonem consultabat, qua nam id consequi posset. Cui dæmon: nullam sibi artem processuram aduersus eos, qui verè Christum colerent. Quo responso commotus Cyprianus, relictis magicis artibus se totum ad Christi Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum est apud Magicæ artis patronos, quod diabolus sitientissimus damnationis & humane perditionis potest se transformare in angelum lucis, ad infamandum innocentem: quomodo non habent lyncæos, sed clausos oculos, vt videant argumentum non solum militare in crimine maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & similibus singulare præstiterint patrocinium, & iustitiæ salutiq; reipubl. maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest representare innocentes in cursu & conuentu maleficorum: quomodo non potest

repræ-

sentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani constat, quum omnium innocentum maximè interitum, exoptet? Accusatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: sint duo vel tres testes: excipiat negando factum, & respondendo diabolus se transformasse in suam formam, & facinus perpetrasse, cum etiam se possit transformare in Angelum lucis, multò magis in formam hominis: maximè cum nihil magis desideret, quam interitum animarum: Negare autem, quod diabolus in forma humana occidere, furari, scortari & similia perpetrare valeat, si à Deo permitteretur, veritatem est impugnare. Huius argumenti nodum soluere non poterunt, qui ita urgente conscientia, vel non rarò excecantibus affectionibus laborant. Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in nostra materia allegamus. Sed vt hoc magis magisque veritatem habere ostendamus, in simili perendum est. Diabolus, ex omnium Theologorum & etiam Iurisperitorum rectè sententium iudicio, potest corpora deferre de loco ad locum: ergo potest eos eripere è manibus iustitiæ, & custodia publicæ potestatis: quod quidem non rarò ad decipiendum promittit, sed tamen non præstat. Quæritur nunc quare hoc non facit? impediuntne carceres,

Quare diabolus maleficos & magos à potestate magistratus non eripiat.

Z 3

clau-

clausuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareque stultum & ridiculum est; cū tanta eius potestas sit, vt nulla super terram ei possit comparari. Potest subuere ciuitatem: quanto magis soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iustitia e medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia conspiciamus, quod pro suo beneplacito magiæ Rei, non possunt, aufugere, nec rapi à dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solum nobis innotescat per sacras literas, promissiones, comminationes, permissiones & prohibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est potens ad liberandum eos, & optaret, ad conseruandum in perpetuam damnationem: Sed non potest illud efficere siue re ipsa prestare: quia potentissimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in presenti cognoscitur diuina prouidentia erga innocentes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factura est, neque fit secundum communem rerum cursum: nequaquam fieri posse, si ex facti contingentia, incommoda sequantur, indicandum est. Sed nunquam aut rarissimè auditum est, ex constantibus & perseverantibus con-

confessionibus, quod innocentes repræsentati sint in talibus conuentibus, imo semper experientia comportum ibi repræsentatos eos, qui fuerunt rei tanti criminis. Si tamen de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non est Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine, sicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tandem tamen innocentia manifestabitur, vt suprâ sacris literis & exemplis declaratum est. Cū etiam diabolo fallaci perspectum sit ex sacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tententur, nisi ad meritum, probationem & bonum; non appetit talem repræsentationem iustorum. Hæc etiam doctrina maximum robur sumit ex conscientijs innocetum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à dæmone inter maleficos & sagas repræsenretur? Alias si hoc posset diabolus, semper omnes merito in timore & tremore versaremur, ne in fabulam & tragediam, in qua salus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur. At securę conscientie nullo modo sibi metuunt, sed stant in magna constantia, etiam si quandoque ab iniustis angustientur.

Atq; hanc sententiam & veram doctrinā, quod Diabolus nō possit in conuentu repræsentare innocentem, præterquā quod nostri

malefici testimonium perhibeant, tenent Doctores Mallei maleficarum 2. par. q. 1. cap. 11. pag. 331. in impressione Francofordiensi de anno Domini 1582. Nicolaus Iaquerius Gallus inquisitor, in flagello hæreticorum fascinatorum, statim in præmio, & in cap. 26. Bartholomæus Spineus sacri pallatii Apostolici Magister, in q. de strigibus, cap. 14. & in Apologia 3. cap. 3. Petrus Loyerius consiliarius Senatus Andegauensis lib. 2. de spectris, ca. 5. & vocat Theologorum sententiam. Neque in hac Grillandus, Bodinus, & alij dubitarunt, qui tradunt complicibus in hoc crimine credendum.

Obiectio ex historia S. Germani refuta.
Ad illa autem, quæ adferuntur in confirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiam illam S. Germani ad literam, si rectè inspiciatur, nihil facit cõtra hanc doctrinam, imo eam confirmat. Demones illi representabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innocentes, Sicut etiam in materia præsentis doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebant eos solitos venire, & dicebant esse

esse vicinos & vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros, sed apparentes nummos suis dat, qui cito euanescent, & humano vsui non inferuiunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, cap. 28. quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eò quod durum videatur, & a communi hominum sensu alienum, hospitem illum voluisse tot cibaria crebrò gratis præparare, & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si deludebantur, & se saturatos non inueniebant, ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exolvebant vice illarum personarum, mirum est si talia se facere somniabant personæ illæ, & non cito delusionem aduertebant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non somniabant se facere, mirum non minus est, si cum hospite & familia de his sæpius illi vicini ser-

monem non habuerint, & sic tam ab hospita-
quàm eius familia audientes illa de se referri,
quæ scirent sibi contigisse, facili tam se quàm
hospitem illum & alios omnes ab huiusmodi
delusionibus non liberauerint.

Postremò, concessio quod vera sit historia
fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui
repræsentabantur, immunes à veneficij cri-
mine: nihilominus inde non solum non re-
fellitur doctrina communis, sed etiam validè
roboratur: ostenditur enim ex illa narratio-
ne, eam esse Dei in suos prouidentiam, & cu-
ram paternam, vt si quando permiserit inno-
centem repræsentari per demonem, ne in peri-
culum veniat, clarissimè se innocentiam ma-
nifestaturam. Quocirca quibus à Deo gla-
dius datus est ad vindictam malorum, in bo-
num autem innocentium, nisi grauissimà Dei
in se velint prouocare iram, & fieri rei tot ca-
dium & calamitatum, perfidie ac sacrilegiorum,
quæ ex mora executionis iustitiæ sequuntur:
procedant contra eos, qui in conuentibus à
maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus
suscitetur, qui innocentiam clarè manifestet
denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum esse potest, quod
obscure insinuat Ponzinibius, licet nò dedu-
cat. Testes de nocte non vident: ergo non pos-
sunt ferre testimonium illi noctiuagi contra
socios: quia testes debent cognoscere partes,
vt tra-

Vt tradit Barto. in L. Minorem. C. de trans-
actio. Antecedens probatur ex L. Si nò specia-
li. C. de testamen. & in L. fin. cum exceptio-
ne. ff. Quod metus causa. Cum ergo malefici
nocte sua conuenticula habeant & maleficia
exerceant, decipiuntur: & sic eis non est ha-
benda fides. Hoc non obstante argumento
respondetur, testes de nocte patrata testi-
monium ferre posse, & fidem mereri, si dicant
lanam, aut aliquod lumen illuxisse, aut de-
linquentem admodum fuisse propinquum,
subiungant. Communis sententia est, quod
cum prædictis circumstantijs, & causis scien-
tiæ, possunt testimoniū ferre, licet alias non,
Iason in d. L. Si non in speciali. nu. 13. & in L.
Non minorem. Cod. de transact. nu. 4 & 5.
Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali,
Doctores, communionum opinionum
sue receptarum sententiarū lib. 18. in verb.
Testis. versic. Testis deponens se noctu. E-
manuel Sparez in Thesauro receptarum sen-
tentiarum, in verb. Testis. Iulius Clarus in li.
5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. Versic. Sed
quid si testis non viderit.

Nemo autem putet diabolo & suis diffi-
cile fore efficere lumen ad videndum, quod
etiam non facile extinguitur à vento, natu-
ralibus medijs. Multa enim dæmon nouit,
quæ hominibus haud posse fieri videntur. In
cuius rei confirmationem facit August. li. 21.
do

de Ciuitate Dei. cap. 6. loquens de quadam
lucerna inextinguibili, in quodā phano seu
templo Idolorum, quę nec tempestate, nec
pluuia, aut vento exstinguebatur; & dicit id
factum naturalibus aut magica arte, aut re-
presentatione dæmonis. Quare etiam non est
mirandum, quod luna non lucente, dæmo-
nes & malefici possint habere lumen ad vi-
dendum. Confirmant hoc etiam confesio-
nes maleficorum: fatentur enim, quod chor-
eis peractis, conuiuijsque expletis, luminaria
extinguantur, quando inhonestas & scēdas
carnis voluptates explent, vt patet ex proce-
ssibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillan-
dus & alij. Hęc breuiter pro tractatu
quæstionis scripsisse sufficiat, quæ
omnia subijcio censurę sanctę
Matris Ecclesię.

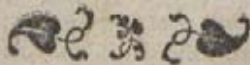
COM-

COMMEN-
TARIVS IN TITV-
LVM CODICIS LIB. IX. DE MA-
LEFICIS ET MATHEMATICIS, THEO-
logiæ & iuris scientiæ, secundum
materiæ subiectę naturam,
accomodatus.

AUCTORE,
*Petro Binsfeldio Suffraganeo
Treuirensi Doctore
Theologo.*

Deut. 18. cap.

Nec inueniatur in te qui lustrat filium suum, aut
filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur,
& obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec
incantator, nec, qui pythones consulat, nec diuinos.

AVGVSTAE TREVIRORVM
Excudebat Henricus Bock, Anno 1591.

Prove. 2.

2. E. d. r. 2.
4. cap.

CVM in tractatu de maleficorum & sagarum confessionibus sepius mentionem legum civilium in tit. C. de malef. & mathem. fecerim, quibus etiam mea probavi, nec desint qui has leges in multis effectibus, quos maleficis tribuunt, ita commententur, ut eis omnem veritatem adimant, quasi Imperatores ex falsa vulgi opinione, & non rei veritate locuti fuerint, cum tamen scriptum sit: Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam: hunc commentarium subiungere decreui, ut veritas, qua impugnari non tamen vinci potest, magis elucescat, leges ab iniuria vindicentur, & Imperatorum dicta salua persistant. In quo, diuino aspirante favore, legum sententiam Patrum Theologorumque doctrina confirmari ostendam, praesertim cum impugnantes has leges addant in causis definiendis eis, quae spectant ad animum, cuiusmodi est de maleficorum negotio, dicta patrum & canonum legibus esse, praeserenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quae muros Hierusalem edificent, & civitatem Babylonis destruunt: scio quod hisce meis laboribus quoque non deerit Sanaballath subannator. Non tamen ideo incepta relinquenda sunt, sed constanti animo perficienda, ad laudem & gloriam eius, quo confortante omnia possumus.

Servabitur autem hic ordo in toto commentario. In primis in Rubrica aliqua notabilia, quae toti materiae aliquod intelligentiae lumen adferent, praemittentur. Deinde singularium legum verba ponentur, quibus politis, si quid circa litteram declarandum sit, brevius explicabitur. Tandem secundum materiae occurrentis naturam quaestiones movebuntur cum sua resolutione.

RUBRICA DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, & cæteris similibus.

PRIMUM notabile in Rubricam. Continuatio: Cum in superioribus actum sit de homicidio, quod non solum gladio, sed etiam veneno arte diabolica preparato, incantationibus, & maleficijs committitur, recte hae Rubrica subiungitur.

Secundum notabile. Recto ordine hic tractandum esset de existentia maleficiorum: An in rei veritate sint maleficia, & opera diabolica. Sed hae veritas probata est sacris literis, canonicis, legibus, ex ratione in superiori tractatu, praeludio primo.

Tertium notabile. De inventore Magicarum & Diabolicarum artium varij varie iudicant. Conveniunt autem communiter Doctores, à Persis has perniciosas artes esse inventas. 26. q. 4. can. Igitur genus. S. August. in li. de natura Demoni, & li. 7. de Civit. Dei, c. 35. Isidorus li. 8. Etymol. cap. 9. Rabanus de Magorum praestigijs. Plinius li. 30. naturalis historiae. cap. 1. Persae enim cæteris fuerunt curiosiores, & in naturali philosophia perspicaciores, cuius terminis cum non essent contenti, & vellent plus sapere, quam oportebat, in Diaboli laqueos inciderunt. Apud Persas

Perfas autem primum Magicarum artium in-
uentorem ferunt Zoroastrem Bactrianorum
Regem. Hunc, vt Augustin. tradit lib. 21. de
Ciuit. Dei. cap. 14. d. cunct statim à natiuitate
risisse, cum potius more omnium mortaliū
plorare debuisset. Nec ei aliquid boni mon-
strosus illeris portendit: cum magicarum
artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec
ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra
suos inimicos prodesse potuerunt. A Nino
quippe rege Assyriorum, cum esset ipse Rex
Bactrianorum, bello superatus est, & demum
ictu fulguris tactus impiam vitam finit.
Quod malum præuidere non potuit, quan-
talis ac tantus esset magus & Astrologus,
vt viuens astrum Zoroastres diceretur. Hic
scripsit de arte Magica multa millia versuum.
Si veritati magis, quā curiositati studere vo-
lumus, absq; dubio dicere debemus, primum
Magistrum Magicarum artium fuisse mille
artificem Dæmonem: Quia nullus mortaliū
tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipso
instructus non sit: cum opera Magorum &
maleficarum humanum captum superent. Et
id satis clarè habetur 26. q. 2. can. Qui sine sal-
uatore. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum
artium ex traditione malorum angelorum
in toto orbe terrarum plurimis seculis inua-
luit. Id quod clariùs Lactantius lib. 2. de
origine erroris cap. 17. tradit, dum de Dæmo-
nibus

nibus loquitur: Eorum inuenta, inquit, sunt
Astrologia, & Aruspicina, & Auguratio, & ip-
sa quæ dicuntur oracula, & Necromantia, &
ars magica, & quicquid præterea malorum
exercent homines, vel palam, vel occultè, &
post pauca: Hi sunt qui imagines (intellige
astronomicas, de quibus infra) & simulachra
figere docuerunt: qui vt & hominū mentes
à cultu veri Dei auerterent, & fictos mortuo-
rum regum vultus, & ornatos, exquisita
pulchritudine statui, consecrariq; fece-
runt: & illorum sibi nomina quasi personas
aliquas induerant. Sed eos magi & ij, quos ve-
rè maleficos vulgus appellat, cum artes suas
execrabiles exercent, veris suis nominibus
cient illis celestibus, quæ in literis sanctis le-
guntur. Zoroastres autem primus inuentor
dici potest, non quod ipse eas inuenerit, sed
quod eas à Diabolo traditas prius hauserit,
scriptis tradiderit, & alios homines docuerit.
Nam à nostris maleficis & magis discimus,
quod nō omnes instituuntur, & erudiuntur
immediatè ab hominibus eiusdem artis pe-
ritis, quamuis non rarè à similibus consorti-
bus seducantur, sed plurimi ab ipso Dæmo-
ne, in forma humana apparente, in tam exe-
crabili negotio instruuntur.

Quartum notabile. Quandoquidem Ru-
brica inscribitur de maleficis & mathemati-
cis, & cæteris similibus, leges præsentis in suo
gradu

gradu & latitudine comprehendunt omnes artes magicas humano generi perniciosas, easque damnant. Quia simile est similis ratio.

Quintum notabile. Omnes artes perniciosae Magorum & maleficorum, à Dæmone contra salutem hominum inductæ, sunt asines & caudas habent colligatas, quamvis facies habeant diuersas: vt de hæresibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum sectatores diuersis nominibus à Doctõibus quandoque appellantur, quandoque etiam confunduntur. Sic vocantur lamia, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiariæ mulieres, viri sortilegi, scemina sagæ. Lamias nominant Apuleius lib. 1. de asino aureo, Philostratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciscus Ponzinibus in suo tractatu, Thomas Erastus, & alij. Striges Syluester in verbo Hæresis 3. & lib. de Strigimagis. Bartholomæus Spineus in tractat. de Strigib. Paulus Grillandus, & alij Sortiarias. can. Si per Sortiarias. 33. quæst. 1. & Lambertus Danaus in dialogo de Sortiarijs: maleficas & maleficos sacræ literæ, & leges in præsentit. & communiter Doctores, & vulgus. Lamia vocatur per transumptionem à Lamia bestia monstruosa, quæ pedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis est,

est, vt filios suos dilaniet. Sic nostræ Lamia etiam infantium sanguinem expetunt, quod abutuntur in suis sceleribus. Striges appellantur ab aue strige, quæ nocte stridet, & etiam aggreditur tenellos infantes & ex eorum corporibus sanguinem absorbet. Eodem pacto nostræ striges nocturno tempore strident, volant, & opera tenebrarum exercent, nec non infantum eadem sitiunt. Sagæ dictæ, eo quod satis agant, & in officio suo pessimo diligentes nimis sint: vel à sagiendo, quia multa scire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia sunt, & humanam naturam excedunt, virtute Dæmonis exercent. Venefici quia sæpè veneno nocent. Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & sortilegi à sortilegio, quod vniuersaliter acceptum omnes diabolicas artes complectitur, vt attestantur Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in praxi criminali ca. 61. & Plinius li. 28. c. 4.

Sextum notabile. Quamuis maleficus dicitur omnis malefaciens, sicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. can. Non liceat. L. Congruit. ff. de officio præsid. ff. ad legem Aquil. L. Ita vulneratus. C. de pœnis. L. Si operis: hoc tamen nomen sagis & nostris maleficis tribuitur per antonomasiam siue excellentiam, ob insigne nocendi

studium, & facinorum magnitudinem. 26. q. 5. can. Nec mirum. & L. Nemo. C. de malef. & mathem. Isidor. li. 8. Ethymolog. cap. 9. Atque sic semper Magos, & magicis siue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactant. loco citato. Cassianus in collat. 8. cap. 19. August. in d. c. Nec mirum. Isidor. loco citato. D. Thomas lib. 3. contra Gent. cap. 106. Nomina enim recte intelliguntur ex vulgi & hominum vsu & consuetudine. L. Labeo. ff. de suppellectili legata: & Horat. de arte poetica.

Septimum notabile. Etsi leges in presenti tit. Codicis loquantur in masculino genere, comprehenduntur tamen etiam feminae. Quia masculinum in materia indifferenti inter masculum & feminam prolatum, semper concipit & comprehendit femininum. ff. de verborum significat. l. 1. ff. de legat. 2. l. Si ita scriptum. Glos. Ioannes Immolensis. & alij ibidem. Bartol. in L. Quicumque. de seru. uis fugit. Marfil. consil. 85. num. 20. Lodouicus Romanus in consil. 98. num. 3. Petrus Anchar. in cap. In generali. de elect. in 6. Archidiaconus in can. Si quis suadente. 16. q. 4. & alij alibi. Quod non solum veritatem obtinet in lege ciuili, sed etiam diuina, vt recte annotat Panormitanus in ca. Maiores. de Baptismo & eius effectu, num. 3. ex illo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest

test introire in regnum celorum: Ad quod propositum allegari possent multa scripturae tam veteris quam noui testamenti, Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo, &c. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones consulat, nec diuinos: omnia haec abominatur Dominus. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in celis est: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, possidere paratum vobis regnum: & iterum. Discite a me maledicti in ignem aeternum.

Octauum notabile. Doctores plerique quando hanc materiam tractant, vt loquuntur in feminino genere, vt constat ex malleo maleficarum, Francisco Ponzinibio, Bartholomaeo Spineo, Syluestro Priore, Thoma Erasmo, Vlrico molitore & alijs, non quia femininum masculinum concipiat contra d. l. Si ita scriptum, & communem sententiam, sed quia maleficia & sortilegia frequentius in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures feminae sint superstitiosae & maleficae quam

quam viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quos ponunt Doctores Maliei maleficarum 1. parte. q. 6. Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Episcopi. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticorum punitione. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 7. numero. 31. Martinus Arles in tract. de superstitutionibus & alij alibi.

Prima ratio: Mulieres sunt pronæ ad credendum, cum non habeant magnam experientiam. Vnde à Diabolo faciliè decipiuntur, iuxta illud: Qui faciliè credit, faciliè decipitur.

Secunda. Mulieres sunt curiosæ, & appetunt cognoscere, quæ eis non conveniunt. Curiositas autem magna est dispositio ad superstitiones & maleficia, ut alibi dictum: & cum hic sexus sit simplex, Dæmon sub specie recti sæpe fœminas decipit.

Tertia. A natura, fœminæ sunt mollioris complexionis: quæ causa efficit, ut facilius impressiones à spiritibus capiant. Et sicut quando à bonis spiritibus instruuntur regunturque, valde bonæ & deuotæ redduntur: Ita quando Dæmonum suggestionibus consensum præbent, pessimæ fiunt, ita ut non sit malitia super nequitiam malæ mulieris.

Quarta. Maior est fragilitas ad casum in sexu muliebri ex natura sexus. Quare Dæmon statim in principio, primæ mulieris

lieri insidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic sexus si iram, aut odium aduersus aliquem concipiat, vehementissimè irascitur, & se vindicare determinat: Cum autem sit imbecillis, & vana sit sine viribus ira: Dæmon data oportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur.

Sexta. Fœminæ sunt pusillanimes, & quando in tristitiam aut desolationem cadunt, non faciliè se expediunt, sed diu in pusillanimitate tristitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occasionem perscrutatur, tentat, & sæpe vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & sic si quas malas norunt artes, confortibus citò reuelant, quibus sine difficultate persuadent, ut idem sapiant secum non considerantes, quis rei exitus sit futurus.

Nonum notabile. In Rubrica nomine mathematicorum intelliguntur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur. 1. q. 1. can. Nunquam diuinatio. Hieron. in cap. 3. Micheæ, S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Dominic. in cap. Accusatus. 6. Sanè. de hæret. in 6. Ioannes, Andreas in cap. In tabulis. de Sortileg. Troilus Maluetius Iurisperitus in tract. de sortibus, prima parte, & alij alibi.

Varia autem multaq; sunt diuinationis species, secundum diuersitatem mediorum & obiectorum, circa quæ diuinatores versantur. De his speciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur genus; & ibidem q. 5. cap. Nec mirum. Et nota, hoc caput. Nec mirum, attribuitur à Gratiano D. Augustino, in lib. de Ciuit. Non tamen est Augustini, vt rectè obseruauit Alphonsus Castren, lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. Habetur autem hoc caput integrum apud Rabanum, in libello de magorum præstigijs, quem ipse ex varijs locis D. Augustini & Isidori confecit, vt annotatur apud d. cap. Nec mirum, in decretis à Gregorio XIII. felicissimæ memoriæ Pontifice, repurgatis. De iisdem speciebus diuinationis tractant S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 3. Isidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. Et ex iurisperitis Troilus Maluetius in tract. dicto. Damhauderius in praxi criminali. cap. 61 à num. 87. Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. q. 2. Latissimè Petrus Gregorius Tholosanus, in 3. parte Syntagmatis iuris vniuersi, lib. 34. cap. 3.

Omnis diuinationo vititur ad præcognoscendum futuros euentus, Dæmonum consilio, aut auxilio. Duobus autem modis Dæmones inuocantur: Expressè. & Tacitè, siue præter intentionem hominis. Quando expressè inuocantur, solent multipliciter futura prædicere. Quandoque superstitiosis quibusdam

dam apparitionibus se aspectui, & auditui hominum ingerunt ad prænunciandum futura & hæc species vocatur præstigium, quia oculi hominum perstringuntur. Quandoque per somnia futura prænunciant, & vocatur diuinationo somniorum. Quandoque per mortuorum aliquorum cadauerum apparitionem, vel locutionem, aut responsionem; & hæc est Necromantia, & huius artis professores vocantur Necromantici, quoniam incantamentis videntur mortuos resuscitare, vt dent responsa, & hi solent cadauer sanguine conspergere, eo quod Dæmones sanguine delectari dicantur. Quandoq; verò futura prænunciant per homines viuos, sicut in arreptitijs, & vocatur diuinationo per Pythones: Qui sic dicti à Pythone Apolline auctore diuinationis. Quandoque diuinant per aliquas figuras, aut signa, quæ in rebus inanimatis apparent. Quæ si appareant in aliquo corpore terrestri, vt pote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia; Si in aqua, Hydromantia. Si in aëre, Aëromantia; Si autem in igne, Pyromantia; Si autem in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum, Haruspicium dicitur. Diuinationo, quæ sit absque expressa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum est, quando ad præcognoscendum futurum aliquid consideramus in dispositionibus aliquarum rerum, & si fiat

in consideratione astrorum & syderum, pertinet ad astrologos, qui & Genethliaci vocantur, propter observationes natalium dierum. Hi observant diem natalem, & horam ortus in hanc lucem, mox per duodecim coeli signa, syderumque cursus discurrunt, & ad iustum signi calculum referunt, & hinc prædicunt hominis nati faustam, aut infaustram fortunam, futurosque eventus. Si verò attendantur motus & voces auium, seu quorūcumque animalium, vel etiam hominum sternutationes, aut membrorum saltus, pertinet ad augurium, quod dicitur à garritu auium: sicut auspiciū ab inspectione auium, quorum primum spectat ad aures: secundum ad oculos. Si autem consideratio fiat ad verba hominum præter intentionem dicta, quæ aliquis retorquet ad futurorum eventuum præcognitionem, appellatur omen. Si obseruentur aliquæ dispositiones figurarum in corporibus, aliæ species sunt, vt si ex inspectione linearum in manibus, Chiromantia est, quasi dictinatio manus. Si autem quædam signa in spatula alicuius animalis considerentur, spectat ad spatulamantiam: Si ex facie inspecta iudicium sumatur futurorum, physiognomia nominatur. Ad secundum diuinationis genus, quod est sine expressa Dæmonum inuocatione pertinet diuinatio, quæ fit ex considera-

sideratione eorum, quæ eueniunt ex quibusdam, quæ ab hominibus seriò sunt ad ali-quod occultum inquirendum, siue per protractionem punctorum, quod pertinet ad artem Geomantiæ: siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbò liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat, vel taxillorum projectione, quis plura puncta proijciat: vel etiam dum consideratur quid aperiēti librum occurrat, hæc omnia sortium nomen habent. Quomodo & quando sortes sint licitæ, infra, quando leges explicabuntur, in proprijs locis declarabitur.

Decimum notabile. Cum diuinatores futurorum & secretorum cognitionem à Dæmonibus hauriant, videndum est ex Theologorum & Doctorum sententia aliquid de Dæmonum scientia. De hac materia habetur 26. q. 4. can. sciendum, ex Augustin. de natura seu diuinatione Dæmonum, cap. 3. 5. & 6. Tractant Theologi communiter cum Magistro in secundo sentent. d. 7. S. Thom. 1. part. quæst. 64. Isidorus de summo bono, lib. 1. cap. 10.

Tripljci acumine scientiæ vigent Dæmones;

nes; subtilitate naturæ, Experientia temporum; & reuelatione supernorum spirituum. Quantum ad subtilitatem naturæ, etsi per malitiam sint indurati, scientia tamen naturali non sunt priuati. Vnde perspicacissimè cælorum motus, stellarū syderumq; influentias, Planetarum coniunctiones, elementorū mixtiones & temperamenta, herbarum vires, animalium proprietates, lapidum virtutes, metallorum operationes ac omnium mixtorum qualitates cognoscunt, nec est quippiam rerum naturalium, quod eorum cogitatione effugiat, exceptis occultis cordium nostrorū cogitationibus, quæ solum Deo cognite sunt, vt infra latius dicetur. Sic ergo vt Paul. Gril- landus in lib. de Sortilegijs q. 6. nume. 11. ex Syluestro in lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 7. de Strigimagis attestatur, Dæmon optimus est Philosophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Musicus & Medicus excellentissimus.

Experientia etiam insignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficio, quæ experientia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bul- la statim perit. Sic hominum inclinationes, & modos superandi eos discit & obseruat Dæmon. Quomodo cognitio Dæmonum indies augeatur & crescat, doctè tradit Guilhelms Parisenfis in 2. part. de vniuerso cap. 114. Am- plius,

plius, ait, ipse vsus siue consuetudo malignan- di, ex necessitate auget astutiam ipsarum (in- tellige substantiarum spiritualium:) Hoc enim manifestum est in animabus humanis. Homines enim malignationibus assueti ipsa huiusmodi assuetudine astutiores efficiun- tur ad malignandum. Quomodo igitur vel qua de causa prohibita erunt primi peccatri- ces substantiæ, vt non possint in sua versutia crescere: præsertim cum incessanter videamus ac audiamus easdem nouis & hætenus inauditis insidijs homines seducere atq; sub- uertere, & in noua flagitia atq; stupenda in- ducere? An fortè creatoris bonitas maligni- tatem eorum compressit, atq; frenauit vsque modo, vt eos non permetteret tanta ac talia mala suggerere hominibus? Quod utiq; ve- risimile dici posset pro parte. Vix enim inue- niuntur vitia, vel peccata in hominibus, quo- rum similia non præcesserint in eisdem, prop- ter quod dixi, pro parte. Non enim improba- biliter, neq; impiè creditur, eam esse circa ho- mines diuinæ pietatis sollicitudinem, vt ma- lignos spiritus non permittat totis malignita- tis suæ conatibus seuire in homines, cum & ipsos sibi inuicem inimicantes homines à mu- tuis nocuentis reprimat & compescat. Am- plius, cum non omnes isti primi peccatores sint pares etiam nunc astutia, vel malitia, quomodo prohibentur minores à maioribus de astu-

de astutijs addiscere ea, quæ ignorant? Præsertim cum maiores per minores, tanquam sibi subditos & ministros, innumeras suæ malignitatis fraudes exerçant? Amplius, quis ignorat omnem affectionem, siue bona sit, siue mala, ad ea quæ ad ipsam pertinent exacuere, & quodammodo, ut ita dicatur, docere? Cuius exemplum vnum est in auaritia, quæ alias simplicissimas mentes ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitandas incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & turpis amor se habet erga turpem amatorem, docens ipsum excogitare vias, quibus obtineat, quod amor suggerit, hoc est, vel amasiam ipsam, vel delicias amatorias. Amplius sic verum est, iuxta sermonem Aristotelis, quod virtus omni scientia certior & melior. Sic quod malitia omni astutia certior ac nequior sit, dubium esse non debet. Quare si cut virtus scientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipsam malignandi astutiam circa ea, quæ malignitatis sunt, illuminat. Quod autem crescat diabolica malitia incessanter, habet sermo scripturæ. Superbia eorum, qui oderunt te, ascendit semper: & paucis interiectis. Quis dubitat eos incessanter insistere seductionibus & subuersionibus hominum? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, iugiter inservire?

Quem

Quemadmodum igitur ex frequenter male agere crescit malitia in hominibus, sic necesse est, & fieri apud illos, præsertim cum tantæ renouationes, & malorum operum, & malarum dispositionum seu passionum in eis euidenter appareant. Si igitur semper crescat eorum malitia: necesse est etiam, ut crescat astutia ex eadem consuetudine studiorum malignitatis. Amplius, cum apud eos sint principatus, & potestates, noua mala semper imperant, & nouas malitias eis suggerunt. Quomodo ergo incessanter noua mala non addiscunt, cum & nouis suggestionibus principum suorum, & noua faciendi experientia reuelentur? Hæc ex Guilhelmo, ex quibus clarè animaduertitur, quomodo astutia diabolica indices augeatur, & experientia crescat. His accedit Augustinus lib. 2. de Genesi ad literam cap. 17. qui tradit eos experientia temporum, propter tam magnam longitudinem vitæ, callidiores fieri, Aduertendum tamen ex Sancto. Thoma 1. parte quæst. 64. artic. 1. ad 5. quod cognoscunt per experientiam longi temporis, non quasi à sensu accipientes, sed dum in rebus singularibus completur similitudo eius speciei intelligibilis, quam sibi naturaliter habent inditam, aliqua cognoscunt præsentia, quæ non præcognouerunt futura. Postremo reuelatione bonorum angelorum, cum

cum quibus non conueniunt quidem per
conformitatem voluntatis, sed per similitu-
dinem intellectus naturæ: aliqua addiscunt
Dæmones, quæ boni spiritus ab omnipotenti
Deo acceperunt, ad cuius imperium & be-
neplacitum Dæmonibus reuelant. S. Augu-
stinus. Thom. Idior. Magist. & DD. locis ci-
tatis. Obijcit contra hoc S. Bonauent. in 2. d.
7. par. 2. in expositione literæ. Dæmones
sunt inimici Dei & angelorum. Si ergo ab
inimicis abscondenda sunt secreta consilia,
videtur quod Deus eis nunquam faciat reue-
lari. Item, ipsi Dæmones sunt in tenebris
damnationis. Cum ergo non sint idonei ad
gratiam, & reuelatio sit cognitio gratiæ &
non naturæ: videtur quod nullo modo fiat
ipsis reuelatio. Respondet S. Bonauent. pro
vero habendum esse, quod dæmones aliqua
præsciant reuelatione supernorum spirituum,
cuius reuelationis attendendus est finis &
modus. Finis: quia mirabilis sapientia per
inimicantes sibi implet voluntatem suam.
Vnde sicut reuelatio somnij de exaltatione
Ioseph facta insidiantibus, secundum mirabi-
lem Dei dispositionem, fecit ad eius imple-
tionem, licet secundum intentionem illorum
esset ad impedimentum: sic Deus ita osten-
dit per angelos suos Dæmonibus, ut dum illi
obuiant, aliquid valde decens & competens
ordinatissime impleat, & eliceat: & ex hoc pa-
tet pri-

ter primum argumentum: quia non est simi-
le. Humanum enim consilium potest irritari,
non tamen diuinum. Attendendus etiam
modus. Duplici enim modo fit reuelatio.
Aliquando mentis illustratione, sicut fiebat
sanctis Prophetis, & hæc est gratiæ. Aliquan-
do verò sola prædictione, sicut homo reuelat
quandoque suam voluntatem, & hæc non est
gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis
naturam, sed potest esse opus misericordiæ, si
illud ordinetur ad bonum eius, cui prædici-
tur: Vel iustitiæ, si ordinetur ad punitionem
alicuius mali, utpote si ad fallendum fallaces:
Vel vtriusque, si simul ad vtrumque, & ita est
quasi semper. Quia huiusmodi futura præ-
dicuntur Dæmonibus, & permittuntur mi-
rabilia ab eis fieri, ut boni talia parui pendants,
in quibus se vident à damnatis & miseris su-
perari. Et mali proficiant in peius errantes &
in errorem mittentes, occulto Dei iudicio,
tamen iusto. Vnde valde stultum est deside-
rare facere mirabilia, vel præscire futura, &
quasi magna hæc reputare, cum inimicos Dei,
in his videamus abundare. Nunc videndum
est, an Dæmones præscientiam habeant futurorum &
secretorum, ita ut ex eorum reuelatione homo possit
prognosticare & occulta cognoscere. Dubium esse
potest de futuris contingentibus, cordium
cogitationibus, & rebus occultis latentibus,
ut sunt furta occultissima, deperdita, & the-

Duplici
modo fit
reuelatio.

fauri in visceribus terræ absconditi. Vt re-
ctius & distinctius proposita difficultas resolu-
uatur, aliqua conclusiones sunt ponenda.
De hac materia legendi sunt Doctores in 2.
senten. d. 7. S. Thomas lib. 3. contra Gentes
cap. 147. S. Augustinus in lib. de diuinatione
seu natura Dæmonum, tomo 3. Alexand. Ha-
lenf. 2. part. q. 26. memb. 4. Decretistæ in ca.
Sciendum, cum textu 26. q. 4.

Prima conclus. *Futura, si in seipsis
considerentur, à nullo, præterquam à solo
Deo, cognosci possunt.*

CONCLUSIO est de fide. Probat: Præ-
dicere res futuras, signum diuinitatis est,
vt ex locis sacræ scripturæ probatur. Isaïa 41.
Annunciate, quæ ventura sunt in futurum,
& sciemus; quia Dij estis vos. & 45. suam pro-
phetiam diuinam esse probat. Hæc dicit Do-
minus sanctus Israël, plastes eius; ventura in-
terrogate me. Sap. 8. Signa & monstra scit, an-
tequam fiant, & euentus temporum & se-
culorum.

Secunda conclus. *Futura in seipsis
Dæmones nequaquam cognoscere possunt,
nisi ab Angelis bonis eis reuelentur, vt di-
ctum est.*

CON

CONSTAT ex prima conclusione. Futu-
ra enim sic prædicere, spectat ad Deum:
Ergo non competit Dæmonibus. Et sic Dæ-
mones quando prædicunt huiusmodi futu-
ra contingentia, fallunt & mentiuntur. Sic
3. Reg. 22. cap. Prophetæ Baal mentiti sunt
Achab Regi Israël. Aliquando etiam præ-
dicunt Dæmones futura, quæ ipsi facturi
sunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs
hominibus, quæ facere intendunt, & suis
magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem
habent, prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S.
Medardo sub iurisdictione Monasterij S.
Matthiæ, extra muros Treuirenses quæ mor-
tis sententiam & executionem recepit Anno
Domini 1590. 11. Augusti, compræhensio-
nem suam, & incinerationem futuram præ-
dixit proprius magister alus. Cui mulier re-
spondit: Miserabilis Dæmon, huius rei tu
causam dedisti. Iterum Dæmon: Tibi facio,
sicut tui similibus.

Tertia conclusio. *Futura, quæ ha-
bent causam necessario determinatam &
infallibilem, ad eorum esse producendum,
Dæmones naturali cognitione cognoscere
possunt.*

HÆC conclusio constat ex d. cap. Scien-
dum: & cōmuni sententia Doctorū: &
Bb 2 Ratio

Ratio est: Huiusmodi futura habent esse in suis causis necessariò determinatis, quod quidem esse cum sit determinatum, infallibile & necessarium, certò potest cognosci. Quia philosophiæ est pronuntiatur: Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci. Sic multò certius quocunque Astrologo eclipses, & planetarum coniunctiones prædicere Dæmones possunt. Quia rectius causas talium effectuum cognoscunt.

Quarta concl. Futura, quæ habent causam, ut plurimum determinatam, sed fallibilem, cognoscuntur certa quadam coniecturali cognitione, sed non infallibiliter à Dæmonibus.

RATIO: Quia cum hæc futura solum habeant esse in sua causa determinata non necessariò, & infallibiliter, sed ut plurimum simili modo cognoscuntur iuxta dictum pronuntiatur. Sic Dæmon possit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando est bona celi constitutio aut aeris optima constitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis possent impediri ex alijs causis.

Quinta conclus. Futura merè contingentia, & indeterminata Dæmones non possunt naturaliter cognoscere.

QUIA hæc futura cum sint ad vtrumlibet,

bet, indeterminatam & fallibilem habent causam, atq; ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramque partem potest flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus sui determinationem, non cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia si posset cognoscere: utiq; vellet scire, An vinceret hominem, vel esset vincendus ab homine, quem tentat: Quia cum superbus sit, nunquam tentaret eum, à quo se vincendum præsciret. Ideoq; semper tantum eum tentaret, quem se victurum præcognosceret. Sed clarum est ex sacris literis, gestis Sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, ut patet in Iob, Salvatore nostro, S. Anthonio, Hilarione, & multis alijs. Ergò non præcognoscit futura ad vtrumlibet.

Sexta concl. Dæmones sæpe de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.

RATIO: Quoniam Dæmones passiones appetitus sensitivi, ac inclinationes corporales cognoscunt, & cum plures sint, qui appetitum & carnalia de sideria sequuntur, quam qui illis resistunt, sæpe de actibus humanis vera cōiiciunt. Qualis enim quisq; est, talē sibi finē præscribit. Ex externis etiā signis & operibus qualis interior homo sit, nō est difficile iudi-

dicare, iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoscetis eos,

Septima concl. *Cogitationes hominis pendentes à voluntatis nostræ libertate, si solo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoscunt.*

PROBATVR. Quia hoc diuinæ maiestatis proprium est. Ieremiæ 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. 1. Paralip. cap. 28. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. 3. Reg. 8. Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. Psal. 43. Nonne Deus requireret ista? ipse enim nouit abscondita cordis. Iob. 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Math. 9. Cum vidisset Iesus cogitationes eorum, Act. 1. Tu Domine, qui corda nosti omnium. Roman. 8. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. Hebræor. 4. Discernitor est cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu, eius &c. Eandem veritatem docent sancti Patres. Hieron. super dicta verba Math. 9. Ambros. super caput 2. 1. Corinth. & lib. 1. de officiis. cap. 14. S. August. de diuinatione Dæmonum cap. 5. & lib. 2. Retract.
cap

cap. 30. Chrysost. hom. 23. super Ioan. super illa verba. Ipse enim sciebat, quid esset in homine. S. Thomas 1. par. q. 57. art. 4. S. Bonau. in 2. d. 7. par. 2. art. 1. q. 3. & alij alibi. Hinc deducitur: quod nullus etiam Magus, aut diuinator potest cognoscere secretas hominis cogitationes.

Octaua concl. *Cogitationes hominis & affectiones cordis indirecte & coniecturali cognitione Dæmones, quandoque possunt cognoscere.*

PATET: Homo ex effectibus exterioribus sic interiores actus potest cognoscere, iuxta illud Ecclesiast. 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Math. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Ergo multo magis Dæmones, qui maiori naturæ subtilitate sunt præditi.

Nona concl. *Dæmones cognoscunt secreta furta, deperdita, & thesauros, quæ hominum cognitionem fugiunt.*

QVIA cum sint incorporei, acrimonia sensus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpositione corporum, sed omnia naturalia obiecta perspecta habere possunt. Nullo tamen modo licet hominibus Dæmonibus huiusmodi inquirere, ut infra latius probabitur

Vndecimum notabile. Artes huiusmodi magicæ & diabolicæ diuidi possunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè versatur in diuinando, secreta reuelando, & responsa accipiendo: Ad quas referre possumus auguria, sortilegia speciatim sumpta, Chiromâtia, Spatulamâtia, &c. Operatrices, quæ virtute & cooperatione diabolica mirabilia & scelera operantur, ut est Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam ostentationem operatur. Ad eandem classem referre possumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorum crimen: quod cum omnium pessimum sit, utpote contra salutem humani generis, semper versatur in operatione: Quamuis quidem etiam huius sectæ reperiuntur, qui vacent tam diuinatrici, quam operatrici magicæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cum ad maleficorum & sagarum crimen Dei permisso, Demonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelum esse queat, cognoscit, nisi Theologus ex sacris literis? De dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges civiles scribunt: leges humanæ non Dæmonibus, sed homi-

hominibus viuendi modum statuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquillitas perturbatur, ut ab omni hominum memoria experientia rerum magistrata compertum est; iustissimè poenas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Causarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamuis etiam philosopho suas partes non denegemus in discernendis effectibus veris à falsis & præstigijs. Atque hæc causa est, quare Iurisperiti tam parum, ut omnibus notum est, in commentatione argumenti harum legum præstiterint. Bartolus, Baldus, Salyce. tus, Angelus & alij copiosissimi in alijs legum titulis extiterunt: de harum ll. materia, aut nihil, aut valde parum cum Glossæ explanatione scripserunt. Quare nemo miretur me hoc argumenti genus, quod multum in praxi & controuersia hisce infelicitissimis temporibus versatur, ad tractandum suscepisse, qui professione sum Theologus, atque etiam iam longa lectione Theologiæ tantum scientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ necessitas postulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iurisprudentia consumpserunt.

C. DE MALEFICIS
& mathematicis & cœteris
similibus.

LEX. I.

Plus est hominem veneno extinguere, quam occidere gladio.

DVPLEX huius legis sensus esse potest prior secundū Gloss. & Bald. Atrocius est venenare, quam occidere gladio, quia venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic. ff.

Secundus sensus Salye. & aliorū. Grauius est veneno extinguere, quia dolo & clamdestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & ut plurimum non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo L. Cum fratre. C. de quibus ut indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit prodicionem, & idem Bald. in L. Nemo C. de summa Trinitate col. 2. in verbo. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere.

*Quomodo
nomen ve-
neni sumi-
tur.*

Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in utramq; partem, bonā & malam L. Qui venenum ff. de rerum & verbor. significacione.

etion. Qui venenum dicit, adijcere debet, utrum bonum esset, an malum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Dicitur enim secundum Gloss. ibidem in verb. (mutat) venenum, à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit L. Eiusdem legis. ff. ad legem Corneliam de sicarijs & venefic.

Pro maiori præsentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grillando, lib. 2. de Sortilegijs q. 12. num. 14. quod ff. ad legem Corneliam de Sicarijs sit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio & medicorum peritia fiunt, absque aliqua superstitione seu Dæmonis inuocatione. Venenū autē in præsentī L. accipitur pro eo, quod sit per sortilegos, magos, maleficos & necromanticos similesque, ope & suffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiā pro eo, quod arte diabolica vel preparatur, aut administratur: ita nomine veneficij & venifici cōmuniter Doctores non solum prophani, sed etiam Ecclesiastici vtuntur pro maleficio & malefico. Exodi 22. vbi nostra versio Hieronymi habet; Maleficos non patieris vivere, septuaginta interpretes habent. veneficos. 6. Augustinus. lib. 21. cap. 6. Magos nostra scrip-

scriptura, inquit, Veneficos & incantatores vocat. Illichius lib. 6. in Leviticum cap. 19. Pessimus, ait, est etiam veneficis adherere: quia Dæmonum inimicorum nobis & pestilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non quaecunque peccatum esse declinare ad magos, siue ut septuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de specialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad dictæ L. 1. intelligentiam, ad longum inferenda duxi. Cæterum, inquit, qui gladio, hasta, fuste, saxo, aliove telo interimunt, fieri potest ut in conspectu repentinoque impetu percipi scelus admittant, furori non rationi obsecuti, ita ut dimidiatum videatur facinus, cui non accessit longa deliberatio. Alij verò sceleratissimi, polluti mente ac manibus, magi & venefici, per otium & in secessu dant operam malis damnatisque artibus, captantes occasionem variarum calamitatum inferendarum proximis. Idco lex vult veneficos & veneficas, ne vnum quidem diem vivere, sed mori, quamprimum deprehensi fuerint, nec villo pacto differri supplicium. Nam qui propalam & cominus aggrediuntur, utrunque cauere possunt: occultæ autem insidiæ veneficiæque non animaduertuntur facile. Præstat igitur ut noxa, quam illaturi erant alijs, auertatur in eorum capita, & alioquin etiam qui gladio, vel

vel alio quouis telo grassatur, non enecat multos eodem tempore: venenis autem letiferis innumeri perimuntur, inter æsculenta etiam admixtis confusisque per insidias: & accidit aliquando in numeroso cõuiuium, sodalibus ad eiusdem salis eiusdemque mensæ societatem collectis, inter libationes violari socialitatis fœdera, repente mutatis rerum vicibus, & in cõuiuij locum succedentibus funestis exequijs. Quapropter etiam mitissimos clementissimosque iudices scire in id genus conuenit, nec salutem eorum vnquam parcere. Quid enim est iniquius, quam alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & nata beneficia corrumpere? ut qui ex cibo potuque petunt refectiorem necessariam, in insidias præcipitati, pro salute mortem inueniant? Eadem poena manet eos, qui non lætiferam venena consuecunt, sed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam sæpè satius est emori, quam ægrotare, præsertim diuturno morbo, non habitu foelicem exitum. Respuunt enim medicinam morbi contracti veneficijs. Molestiores autem sunt in hoc genere animarum noxæ, quam corporum: quoniam inde nascuntur deliria, & intolerabiles insanix, quibus mens, qua nihil pretiosius homini datum est diuinitus, oblectitur: vel potius in totum demigrat sine vlla spe reditus, brutam deterioremque animi partem relinquens

linquens corpori communem cum bestiis. Quandoquidem sublata ratione homo in feras mutatur, utrunque lineamenta humane speciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc est, perspectivam scientiam, per quam nature opera cernuntur clariùs, ut honestam expetendamque non plebei solùm sectantur, sed etiam reges regum maximis, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, ut regnare non liceat, nisi cum magis versato. Ex hac adulterata depravataque descendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque studia, & mulierum mancipiorumque nequissimorum expiationes, lustrationesque profitentium mutationesque amoris in odium: aut è diverso in amorem odij, per quasdam portiones & incantamenta idonea. Atque his dolis inuncant simplicissimum quemque, donec in calamitates ingentes pertrahant, ut nonnūquam magnæ familiæ cognitionesque paulatim sidendo sine ruinæ strepitu intercidant. His omnibus opinor consideratis, noster legislator non sinit procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi, quod dilatio noxijs oportunitatem peccandi præbeat, ultro ad mortem properantibus, cæteros vero suspicionem metuq; repleat, existimantes quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere.

dere, Idcirco sicut vipersas, scorpiones, aliasque venenosas bestiolas, priùs quam mordeant, aut saucient, aut omnino se commoveant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo genuinam eorum malitiam priùs, quam noceant: Eodem modo etiam homines plectendi sunt, qui cum sint animalia rationalia, nihilo secius à nativa mansuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent lædendi quotquot possunt licentiam. Hactenus in præsentia de veneficis dictum sit. Hæc Philo, in quibus materiam d. L. 1. rectissimè explicat, quomodo gravius, plus atrocius sit veneno quam gladio occidere, & quod secundum legem etiam diuinam per veneficos malefici intelligantur. Consonant his etiam quæ prophani docent. Iustinian. Institut. iuris ciuilis de publicis iudic. in §. Item lex Cornelia. versic. Eadem lege & venefici capite damnantur, qui artibus odiosis, tam venenis quam susurris occidunt: susurris, id est, incantationibus, secundum Glossam. Sic Plato & Platonici, veneficii nomine, pro incantatione & fascinatione vtuntur. Plato lib. ii. de legib. Porphyrius li. 2. de sacrificijs, & Iamblicus in lib. de misterijs & Confirmo hoc ex II. L. Qui venenum ff. de verborū signifi. & L. Quod sæpè. §. veneni. ff. de contrah. empt, nomine veneni cōtinetur omne,

omne, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Ergo nomine veneni maleficium seu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio siue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, nisi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atque hoc latini sermonis obseruantissimus etiam Calepinus obseruauit, in verbo, Malefacio tibi. Malefica mulieres iacantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus utitur. Hinc triueneficus, id est, excellens veneficus. Plautus. Mustas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commune est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud græcos. *Φάρμακον* enim vtrique conuenit, vt doctus admodum multorum auctoritate ostendit Ioan. Bodinus in confutatione opinionis Ioannis Vieri.

Dubium hic esse potest, quod mouet Salycetus, & breuius resoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, teneatur poena ordinaria?

Non

NON est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod poena ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinauit, quia impeditus, vel poenitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, cõmunissima est sententia, quod non puniatur poena ordinaria, sed arbitraria, sic Salycet. & Angel. in presenti L. Bald. in consil. 443. incipienti, Cecchus confecit, Didac. Couar. in Clem. Si furiosus, de homicid. par. 2. non longè ab initio. Menochius lib. 2. de arbitrar. Iudic. quæstionib. cas. 360. num. 46. & alij à Couarr. & Menochio citati. Aut conatus venit ad actum proximum, vt pote emit aliquis & propinauit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus poena ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couar. Menoch. & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, ementem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum poena ordinaria, si effectus non sequitur. Berthacinus in reperi torio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica fol. 190. num. 19. vt citatur à Didaco, Iulius Clarus lib. 5. sentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc

Cc

senten-

sententiam sæpe Romæ practicasse: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptor; vt Clarus docet. Hæc circa primam L. sufficiant.

LEX. II.

Artem Geometriæ disci, atq; exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.

NOMINE Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè scripsit Orontius Fineus Delphinus in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cœtera attestatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philosophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad castra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obsidione, vel in itinere utendum est. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit scribi in forib; suæ scholæ, vt referunt: *ἀποκρίσας* & *ἐδίδασκεν*, id est, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maxime inter-

Interesse ad disciplinas comparandas, si quis Geometriæ vacasset.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis possit.

Quomodo mathematica, quæ est vna ex scientijs secundum philosophum lib. 6. metaphys. textu 2. & cōmunem philosophorū sententiam, omnino damnatur, & Geometriæ, quæ eius est pars, tanquam vtilis Reipubl. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmeticam, Musicam, Geometriam & Astronomiam. Respondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro scientia, quæ considerat quantitatem, ratione, sed non re à materia separatam. Vt Astrisoteles lococit. dicit: hæc cum consistat infra terminos humanæ rationis, est vna ex humanis scientijs, vtilis & necessaria Reipubl. & dictas sub se continet scientias, eiq; Geometria subiicitur. Hinc Pythagoras, & multi eius scholæ discipuli firmiter statuebant, absq; mathematico quadriuiū haud facilè philosophiæ apicem contingi, nec posse verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Lodo- uico Cœlio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarū album sunt aduocata, quod ad omnem scientiam, omnemq; disciplinam capescendam has eum primis accomodas perspexisset. Alio modo accipitur

accipitur mathematica pro scientia diuina, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non stat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ professor, damnatur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt constat ex Augustino lib. 4. Confess. cap. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulete non desistebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur, ex eodem Augustino de natura Dæmonum. Hi sunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notationes syderū, quomodo se habeant, cum quisque nascitur. Primum autem iidem stellarū interpretes Magi nuncupabantur. Postea hoc nomine solum mathematici dicti sunt: hæc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodosij in L. Mathematicos, C. de Episcopis, audient. Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris proprii, sub oculis Episcoporum incendio concremat, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ L. aliqua sunt querenda.

Prima

Prima quæstio: *An corpora celestia agant in hæc inferiora?*

Hac quæstione resoluta faciliè patebit, ad quæ mathematica & Astrologia se extendant.

Prima conclus. *Corpora celestia agunt, & imprimunt in hæc inferiora.*

S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 4. Corpora crassiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen solis ad generationem sensibilibus corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit & auget & perficit. S. Thom. 1. par. q. 115. art. 3. S. Bonauentura in 2. d. 14. par. vltima, & alij Theologi ibidem, & Aristoteles li. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumque variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda conclus. *Corpora celestia non habent actionem ullam in creaturas pure spirituales, id est, in Aneglos & Dæmones.*

QVIA corpora celestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem

non agunt in superiora, vt docent S. Auguſt. lib. 12. ſuper Genſi. cap. 16. S. Thom. 1. part. q. d. artic. 5.

Tertia concl. *Nullum cœlorum cogit hominis arbitrium.*

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 14. par. ult. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecrem. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium; ſuperius ſubderetur inferiori. Homo enim eſt ſuperior cœlo & ſtellis, homo autem nō eſt propter aſtra, ſed aſtra propter hominem facta ſunt. Præterea, ſi cogeretur voluntas ab aſtris, nec eſſet conſilium, nec quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta concl. *Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanorum voluntatum ſimpliciter & ſufficienter attribuire conſtellationibus ſyderum, eſt ſuperſtitioſum, & contra fidem Catholicam.*

HEREMIAE IO. cap. à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ ſunt. Deinde hoc ſpectat ad errorem Præſciliani, qui dixit homines fatalibus ſtellis alligatos. Eius errorem dam-

naui

naui Concilium Braccoren. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus ſtellis credit aſtringi, ſicut Pagani & Præſcilianus dixerunt, anathema ſit: & cap. 10. Si qui duodecim ſigna, quæ mathematici obſerua-re ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſſipata credunt, ſicut Præſcilianus dixit: anathema ſit.

Quinta concl. *Diſpoſitiue & indi-recte corpora cœleſtia poſſunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contin-genter inclinant, ſed non neceſſitant.*

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonau. & alij. Ratio eſt. Quia varia corporum diſpoſitio plu-rimum facit ad humanorum morum varia-tionem. Cœlorum autem virtus poteſt di-recte in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, ſed tantum in-clinatur. Vnde dicitur; ſapiens dominabitur aſtris.

SECUNDA QVAESTIO.

An Astrologia, quæ eſt pars Mathe-maticæ, omnino ſit prohibita?

DE hac materia tractant S. Tho. 2. 2. q. 95. Alexand. Halenſis 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos. Albericus in Repertorio iuris, in diſtione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de ſortibus, parte prima.

Panormi: Ioan. Andr: Petrus Ancharanus, & Ioannes de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortilegijs.

Astrologia due sunt partes.

Astrologia duæ sunt quasi partes. Vna quæ tradit notitiam corporum cælestium, & influentiam eorundem in hæc inferiora. Alia, quæ iudicat ex astrorum & corporum cælestium inspectione ac obseruatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: & hæc dicitur astrologia iudiciaria, quæ quando in ferendo iudicio metas humani intellectus transgreditur, reprobatur: atque ut hoc melius & rectius intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus, de quibus astrologus suum iudicium interponit. Aliqui sunt, qui necessariam naturalemque cum suis causis coniunctionem habet, ut sunt Eclipses, oppositiones syderum, coniunctiones planetarum &c: Alij reperiuntur, qui non semper, nec necessariò à suis causis dependent, sed ut plurimum: ut, siccitas, pluuia, sterilitas terræ, pestis, &c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortuito ex mera liberaque hominis voluntate dependent. Alij sunt effectus, quidem occulti & ab humana cognitione remoti, ut sunt ea, quæ occulta sunt: ut, furta secreta, thesauri in visceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quonià de singulis hisce effectibus potest esse dubiù: per conclusiones ponetur resolutio.

Prima

Prima concl. *Astrologus si iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamque dependentiam à sua causa habent, non peccat contra vllā legē.*

PROBATVR. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis causis à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac conclusione omnium est idem sensus.

Secunda concl. *De effectibus secundi generis, qui ex astris & celorum motione non infallibiliter, sed sæpè eueniunt, infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus,*

PROBATVR. Sicut res se habet ad esse ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis causis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus nō potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur nō solum ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorū, & corporum varia dispositione, quæ habent qualitates non raro contrarias, quas Astrologi, aut non cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, cor-

Cc 5

ruit

fuit cognitio, ut optimè Gabriel in 2. d. 14. q. unica prope finem docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius usum hæc inferiora diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquando etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiam implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones non raro Deus immittit, iuxta illud psalmi 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in saluginem, à malitia inhabitantium in ea. Ex dictis inferitur, quod si Astrologus tam perfectam haberet Astrologiæ cognitionem, quàm Dæmones habent, sæpe posset prædicere & verè prognosticare de huiusmodi effectibus, ex causarum concursu.

Tertia concl. De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare. Conclusio constat ex dictis.

Quarta concl. De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.

PROBA

PROBATVR in primis ex sacris literis. Sic, futura prædicere spectat ad Deum. Esaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod Dij estis. & cap. 47. Stent & saluent te augures cœli, Astrologi, qui contemplabantur sydera cœli, & supputabant menses, ut ex his annuntiarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant, Job. 38. Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra? Deinde constat hæc Conclusio ex canonib. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex iis futurorum rimari, seruare somnia; superstitutioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus Astrologi dicti, eo quod in astris auguratur, Genethliaci appellati sunt, propter natalitiorum considerationes dierum. Geneser enim hominum per duodecim cœli signa describunt, syderumque cursu, nascentium mores, actus & euentus prædicere conantur: id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui nascitur. Hi sunt qui vulgò Mathematici vocantur, & ca. 2. de Sortilegijs: & de hac Astrologia etiam d. L. intelligitur, cum ait: Ars autem Mathematica damnable est, & interdicta omnino. Damnat etiam sancti Patres hanc Astrologiã, & attestantur eam esse superstitiosam, inutilem, vanam, & impossibilem. Ambr. li. 4. Exameron c. 4. Basil. in serm.

in ferm. in principium Prouerb. Gregorius
in hom. de Epiphania Domini. August. latif-
simè lib. 5. de Ciuit. Dei à principio, per ali-
quot capita. & lib. 2. super Genesin cap. 16. &
17. lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 21. per
aliquot capita, & sup. Psal. 61. Euseb. de præ-
parat. euangelica li. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhel-
mus Paris. in tract. de legib. ad longum. S.
Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. S. Anton. 2. par. tit.
22. cap. 1. §. 6. & hanc sententiam omnes Theo-
logi merito sequuntur. Consentunt Iurispe-
riti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam
est manifesta. Tales effectus non pendent à lo-
ge astrorum, vt ex suprà dictis patet: ergo per
inspectionem astrorum non potest certa de his
haberi cognitio. Fuit enim error gentiliū, astra
efficientiam exercere in actus humanos: qua-
re diebus Septimanæ nomina planetarum as-
signarunt, Diem Dominicam soli, feriam se-
cundam lunæ, tertiam Marti, quartam Mer-
curio, quintam Ioui, sextam Veneri, Sabathū
Saturno: Sic à Sole dicebant se habere spiritū
vitalem: à Lunā corpus: à Marte sanguinem;
à Mercurio ingeniū & linguam: à Ioue tem-
perantiam humorum elementarium: à Ve-
nere voluptatis delectationem: à Saturno hu-
morem. Ex dictis patet impium esse dicere,
quod sydera aut planetæ efficaciter inclinent,
& instigent quosdam ad furta, aliquos ad ho-
micidia, alios ad luxuriam & Venerem, & sic
de li-

de similibus. Quia natura corporum cæle-
stium est bona, & à Deo Opt. Max. omnium
bonorum auctore creata, ad bonum finem.
Ergo eorum inclinatio naturalis est in bonū,
& non ad malum. Alioquin cum dans for-
mam, det etiam quæ naturaliter formam con-
sequuntur, Deo esset tribuenda naturalis
astrorum inclinatio ad malum. His addi po-
test, quod corpora cælestia operantur sua
opera secundum Dei præceptum, quod nun-
quam transgrediuntur. Si ergo instigent ad
malum: id fieret ex præcepto Dei, quod est
accusare diuinam bonitatem, quæ omnia fe-
cit valde bona, vt diuinæ literæ docent. His
omnibus id consonat, quod index librorum
damnatorum à Concilio Tridentino in Re-
gula sexta vult, vt Episcopi diligenter proui-
deant, ne Astrologiæ iudiciariæ libri, tracta-
tus, indices legantur, vel habeantur, qui de
futuris contingentibus, successibus, fortui-
tisque casibus, aut ijs actionibus, quæ ab
humana voluntate pendent, certò aliquid
euenturum affirmare audent.

Quinta concl. *Damnabile est con-
tra diuinas literas, contra canones & le-
ges, per Astrologiam inuestigare res occul-
tas, furta secreta, thesauros, virginita-
tem, &c.*

DEUTER. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos consulat. Leuit. 19. Nō declinetis ad magos, nec ariolis aliquid sciscitemini. Ex cap. 20. Anima quæ declinat ueritatem magos, &c. Et in iure canonico textus est in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eo quod accessit cum quodam infami ad priuatum locum non ea intentione ut vocaret Dæmonium, sed ut inspectione astrolabij furtum cuiusdam Ecclesiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex simplicitate: tamen grauissimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, ut canon ait. De lege ciuili etiam non est dubium ex d. l. & infra. L. Nemo Aruspex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si quis astrologus, &c. Consultus aliquē furem dixerit ff. de iniurijs & famo. l. libell. & L. 1. C. de Thesauris lib. 10. Consentunt Theologi, Canonistæ, & Iurisperiti in dictis locis. Causa huius conclusionis esse potest. Quia occulta referuantur diuinæ cognitioni & per naturales sciendi modos non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cum sint fallaces, & inimici Dei generisquæ humani, non licet aliquid sine maximo scelere inuestigare.

CIRCA

CIRCA PRAEDICTA POTEST moueri dubium.

Si ex syderum & planetarum inspectione nihil possunt prædicere Astronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo sapē verā prognosticant?

RESPONDEO secundum ea, quæ ex patribus adducit Bartholomæus Medina in 1. 2. S. Thomæ q. 9. art. 6. veritas talium prædictionum non referenda est, in constellationum observationē, sed ad alias quatuor potiores causas: nimirum ad sortes, ad pacta, ad prudentiam consultorū, & stulticiam consulentium. Vim sortis hoc facere attestatur S. Augustinus lib. 4. Confess. cap. 3. Si enim, ait, de paganis poetæ cuiuspiam longè aliud canentis atq; intendentis, cum sorte quis cōsuluit, mirabiliter consonus negotio sapē versus exiret, mirandum non est, si ex anima humana superiore aliquo instinctu nesciente quid in se fieret, non arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interrogantis rebus factisque concineret. Hæc August. Secundo, multa ab Astrologis dicta eueniunt non ex Astrologia diuinante, quæ nulla est, sed societate & fœderibus inter eos & Dæmones constitutis, & sic Astrologi vera respondent ex occulto instinctu spirituum, ut S. Aug. docet l. 5. de ciui. Dei cap. 7.

cap. 7. in fine. & lib. 2. De Genesi ad litteram cap. 17. Fatendum (ait) est, quando à mathematicis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur; quod tamen ad decipiendos homines fit, spirituum immundorum & seductorum operatione, qui quædam veræ de temporalibus rebus nosse permittuntur. Tandem concludit. Quapropter homo Christiano, siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio Dæmoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Astrologi prænunciant, non ex constellatione, sed sola animi prudentia, qua non solum præterita recolunt, præsentiaque perspiciunt, sed etiam futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè antè præuident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negotiorum circumstantiis bene consideratis certitudine quadam morali de rebus futuris verè enuncient. Sic Hannibalem prudentissimum ducem, perspecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani consulis, produnt veterum scripta prædixisse Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognosticationem rerum euentus confirmauit.

Quar-

Quarta & postrema causa est, consulentium stulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis consulentium animis, aut spem scælicitatis à diuinatore promissæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatae. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, vt humana negotia prænunciatos effectus sortiantur. Nam quemadmodum spes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & scæliciter magnificeque absolunt: Ita pavor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. ad 2. quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines passionibus corporales sequuntur. Et ideo actus eorum disponuntur, vt in pluribus, secundum inclinationem cælestium corporum. Pauci autem sunt, id est, soli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de causa, Astrologi in multis vera prænunciant coniectura quadam, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hic annotare licet de calendariorum nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciunt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquid verum incidere. Nam qui multa dicit, non sem-

Dd

per

per mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, vt Astrologo liue mathematico sæpe falsa prænuncianti, si in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italica, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisque mutationes cum Eclipsibus indicabant.

TERTIA QVÆSTIO.

An Cometa sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæstio resoluitur, quadam sunt præmittenda ex philosophia.

COMETA generatur ex vapore sicco, calido, terrelli, crasso, cuius partes adinvicem bene coherent. Causa eius efficiens est duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometæ causa efficiens est sol, qui radijs suis calefaciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem causa efficiens est, suprema regio aeris, quoad altissimam eius partem spheræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim ascendens cum peruenerit ad supremam illam partem æstuantem & calidissimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potissimum in triplici figura.

gura Comæ, Barbæ, & caudæ. Hinc dicitur stella comata, quia in circuitu & secundum omnes partes emittit radios velut crines argenteos, & est quasi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob causam à quibusdam stella crinita appellatur. Dicitur stella barbata, quando non secundum omnes partes in circuitu, nec secundum plures, sed tantum secundum vnam partem emittit radios ad instar barbæ, quæ tantum ab anteriori parte fluit, scilicet à facie. Nominatur stella caudata, quando nec in circuitu, nec secundum omnes partes, sed tantum ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Provenit autem hæc diuersitas figurarum in cometis, ex diuersitate densitatis & raritatis & diffusionis ipsius vaporis sicci, calidi, terrellis. Nam quando inflammatur in suprema parte supremæ regionis aeris, aliquando attenuatur secundum omnes extremitates in circuitu, in medio autem remanet densus: & tunc emittit radios in circuitu, fitque comata stella. Aliquando est adeo crassus & densus, quod solum in aliquas partes extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes emittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbam. Aliquando est adeo densus, quod vix secundum

vnā partem minū densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi : & tunc ex tali parte tantum emittit radios per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubeus, vt ferrum ignitum, non tamen bene inflammatum: vel niger, vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatę densitatis, quod ex calore spherę ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flamme & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeo densus, quod non potest benè inflammari licet igniatur; & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignum densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeo condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitie suę materiæ, sicut quando in ignem projicitur pomum viride, quod ex sua frigiditate & humiditate indigesta extinguit carbonem sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione non apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor ascendens est adeo rarus & subtilis, quod dum appropinquat spherę ignis, citissimè consumitur ex calore ignis, sicut stipula, & leuis

leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore nō generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro dispositione materiæ cometa apparuit, resoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Aristotel. lib. 1. Meteorologico- rum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chrysost. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Tandem vt ad propositum reuertamur, *Cometa* & intelligatur quomodo liceat ex cometæ *aut procedit ex causa naturali: aut supernaturali.* apparitione prognosticari, aduertendum est quod cometa aut potest habere ortum ex causis naturalibus modo dicto, aut ex miraculosa Dei dispositione.

Quando ex naturalibus principiis cometa oritur, in primis potest significare famem futuram. Quia gignitur ex multo vapore sicco, calido, terrestri, eleuato ex intensa & diurna calefactione Solis; & sic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt semina & alia vegetabilia non possint fructificare: & sic sequitur rerum necessariorum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat pestem instare: Nam vapor siccus, crassus, calidus, terrestris, qui est materia cometæ, inficit aërem vt venenum. aërem autem infectum homines attrahūt per respirationē, qui attractus inficit corpus, sequiturque pestis ex corruptione aëris. Præ-
Que sint significationes cometæ?
terea

terea signat etiam praelia. Quia tempore cometae est excessiva caliditas in aëre diffusa, quæ inflamat spiritus in humano corpore existentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad praelia. Et quoniam ad praelia plerumque sequuntur mutationes dominiorum, sectarum & legum: solet dici, quod Cometa hæc omnia significat. Postremo, Cometa etiam significat mortem Regum & Magnatum tam naturalem quam violentam: naturalem quidem, quia tempore cometae, ut dictum est, in aëre excessiva caliditas diffunditur: deinde aer in excessu calefactus alterat corpora, præcipue delicatè viventium, ut sunt principes & Magnates; disponitque ad agridines peracutas, quæ ut plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tempore cometae bella, secundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro suo honore se exponunt; ac sic frequenter pugnando succubunt.

Cum autem Cometa ex speciali Dei dispositione apparet, semper significat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem regum, vel principum. Et in hac significatione Theologi loquuntur de cometa. Cum enim sic naturalem non habeat productionem, nec sit stella in firmamento posita; eius quoque significatio non est naturalis, De his cometis & signa

signis loquitur Damascenus li. 2. de fide Orthodoxa, cap. 7. Adsignuntur autem, ait, & frequenter cometae & signa quædam interituum Regum, qui quidem non sunt ex eis astris, quæ ab rerum initio facta sunt, sed diuina iussione oportuno tempore constituuntur, & rursus dissoluuntur. Quandoquidem princeps est persona communis, ex cuius morte frequenter solet oriri perturbatio totius regni, de cuius custodia angeli solliciti sunt, iussu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad significandum mortem principum, qui præsunt populo: & tunc utile est recurrere ad Deum per poenitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonavent. in 2. d. 14. q. vltima. Ex varijs scriptoribus placet aliqua adferre exempla. 2. Machab. cap. 5. Cum Antiochus secundam profectio- nem in Aegyptum pararet, contigit per vniuersam Ierosolymorum ciuitatem videri quadraginta diebus per aëra equites discurre- tes, auratas stolas habentes, & hastas quasi cohortes armatas, & cursus equorum per ordinem digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudine gladijs districtis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Regum cap. 7. In castris Syriae Dominus fecit apparere sonitum multumque curruum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduer-

sarij obsidionem soluerunt, fugeruntque. Iosephus lib. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa præcedentibus deuastationem Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hæc verba: Infœlicem plebem teterimi quidam homines & deceptores, falsa vaticinantes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundiæ, & indignationis diuinæ non crederent, quibus apertè futurum & vrbis & gentis præfagebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neque oculos, neque animas in se haberent, spernebant omnia, quæ cœlitus minabatur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere desuper vrbis; & cometes præterea exitialibus flammis ardere visa est per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cum populi ad festum conuenirent, octauo dei Mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tantus luminis fulgor aram templumque circumdedit, vt putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris prosperum videbatur, sed legisperitos & probos quosque non latuit exitiale portentum; Et post pauca. Sed & transactio die festo post aliquod dies, prima & vicefima die mensis Arthemefu (qui apud nos vocatur Maius) prodigiosus apparuit visus & fidem pene excedens, quod verè falsum putaretur, nisi

nisi oculorum fidem confirmasset malorum consecuta perniciēs. Etenim prope solis occasum visi sunt currus & quadrigæ in omni regione per aërem, & armatorum cohortes misceri nubibus, & vrbes circumdari agminibus improuisis. S. Grego. hom. 1. super Euangel. in illud Lucæ 21. Erunt signa in sole: narrat, quod ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia visæ sint acies igneæ in aëre, priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, & has acies ipsemet S. Gregorius vidit, vt attestatur. In vita S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per triduum ante ipsius mortem super monasterio fossæ nouæ, vbi infirmabatur, stetisse, & eo mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2. par. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. apparuisse Cometam per longū tempus, habentem comas nigras, & signasse mortē magni ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in principio regiminis Eugenij Quarti, eodē Antonin. referente, apparuit cometa cū crinib⁹ quasi argenteis, & deinde secuta sunt multa mala bellorū & mutationes.

Dicunt autem Cometam semper radios suos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare secundum dicta tunc tempus est redeundi ad sanam mentem, & recurrendum est ad Deum, vt amoueant mala imminētia.

QVAESTIO QVARTA.

Quid de physiognomia membrorum corporis humani sciendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICULTATEM facit, quod quidam Iurisperiti physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt quod licet bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quem praesumi procliuem ad scelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. numero. 5. Hippolitus de Marsilio in practica criminali. §. Expediit. numero. 53. & Paris de puteo ab eo citatus in tract. Syndic. charta 108. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roscio Comado: Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se vtriusque conferre: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibz vsque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & supercilijs semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero. 14. & Troilus Maluetius de Sortib. 1. par. num. 32 ex mente

mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quæ sit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De materia physiognomiae legendi Doctores. Pelbartus in Rosario aureo Theologiae 2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Conradus à vagis in lib. de signis. cap. 8. & ex naturalibus Aristot. in lib. de physiognomia. Galenus in lib. An mores sequantur temperaturam corporis. Barthol. Cocles Bononiensis medicus, in cõpendio physiognomiae, & Pomponius Gauricus Neopolitanus in tract. de eadem materia, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in speciali de physiognomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cum versetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit.

Prima. Humana membra, quæ in proportionem naturali sunt, quod ad figuram, colorem, situm, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra, quæ non habent debitam proportionem, signant peruersam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat quod quæcunq; similitudo animalium aliquorum est in hominibus, tales homines etiam talium animalium imitantur mores: puta, similitudo porci

porci, indicat carnalem concupiscentiam: similitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secunda regula. Licet per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur, non tamen imponunt necessitatem, sed tantum inclinationem naturæ ostendunt probabiliter & cum coniectura.

Tertia. Propter signa exteriora, non statim proferendum est iudicium de moribus hominum. Quia fortè signum est per accidens, & non per naturam; aut fortè natura denicta est per contrariam bonam consuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur; quod cū Philomenes dixisset ex Physiognomia iudicando de Socrate, eum esse luxuriosum: & Socrates illud percepisset, discipulis referentibus, respondit; Verum naturaliter iudicauit, sed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt physiognomia sit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non est ei alligatus, sed distribuit donā sua prout vult.

Quinta. Physiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinsecus adueniunt, vr sunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut status conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiusmodi non sequuntur naturæ
com

complexionem & inclinationem, sed originem sumunt ex alijs causis.

Sexta. Quando signa contraria in eundem incidunt, vt sæpe contingit, habenda est ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad substantiam pertinent, & minùs ad accidens: vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna significant, quam fuscus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura physiognomiæ consistit in vultu, & maximè in oculis. Quare philosophi communiter asserunt oculum esse verum cordis indicium.

His generalibus præmissis, de physiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum est, & à superiori parte incipiendum & descendendum vsque ad infimam.

Pili molles timidum, sicut duri fortem significant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & aper, cū habeant duos pilos, fortissima sunt bestia. Si autem pili sint molles, & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi, timidum & lucri cupidum: Si subnigri, & moderatè tennes, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem;

lentem: oblongum & malleo simile, prouidum designat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & demissa, verecundum: Quadrata & moderata magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longiora & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, ut modò current, modò quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant peruiabilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem sine virtute lucri cupidum: Si minores iusto, pusillanimes: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valde magnæ significant stoliditatem & garrulitatem, valde parua, malignitatem, parua astutum: pendula demissa, arrecta sollicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuat, irascibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de causa, ut ferunt, Persæ Regem non eligeabant, nisi eum, cui nasus esset regius, id est, Aquilinus: eo quod hoc signum sit magnanimitatis & prudentis viri, qui aptissimus est ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitatore subdolum: Si carnosior debito, concupisibilem tumidumque: Si macilenta, sollicitum: minor debito, pusillanimum illiberalemque: Maior æquo, tardum: Superrubescens, verecundum: pallida, meticulosum: moderata in colore, figura, & compositione, temperatum prodit.

Labia soluta aliquantulum ab ore dependentia inertem designant: Subtilia in extremitate relaxata, si superius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus subtilia, quam grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quàm vitia.

Os ultra modum dilatatum, voracem & imitem significat: os autem, cuius parua est clausura & apertio, pacificum, timidum, secretum & verecundum, &c.

Mentum paruum & breue, imitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus iracundum: nimis prolixum, dolosum: Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congestum, indocile: Si autem longius sit ventre, prudentem signat: Si nimietate pilorum simul cum ventre tegatur, instabilem: Si autem solum pectus habet pilos, animosum denotat.

Manus & brachia, quando sunt tam prolixa, ut erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu, licet forte mentura quatuor

quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos ultra modum habent, insidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubeli, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: pedes benè lati magis articulati & neruosi, fortem ostendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem & animosum: color vehementer albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color igneus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosus vult inquirere, legat Doctores citatos: Ita tamen

dictis signis fidem habeat, ut suprà
positas regulas non transgrediatur.

LEX.

LEX. III.

Nullus aruspex, nullus sacerdos, nullus qui huic ritui assoler ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam, sed ab huiusmodi hominum amicitia (quamvis vetus) repellatur: concremando illo aruspice, qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando, post ademptionem bonorum, qui eum euocauerit suasionibus vel præmijs: Accusatorem autem huius criminis non delatorem esse, sed dignum magis præmio arbitramur.

Quantum ad intelligentiam literæ huius
Quod Aruspex dicitur ab auræ inspectione, eò quod momenta temporum & horarum inspiciat, quo puncto aliquid sit inchoandum. Secundum Glossam Aruspex potest etiam dici ab aue & inspicio: quia ex auium garritu diuinat. Alij aruspex, quasi horarum inspector. Parum videtur referre, an dicatur auruspex, vel aruspex, vel cum aspiratione haruspex, ut aliqui putant: & sic componi dicunt ab hara, & spicio. Hara verò avis est, cui vaticinantes haruspices intendebant. Potest etiam dici ab ara, hoc est, à victimis in ara aspiciendis, quoniam auspices ex ta pecudum inspiciunt, ut ex eis futura prædicant: sed quomodocunque legatur, mens legis salua-

Et

tur,

tur, cum eius intentio sit diuinationem prohibere, quæ diuersis medijs contingit. Ad huius L. explicationem facit can. Igitur genus. 26. quæst. 4. ex Augustino de natura Demonum, ubi dicitur, quod Haruspices nuncupati, quasi horarum inspectores; Dies enim & horas in agendis negotijs, operibusque custodiunt: & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hi etiam extra pecudum inspicunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque signa rerum, vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Idem sunt & auspices: Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spicia: & auguria, quasi auium garria, id est, auium voces & linguæ. Item augurium, quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem sunt genera auspiciorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens; ad oculos, scilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d. can. Haruspiciæ artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruspiciam dictauit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulose, arante quodam rustico subitò ex glebis exiliuisse, & haruspiciam dictasse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex Hetrusca lingua in propriam mutauerunt, ut habetur 26. q. 5. can. Nec mirum. §. Haruspiciæ.

Nomina

Nomine sacerdotis intelligitur secundum Glossam, doctor Necromantiæ, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum, & alios. Qui huic ritui solent administrare, sunt malefici & venefici, & similes diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla est, conuersatio habenda. Amicitia reprohorum est repellenda, ut ait Salyc. Pœna ignis hac L. statuitur in diuinatores. Si quis eos consulat aut recipiat, deportatur in insulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit scriptura, Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones consulat, nec diuinos, & querat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominantur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis spiritus fuerit,

fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent eos. Est etiam grauis prohibitio in iure canonico. 26. q. 3. can. Si quis Episcopus, aut presbyter, vel diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorum aruspices, aut incantatores, aut ariolos, aut certe augures, vel sortilegos, vel qui profitentur artem magicam aut alia quos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suae suspensus, monasterij curam accipiat, ibique poenitentiae perpetuae deditus scelus admissum sacrilegij soluat. Qui canon est ex Concilio Toletano quarto, c. 28. & in ead. q. can. Augurijs, ex Concilio Carthaginensi 4. c. 89. & can. nec mirum. & in eadem causa multi sunt canones ad idem propositum. Notandum etiam in d. L. quod consulens & recipiens augures & diuinatores, mitius punitur poena deportationis & ademptionis honorum: Ipse autem diuinator aut augur concrematur. Poena deportationis olim in multis casibus imponebatur, sed nunc non est in usu. Quidam dicunt, quod eius loco successerit decapitatio. Alij putant bannum perpetuum dictam poenam supplere, quos refert more suo Iulius Clarus lib. 5. sentent. 6. fin. practicae crim. q. 67. numero 8. Receptior nunc sententia est, ut loco deportationis iudex imponat poenam arbitrariam, iuxta qualitatem facti & personae, nec non aliarum circumstantiarum.

tiarum. Sic Clarus loco cit. & Menochius de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. casu 330. qui plures in hanc sententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non consuleret iudici, ut loco deportationis imponeret poenam mortis, ubi pro eo delicto non esset imposita à statuto, vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnum hic tam ex lege diuina, quam canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauissimum sit peccatum diuinatores consulere, eorum operam requirere, & responsa expetere: tamen hisce temporibus sine scrupulo multi eos accedunt, cum Magistratus scientia & tolerantia, nec est qui cogitet vel minima poena eos afficere. Imo nec ipsi diuinatores aut sortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remedium, non est mirum si homines paulatim in maiora scelera cadant.

QVAESTIO PRIMA.

An diuinitio per augurium aut auspiciū omnino sit illicita?

VIDEATUR quod sic, ex scripturis citatis, praesenti L. & can. in quibus locis damnantur augures, aruspices, & diuinatores.

De hac materia agunt. S. Thom. 2. 2. q. 95. S. Antoninus 2. par. tit. 12. cap. 1 §. 8. Syluest. in summa, in verb. Superstitio. Alij summiste in eodem verbo, vel in verb. Sortilegium, & diuina.

diuinationo. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidiaconus in ead. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curiosi. Vnde singulariter certas aves obseruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquirunt, diligenter auscultata, situm quo eius sedentis aut volantis nullatenus conuenientias. Refert enim plurimum à dextris sit, an à sinistris, qua positione respiciat cubitum gradientis: loquax sit an clamosa, an silens omnino: præcedat, sequatur, transeuntis aduentum, an fugiat, quo uero discedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij.

Quid, nisi me quacunque nouas incidere lites,

Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix?

Nec tuus hic Meris, nec uiuere ipse Menelaus.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus est, duæ aquilæ super culmine partis domus eius tota die sederint, auspiciis duplicis imperij, Europæ Asiæque præferentes. Semper autem auguratores arbitratii sunt infausa esse bubonis, strigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in historia Scholastica, quod Herodes Agrippa, cum esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Noli timere: quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præ-

sens bubo in arbore residens demonstrat, Quàm citò autem huius generis animal super te videris, ultra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad nostra tempora putò hanc superstitionem deriuatum. Multi si ægrotent, molestissimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omisissis superstitionibus, Veritas rei determinanda est.

Prima concl. *Licetum est aliquando ex garritu, motu, aut animi dispositione futura prædicere, quæ pendent ex instinctu naturali animi.*

CUM enim bruta animalia habeant animam tantum sensitivam, cuius omnes potentia sunt actus corporalium organorum, subiacet eorum anima dispositioni continentum corporum, maximè cœlestium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes esse futurorum signa, in quantum cōformantur dispositionibus corporum cœlestium, & aëris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri euentus. In hoc tamen duo consideranda sunt: Primum quidem, ut operationes huiusmodi non extendantur, nisi ad præcognoscenda futura, quæ efficiuntur per motus cœlestium corporum, de quibus supra. Secundum, ut non extendantur, nisi ad ea, quæ aliquantulum possunt

ad huiusmodi animalia pertinere. Consequitur enim per cœlestia corpora cognitionem quandam naturalem, & instinctum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequuntur S. Antonin. Turrecremata, Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Sic quædam aues quando frequenter garriunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentiant futurum frigus hyemis ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dicente, & quasi præfagiente, se impinguant. Hæc enim & similia cum sint naturalia & sensibilia, utpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cœlestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium.

Secunda concl. *Ex auium gestibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non est illicitum.*

VT patet in columba super Christum descendente; & in coruo, qui pauit Heliam: & in cere, qui euomuit, & eiecit Ionam, Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia concl. *Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non subsunt eorum naturæ, aut cœlorum motui, prædicere non licet.*

Hanc conclusionem probant sacrae litteræ, canones & leges locis citatis. Quia sic futura prædicere, non potest provenire, nisi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta concl. *Quæ dicta sunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præfagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.*

Quia similitum similis est ratio. Dictis obstare videtur, quod legitur de Ioseph Genes. 44. cuius dispensator dixit: Scyphum, quem furati estis, ipse est, in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet. Et ipse dixit postea fratribus suis. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? S. Augustinus in quæstionibus. super Genesin cap. 145. dicit Ioseph dixisse non esse similem

sibi in scientia augurandi ioco, & non serio, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et sic etiam dispensator eius locutus est. Hanc responsionem S. Thomas in q. d. art. 7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVAESTIO SECVNDA.

An diuinatione per somnia sit licita?

TRACTANT S. Thom. q. dicta art. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7. can. Non obseruetis. Syluest. in verb. superstitio. Somniorum etiam materiam ad longum prosequitur Caelius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. a cap. 40.

Ante resolutionem annotandum est quod aliquid, quod significat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, ut hædera vinum vendibile significat: vel secundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut ut causa, aut ut effectus, aut per accidens, ut, exempli gratia, aliquis nocte somniat se hominem occidisse, interdiu ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde considerandum est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuum quandoque sunt causa, utpote cum alicuius mens sollicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur.

clitur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoque somnia sunt signa aliquorum futurorum euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam causam communem somnijs & futuris euentibus: & secundum hoc ut plurimum præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoque etiam effectus, qui consideratur a somniante, merè per accidens, & casualiter se habet ad somnium.

Consideranda ergo est causa somniorum, quæ in primis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ later intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasiæ in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia causa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundat frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel niue. Causa etiã exterior somniorum est duplex. Corporalis, & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormientis mouetur immutaturq; vel ab aëre ambientis, vel ab impressione celestium corporum, ut sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni corporum celestium. S. g. somnio me esse in aqua, quoniam aëris dispo.

dispositio est in propinqua dispositione ad pluuiam, & sic in corpus meum influit. Sicut enim quando cælestia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum similibusque rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantasia, quæ corporeis organis immersa est, possunt formari phantasmata cõformia alicui effectui à cælestibus corporibus producendo. Spiritualis causa exterior etiam duplex esse potest. Bona, quando Deus aliqua reuelat ministerio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali spiritus se insinuant phantasiæ dormientis & aliquid ad decipiendum reuelant. His præmissis quid sentiendum de diuinatione per somnia, videndum est.

Prima concl. *Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

EST Aristotelis in lib. de somno & vigilia. Quia nec omnia somnia sunt falsa, nec omnia vera: & in sacris literis quandoque prohibitum, ne somnijs attendamus. Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui obseruet somnia. Quandoque etiam observatio somniorum admittitur, Genes. 40 & 41. Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis, & eiusdem etiam pharaonis. & Daniel. 2. & 4.
ca p.

cap. declarauit somnium Regis Babylonis.

Secunda concl. *Quando causa somni est corporalis intrinseca, potest homo intendere somnijs, & prouidere effectus causis coniunctos.*

IN hac conclusione non est dubium. Sic medici dicunt esse intendendum somnijs, ad cognoscendum interiores dispositiones. Hinc Aristotel. de somno & vigilia. Si somnia sunt ex his, ex quibus componimur: tunc sunt signa sanitatis, vel infirmitatis secundum eorum differentias: vt si quis somniet de occupationibus igneis, signum est, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs æris, vt de volatu, signum est sanguinis. Si aquæ aut alterius liquoris: signum est phlegmatis. Si de rebus terrenis, signum est melancholiæ: & sic iuuantur medici ad ferendum iudicium de dispositione corporis.

Tertia concl. *Si quis utatur somnijs ad præcognoscenda futura, quæ habent causam naturalem extrinsecam vt influentiam corporum cælestium, aut æris ambientis, si in tantum de futuris predicat ex somnio, in quantum talium corporum virtus se potest extendere non est illicitum.*

EST S. Thomæ & aliorum Doctorum in locis citat. Ratio esse potest: Quia effectus pro-

proportionatur suæ causæ, & sicuti se habet ad esse, ita ad cognosci.

Quarta concl. Si quis ex somno prænunciet futura contingentia, aut ea quæ spectant ad liberū somniantis aut alterius voluntatis actum, peccat & male facit.

CONSTAT CONC. Quoniam huiusmodi non habent causam determinatam, sed dicuntur a casu per accidens, secundum Philosophum de somno & vigilia. Eorum autem quæ sunt per accidens, non est determinata scientia. Quare si quis in huiusmodi futura prædicat: aut necesse est ut mentiatur, aut ut cognoscat ex pacto habito cum Diabolo.

Quinta concl. Si quis ex somnis prædicat futura, quando procedunt ex reuelatione diuina, non peccat, sed licitum est.

CONSTAT ex sacris literis. Gen. 15. Cum quæ sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumque est ad eum: Scitò prænosces, quod peregrinum futurū sit semen tuū in terra nō sua: & subijcient eos seruituti, & affligent quadringētis annis. & Gen. 40. & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura præ-

prædixit & Math. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionē suam. Et ibidem. Defuncto Herode iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Aegypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui quærent animam pueri.

DVBIVM CIRCA DI-
ctam conclusionem.

Quare Deus potius in somnis reuelat futura, quam in vigilia?

Respondet S. Bonavent. in 2 d. 25. quæst. vltima. Primò, quia anima in vigilia dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minus apta comprehendere reuelationes à Deo. Secundò, quia Deo sic placet sæpius ad occultationem sui luminis, qui posuit tenebras latibulum suum. Tertiò, quia homo in somnis magis agitur, quam agit, & in reuelatione plus se habet per modum susipientis, quam agentis. Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non videbit me homo, & viuet. Ideò secundum quod dicit Gregorius non potest homo Deum videre, & eius reuelationes, scilicet de lege communiore loquendo, nisi quando abstractus est à sensibus, ut quasi dicatur nō viuere videlicet secundū sensuum usum

usum exteriorem. Sed quia homo in somno est medium tenens inter mortuum & viuentem, quodammodo à vita recedit: Ideo sic ordinauit Deus fieri reuelationes supernaturales in somnis, quando homo naturaliter non habet usum rationis, ut Deo soli attribuitur laus gloriæ.

Sexta concl. *Reuelatio futurorum euentuum in somno à Dæmone impressa non est licita.*

QUIA huiusmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expresso Dæmonis, qui decipere semper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in somnis facta sit à Dæmone, vel bono spiritu, non est præcipitandum iudicium, sed probandus spiritus si ex Deo sit. In qua re multa sunt consideranda de probationibus spirituum, de quibus multa scribunt Ioannes Gerson in tract. de probationibus spirituum. S. Vincentius in tract. de vita spirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Barthol. Medin. in 3. par. S. Thomæ. q. 25. art. 3.

QVAESTIO TERTIA.

An diuinitio per sortes sit omnino reprobata?

TRACANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. par. tit. 12. cap. 1 §. 9. Syluest. in verbo.

verbo Superstitio. q. 9. Alij in verbo Sors aut Sortilegium. Turrecr. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canonistæ cum text. in tit. de Sortilegijs, maxime in cap. Ecclesia vestra. Troilus Maluetius in tract. de sortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortilegijs, & alij alibi.

Ante resolutionem præmittendum est, *quid Sors* quod Sors dicitur, quando aliquid fit serio *fit.* quidem ab homine, ut considerato eius euentu aliquid occultum innotescat. S. Thom. loco cit. Syluest. verb. Superstitio. Angel. Aurea Armilla. Caietan. & alij in verb. Sors.

Triplex est Sors: Diuisoria, Consultoria, *Quotuplex* & Diuinatoria. Diuisoria est, cum quæritur, *Sors.* quid cuiuslibet sit dandum, siue illud sit res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Consultoria, quando inquiritur, quid sit agendum. Diuinatoria, quando aliquid futurum inquiritur.

Ad genus sortium pertinet, si quis aliquid occultum inquirat, siue per protractionem punctorum, siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdâ scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex festucis inequalibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat: vel taxillorum proiectione, quis plura puncta projiciat.

ciat, vel etiam dum consideratur, quid ap-
prienti librum occurrat, S. Thom. d. q. art. 3.
Frideric. de Senis in consil. 284. & de simili-
bus similis est ratio. Nunc pro resolutione sit.

Prima concl. Sors diuisoria licita est.

Sic sentiunt communiter Doctores locis
citatis. Quia quando partes sunt æqua-
les, nec res diuidenda sine discordia potest
diuidi, fortunæ locus datur ad dirimendas
lites: Sic secundum leges in tribus iudicijs
communi diuidendo, familiæ exciscundæ,
& finium regundorum, sortes admittuntur
debitis seruatis conditionibus. Sic Iudæi mi-
serunt sortem super tunica inconsutili Chri-
sti, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus
lib. 2. de bello civili narrat, post mortem Lu-
lij Cæsaris, cum essent discrepantes sententiæ
in senatu, de remunerandis intersectori-
bus, statuit fortibus litem dirimendam. Sic
etiam partes terræ Israëlitis per sortes distri-
buebantur. Numer. 33. Iosue 15. Iosephus
lib. 5. antiquitatum Iudaic. cap. 3. Eadem
est ratio de aliqua pœna subeunda, si con-
tentio sit inter aliquos, quis soluere debeat,
exemplo Ionæ. 1. cap. quia à facie domini fu-
giens sorte deprehensus est, & in mare de-
iectus. Seruandum autem in missione sor-
tium, vt ius sit æquale partium, ne alicui
præiu-

præiudicium generetur, vt non mittan-
tur sine causa, hoc enim vanum esset, sed
quando consideratis circumstantijs rerum &
personarum, prudentia dicat, litem, aut
aliud negotium sorte dirimendū esse. Dictis
casibus, ex Augustini sententia in Episto. 180.
ad Honoratum, annumerari potest, si inter
ministros Ecclesiæ fieret disceptatio, qui eo-
rum persecutionis tempore manere debe-
rent ne fuga esset omnium, & Ecclesia om-
nino relinqueretur, & qui fugere deberent,
vt aliqui in futurum reseruarentur pro Ec-
clesiæ vtilitate, sorte lis finienda est. Idem
possit esse casus, si tres aut quatuor tempore
pestis curam haberent, & non omnes vellent
periculum subire, nec etiam Ecclesiæ expe-
diret. Mos autem capiendi sortes ex vrna,
vel situla, vel hydria aquæ, antiquissimus est,
vt patet ex illo Plauti in Cassina, vbi senem
Virginis amatorem postquam id quod cu-
piebat, à seruo impetrare non potuit, indu-
cit ita loquentem,

*Intro abi, atque actutum uxorem huc
euota, ante ades cito.*

*Et situlam huc tecum asserto cum aqua,
& sortis.*

Secunda concl. *In electionibus Ecclesiasticis non est licitum uti sortibus.*

CAP. Ecclesia vestra, de Sortileg. & can. Non statim. & cap. Non exemplo 26. q. 2. & hæc est communis tam Theologorum quam canonistarum sententia. Et ratio redditur, quia huiusmodi electiones spiritus sancti inspiratione fieri debent. Et si forte aliqua fieret electio, aut nulla esset, aut certè cassanda. Panormit. & alij in d.c. Ecclesia vestra. Si quis obijciat Actor. 1. S. Mathias forte ad Apostolatam electus est: ergo potest electio in Ecclesiasticis forte fieri. Respondet S. Hieron. super Ionæ 1. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non statim debemus sub exemplo Ionæ sortibus credere, vel illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare: ubi forte in Apostolatam Mathias eligitur: cum priuilegia singulorum non possint legem facere communem.

Tertia concl. *Sors consultoria, quando expectatur iudicium à Deo, & quasi ad eum recurritur pro cognitione euentus sortium, est licita.*

PROUerbiorum. 16. Sortes mittuntur in finem, sed à Domino temperantur. Quando enim humanum non superest auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 22. q. 2. can. Quæ

Quæritur. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. cap. 10. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc solum habemus residuum, ut oculos ad te Domine leuemus. Idem clarior habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Mathiæ, vel quod Ionas Propheta indifferenter deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cum priuilegia singulorum communem legem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua cõpuli Deum putant sortibus exemplo Apostolorum esse consulendum: Videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fufis egisse. Ut autè in casu huius conclusionis licitum sit uti sortibus, quatuor sunt consideranda ex S. Thoma loco cit. S. Antonin. Angel. Syluest. Panorm. & alijs. Primum, ut absque necessitate non recuratur ad sortes, aliàs esset tentare Deum. Secundum, ut quis etiam in necessitate absque reuerentia sortibus non utatur, ut patet ex d. c. Non exemplo. Tertium, ut non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, ut habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij ep. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis sortes legunt, & si optandum est, ut id potius faciant, quam ad dæmonia con-

fulenda concurrant; tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum: vt non fiat in electionibus Ecclesiasticis, quæ Spiritus sancti inspiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Acta Apostolorum. Matthias ante penthecosten ordinatus sorte quæritur, quia scilicet nondum erat plenitudo Spiritus sancti in Ecclesiâ effusa. Septem autem Diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati.

Quarta concl. Quando contentio esset de electione aliquorum, nec esset via humana dirimendi litem, utpote quia esset paritas utrique in omnibus, scilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter essent æquè digni: tunc litem sorte dirimere non esset illicitum, si debite conditiones seruentur, vt exitus rei à Deo expetatur prauis orationibus eo modo quo D. Matthias electus est iuxta d.c.

NON exemplo. Glossa & Turrecrem. in cap. Quod autem. 26. q. 2. Aurea armilla in verb. Sors, & alij alibi.

Quinta concl. Licitum est uti sortibus in electionibus ad temporales & seculares

lares dignitates, quæ ad terrenam dispositionem ordinantur.

HANC Conclusionem communiter DD, citati tenent. Tamen in tali electione obseruandum, vt prius electis quibusdā idoneis deinde sors mittatur: Aliàs si imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iustitiæ, utpote quia sors caderet in aliquem ineptum, qui damno esset Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per sortes eligebantur, prætorum vnam mouente, & si qui ex illis reiciebantur, iterum subfortiebantur alij in eorum locum, vt videre est apud Ciceronem in oratione in Pisonem, & Panormit. in cap. fin. de Sortileg. id usurpari attestatur, quod seculares eligant officiales in multis locis per ballotas, & breuia.

Sexta concl. Sors diuinatoria, quæ inuitur societati Daemonum explicite vel implicite, est damnata & reprobata.

EZECHIEL. 21. Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum diuinatione quæres, cōmiscens sagittas interrogauit idola, exta consuluit: & in 26. q. 5. can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatedis prouincijs, quas patres damnauerunt, nihil aliud quàm diuinationes & maleficia

decernimus. Quamobrem volumus omnino illas damnari, & ultra inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematibus interdicto prohibemus. De hac conclusione non dubitant nec Theologi, nec Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis ad sortes reducit. Probatio ferri candentis & similium ordinatur ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid, quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium est illicitum, & quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio referuantur, & quia diuina auctoritate non est sancitum, 2. q. 5. cap. Consultuisti. Eadem videtur ratio de lege duellorum seu monomachia, nisi quod plus accedit ad communem rationem sortium, in quantum non expectatur ibi miraculosus effectus, nisi pugiles sint impares virtute vel arte. De duello vide textum cum DD. de purgatione vulgari. cap. Cura suscepti. & 2. q. 5. cap. Monomachiam, & Caietanum ad longum in S. Thomam 2. 2. quæst. 95. artic. 8. Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de Reformatione.

LEX.

LEX. IIII.

Eorum est scientia puniendi, & seuerissimis merito legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur. Nullis vero criminationibus implicanda sunt, quæ sita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metueretur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusq. salus, aut estimatio laderetur: sed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur.

THEODOSIANVS rectius posteriora verba ponere videtur (sed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur) imò in Cod. illud (ne) in antiquioribus impressionibus, saltem non habetur.

Hæc L. cum satis multos effectus magis & maleficis attribuat, in primis breuib. quæ literam concernunt, percurrenda sunt. Deinde mouendæ quæstiones occurrentes & soluendæ.

In Superioribus actum est, vt plurimum
Ff 5 de eis,

de eis, quæ spectant ad magiam diuinatricem: quæ autem in hac L. continentur concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ scientiæ ad ornamentum utilitatemque Reipub. sunt promouendæ: ita malæ, cum tendant ad interitum communis salutis, merito legibus sunt vindicandæ, iuxta præsentem Legem.

Magicis artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquam armis quibusdam, ad impugnandum alios. Possunt & dici accincti in alio sensu: quia se promptos expeditoresque exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magiæ vetitiæ vanitates artes dicuntur: quia ex præscripto Dæmonum aut suorum ministrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Ars enim est potius habitus operatiuus, quam speculatiuus, vt docent Aristot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui operatur diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec est de ratione artis, vt quidam sentire videntur, vt ex libris addiscatur: quando improbant maleficas nullas scire artes, eo quod libros non habeant, imo vt plurimum

rimum legere nesciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poetica, Rhetorica & cæteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores exhibitis addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt vilissimæ; vt vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in L. Ne quis. C. de dignit. lib. 12. Berthac. in reperiatio. Verbo Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobata; quare dicitur legibus odio. fa. C. de thesaur. L. Vnica. lib. 10. Reprobata autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immediatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cum ipse mille artifex sit; breuissimo tempore suos docet facere mirabilia quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari non solum grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicumque. 22. q. 5. Quacumque arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse. C. de præscrip. triginta vel quatragesima annorum L. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputantes, C. de suffragio. L. 1. Si artibus

Si artibus moram neant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere possumus insignem nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò criminationibus implicanda sunt quælibet humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metueretur imbres, &c.) Notant plerique Doctores Bart. Salyc. Godesfrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege civili esse licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conscientie. Sed infra hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hic posse incantari grandines ut non noceant: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum: quia istud est prohibitum omni iure.

Observandum quoque, antiquis temporibus maleficos consuevisse sua maleficia & incantationes in agrestibus, siluestribus & occultis locis exercere: ut nunc etiam faciunt. Causas autem huius rei assignauimus in superiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. crimin. cap. 61. numero 119.

Circa

Circa finem L. considerandum est, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum prosterantur & perdantur. Fructus terræ sunt diuina munera: quia etsi homo plantet, Deus tamen incrementum dat, ut crescant pro conseruatione hominum. Et sunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum suarum terram fodit, ferit semina, & agros vineasque colit. Vnde in sacris literis fructus dicuntur etiam opera manuum. Aggæi 2. cap. Percussi vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum vestrarum. Iob. 1. Opera manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra. Sternuntur autem munera diuina, & labores hominum, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut messem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos segetes grandine, pruina, aut intempestiuis imbribus lædunt, ne labores hominum debitum sortiantur effectum: aut grandinis lapidatione fructus iam colligendos excutiant, vel etiam vineas vuis maturescenibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborarunt, omnem substantiam impenderunt, & cum fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne suum effectum consequantur. Hæc circa literæ explicationem sufficiant.

QVAE.

An malefici possint animos ad amorem deflectere ac mouere, ut lex Constantini hoc in loco innuit?

IOANNES VVierus lib. 3. de praestigijs Demonum, cap. 38. sigillat Imperatorem in hac L. quod arte magica amorem conciliari senserit.

In primis ex fidei principijs praesupponendum est, diabolum non posse efficaciter cogere liberam hominis voluntatem ad peccatum, ut S. Thom. 1.2. q. 80. artic. 2. & 3. ostendit. Mouetur autem homo indirecte à Diabolo ad peccandum, qui tanquam potentior creatura, potest agere in materiam corporalem, & sic sensum vel interiorem vel exteriorum aliquando immutat: aut de nouo sensibile aliquod formando, aut formatum sensui obijciendo, aut spiritus humores intus commouendo: Cum autem summa sit coniunctio inter potentias sensitivas & rationales, motis sensitiuis, indirecte mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animam ad libidinem flectere, aut ad odium, mouet exteriorum hominem causis intrinsecis, deinde obiectum proponit sub ratione boni vel pulchri, ut ametur appetaturque: aut sub ratione mali & deformis, ut efficiat horrorem & odium, & hoc modo indirecte per modum persuadentis & proponentis obiectum ut appetens

petendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium: voluntas autem manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit sua quemque voluptas. His praemissis statuitur, Conclusio resolutoria.

Magi & malefici possunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & verissime Constantinus Imperator in d. L. attestatur.

Hac est communis recte sentientium Theologorum & Iurisperitorum doctrina. Probatur in primis ex alijs l. leges tradunt esse venena & pocula amatoria. L. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs: & ff. de poenis. L. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atque has leges sequuntur Iurisperiti in d. ll. & alibi. Albericus in Rubr. C. de haeretic. numer. 6. Azo in hoc tit. de malefic. & mathematic. Bonitas. de Vitalinis in tractat. de maleficis. Godefrid. in praesenti L. Angelus ibidem rectissime admonet his verbis. Nota, per incantationem animum mulierum ad libidinem flecti, & ideo non traheris, cum audis istas facturas fieri, quia verae sunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs quaest. 3. & quaest. 12. Oldradus de Ponte in consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitanus in cap. In tabulis de Sortilegijs numero 4. Ioannes ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Ancharanus ibidem in c. Ex tuarum. Et in lib. 6. de haeret. cap.

cap. Accusatus. §. Sanè; Hostien. in summa de Magistris. §. Quam scientiam. Franciscus Squillacensis de fide Catholica cap. 8. & alij alibi. Theologi sequuntur. S. Hieron. super Nahum 3. cap. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odisse debuerant: & detestari, quæ amare debebant. S. Thom. & Bonavent. in 4. senten. d. 34. Petrus Paludan. ibidem. Turrecrem. in 33. q. 1. c. Si per sortiarias. Doctores mallei maleficarum 1. par. q. 7. Alphons. Castrensis lib. 2. de ista hæretic. punitione, cap. 15. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. & alij alibi. Ratio ducitur ex sacris literis, & experientia. Dæmon, omnium rectè sententiæ iudicio, potest incendere hominem ad libidinem: Qua ratione dicitur spiritus fornicationis. Osee 4. vt annotat Calsian. collat. 7. cap. 32. Ergò non potest alienum esse à magis & maleficijs: quia hi Dæmonum potestate sua perficiunt maleficia. Ad hanc materiam faciunt exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano memorabile est. Cum enim S. Iustina Antiochiæ frequentaret Ecclesiam, visa est à quodam scholastico nomine Agladio, qui ob virginis pulchritudinem incidit in eius amorem, eamq; in vxorem petijt: quæ cum omnibus ob eam causam aduentantibus diceret, quod Christo cœlesti sponso desponsata esset, Iratus cum aliud medium non occurreret, abiit

abiit ad Cyprianum tum adhuc Magum, promittens ipsi duo talenta auri, vt Iustinam maleficijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæmonem accerxit, & ait illi: amo virginem de Galilæa (Christiani enim tunc vocabantur Galilæi) potes ne ei persuadere & adducere mihi? Qui promisit ei dicens: Accipe hoc medicamentum, & sparge circa domum eius, & ego superueniens paternum sensum ei iniiciam, & statim obediet mihi. Cum quæ Cyprianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis hora surgens ad orationem, sensit impetum Dæmonis. Signauit itaque se, & domum suam signo sanctæ Crucis, & Dæmonem in fugam conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confusus, & cur virginem non adduxisset requisitus, ait: Vidi quoddam signum Thau. Iterum Cyprianus arte magica alium Dæmonem fortiozem vocauit, & simili modo fecit, & similiter eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem superiorem, & ait illi: quænam est vestra infirmitas? victa est ab vna virgine omnis vestra virtus? Respondit Diabolus. Nunc adducam tibi eam ad desiderium, tu tantum paratus sis. Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam intrauit, & sedens super lectum eius eandem tentando dixit: Hodie missa sum à Christo ad te, viuere tecum in castitate: Multum autem te video vexatam abstinencia. Sancta autem virgo

dixit: merces autem multa, labor vero modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Paradiso benedixit Adam & Euam, dicens. Crescite & multiplicamini. Si ergo in virginitate manserimus, in iudicium incidemus, quia verbum Dei contemnimus. Tum virgo turbata surrexit, & per spiritum sensit, quis esset, qui ei loqueretur, signo crucis se signans: quo facto Dæmon disparuit, & Cypriano confusus apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, ut cæteri subiecti tui? Quomodo enim victi estis ab vna virgine Christiana? Dic mihi quæ sit virtus victoriæ eius. Qui respondit, dicere tibi non possum: quoddam vidi terribile signum Thau. Si autem virtutem huius signi vis cognoscere, iura mihi quod nunquam velis à me discedere. Qui cum iurasset, ait illi. Vidi signum crucifixi, & Thau: & sicut cera à facie ignis fluxi.

Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior est? Qui respondit: etiam maior omnibus est: quia desertores Dei accipiunt ab eo sententiam ignis: Cyprianus autem ait. Festinabo igitur, ut amicus fiam crucifixi, ne talem pœnam incurram. Diabolus respondit. Iurasti namque mihi. Cyprianus ait. Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meque ipsum tibi denego, & me

con-

consignans dico: Gloriam tibi do Christe, & tu Dæmon recede à me. Abijt ergo Diabolus confusus. Cyprianus verò errorem suum agnouit, & propalauit, fraudemque & seductionem diutinam, libris magicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: & per eam virginem, scilicet Iustinam, Christo pulcherrimè desponsatus, sacraque Christianorum complexus est, paulatim in presbyterum ordinatus, mox ad Episcopatum euectus, doctrina & conuersatione clarus, consummata virtuti martyrium adiunxit. Huius historiæ meminit Nicephorus Callistus lib. 3. historiæ Ecclesiasticæ cap. 27. Ad eundem scopum illustre est, quod narrat S. Gregorius lib. 1. Dialogor. cap. 4. Eo (ait) tempore, quo malefici in hac sunt vrbe Romana deprahensi, Basilus (qui in magicis operibus primus fuit) in monachico habitu Valeriam fugiens petijt. Qui ad virum reuerendissimum Castorium, Amirtinæ Ciuitatis Episcopum pergens, petijt ab eo, ut eum Equitio Abbati committeret, ac sandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit Episcopus, secumque Basilium monachum adduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, ut eundem monachum in congregatione susciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait. Hunc quem

mihi commendas, pater: Ego non video monachum esse, sed diabolum. Cui ille respondit: occasionem quæris, ne debeas præstare, quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit, Ego quidē hoc eum esse denuncio, quod video: ne tamen me nolle obedire existimes, facio quod iubes. Susceptus itaque in monasterio est. Post non multos vero dies idem Dei famulus, pro exhortandis ad desideria superna fidelibus, paulo longius à cella digressus est. Quo discedente contigit, ut in monasterio virginum, in quo eiusdem patris cura vigilabat, una earum, quæ iuxta carnis huius putredinem speciosa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxari, magnisque vocibus cum stridore clamare: Modò moritura sum, nisi Basilius Monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Sed in patris absentia accedere quicquam monachorum in congregationem Virginum non audebat: Quantominus ille, qui novus advenerat, cuiusque vita adhuc congregationi ignota erat. Missum repente est, & Dei famulo Equitio nunciatū, quod sanctimonialis illa immensis febribus æstuarer, & Basilij Monachi visitationem anxie quæreretur. Quo audito vir sanctus dedignando subrisit: atque ait. Nunquid nam dixi, quod Diabolus est iste, non monachus? Ite, & eum de cella expellite: sanctus autem vir ancillam dei monialem

nialem absens solo verbo curavit, ita ut neque amplius febris laboraret, nec Basilium ex peteret. Omnes autem monachi iussione patris sui implentes, eundem Basilium ex monasterio repulerunt. Qui repulsus dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius quempiam ledere potuisse. Basilius autem non post longum tempus in Romana vrbe, exardescente zelo Christiani populi, igne crematus est. Hæc ex Gregorio. Haud dissimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazensis, qui virginem deperibat, id est, vehementer amabat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim. Anno elapso magicis artibus instructus, ab AEsculapij vatibus rediit, & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilico amore insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monasterium seni traditur, ululante statim & confitente Dæmone. Vim sustinui, inquit sum abductus: quam bene Memphis somnijs homines deludebam? O cruce

O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus sub limine teneor. Non ex eo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? ut seruarem, inquit, eam virginem. Tu seruares proditor callitatis? Cur non potius in eum, qui remittebat, es ingressus? ut quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret virginem, vel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse Dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse sedem: Afferens fallaces esse Dæmones, & ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate incropuit virginem, cur fecisset talia, per quæ Dæmon intrare potuisset. Hæc ex Hieronymo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faciunt mentionem de Philtrum & Hippomane. Ouidius lib. 2. de arte amandi.

Philtra nocent animis, vimq. fauoris habent.

Et Propertius lib. 4. in Ienam quandam.

*Consuluit striges nostro de sanguine, & in me,
Hippomanes facta semina legit equæ.*

Iuuenalis Satyra 6.

Hinc

*Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit,
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti.*

Hippomanes à Doctis refertur inter veneficia amatoria, & est caruncula quædam, quæ in pulli equini fronte consurgit, quæ euulsa & in puluerem conuersa ad amorem concitandum dicitur efficacissima. De hoc Hippomane agunt Aristoteles de natura animantium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. historię naturalis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in illud Vergilij.

*Hinc demum, Hippomenes vero quod nomine dicunt
Pastores.*

Dicit Aristoteles quod Hippomanes peritur & percipitur à veneficis mulierculis, Philtrum autem latine dicitur amatorium. Vnde Philtrum communiter vsurpatur, pro genere veneni, amorem & insaniam inferentis: & sic tradunt frequentissime hominem ad furorem & insaniam concitare: & aliquando sequitur mors. Quare Doctores quando agunt de pœna propinantis poculum amatorium, distinguunt, an sequatur mors, vel non. Ut infra q. 3. Id tamen obseruandum est, quod licet quædam naturalia vim habeant ad accendendum libidinem, & commouendum animos in genere: non tamen eis inest naturalis vis, ut

Gg 4

in hanc

in hanc personā potius animus feratur, quam in illam; sed hoc contingit operatione Demonis, qui cum imago aut malefico ex pacto concurrat ad procurandum amorem in illa persona, in cuius perniciem maleficus sua signa dirigit. Tamen hoc etiam annotandum est ut Michael Medina loco citato tradit, quod est differentia inter ea veneficia amatoria, quæ à verbis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus descendunt: quod priora minus sunt periculosa, utpote quæ tantum diabolica suggestione imaginationem perturbent: Posteriora autem præter hanc inuasionem, etiam corporali astro libidinis vexent, & ita plerumque insania comiteretur.

QVAESTIO SECVNDA.

De veneficijs & poculis amatorijs:

Ansapiant hæresim, vel spectent ad peccatum hæresis pocula amatoria?

DISPVTANT Doctores ut plurimum locis citatis in principio superioris q. Pro termini intelligentiâ, nota (sapere hæresim) nihil aliud esse, quam vehementem hæresis suspicionem præbere. Vnde quodcumque aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem hæresis offert, hæresim sapit. Deinde in maleficiorum distinctione & cognitione voluntas intentioque inspicienda est, quid

quid operans intendat, quis eius sit finis, quam fidem habeat in applicatione rerū, quibus utitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum: aliquando sacramenta & sacramentalia, quibus etiam nullus inest effectus ad tam sceleratū finem. Nunc pro resolutione, quum varietas rerum efficiat decisionis diuersitatem, sit.

Prima concl. *Si sortilegia amatoria ita fiant, ut in illis adsit inuocatio Demonis per modum adorationis, aperte sapiunt hæresim.*

OLDRADVS in consil. 210. Grilland, in q. 10. de Sortilegijs, & alij vbi suprâ.

Secunda concl. *Etiamsi non fiant per modum adorationis, modo in talium maleficiorum exercitio exspectatur, & expectetur à Damone aliquid, quod soli Deo facere conuenit, sapiunt hæresim.*

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

Tertia concl. *Si inuocetur simpliciter Demon ad tentandum pudicitiam hominis, licet grauissimum sit peccatum superstitionis, non tamen sapit hæresim.*

CONCLUSIO est communis Doctorum.
Ratio: quia in casu huius conclusionis
tribuitur Diabolo, quod eius propriū est, scilicet
licet tentare, unde tentator dicitur, Math. 4.

Quarta concl. *Ab illis, qui amatoria
maleficia exercent, inquirendum est cum
diligentia, an credant maleficia, aut De-
monem posse cogere alicuius viri, vel femi-
næ voluntatem ad amorem inhonestum.*

QUONIAM si hoc credant, vehemens est hæ-
resis suspicio, & si instructi de veritate
acquiescere nolint, tanquam hæretici sunt ha-
bendi. Quia credere, hominis voluntatem à
Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad
amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est
aperta. Cum repugnent libertati à Deo no-
stræ voluntati indite. Si enim voluntas à Dæ-
mone cogitur ad aliquem amandum, iam nō
est libera, nec in manu consilij sui, secundum
Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

Quinta concl. *Omne maleficiū, quod
exercentur per commixtionem alicuius sa-
cramenti, aut rei sacramentalis, reddit
ipsum operatorem de hæresi suspectum.*

HANC conclusionem tradunt Panormit.
in cap. 1. de Sortilegijs ex Glossa lib. 6. de
hæret.

hæret. cap. Accusatus. §. Sane. & Alphonsus
Castren. loco citato, contra Oldradum &
Grillandum. Ratio clara est. Sapere hæresin
nihil aliud est, quam fortem præbere hæresis
suspicionem. Quis autem ad tam abominabi-
lem usum res sacras adhiberet, nisi aut effe-
ctum habere existimet, aut nullius esse mo-
menti iudicet, & sic contemnat mysteria
nostræ salutis: quæ an non sapiant hæresin,
quisque æquus rerum æstimator facilè ani-
maduertet.

QVAESTIO TERTIA.

Quæ sit pœna præbentis poculū amatoriū?

VT huius quæstionis resolutio fiat, præ-
notandum: quod quando poculum
amatorium præbetur, aut sequitur mors,
aut non sequitur. Præterea aut tale pocu-
lum sapit hæresin, aut non. Tandem aut
componitur ex naturalibus medijs, sine ul-
la arte Diaboli: aut magica arte efficitur
tale poculum.

Prima concl. *Quando poculum ama-
torium conficitur tali modo, qui sapit hære-
sin, punitur pœna hæresis.*

GRILLAN. in tract. de Sortileg. q. 11. Me-
nochius casu 388. num. 4. Petrus Grego-
rius Tholosanus in 3. parte Syntagmatis iuris
vniuersi lib. 34. cap. 12. nu. 9. Ratio clara est:
quia

quia pœna sequitur naturam delicti, & eidem commensuratur.

Secunda concl. *Dans poculum amatorium ad malum finem, si ex eo mors sequatur, quomodocumque sit compositum tale poculum, punitur pœna mortis.*

Sic scribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius assumpto poculo amatorio ita furore percitus sit, vt propria manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. naturalis historiæ, cap. 3. narrat de Lucullo, quod haulto poculo amatorio, vitam sinierit. Dicta conclusio constat ff. de pœnis. l. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. vbi expresse decernitur, quod si mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir pereat, ultimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in practica criminali cap. 61. numero. 88. Menoch. lib. 2. de arbit. iudic. qq. cal. 338.

Tertia. concl. *Si quis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna ultimi supplicij punitur, etiamsi mors non sequatur, si stemus in d. l. Eorum.*

PROBAT Grilland. q. 11. numero. 7. Quia dicta l. æquiparat, quantum ad pœnas, illos

los maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hominum moluntur, & statuit eos seuerissimis legibus vindicandos. Eandem conclusionem docent Menoch. lib. d. casu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loco cit. num. 11. Ratio est etiã in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam secundum legem diuinam, quã civilem, capitale est: vt infra latius patebit in l. Nemo Aruspice.

Quarta concl. *Præbens poculum amatorium absque arte magica, si mors non sequatur, punitur extraordinariè ad iudicium iudicis, pro varietate circumstantiarum occurrentium.*

MENOC. in d. casu. 358. & Petrus Gregor. loc. cit. & alij alibi. Ratio est: quia tentant pudicitiam, quæ res est turpissima, & pessimi exempli: olim tamen, vt clarum est ex text. & Glos. in d. l. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. De lege civili humiliores in metallum damnabantur, honestiores in insulam, amissa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hisce temporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vfu non sunt, iudicis arbitrio talis puniendus est.

QVAESTIO QVARTA.

An malefici possint inducere pluuia, et tempestates, grandines & similia meteorologica, quibus fructibus aut seminibus noceant, ut d. L. significat?

IOANNES VVierus libro sexto de praestigijs Daemonum. cap. 27. & alibi, dicit Christianum Imperatorem in his locum non quasi ipse crediderit, vel alios credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasque artes edi ac perfici; sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione vulgi. & secundum communem loquendi formam. Quanquam, inquit, si auctoritate spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs praesertim, quae spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta patrum & canonum legibus sunt praefenda. Panormit. in cap. Super illa, de secundis nuptijs, neque leges ipsae dedignantur sacros canones imitari. Auth. ut cleric. apud proprium Episcop. in fine. Hac VVierus, quem sequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iurisperitus lib. 2. de La. m. cap. 6. à. numero. 15. Antequam huic quaestioni satisfiat, ad rei cognitionem quaedam sunt praemittenda.

Primum.

Primum. Deo permittente natura corporalis nata est moueri ab angelo, tam bono, quam malo, motu locali, ut tradunt S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quaecunque ergo solo motu locali fieri possunt, haec per naturalem virtutem Dæmones (nisi diuinitus prohibeantur) facere possunt. Venti autem & pluuia, grandines, & similes meteorologicae impressiones, ac aeris perturbationes, solo motu vaporum resolutionum ex terra & aqua fieri possunt. Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis virtus Dæmonis sufficit; & ut hoc clarius pateat, *Secundo loco praemittendum*, causam efficientem vniuersalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem solis & aliarum stellarum, quae lumine & influentia sua agunt in aquam & terram, quae sunt elementa vaporabilia & ea mouent: mota dant ex sua dispositione naturali vapores; ex quibus generantur impressiones humidae in aere, qui aptus est ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autem quatuor vapores ex dictis elementis, virtute solis & stellarum. Primus siccus & calidus est, qui ascendens vsque ad summam siue superiorem aeris regionem, prope sphaeram ignis, inflam-

inflammatur, & ex eo generantur impressio-
nes ignitæ. Secundus est calidus & humidus,
qui quando recipitur in prima aëris regione,
quasi semper conuertitur in aërem, nisi in-
tensa aeris frigiditas impediatur eum: Cum
enim in qualitatibus assimuletur aëri, & in
habentibus symbolum facilius sit transitus:
facilime in aërem conuertitur, ita quod ex eo
rarissime generetur impressio aliqua meteo-
rologica. Tertius est frigidus & siccus, & hic
efficit ventum & terræ motum. Quartus est
frigidus & humidus, qui ascendens cauat
omnes impressiones aqueas: aliquas per con-
densationem, vt rorem & pluuiam: alias per
congelationem, vt pruina, grandinem &
niuem. Vapor autem humidus distinguitur,
per subtilem & crassum: ex subtile generatur
ros & pruina; ex crasso reliquæ aqueæ impres-
siones oriuntur. Cum autem non raro prui-
na & grandine nostri malefici nocumenta in-
ferant, de his ex naturalib. aliqua altius sunt
repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate
nocturna intensa & acuta generatur, maxi-
me flante vento Boreali, eius effectus est,
quod mortificet vegetabilia, vt patet omni-
bus ad sensum. Est enim pruina omnino fri-
gida, & tendit ad siccitatem, quæ duo sunt
causæ mortis, ex Aristotele in lib. de causa vi-
tæ & mortis: Sicut è contrario ros viuificat
vegetabilia, quoniam temperatè est calidus
& humi

& humidus. Calidum autem & humidum
temperatè mixta, sunt causa vitæ, vt patet in
æstate, quando manè ex nocturno rore om-
nia virescunt. Hæc virtus pruina patet etiam
ex illo Psalmi 77. Et occidit in grandine vi-
neas eorum, & mōros eorum in pruina. At-
que hinc apparet ratio, quare nostri malefici
& sagæ tempore Veris, quando omnia terræ
nascentia virere & florere incipiunt, & adhuc
tēnēria sunt, pruina generent, & sapius
eo tempore in congregationibus suis scelera-
tis tractatus incant de generatione pruina:
Grando sic in nubibus à terra longinquis, e-
leuatis in altum. Cuius generationis causa est
calor, qui est in vapore ascendente à terra &
aqua: quare plus generatur in partibus &
temporibus calidis, quam frigidis. Quando
enim in aëre est multitudo caliditatis, aperit
turbes ex caliditate, & calor extenditur in
aëre: & ideo totum frigus tanquam contra-
rium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad
vnum locum in interiora nubis. Sicut vide-
mus in pane congelato, si igni apponatur,
repente in medio panis frigus colligitur, &
ibi fit durissimus ex congelatione. Sic in nu-
be vndique calefacta exterius, frigus contra-
hitur ad interiora. Ac stillæ pluuiæ ventis &
frigore congelantur, & in lapides grandinis
mutantur: & cum sint naturæ aqueæ, conge-
lantur in modum guttarum aquæ, & fiunt
lapilli

lapilli rotundi & parui. Quando autem multæ guttæ conglobantur in vnum, & sequentes cum precedentibus coniunguntur, fiunt longiores formæ grandines, & excedunt solitam quantitatem, & quandoq; nō solum bestias, sed etiam quæcūq; terrestria fata & frumenta concutiunt & conterunt. Effectus grandinis in primis est mortificatio fructuum, & nascentium terræ, quæ non solum prouenit ex percussione, sed etiam ex frigiditate intensa, quæ est rei viuētis mortificatiua, ex Aristotel. in lib. de causa mortis & vitæ. Deinde vt plurimum fructus illo anno percussos facit amaros: quoniam cum generetur ex calidissima nube, habet aliquid de adusto, quod vvas præsertim à grandine tactas adurit, vt patet ad sensum, quando vva necdum maturæ grandinis lapidatione tanguntur, & quatuntur. Est & aliud notandum in grandine, aliquando si granum diuidatur in medio, habet partes nigras, per modum circuli depicti: cuius ratio est, quoniam habet multum de terrestri impuro, quod vt magis densum tendit ad medium grani, vtpote magis graue. Et quod sibi multum de terrestri impuro, signum est, secundum Albertum in 2. lib. Meteor. tract. 1. cap. 20. quod aliquando in frustis grandinis inueniuntur pili, paleæ & frustula ligni, quæ eleuauit sol cum vapore humido, qui est

est materia grandinis. Quare aliquando simplices, qui causas rerum naturales ignorant, quando aliquid huiusmodi grandini inclusum animaduertunt, statim suspicantur esse negotium diabolicum, cum tamen sit opus naturale. Inuenimus autem in scriptura, sapissime Deum Optimum Maximum puniuisse homines grandinis lapidatione. Exod. 9. cap. Extende manum tuam in cælum, vt fiat grando in vniuersa terra Aegypti, super homines, & super iumenta, & super omnem herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua & grandinē, ac discurrentia fulgura super terram, pluitque Dominus grandinem super terram Aegypti. Et grando & ignis missa pariter ferebantur, tantæque fuit magnitudinis, quantæ antequam apparuit in vniuersa terra Aegypti, ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ tuerunt in agris, ab homine vique ad iumentum, cunctamque herbam agri percussit grando & omne lignum regionis confregit. Iosue 10. Cum fugerent filios Israël hostes, misit Dominus super eos lapides magnos, & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percussērunt filij Israel: Aggæi 2. Percussi vos ventu vrenti, & aurugine, & grandine omnia

opera manum vestrarum; & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit dominus. Sap. 5. Esaie 30. & alibi similia habentur de poena grandinis. Quare nunc etiam non est mirum, hominum peccatis id exigentibus, si mediante opera Dæmonum & malorum hominum, permittat grandinis lapidatione nos puniri;

Tertium præmittendum. Regula est Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract. de superstitionibus, & elicitur ex Doctoribus in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis possunt procurare nocumenta & læsiones, in hominibus & eorum rebus, quibus potest Dæmon lædere: Quia malefici, diuina permissione præcedenti, concurrunt cum Dæmone, ad vnum eundemque effectum, tanquam causæ partiales, vñ alibi dictum est, & clarius est quam vt egeat probatione: per pactum enim tacitum aut expressum coniunguntur homo & Dæmon, ad operatione effectuum, homini quidem per se impossibile. Homo voluntatis consensu concurrat ad actum suas vires superantem, ac etiam externum nonnunquam actum exercet; quo Dæmonem in auxilium vocat; vt exequatur suam voluntatem pessimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurrat ad efficientiam actus. Quare valde malè argumentantur

tantur in hac materia, qui arguunt: hominē nec vires superant nec potentia adest, vt guttam aquæ efficere possit: ergo malefici non possunt grandinis lapidatione, aut in-tempestiuis imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui potest huiusmodi Meteorologica in perniciem hominū, Deo permittente, excitare: & quando sic cōcurrimus, perinde est ac si nos faceremus, nobisque imputatur ad culpam. Quæ enim per nostros facimus, perinde imputantur, ac si nos faceremus. Quia sic paria sunt, aliquid per se, vel per alium facere. L. Item eorum. §. i. ff. quod cuiusque vniuers. nom. L. hoc iure. §. i. ff. de regul. iuris. & L. Is damnum. ff. eod. tit. Certum autem est Dæmonem posse excitare grandines & tempestates, quamuis VVierus neget, in Epistola ad Ioannem Brentzium, de concione eius habita de Grandine. Quia clarum est ex lob. i. quod Sathanas effecit, vt ignis de cælo caderet, qui consumeret pecora lob. Et iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos. Atque hunc ignem à Diabolo procuratum textus clarus indicat, & attestatur S. Augustin. in Psalm. 77: vbi ostendit, Dæmonem multo maiorem habere actionem in Elementa, quam homo habeat. S. Thom. in cap. l. in lob. Dionysius Carthusia-

486 COMMENT. IN TIT. 6.
nus ibidem, & alij Doctores, & in Psal. 77.
Tradidit grandini iumenta eorum, & pos-
siones eorum igni. Misit in eos iram in-
dignationis suæ, indignationem & iram &
tribulationem, immisiones per angelos ma-
los. Apocalyp. 7. Posthæc vidi quatuor An-
gelos stantes super quatuor angulos terræ te-
nentes quatuor ventos, ne flarent super ter-
ram, neque super mare, neque in ullam ar-
bores. Et vidi alterum Angelum ascenden-
tem ab ortu solis, habentem signum Dei vi-
ui: & clamavit voce magna quatuor angelis,
quibus datum est nocere terræ & mari, di-
cens. Nolite nocere terræ & mari, neque ar-
boribus, quoadusque signemus seruos Dei
in frontibus eorum. Glossa ordinaria in il-
lum locum ait: quatuor illos angelos fuisse
Dæmones. Catholica ergo Theologorum &
Patrum doctrina est, Deo permittente, Dæ-
monem posse efficere impressiones meteoro-
logicas, in perniciem hominum. Arguit
Vviers in dicta Epist. cōtra hanc Catholicā
veritatē. Impium est & idololatriæ confor-
me, tribuere creaturæ, quod cōuenit creatori.
At Deo secundum sacras literas tribuitur, cō-
dere & efficere grandinē & pluuiā; Hieremias
9. Nunquid sunt in sculptilibus gentiū, qui
pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua &
grandinem. Iob. 38. Nunquid ingressus es the-
sauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti?
Iosue

DE MALEE ET MATH. 487
Iosue 10. Agg. 2. his scripturis & similibus vvie-
rus ostendere studet, & Brentzius, modera-
tius tamen. Dæmonem non posse procurare
ignem, pluuiam, aut grandinem: & ita multo
minus posse maleficos & magos. Sed ut ro-
bur huius argumenti clarè pateat rudibus,
qui distinctionem rerum nō cognoscunt, in
simili ostendam solū habere apud indoctos
apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tri-
buit Deo, quod sit auctor mortis & vitæ, oc-
cidat & viuere faciat, percutiat & sanet. Ergo
huiusmodi effectus tribuere hominibus im-
piū est, & idololatriæ conforme. Ergo
non est dicendum, quod homo occidat, per-
cutiat, aut medicus vitam conseruet, aut
sanet, aut homo sit auctor vitæ, siue parens,
& sic de similibus. Antecedens probatur Deu-
teronomij 32. Videte quod ego sum solus:
ego occidam, & ego viuere faciam: percu-
tiam, & ego sanabo, & non est, qui de manu
mea possit crueri. 1. Regum 2. cap. Dominus
mortificat & viuificat. Sapientie 16. Tu es do-
mine, qui vitæ & mortis habes potestatem,
& deducis ad portas mortis & reducis: & To-
bie 13. Magnus es Domine in æternum, & in
omnia secula regnum tuum: quoniam tu
flagellas, & saluas: deducis ad inferos, & re-
ducis, & non est qui effugiat manum tuam:
similia alibi in scriptura habentur. Nunc
pro dissolutione huius nodi, notandum est,
Hb 4 quod

quod secundum veram philosophiam, & etiam Theologiam, Deus est prima principalis & independens causa efficiens, sua propria virtute, omnium rerum: sic tamen, ut res creatæ non careant sua virtute agendi, quam Creator in creatione indidit. Quare Deus est factor & sator rerum omnium, & operatur omnia in omnibus: ita tamen, ut creaturæ in ordine suo etiam operentur. Est Deus auctor vitæ & mortis. Sol tamen & homo generant hominem, ut rectè auctor Aristot. est: cum concurrant ad vitæ introductionem, & cooperentur. Principalis ergo causa est Deus, particulare agens in ordine suo est causa minus principalis. Iam ad argumentū respondetur: Deus optimus Maximus est causa principalis independens, & primaria omnium impressionum Meteorologicarū, qui causas naturales ad hoc ordinavit, ut hisce effectibus inserviant. Qui etiam pro sua voluntate, cum non dependeat à causis naturalibus, sine his particularibus potest producere propria virtute similes effectus, quod nulli creaturæ cōpetere potest, cum de eius intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse cōmunicatum & participatum ab alio, scilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturā spiritualium substantiarum, tanta eis data est in creatione naturalis operandi potestas, quæ per peccatū non est diminuta, secundū cōmunem Theologorum doctrinam.

doctrinam, ut nulla ei super terram valeat cōparari: sicq; ex naturali etiam rerum ordine, cum substantia corporalis, utpote imperfectior, infra spirituale sit quantum ad motum localem: Elementa subsunt operationi Angelorū tam bonorū, quam malorū, ut S. August. in d. Psal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Job. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum meteorologicorum, nihil aliud faciunt, nisi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali sibi virtute cōmunicata, causas à Deo ordinatas per motum localem, quod fieri posse constat ex nunc dictis, de potestate Dæmonis, & ex alijs suprà in 2. præmisso, de generatione Meteorologicorum. Utuntur ergo Dæmones causis naturalibus ad pluendum, & generandum grandinem, pruina, fulgura, aut ventū à Deo ordinatis aliquando quasi extraordinariè & artificialiter ad pluviam ventum & similia producendū. His præmissis nunc quæstioni satisfaciendum.

Conclusio responsiva. *Certissimū & nullatenus dubitandum est, maleficas & sagas, cooperāte Dæmone, posse mouere tempestates, intempestiuas imbrēs, & grandinis lapidatione nocere hominib⁹, ut Christianissimus Imperator in L. hac indicat.*

PROBATVR Conclusio. I. Elementa subi-
acent operationi Dæmonum, ex com-
muni Theologorum doctrina, quantum ad
motum localem, vnde ea possunt conturba-
re. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi sunt, qui
vulgò malefici ob facinorum magnitudinem
nuncupantur: hi sunt, qui permissu Dei ele-
menta concutunt: quæ verba Isidor. lib. 8.
Ethymolog. cap. 9. ponit, & infra. in L. Mul-
ti: verbo, Elementa turbare. Ad huius Con-
stantini L. mentem accedit Innocentius octa-
uus, in bulla præmissa Malleo maleficarum,
quæ posita est à Petro Matthæo Iurisco-
sulto, in 7. Decretalium, in tit. de maleficis
& incantatoribus. In hac bulla multi tribu-
tur effectus maleficis. Sanè nuper ad nostrum
non sine ingenti molestia peruenit auditum,
quod in nonnullis partibus Alemaniae supe-
rioris, nec non in Moguntinensi, Colon. Tre-
ueren. Saltzburg & Bremen: prouincijs, ciui-
tatibus, terris, locis & Diocesisibus, complu-
res vtriusque sexus personæ, propriæ salutis
immemores, & à fide Catholica deuiantes, cū
Dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis
incantationibus, carminibus, & coniuratio-
nibus, alijsque nefandis superstitionibus, &
fortilegijs, excessibus, criminibus, & delictis,
mulierum partus, animalium fœtus, terræ fru-
ges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec
non homines, mulieres, pecora, pecudes, &
alia

alia diuersorum generum animalia, vineas
quoque, pomeria, prata, pascua, blada, fru-
menta, & alia terræ legumina perire, suffo-
cari, & extinguere facere & procurare, ipsos-
que homines, mulieres, iumentis, pecora, pe-
cudes, & animalia diris tam intrinsecis, quā
extrinsecis doloribus, & tormentis, afficere,
& excruciare, ac eosdem homines negignere,
& mulieres ne concipere, virosque ne vxori-
bus, & mulieres ne viris actus conjugales red-
dere valeant, impedire: Fidem præterea ip-
sam, quam in sacri susceptione Baptismi sus-
ciperunt, ore sacrilego abnegare: Aliaque
quàm plurima nefanda, excessus & crimina,
instigante humani generis inimico, commit-
tere & perpetrare non verentur, in animarū
suarum periculum, diuinæ Maiestatis of-
fensam, ac perniciosum exemplum ac scanda-
lum plurimorum. Sequuntur Theologi. S.
Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19. Isidor.
loco cit. S. Thom. in 2. d. 7. & 8. Doctores
mallei maleficarum 2. part. q. 1. cap. 15. Syluest.
in summa. verb. Maleficiū. Ioannes Nider in
fornicario. Alphòsus Castrensis lib. 2. de iusta
hæret. punitione c. 15. Nicolaus Iaquerius in
flagello hæreticorum, & alij alibi. Consenti-
unt Iurisperiti Bartol. Angel. Azo. Salyc.
Godefrid. in d. L. Eorum. Bonifacius de Vi-
talinis in tract. de maleficijs, in cap. de. Sorti-
leg. & mathem. Ioan. ab Anania. in cap. 1. de
forti-

Sortileg. Paulus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi.
Ioan. Bodin. lib. 2. de magorum Dæmono-
mania cap. 8. & in confutatione Ioannis.
VVeri. Petrus Gregorius Tholosanus in
Syntagm. iuris vniversi, cap. 11. num. 12. & 13.
li. 34. par. 3. Vlricus Molitor Constap-
tensis, in Dialogo ad Sigismundum Archidu-
cem Austriae, cap. 1. & alij alibi. His accedit
sententia etiam Ethnicorum, qui firmiter cre-
diderunt incantationibus nocumenta frugi-
bus & satis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum
L. 53. extat. Qui fruges excantasset, poenas da-
to: neue alienam segetem pellexeris excan-
tando, ne incantanto, ne agrum defruganto.
VVerus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc L.
sic respondet. Hic & explodenda venit, illa
duodecim tabularum lex: Qui fruges excan-
tasset, &c. Nullo siquidem modo incanta-
tionum verbis & imprecationibus fruges la-
di queunt: sed ne à Dæmone quidem Deo
concedente, aut veneficijs, multo minus ex-
traduci aliò possunt. At huius persuasionis
colostrum ex Poëtarum vberibus suxerunt
veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hec VVer-
rus. Gudelmanus loco citato num. 17. Re-
sponderet. Si legislatores duodecim tabula-
rum cognitionem religionis Christianæ ha-
buissent, hanc certè legem non tulissent, quã
ex libris veterum Poëtarum conscripserunt.
Hec ille. Sed hanc legem 12. tabularum appro-
bant

bantalij magni nominis viri, tam Christiani
quam Ethnici. S. Augustinus lib. 8. de Cini-
tat. cap. 19. Lodouicus Viues in commen-
tario eiusdem capituli: Franciscus Balduinus
Iuriconsultus, & alij in d. L. 12. tabularum.
Iacobus Menochius de arbitrarijs iudicij
quæstionib. lib. 2. casu 388. Ioannes Bodin:
loco cit. Petrus Gregorius Tholosanus in d.
cap. 11. Petrus Mathæus in 7. decretal. in tit.
de malefic. & incantatori cap. vltimo in no-
tabili. Lambertus Danaus in Dialogo de sor-
tarijs cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis
ex Ethnicis, in confirmationem d. legis, Ci-
cero in li. de Repub. quem ad hunc effectum
citatur August. Plinius lib. 28. naturalis histo-
riae cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiusdem sententiæ
est Vergilius egloga 8. *Atq; satis aliò vidi tra-
ducere messes.* & Ouid. lib. 3. de amore.

Carmine lasa Ceres sterilem vaneſcit in herbam;

Deficiunt leſi carmine fontis aque.

Illicibus glândes, cantat aque vitibus vva

Decidit, & nullo pomâ mœuente fluunt.

Neque enim quia Poëtæ veritatem dicunt;
ideo veritas reiicienda est, nam multa ad ho-
minum vtilitatem cecinerunt. Quare non
rarò sancti Patres eorum auctoritate etiam
vtuntur vt est videre apud August. in lib.
de Ciuit. qui illud Vergilij positum loc. cit.
adducit. Et apud Eusebium de præpar. Euan-
gel. Hieronimum in diuersis locis, & alios.

Con-

Confirmo legem d. 12. tabularum latius.
Sacrae literae, & sancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo aliquam vim habet incantatio: alius si titulus sit sine re, frustra S. literæ & canones sub pœna prohibent. Antecedens confirmatur Deutero. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psal. 57. Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis miseretur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. ult. can. Admoneant. Et sancti Patres Augustini lib. 2. de doctrina Christi. cap. 20. Chrysost. serm. 7. de fato. S. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. Si Antonin 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 12. Summissa in verbo Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, ut nemo sapiens negare potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad cōseruationem hominis. Si solum in hominem: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, scilicet creaturas irrationabiles, quam erga hominem, ratione cuius creatæ sunt reliquæ creaturæ. Si autem in hominem & creaturas: habetur intentum II. prædictarum, quod malefici & magi, cooperante Dæmone, possint incantare fruges, & sata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plinius lib. 28. cap. 2. prope finem, postquam multis incantamentorum & carminum vim confirmasset, attestatur. Pagana lege

lege in plerisque Italiae prædijs cautum est, ne mulieres per itinera ambulantes neant siue fusos torqueant: aut omnino detestos ferant: quoniam aduersatur id omnium spel præcipue frugum. Sic statim subiungit. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contra arbuta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes letiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu optimas, moriuntur hæc omnia repente, nulli alteri causæ obnoxia. Petrus Gregorius ubi supra cap. 13. refert ex Dione Calsio lib. 56. historiarum, quod eo tempore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenarum confederatorum incantationibus plurimam aquam celo eliciuisse. Oläus magnus lib. 3. historia gentium Septentrionalium varijs conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, ut absque carina altum mare pererrans, hostilia sæpe nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaque necum piratis in maritimarum viriū certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus

fluctus & ventos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tandem dignis suis sceleribus recepit poenam, à peritioribus hoste circumuentus gurgite submersus est, qui marinos vortices prestigiosis carminibus olim calcare consuevit. Imò idem auctor ibidem cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum Finno-um, qui negociatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venale exhibere, mercedeque oblata tres nodos magicos, non cassioticos, loro constrictos reddere solebant, eo seruato moderamine, vt vbi primum dissoluisent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertium laxauissent, ita sauas tempestates se passuros, vt nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus possent. Hi quæ infelicius rem experti sunt, qui vim eiusmodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione eodem Olao referente, testatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis, quod iuxta duana tempestate 400. naues amittere, donec quarto die magi incisiones faciendo, & veneficijs incantando, ventum Theti & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis constat legem prædictam nihil à ratione

ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVAESTIO QUINTA.

An licitum sit uti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

PRO parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incantationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter iuris periti in hac L. Sentiant. Bartolus, Salicetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angelus tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycerum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt, pro inueniendo thesauro. L. vnica, de Thesaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. cap. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit constitutionem. 65.

Primæ concl. *In dicta L. Eorum tollerantur, & non puniuntur incantationes, quando fiunt ad bonum finem: vt, ad sanandum infirmum, aut ad repellendum tempestates.*

HAEC est communissima Iurisperitorum sententia. Bartol. Salycet. Godefridus Azo. in d. L. Grillandus lib. 2. de Sortileg. quæst. 6. numero 20. Hostiens. in summa de magistris. §. Quam scientiam. Troilus Maluetius in tractat. de sortibus, à numero 13. & alij alibi. Nec mirum, cum enim L. ciuilibus pacem & bonum tantum externum quærat, non ita attendit ad ea, quæ conscientiam concernunt: quia tamen tollerat, & non punit, non ideo approbat, tanquam rectè facta: exempla in alijs habemus: de lege ciuili licitum est marito uxorem in adulterio deprehensam occidere, nec punitur L. Grachus. C. ad legem Iuliam de adult. & L. Marito. ff. eodem tit. Sic etiam iure ciuili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iusti pretij decipiens. L. 2. C. de rescind. vendit.

Secunda concl. Non est licitum in foro conscientie, secundum legem diuinam & canonicam, uti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.

IN hac conclusione Theologi, Canonistæ & Iurisperiti consentiunt. Probatur conclusio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & Ario-

los, &

los, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. in iure canonico, 26. q. 3. can. Nec mirum. Vbi post multas enumeratas superstitiones, sic dicitur: Adhuc omnia supradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspendendis, atque ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni peccatus execratione repudianda atque damnanda, Et in cap. Admonent, ead. causa q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sortileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cum inuoluat pactum inuocationisque Dæmonum, qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessario attrahit ad naturam sui ordinata in finem, ut rectè etiam annotarunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum. Expressa enim est Apostoli Pauli Rom. 3. sententia, non sunt facienda mala, ut euentiant bona. Expedit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quam in anima: Quia minor est corporis & temporalium

rerum iactura, quam animæ, ex d. c. Admo-
neant. Præstat igitur, ut benè ait Grillan-
dus mille pati mortes, quam opera Diaboli libe-
rari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas
Theologica Parisiensis, in articulis de super-
stitionibus definiuit, in art. 5. Quod licitum
est uti magicis artibus, vel alijs quibuscunque
superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis,
pro quocunque bono fine: error. Quia secun-
dum Apostolum, non sunt facienda mala, ut
bona eueniant. Et in art. 6. Quod licitum sit,
aut etiam permittendum, maleficia maleficijs
repellere: error. Et art. 7. Quod aliquis cum
aliquo possit dispensare in quocunque casu,
ut talibus licitè utatur: error. Hinc patet quod
impium sit illud dogma Paracelsi, in lib. de
morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel
Diabolus, Angeli vel immundi spiritus agro-
pem ferant, modò morbus curetur. Sanè
dolendum est apud multos Christianos hanc
etiam sententiam inualuisse: quod si aliqua
calamitate præmantur, modò liberentur, non
curant, an medijs licitis, vel illicitis. Quare
non est admirandum, apud nostros tam
magnam portam Dæmonibus apertam esse,
ut penè Gentiles superstitionibus superent.

Tertia concl. *Etiam si maleficus pa-
ratus sit semper maleficia exercere, non li-
cet tamen eius uti opera ad tollendum ma-
leficium,*

*leficium, si probabiliter cognoscatur & præ-
sumatur, quod alio maleficio utetur ad sol-
uendum adhibitum.*

HÆC est cōmunis Theologorum senten-
tia, contra Angelum in verb. Supersti-
tio. §. 13. allegantem Aureolum in 4. d. 34. q.
2. pro sua parte. Constat Concl. Maleficus
grauiter peccat, quando arte magica, & dia-
bolica maleficium à se, vel alio illatum tollit,
ut ex dictis in secunda cōclusionē patet. Ergo
non licet eum inducere, etiam si paratus sit,
ut id faciat, quod sine peccato exequi non
potest. Quia sic inducens consentit in pecca-
tum alterius, quod sine scelere fieri non po-
test, iuxta Pauli sententiam: Digni sunt mor-
te non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui
consentiunt facientibus, & sic in casu, pe-
tens est causa proxima & efficax peccati. Licet
enim talis paratū esset, non tamen fecisset il-
lud particulare maleficium, ad finem petiti-
onis directum, nisi petens induxisset. Pro di-
ctæ sententiæ persuasione facit: licitum est
vnicuique uti malo alterius ad suum com-
modum. Sic secundum S. Augustinum licitum
est mihi uti, ad commodum meum, iu-
ramento hominis infidelis, quamuis sciam il-
lum iuraturum per Deos falsos, quos colit.
Ad idem pertinet, quod communi Docto-
rum consensu potest quis mutuum petere ab
eo, quem scit non nisi ad usuram daturum.

Rom. 1

In epist.
154. ad
publicolā,
et habe-
tur 22. q.
1. can. Mo-
ueret.

Respondetur, quod non est similitudo in exemplis. Quia in his casibus qui petit, cupit id, quod sine peccato fieri potest, etiam cum merito. Malitia enim in duobus exemplis positis non sequitur ex natura rei, sed ex ipsius operantis mala voluntate, quæ est extrinseca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit ut per falsos Deos iuret, (alioquin sic petens peccaret, quia peteret id, quod est aperte peccatum) sed solum petit, ut iuret: Et si esset optio in offerente iuramentum, mallet eum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab usurario, non petit ad usuram pecuniam, quia sic peccaret: cum id sine peccato fieri nequeat: sed petit sibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium est. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thomam 2. 2. q. 78. artic. 4. Iohannem à Turrecremata in d. cap. Mouet te: & Dominicum à Soto lib. 6. de iustit. & iure q. 1. artic. 5. & Alphonsum Castrensem lib. 1. cap. 15. de iusta hæreticorum punitione. Alia autem ratio est in casu propositæ conclusionis: quia qui petit à malefico, ut arte magica maleficium soluat, pro suo commodo & utilitate, is petit quod ex rei natura sine peccato nequit fieri. Quare optimè declarauit facultas Parisiensis in d. artic. 7. quod sit error dicere: quod possit dispensari, ut quis licitè talibus

bus possit uti. Quia communis & verissima Theologorum sententia est, quod dispensatio non cadat in ea, quæ ex natura sua sunt mala.

Quarta conclusio. Si maleficium adhibitum eius esset generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, sine ulla Demonis inuocatione & auxilio posset dissolui, non esset illicitum petere dissolutionem à malefico aut incantatore.

VT, exempli gratia, si malefica posuisset sub limine alicuius ianuæ aliquod maleficium, quo remanente vacca moreretur, aut lac eis subtraheretur: non esset peccatum remouere tale signum, aut maleficium. Haud dissimile est, quod refert Gregorius Turonensis lib. 8. Historiæ Francor. cap. 33. Aiebant, inquit, Parisianam urbem quasi consecratam fuisse antiquitus, ut non ibi incendium prævaleret, non serpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi pontis emundarentur, ut cænum, quo repletus fuerat, auferretur, serpentem glirem quæ æreum reppererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & serpentes apparuerunt. Dictam conclusionem tenent. Scotus in 4. d. 34. quæst. unica. Gabriel in 2. d. 8. q. 2. artic. 4. dub. 2. Syluester in summa,

verb. maleficium. Aurea armilla. & Caietan. ibidem. Alphons. Castrenf. loc. cit. & alij alibi. Ratio est, quia in tali casu nihil commercij, aut foederis habetur cum Dæmone, sed tantum fit, quod homo naturaliter facere potest, dum signum, aut instrumentum, quo maleficium destruendum est, remouetur & destruitur. Tum enim Dæmon, respectu talis maleficij, amplius non molestat: Quia ex pacto cum malefico contracto, tam diu assistit & cooperatur, quam diu signum positum remanet: & sicut cessante causa cessat effectus: sic etiam ea durante durat effectus.

Quinta concl. *Quando maleficia illata sunt alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confessione, profusis lachrymis, largioribus elemosinis, ieiunijs & orationibus, ac exorcismos aliq. Ecclesiastica remedia adhibere.*

CAN. Siper Sortiarias 33. quæst. 1. & cap. fin. de frigid. & malefic.

QVAESTIO SEXTA.

An malefici, incantatores & magi semper valeant curare maleficia, à se, vel alijs illata?

NOTAN

NOTANDUM, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipsi malefici per se rebus naturalibus & venenosis morbum inferunt. Aut ipsi solum adhibent signa rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, sed tantum adhibito signo Dæmon operatur inuisibiliter, circa corpus hominis, aut bestię, cuius nocumentum maleficius intendit, applicando actiua passiuus.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum, Syluestro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocent, sed non curant: quædam vero è conuerso curant, sed non nocent: quædam verò vtrumq. præstant,

Prima concl. *Maleficiatum hominem quandoq. nemo curare potest, nisi eiusdem artis sit peritus.*

PROBATVR. Malefici frequenter in inferendis morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis ministerio, qui cum sit callidissimus & perspicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quæ ars medicorum non commendat. Necessè ergo est, vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, quæ illata sunt. Quia nihil est tam naturale, quam

li 3

eodem

eodem genere vnumquodque dissolui, quo colligatum esse reperitur. ff. de regul. iuris. L. Nihil tam naturale. & eiusdem est solvere, cuius ligare.

Secunda concl. *Quando aegritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, causis merè naturalibus, venenis, aut venenosis potionibus, ut plurimum possunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QUIA quæ mediantibus causis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiusdem ordinis tolli possunt. Dixi, ut plurimum: quum ex accidenti & circumstantijs adiunctis contingere possit, quod ars medicorum non sufficiat, utpote si venenum fuerit fortissimum, ita ut statim totius corporis dispositionem inuaserit: aut si nimis diu expectatum sit, antequam medicorum cura adhibita: aut si subiectum veneficij infectum, ita sit debilis complexionis, quod medicinas vsque ad debitam operationem retinere nequeat. Quia ut Poëta cecinit.

Non est in medico semper, releuetur ut eger:

Interdum docta plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quod nostri malefici & sagæ frequentissimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis, & porrectis,

porrectis, quæ sine dubio efficacioris sunt operationis, quam ea, quæ præparantur arte & industria humana, & huiusmodi solent non rarè in congregatione finita chorea distribuere, ut multorum confessione didicimus.

Tertia concl. *Quandoque maleficus non potest dissoluere maleficium ab alio malefico inductum.*

RATIO: quia maleficus in dissolutione vtitur auxilio Dæmonis, si ergo Dæmon, qui cooperatur in dissolutione, sit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior dissoluere, nisi potentior aliquo respectu in maiorem hominum perniciem suo iuri cedat. Atque sic regulariter non potest inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à superiori immissis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, ut à viro fide digno accepi, quædam malefica testimonium perhibuit. Cum enim interrogata fuisset, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuisset: Respondit. Ah ego & mei similes hoc non possumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier misera, ex communi consortio & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici sunt præstantiores in sci-

in scientia & praxi, qui optimè & facili negotio curare possunt, quæ indocti Medici nequidem cognoscere valent.

Quarta concl. Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, superior potest curare.

PROBATVR. Superior maleficus operatur virtute superioris Dæmonis, qui inferiorem potest cogere, ut ipsemet dissoluat, vel superior valet dissolvere, cum in sua potestate sit. Rex enim in suo regno, omnia, quæ excellentiæ & potestatis sunt, potest quæ Prætor, vel officiiatus sibi subditus. Intellego autem hic superiorem maleficum eum, qui pactum habet cum Dæmone superioris ordinis.

Quinta concl. Quandoque infirmitates & calamitates illatæ tales sunt, ut amplius nullo etiam maleficio dissolui queant.

PROBATVR. Sicut mala aliquando ita periculosa & inueterata sunt, ut nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam destruere possunt, ut impossibile sit curare. Quia cum maleficus curet cooperante Dæmone, qui impedimenta sanitatis removere debet naturalibus: si ob diuturnitatem omnino

nino natura destructa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, non posse diabolum omnem morbum, maximè senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoque respondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta concl. Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum, aut ignorat, aut curare non valet.

QVIA Demon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentiæ naturalis, quam præstantissimus & expertissimus quicumque Medicus.

Septima concl. Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis utitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam, & naturalem philosophiam nullam habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.

QVIA naturali causæ inesse debet aliqua vis insita naturalis, in ordine ad productionem effectus: & si hæc in curationibus non inueniatur, necesse est effectus expectetur

pectetur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimum remedia vetularum aut viro-
rum, aut (quod magis detestandum) quan-
doque sacerdotum, esse valde suspecta, Cum
enim sint indocti in medicina, & res natura-
les ignorent, contendunt non raro sanare
morbos grauissimos & inueteratos, de qui-
bus medici, qui suam ætatem in studijs con-
sumpserunt, desperant, & non raro media ad-
hibent huiusmodi homines superstitiosi, in
quibus nulla est similitudo causæ & effectus.

QVAESTIO SEPTIMA.

*Quomodo clauis, scopuli, panni, setæ,
ferramenta & similia dura quandoque in
corporibus hominum inuentantur. & qua
ratione ingerantur aut eyciantur: An hu-
iusmodi tribuenda maleficis, & diaboli-
cæ arti?*

CIRCA hanc quæstionem difficilem di-
uersi diuersa sentiunt. Paulus Grillan-
dus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero 27. duas
refert opiniones. Aliàs vidi, dicit, sæpenum-
ero, quod maleficio infecti, vbi liberationis
remedium usurparunt frequenter ex ore
euomerent, vel per secessum exoneraret acus,
capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur,
lapides, & res demum tales, quas maleficio læ-
sum vorare potuisse, erat impossibile: non
solum

solum integras, sed nec fractas, nec minutè in
frustra cõcitas. Vnde quid mirandū videtur?
Sed dic, vt quidam censuerunt, Sathanam ad
maiores hominū deceptionem facere dictas
apparere species extraneas in resolutione fa-
cturæ, vt res miranda magis videatur. Quan-
doquidè inspiciuntur & cõsiderantur ea esse
talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impossi-
bile fuerit talia potuisse ingredi in corpus ma-
leficio læsi, per aliquam partem naturaliter
sed in rei veritate non sunt species naturales.
Et quod hoc verum sit, hinc apparet: quis il-
la eyciuntur per vomitum, vel secessum, atq;
ita inter materias illas liquidas apparent à
principio, cum primum è corpore emittun-
tur: At si seruaueris illas materias biduum aut
triduum, aut dies quinque quemadmodū ego
aliàs studiosè seruari feci, videbis omnia ea li-
quefacta penitus, & ipsarū formas periisse to-
tas. Quod si naturalia essent, profecto in sua
priori forma remanerent, nec corrūperentur,
maximè ferrū & lapides, propter eorū natura-
lem duritiem, vt manifestū est omnibus. Qui-
dā alij dixerunt, dæmones, vt res miranda vi-
deatur, tunc temporis, quando maleficio affe-
ctus irritatur ad vomitū, vel ventris opus, ve-
locissimè & inuisibiliter asferre ibi species il-
las, siue materias veras & naturales aliunde ac-
ceptas, & ostendere quasi in hominis corpore
fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia sua
naturali

naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in vomitu & stercore maleficio agitati, vt nullus hominum aduerteret: Prior tamen opinio magis placet, apparentes tantum species, & non naturales esse: eò quod nò diu durent, sed resoluantur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes VVierus lib. 4. de præstigijs Dæmonum, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui ascribitur Domino Iacobo Baroni in Lichtenbergh, de præcipuis articulis maleficij, hanc rationem ingerendi huiusmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inferuntur stramina, setæ, corium & acutæ similesque materiæ: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materiæ in corpore occlusæ. Ostendit similitudine: Quemadmodum si quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manum attrahit, quomodo deuenit lapis nescitur. Eadem ratione naturali fulminis radius poros vaginæ transit, ferrumque liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illusione, quæ magis noxia stigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus inuentor videtur fuisse Paracelsus in lib. de occulta philosophia, qui vult veneficas & sagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piscium spinas & similes res noxias, sine

as, sine cutis apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari, nec posse eximi huiusmodi materias maleficas per vulnus, aut incisionem. Hic auctor de curatione talium ridicula & plena superstitione docet, quare omittenda sunt. Quidam alij medici iudicant in rei veritate nihil esse huiusmodi effectus, sed tantum præstigias & technas Dæmonis. Cosmas Philarchus Pistoriensis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8. in primo præcepto Decalogi, putat aliquando huiusmodi res esse tantum illusiones, vt videantur, quæ verè non sunt, vel quod Dæmon aëris condensatione & coloratione faciat apparere illa; aliquando verò esse realia. Nam diabolus inuisibiliter illa stomacho infert, & inde visibiliter educit, non obstante quod sint ita magna: quia potest ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuisionem & compositionem discernere non possit, sed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non possit ratione velocitatis motus percipere rem, vt est. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium tomo 3. ex vita S. Petri Archiepiscopi Tarantasi. In castro S. Symphoriani Lugdunensis Ecclesiæ, erat vir fidelis, & religiosorum officiosus,

ficiosus, sedulusq; susceptor, & ad suū hospitium vim faciendo, pertraxit Abbatē magnā cōversationis, & opinionis. Illi erat filia, quæ opera mulieris maleficæ, per nequitiam inuidæ socrus, languore tabelcebat desperatō, nec viri sui præsentiā, nec aspectus vllatenus tolerabat: mater, vt Sathanas Sathanā eijceret famosum quendā maleficū accersit, qui arborum cortices cōtrivit, & pocula verbis & herbis confecta dedit, & proprijs dentibus illius brachium momordit, quæ ab illo languore cōualuit, sed interdū velut ex corde procedere acus sentiens, cruciabatur atrociter, donec per morsurā brachij, quā nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta, plures in hūc modū, quam triginta, per temporū intervalla prodierant: Pater lachrymis filiæ infirmitatē Abbati exposuit, & ab eo auxiliū petijt. Ducta ad præsentiā Abbatis, eadē hora sentiens acui, mulier gemebunda deplorat. Iam pervenerat ad foramē: solitus iam præcesserat cruor, iam ceperat apparere, & accedens vnus ex fratribus laicis eidem Abbati deseruiens cruentā extraxit. Orat Abbas, & locū vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltra, nec chalybem exinde processurū: Factum est, sed mutata materia est, malitia nec dum prorsus extincta: cæperunt lignei sudes parvuli pro ferreis acubus egredi, & nō omnes eiusdē magnitudinis, & crassitudinis, sexdecim intra annum, & paucos menses, ex mulieris lingua

prodierunt. Adfuit demū S. Petrus Archiepiscopus Tarantasi, cui diuinitus seruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier missarum solemnia celebranti, sicut præceperat vespera præcedenti: Eadē hora septimū decimū lignū ex muliebri carne egreditur, quod sub oculis omnium sacrista extraxit: confitentē mulierem absoluit, sacrā ei dedit Eucharistiā, & ab omni deinceps cuiuscūq; materie progressu iubet esse securā: Hæc ibi. Materia huius puncti semper mihi visa est difficilis: tum quia multi dicunt cōstanti testimonio se huiusmodi educationē vidisse, per incisionē, aut etiā aliam educationē: cōmunis autē sensuum experientia nō semper falsa est, tum quia via ingerendī huiusmodi in corpus sine dolore, & tactu, & signo res mirabilis quædā apparet, & cognitū nobis naturæ cursum effugere. Quid tamen mihi sentiendum videatur paucis resolua. Præmitto in primis ex Theologia & philosophia, naturaliter nō esse possibīle corporū penetrationē. Quare miraculū maximū fuit, quod Christus clausis ianuis ad discipulos venit, vt ex Euangel. lectione Ioan. 20. constat, prout docent S. Greg. in hom. 26. in Euang. S. August. tract. 121. in Ioannē. S. Thom. 3. part. q. 28. art. 2. & alij alibi. Quare cum Diabolus potestare excedat miracula facere, concedendū non est, quod eius operatione fiat penetratio corporum, His præmissis sit.

Prima concl. *Non est à ratione alienum, quod quandoque huiusmodi res non sint naturales, sed generentur ex mala humorum dispositione, ad modum rerum naturalium, & conseruata resoluantur in materiam liquidam, ut Grillandus cum prima opinione sentit.*

Secunda concl. *Aliquando etiam ex causis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutas infirmitates generant.*

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne VViero li. d. cap. 16. Quare non est boni Christiani, omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia concl. *Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse possit.*

QVIA Diabolus tantæ est subtilitatis & potentia, quod possit illudere sensibus astantium, & veras res velocissimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi lateant intus res naturales.

Quarta concl. *Quod huiusmodi dura immittantur per extensionem pororum, & pora*

& pora iterum immisiss huiusmodi rebus duris occludantur, imaginarium est, & à naturali ratione filienum.

QVIA pora ita sunt à natura constituti, ut præter tenuissimum liquorem & sudorem nulla solida substantia egredi valeat, nec patiantur sine cutis & carnis scissione tantam extensionem, ut tam crassæ, duræ & solidæ materiae immittantur, ut omnibus ratione utentibus ad sensum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro similibus, dissimilia potius sunt. Aqua enim est liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immisionem alterius solidi corporis statim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio est corporis humani solidi: diuisum sine sensu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio est: Quia, ut Physici tradunt, eius est naturæ, quod durum lædat nullo apparente signo in molli. Sic quandoque experientia cognoscimus in hominibus fieri, ut carne integra manente exterius, ossibus & nervis interius confraetis & contritis, fulminis ictus hominem lædat. Ad hoc facit quod Isidor. lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. naturalium questionum, & Plinius lib. 2. hist. nat. & alij tradunt, quod fulmen talis sit naturæ, quod oculis & hursis in nullo læsis, sed integris manentibus, suo tactu

factu constat & consumit pecunias, aut gladi-
um in vagina liquefacit, vagina intacta. Non
enim fulmen eodem modo omnem materi-
am lædit. Quæ enim ob duritiam ei resistunt,
vt lapis, ferrum, æs & similia, vehementius &
fortius dissipat & conterit: teneris, mollibus
& rarioribus parit. Hinc contingit, vt dictū
est, quod quando hominē lædit, nihil vulne-
ris exterioris apparet contritis interioribus.

Quinta concl. *Existimo non esse ne-
gandum, aliquando res huiusmodi duras
in partibus corporis, Dæmonis potentia &
maleficorum opera includi.*

QUia multorum hominum diligent
oculari inspectione compertum est, si-
miles materias è corporibus excisas & emissas
esse. In eis autem, quæ multis ad sensum patet,
omnia ad deceptionem referre quando clara
sunt testimonia etiam doctorum, infirmi est
intellectus. Quia multa sunt, & sunt & non
est dubium ea esse, quæ tamē rectè non pos-
sunt cognosci, vt August. lib. 21. de Ciuit.
cap. 5. docet.

Sexta concl. *A ratione alienum esse
non puto, Dæmonem subtilitate sue scienti-
æ, & virtute potentia posse immittere ho-
mini profundissimum somnum, & medijs
naturalibus efficacissima operationis adi-
mere*

*mere sensum doloris, vt scissione carnem
diuidat, & huiusmodi materias duras im-
ponat, & iterum breuissimo tempore curet
alijs naturalibus fortissimisque remedijs
nobis incognitis.*

SQUIDEM & medici vel chyrurgi natura-
libus & soporiferis herbis nonnunquā im-
mittunt soporem, ad remouendum dolorē,
quando aliquod membrum abscindere vo-
lunt. Dæmonis autem peritia insignis est, &
potentia eius maior, quam ab hominē intelli-
gatur. Nemo existimet, quod sine causa mille
artifex dicatur. Nec quis admiratione capia-
tur, quod nullum signum talis incisionis ap-
pareat. Cum cicatrix relinquatur, aut ob im-
peritiam medici, aut ob medicinæ debilem &
tardam operationem, quæ omnia Dæmon
supplere potest. Quare videmus, quod cæte-
ris paribus præstantior Chyrurgus perfectiùs
curet, & minorem cicatricem relinquat.

Septima concl. *Puto dissimilem im-
ponendi rationem esse eorum, quæ immi-
tuntur in carnosam corporis substantiam,
& aliorum, quæ ad intestina & stoma-
chum transeunt.*

Ratio diuersitatis est. Quia orificiū, arte-
riæ, guttur & alia organa ad naturæ conserva-
tionē ordinata, ita sunt cōstituta, quod nō di-
latentur, aut cōprimantur, nisi ad naturales

suos effectus. Sensum autem fugit, quod tam dura, solida & crassa transeant tam angusta foramina, sine dolore perceptibili. Etsi enim Dæmon sua subtilitate corpus penetret, ei-que illabatur; non tamen potest mediantibus corporalibus rebus ita interiori operari, sicut exterius in carne, ubi facilius actiua passivis coniunguntur. VVierus lib. 4. de præstigiis Dæmonum. cap. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illustrissimorum Principum Palatinorum Rheni medico li. 1. Epist. 38. Quod contigit anno Domini Christi natiuitate millesimo, quingentesimo, tricesimo nono, in quodam Eistertensis Episcopatus pago Fugelstal. In hoc pago Vlricus Neufesser agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subito clauum ferreum sub illa cute manu apprehendit, quem Chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis in- crudescabant. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miser, quam mortem suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscecidit. Itaque dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharis Rosenbader ex VVuiesenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo

quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferra menta aspera reppererunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferra menta in ventriculi cavitae contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? certè non alia, quam Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVAESTIO OCTAVA.

Quomodo malefici aut sage nocte ædes maleficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita ut non deprehendantur?

CONFESSIO NIVS maleficorum & sagarum didicimus, quod non raro de nocte ædes intrant, infantes rapiunt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Queritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæstione Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hic in memoriam reuocandum est quod in superiori tractatu insinuaturn, de custodia & ducatu angelorum. Sicut enim bonus Angelus homini dux est in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magisterulus, qui suum clientem incitat ad nocendum homini, nocte

dum homines dormiunt præcedit ad locum destinatum, fenestras, vel ianuas clausas etiam fortissimis seris aperit, & maleficos vel sagas intromittit, instruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs soporiferis altiore somnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit ut videant, cautè pannos discooperit, nec nõ etiam quandoq; suam operam impendit, ut potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vnctione pestifera inungant. Re expedita Dæmon fenestras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egressi sunt, ut antea repererat. Nisi enim opera Diaboli vterentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortasse nunquam fuerunt nocturno tempore clausi ostijs & fenestris, ita tacitè ingrederentur & egrederentur, nec aliquando deprehenderentur. Sic dicit Grillandus se audiuisse à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam seriem retulimus in prima parte superioris tractatus. Cum enim Anna mater sua & duæ aliæ sage cõuenissent, ut de nocte virum quendam Zelotum persecutore maleficorũ maleficio conficerent, Magisterulus præcedens fenestras & ianuas aperuit,

ruit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite à matre & alijs adductus fuit, ut candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat, (ipso Ioanne Cuno pro prijs scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuerensem, cum maleficiandus pro more bonorum Christianorum se signo crucis & pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset muniuisset, nihil efficere potuerunt, sed re infecta reclusis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuít dei gratia, & tam diu viuít, quam diu Deo placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cum & ipsa examinaretur super articulis propositis, eodem modo confessa est, sicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quietè hæc fieri possint quod homines non excitentur. Respondeo quandoq; etiam homines euigilare, quando huiusmodi tentant facere, imò nonnunquã aliqui percipiunt, quando potionem infundere cõtendunt, & euigilant nõ sumptâ sufficienti parte ad tollendam vitam, sed tantum ad aliquorũ membrorũ debilitatè, ut exemplis doceri posset, si expediret. Qui autè talia magisteruli aut Martineti, siue mali ducis opera fieri miratur ita clanculũ, ut homines semper nõ eo excitentur: recogitet quomodo Apostolus Petrus dormiens inter

duos milites, vinctus duabus catenis, & adhibita custodia ante ostium carceris, ipsa nocte, cum eum iam producturus esset Herodes, a bono Angelo nemine resciscente eductus sit. Et ecce, ait scriptura, Angelus Domini assistit, & lumen refulsit in habitaculo: percussioque lateris Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Praecingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi. Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quae ducit ad ciuitatem, quae vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum, & continuo discessit Angelus ab eo. Et Petrus reuersus ad se dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Hic considerandum, quam seuerè Angelus bonus Apostolum eduxerit, & aduertendum, secundum naturalem potentiam non esse etiam difficile facere Martineo, quae ei ascriptimus, in nocturno ducatu sui clientis.

LEX. V.

Nemo Auruspice[m] consulat, aut mathematicum.

thematicum: Nemo Ariolum: Augurum & vatū praua confessio conticescat, Chaldaei & magi, & ceteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Si leat omnibus perpetuò diuinandi curiositas: Etenim supplicio capitis ferietur gladio vltro prostratus, quicumq[ue] nostris iussus obsequium denegauerit. Lex est Constantini ad populum.

HAEC L. partim spectat ad magiam diuinatricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuinationis speciebus dictum est. D. Hierony. lib. 1. cōmentariorum in Daniele cap. 2 in illa verba: Praecipit Rex, vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici & Chaldaei: distinctionem ponit inter haec nomina. Secundum eum harioli sunt, quos alij *ερασιδους*, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundem doctorè rem verbis peragunt. Magi, qui de singulis philosophantur. Malefici, qui sanguine vtuntur & victimis, & saepe contingunt corpora mortuorū. Porro in Chaldaeis generaliaci significantur, quos vulgus mathematicos vocat. Sed latius quēdā nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Et si enim sacris literis Chaldaei intelligantur, qui per consi-

derationem astrorum & astronomiam diuinabant, ad quod astronomia in Chaldaea viguerit, ut apparet ex illo Esaiæ, Vbi scriptum de Babylone ciuitate Chaldaea: Stent & saluent te augures tui, qui contemplabantur, & supputabant menses, ut ex eis annuntiarent futura tibi: tamen in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim Chaldaeos Asirij, à Chaldea Asia regione nominabant. Et cum magi apud Perlas potissimum Deorum cultui vacare solerent, in tantum postea aucta est eorum vanitas, ut non solum obseruatione syderum futura prædicere, sed artibus quibusdam & maleficijs & scire se omnia, & facere posse profiterentur: quæ duo comprehendunt tam magiam diuinatricem, quam operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, ut patet ex Rub. hac L. & L. Et si excepta. infra & in can. Nec mirum. Magi sunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac sine villo veneni haustu, violentia tantum carminis interimunt. Hos effectus etiam hæll. magis & maleficis tribuunt. Atque sic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo semper appellatos, testes sunt antiquissimi Patres Celsianus in collat. 8. cap.

cap. 19. Augustinus de ciuit. Dei lib. 21. cap. 6. Lactantius lib. 2. de origine erroris cap. 17. Isidorus lib. 8. Ethymolog. cap. 9. & S. Thomas lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hic in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, ut etiam nos experientia discimus, vix vnquam, ut in presenti negotio de eo loquimur, continere vnum simplex crimen, sed semper multa includere: & proinde iudicium sumendum ex multis comitantibus. Nostri autem malefici hæc scelera committunt: abnegationem Dei, quæ est porta ad omnia scelera, fidei in baptismo susceptæ ac cõmunioni Sanctorum abrenunciæ: cum Dæmone pactum in destructionem celestis regni ineunt, cum Sathana rem Veneram exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiscuntur, ibidem idolatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; conspirant cum eisdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus, & seminibus, nec non hominibus nocere possint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non raro exhumant, quæ vel in cineres, aut liquores igne resoluunt, nonnunquam etiam corda infantum comedunt, Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento turpissime sapienter abutun-

abutuntur, iumenta & pecora morbis vsque ad mortem inficiunt, personas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere possint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blasphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec possunt, nec decet, perpetrare nõ verentur, vt plurimis fidelissimis confessionibus testimonijsq; didicimus. Quare recte malefici dicuntur, non solum ob facinorum magnitudinem, sed etiam multitudinẽ. Neque tamen omnes malefici & sagæ omnia hæc coniunctim semper committunt, sed alij alijs sunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus sunt cõmunia: Abnegatio Dei, abrenunciatio fidei in Baptismo susceptæ, pactum cum Dæmone, Apostasia, idololatria in congregatione, abusus sceleratissimus, Dæmonis in forma incubi aut succubi conspiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipub. ac patriæ salutem, homicidium, aut aliquorũ animalium perditio, sacrilegium in abusu Eucharistiæ, & blasphemia.

Postremò circa illa verba, (Etenim supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus) aduertendum, quod quamuis secundum Iuris peritos generaliter loquendo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, sed etiam exilij: Cyn. L. 1. C. de falsis. Martil. in practi-

practica crim. §. Oportunè. num. 40. Boer. in decif. 254. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 67. & alij: tamen hic intelligitur pœna mortis, vt intelligitur ex verbis adiunctis, supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus.

QVAESTIO PRIMA,

An malefici sic dicti a vulgo, ob facinorum magnitudinẽ, morte sint afficiendi?

QVAESTIO hæc hoc tempore solemnis est, cum ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in casibus occurrentibus incidat, maximè cum nõ omnes malefici sint pares in malicia. Ante resolutionem quædam sunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna est commensuranda delicto & culpæ. Deuter. 25. Iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus. 24. q. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Felicis, de pœnis in 6. & L. Respiciendum. ff. de pœnis. & L. 1. §. Sed & qui. ff. de abigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius est, quanto dignior persona, in quam peccatur. S. Thom. 1.2. q. 73. art. 9. S. Antonin. l. par. tit. 9. §. 1. cap. 1. & alij alibi. cap. 1. de calumniat. cap. Cum illorum. de sentent. excommunic. Instit. de iniurijs. §. Atrox. Ex quo fundamento,

mento, ceteris paribus, grauiora sunt peccata, quæ in Deum committuntur illis, quæ in homines, cap. Vergentis, de hæret. & in Auth. Gazaros, in C. eodem tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuicatio, Apostasia, hæresis, sortilegium, diuinitio, incantatio & similia sunt grauissima peccata, & referuntur ad crimen lęe maiestatis diuinę.

Tertium. Est differentia inter hæresin proprię dictam, & crimen maleficorum: quia hæresis simplex peccatum est, nec tam multa alia inuoluit: at maleficium colluies peccatorum comitatur, ut ex dictis clarum est. Sic communiter malefici incidunt in pœnam multorum criminum. Participant ut plurimum cum hæreticis in aliquo: longè tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac causa non est eadem causa cognitionis & pœnę. Si nihil aliud maleficiū haberet, quam hæresis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem secularem spectaret: cum autem diuersa habeat adiuncta, misti est fori, & est locus præuentioni, nisi consuetudo alibi aliud obtineat.

Prima concl. *Malefici sic dicti a vulgo, ob facinorum magnitudinem, secundum legem diuinam & humanā, morte sunt mulctandi.*

PROBA-

PROBATVR primò ex lege diuina, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Glossa ibidem, (maleficos) qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Glossa alia interlinearis. Maleficos, id est, Cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibidem Maleficos appellat illos, qui præstigijs magicæ artis, ac diabolicis figmentis causas agunt, & ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorum auertere satagunt, quos vltra valere ad hominum perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hæbręo dicitur: Sortilegam non patieris viuere, & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra: sed scriptura exprimit id, quod communius est, scilicet quod mulieres sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quæ reprimunt concupiscentiam carnis: Quia sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat nō quoslibet intētos criminib⁹, sed prestigiatores, hariolos, magos, inspectores peluis, vel gladij, inuersores psalterij, carminatores, qui scilicet carminib⁹ diabolicis vtuntur. Omnia enim ista fiunt contradicente Domino, & sacra Romana Ec-

clesia,

clesia, & sacris canonibus. Hos sequuntur Nicolaus Iaquerus cap. 22. in flagello fascinariorum, Ioannes Trittemius in tract. de reprobis, Barthol. Spineus de strigib. ca. 3. Malleus maleficarum, Bernard. Basinus de artibus magicis, 10. concl. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus, nu. 102. Latè & doctè Thomas Erast. in dialogo de Lamijs. Amplectuntur eandem expositionem Iurisperiti. Troilus Maluetius in tract. de fortibus, numer. 17. Martin. Nauar. in manuali confessoriorū. cap. II. num. 28. Damhauder. in practica crimin. cap. 61. num. 137. Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. casu 388. numer. 16. copiosè. Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri, & alijalibi.

Contra cōmunem Patrum & Doctorum sententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult ita intelligi textum in exod. 22. sed veneficos: quia textus græcus habet *φάρμακός*, quod signat veneficos, qui veneno naturali occidunt, & non arte magica utuntur. Sed valde malè VVierus aduertit, cum nō solum apud græcos, sed etiam apud latinos, ut suprà etiam significatum est, nomen veneni & venefici etiam magicis artibus conueniant. Sic sancti Patres nomen (veneficos) maleficis attribuant. S. Hieronymus, qui teste Augustino 18. de Ciuitate cap. 43. & ipsa experientia, trium linguarum peritissimus fuit, ubiq;

nomen

nomen græcum *φάρμακός*, vertit maleficus, vel maleficos, secundum inflexionem nominis, ut patet ex locis paulo post citandis, Sic etiam ad magos & maleficos transfert Philo Iudæus, in lib. de specialibus legibus, cuius verba ad longum adduximus in explicatione primæ L. huius tit. S. Augustinus de Ciuit. lib. 21. cap. 6. Si magorum opera, quos nostra scriptura veneficos & incantatores vocat, in tantum Dæmones extollere potuerunt, &c. Quæro hic ubi nostra scriptura magos vocat veneficos & incantatores, nisi in d. loco Exodi, & similibus: secundum interpretationem 70. interpretum? Eodem modo Isychius in Leuit. cap. 19. in illa verba. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Septuaginta autem ædunt, ait: Non sequimini ventriloquos, & veneficos non adiungamini, &c. Et paulò post, ut eius mens intelligatur, quid per veneficos intelligat, subdit: pessimum est etiam, & veneficis adherere: quia Dæmonum inimicorum nobis, & pestilentium nomina dicunt. Qui etsi ad breue tempus, ut in errorem mittant, videntur operari aliquid, quod ad corporalem sanitatem vile & paruum, quale etiam imperiti medici operari possunt: veruntamen nec hoc ut boni, neque ut benè volentes hominibus, operantur, sed in ser-

uitutem illos redigere, & a Deo separare cupientes. Ad eundem sensum interpretatur in cap. 20. Leuit. lib. 6. His addo, si quod obscurum esset exponendum in sacris literis, quod tamen minimè in hoc loco est, id foret exponendum secundum similia loca scripturæ. Sed in similibus locis accipitur in sensu à Patribus declarato: Ergo. Probatur assumptum, Exod. 7. utitur scriptura eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipitur pro magis cooperatqribus Dæmonis, ut clare patet ex textu. qui sic habet. Vocauit autem Pharaon sapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam similiter. In quo loco quis non videt per maleficos, quos text. græcus *φάρμακός* appellat, id est, veneficos, non intelligi eos qui naturali veneno, & modo inficiunt, sed solum per incantationes & arte diabolica, ad mentem sanctorum Patrum? Et iterum circa finem capituli. Feceruntque similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis, & cap. 8. Fecerunt autem malefici per incantationes similiter, eduxeruntque ranas, super terram Aegypti. Et iterum in eodem cap. Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent ciniphes, & non potuerunt: & dixerunt malefici ad Pharaonem. Digitus Dei est hic. In quibus locis omnibus patet, quod nomen græcum, sicut etiam

etiam latinum, non Physicè accipitur, sed pro veneficis, qui arte Dæmonis & magicas educebant. Idem patet ex alijs locis, 2. Paralip. cap. 23. Ezechias transire fecit filios suos per ignem, &c. Obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos & incantatores. Hiere. 27. Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex ut conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi somnia, Esaiæ 47. Venient tibi duo hæc subito in die vna, sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. In his locis scripturæ alijsque, quæ adferri possent, ut clarum est ex antecedentibus & comitantibus, circumstantijsque adiunctis, per nomen *φάρμακός*; non intelligitur is, qui veneno Physicè utitur, sed arte diabolica, cum tamen idem nomen ubique ponatur, mutatis tantum mutandis, secundum declinationem. Quare vim infert literæ, qui contra totius Ecclesiæ & Patrum consensum vnanimem, dictum locum, Exod. 22. aliter explicat. Accedit quod hebræi sermonis periti exponunt: Sortilegam, vel præstigiaticem non fines viuere. Eadem

Cōclusio probatur alijs scripturæ locis. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem; aut qui ariolos sciscitetur, &c. nec sit malefic, nec incantator, &c. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falsum prophetam & somniatorem, seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum affecis igni & gladio persequatur. Hieremiæ 50. Gladius ad Chaldaeos, ait dominus, Gladius ad diuinos. 4 Reg. 1. cap. Ochozias, quia consuluit Beelzebub Deum Accaron, super infirmitate sua, mortuus est, iuxta sermonem Domini. 1. Paralip. cap. 10. Saul mortuus est, quia Phytionissam consuluerat, nec sperauerat in Domino. 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Domini, abstulit magos, & harios de terra, & interfecit eos, & ibidem Phytionissa mutato habitu: Tu scis quanta fecerit Saul, & quomodo eraserit magos & ariolos de terra. Quare ergo insidiaris animæ meæ vt occidar?

Secunda pars Conclusionis, quantum ad L. humanam & ciuilem, constat ex hac L. & ex L. Nemo & L. Nullus. L. Multi. & L. Et si excepta. eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in summa eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in tit. de sortilegis & mat,

& mathematic. Panormit. in cap. 1. de Sortileg. Hostiens. in summa eod. tit. §. Quæ sit pœna. Ioan. ab Anania ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de sortileg. q. 11. num. 11. Damhauder. loco citato. Menoch. de arbitr. iudic. qq. cas. 388. num. 5. & c. Approbat has leges, quantum ad pœnas, S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur aliquam vim inesse arti magicæ. Cur enim, inquit, tam grauitè ista plectuntur seueritate legum, si opera sunt numinum colendorum? An forte istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur? secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano perniciofa esse non dubium est?

Dubium hic incidere potest, An malefici & Sages, de quibus nunc loquimur, sint morte afficiendi, etiam si hominem, equum, vaccam non interfecerint, sed tantum in congregatione, aut cursu fuerint? Pro resolutione sit,

Secunda concl. Malefici & Sages, de quibus nunc agimus, etiam si damna nemini in exterioribus intulerint, si in conuentu fuerunt, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, quæ communiter ibi fieri solent, secundum legem diuinam & humanam iuste morte afficiuntur.

Prima pars probatur.
PROBATVR Concl. primò, quantum ad legem diuinam, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici autè, vt ex dictis constat, appellantur, qui prætigijs magicæ artis & diabolicis figmentis causas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli castra declinant. Sed qui ad nocturnos cõuentus veniunt omnes tales sunt. Quia nullus ad talè locũ venit, qui in primis Deo nõ abrenunciauerit, & cum Dæmone pactũ inierit, vt omnium, qui tam infauultã artem exercent, cõfessionib⁹ discimus.
 Secundò: Idololatræ, secundũ legem diuinam, mortẽ merentur. Exod. 30. & 32. Deut. 13. & 27. & alibi. Quæ autè natio vnquam tam grauem idololatriam cõmisit, ac nostri malefici cõmittunt, qui Deo vero relicto Dæmoni obedientiam, honorẽ, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles si quã idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquã inesse credebant. At nostri malefici & sage scienter ac prudenter ei honorẽ, obedientiam & cultũ debitũ impendunt, quẽ Dæmonem cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis cõuentib⁹ faciunt, quã Dæmoni famulatũ præstāt, & honorẽ impendũt? Qui eos idololatriã cõmittere dubitant, recogitent an nõ popul⁹ hæbreorũ Idololatriam cõmiserit, quãdo coram vitulo lusit, choros duxit, edixit & bibiit? quid aliud malefici in nocturnis cõuenticulis

Amel. 32.

coram

coram dæmone faciunt tĩpsum certis diabolicis ritib⁹ honorāt, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Et si Moyses hoc factũ populi capitale nõ duxit, quomodo ergo viginti tria milia hominũ occidit, vt scriptura testatur?

Tertiò: secundũ legem diuinã, qui consulit diuinos, magos & incantatores, mortẽ meretur. Leui. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cũ eis, ponã facie meam cõtra eam, & interficiã illam de medio populi mei: ergo multò magis ipse magus, aut maleficus mortẽ meretur, quia ipse vtitur diaboli opera. Sed nõ apparent in conuentib⁹ nostri malefici, nisi iam declinauerint ad dæmones & fornicati fuerint cũ eis: ergo secundũ legẽ diuinã, hoc titulo mortẽ meretur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22, quæ lex statim subiungitur legi de pcena maleficorum. Sed grauius est cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò: lege diuina blasphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur. Leui. 24. Educ blasphemũ extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus. Et ad filios Israel loqueris. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatũ suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi.

populi. Quanta autem sit blasphemia maleficorum in Deum, Beatissimamq; virginem, &c. Nemo est qui ignoret, nisi tam felix sit, quod de hoc infelicitissimo hominum genere, nihil vnquam audiuerit.

*Probatio
conclusionis
quantum ad
leges ciui-
tas.* Probatur nunc, quantum ad secundam partem, quod secundum legem ciuilem & rectam ratione etiam conclusio locū habeat.

Primò: Malefici nostri sunt apostatę. Apostatę autē puniuntur vltimo supplicio, sicut etiam hæretici. Hostiensis & Panormitanus in cap. 1. de Apostat. Damhauder, loco citat. num. 43. Quod autem apostatę sint patet. Discedunt enim à vero Deo, & Diabolum sequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & sacrificia exercent, vltimo supplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum sacrificijs. L. 1. & 2. & ibidem L. Nemo venerantis. Quid ergo merebuntur, qui non solum paganorum, sed diabolorum ritui & sacrificijs insistant?

Tertiò: Vita nostra est militia super terram. Huius autem militię duo sunt duces. Christus Electorū, & Sathan peruerforum: & inter hos duces eorumq; milites bellum est perpetuum, & odium vehementissimū. Duci autem supremo, Domino Deo & Christo, nomina nostra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promissimus ante baptismi susceptionem, quando quisq; nostrum interro-

gatus:

gatus: Abrenuncias Sathanę? & responsum. Abrenuncio. Et iterum. Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum subsequitur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorē cęli & terrę, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimę, meminere sancti Patres, Dionys. Areopagita c. 2. Ecclesiast. Hierarchię, Basil. in lib. de Spiritu sancto cap. 27. Ambros. in li. de ijs, qui mysterijs initiantur, c. 2. Orig. hom. 12. in numeros. Cyrill. Hierosolym. Catechesi. 1. mystagogica. Tertullian. in li. de corona militis, Raban. li. 1. de instit. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione constat nos abrenunciasse Sathanę, & eius operibus, & addixisse supremo Regi & duci fidem obedientiamq; cuius militię iura, fœdera ac signa suscepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanę. Nunc ad propositum. Qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult trāsfigere, vltimo supplicio afficitur, secundū leges. L. Desertorē. §. Is qui ad hostes. ff. de re militari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfuga. ff. de penis. Transfuga ad hostes, aut secretorū nostrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca suspendantur. Quapœna ergo dignus erit, qui a Duce Christo, cui fidem dedit, & obedientiam promisit, sit transfuga ad crudelissimum omnium hostem Demōnem?

His

His accedit, quod secundum rigorem iuris militaris, miles si arma amisit, vel alienauit, capitis damnari potest. in d. L. Desertorem. §. Miles. Miles ergo Christi, qui abijcit, contemnit, & conculcat armaturam Christi, & scutum fidei, in quo posset, si vellet, secundum apostolicam doctrinā, extinguere tela nequissimi aduersarij, quam merebitur poenam?

Quartò: Secundum legem non solum diuinam, sed etiam ciuilem, blasphemus mortem meretur, ut est textus clarus in Authent. ut non luxurientur contra naturā, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnificat, & ita affirmat & concludit Doct. ut attestantur Damhaud. in pract. crim. c. 61. nu. 26. & Iul. Clar. li. 5. sent. §. Blasphemia nu. 3. Quæ tamē poena hodiernis temporibus non seruatur, ob defectum religionis & iustitiæ, ut dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem esset huiusmodi poena, si esset magnā & enormis blasphemia, quæ ex deliberato, & doloso proposito procederet, ut Zasius lib. 1. consil. 19. annotat, & sic Boerius in decis. 301. aliquando practicum in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Christianus quæ poena digni sint malefici, qui non solum verbis, sed etiam facto maximas blasphemias in Deum. B. Virginem & Sanctos iaciunt ut placeant Dæmoniorum principi, cui magis proba-

probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur etiam blasphemia facto, ut docet Lodouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua doctrina faciunt quæ dicunt Francisc. Squillacensis, de fide Catholica cap. 15. & 16. & Ioan. Immolens. in Clem. 1. de vsur.

Quintò: Peccatum contra naturam, siue Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte punitur, tam in agente, quam patiente. L. Cum vir nubit in foeminam. C. ad L. Iuliam de adult. & in d. Authentica, ut non luxurientur contra naturam. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. quæst. 5. can. Reos. §. Qui coierit. Et quamuis text. in d. L. Cum vir nubit, innuat poenam gladij: consuetudine tamen receptū est, ut peccantes contra naturam, igne concrementur, ut docent Angelus in d. L. Damhaud. in pract. crimin. cap. 96. num. 12. Iulius Clarus lib. 5. in §. Sodomia, & alij alibi. Quam consuetudinem sequitur Constitutio criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116. Quis igitur dubitat poena mortis afficiendū eum, qui hoc enormissimum peccatum non dubitat exercere cū spiritali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate superat? Et confirmo. Si Iudeus Christianam carnaliter cognoscat, maximè accedere aliquā circū tantia augente malitiā, morte plectitur, secundū aliquorū Doctōrū sententiam, quam etiam

etiam amplectuntur constitutiones nouæ Mediolanensium, sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, referente Menochio lib. 2. de arbitr. Iudic. quæst. casu. 290. idq; ob disparitatem cultus & infidelitatem. Quanto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coit, vbi non solum naturarum diuersitas, sed etiam in nullo cōmunicatio? De pœna Iudæi coeuntis cum Christiana, tractant ad longum Paulus Grilland. de pœnis omnifariam coitus. q. 12. Boerius in decis. 316. Menoch. doctē loco citato. Anthon. Gabriellus Romanus lib. 7. communium conclusionum, concl. 21. Marsilius in consil. 101. incipiente. Illumina quæso. Alexand. in consilio. 99. volum. 6. incip. Visa inquisitione formata contra Abraam. Oldrad. de ponte in consil. 333. incip. Qualiter puniatur Iudæus, cognoscens. Philipp. Corneus lib. 1. consil. 114. incip. Licet primo aspectu. Canonistæ in cap. In nonnullis, cum Gloss. de Iudæis.

Sexto: Secundum leges humanas, qui crimen læsæ maiestatis humanæ committit, extremo supplicio afficitur. L. Quisquis. C. ad legem Iuliam Maiest. & hæc communissima est sententia. Ergo multo magis, qui reus est læsæ maiestatis diuinæ. Quia grauius est diuinam, quam humanam lædere maiestatem, cap. Vergentis. de hæret. & in Authent. Gazaros. C. eod. tit. Sed nostri malefici sunt rei læsæ

læsæ maiestatis diuinæ. L. Etsi excepta. infra. eod. tit. id quod ratio euidenter demonstrat: declinant enim à partibus proprijs sui domini & Regis, ad hostem regni & cum eo pactum ineunt, contra proprium & summum suum principem, quod est de natura criminis læsæ maiestatis. Sed non sunt rei læsæ maiestatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia sic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduersus Deum & regnum eius. Nisi quis ita impudens sit, qui iudicet maius esse peccatū, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis cōuenticula frequentant, iam sunt rei læsæ maiestatis diuinæ: Aliàs non interessent tam foedæ societati.

Septimò. Secundum II. hæcæ ciuiles, diuinatores, aruspices, & similes morte multantur, vt patet in L. Nullus. L. Nemo. L. Multi. L. Etsi excepta. sed hi nulla damna inferunt in exteriorib⁹. Ergo maiori supplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deū suum derelinquunt & castra diaboli sequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex superioribus constat. Huc facit illud edictum Athalarici Regis Gothorum, cuius mem-

meminerunt Casiodor. lib. 9. Olaus magnus lib. 3. cap. 19. de Gentium septentrionalium varijs conditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuersi c. 14. Maleficos, inquit, vel eos, qui ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritas insequatur: quia impiū est, vos illis esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas est creatorē vitę relinquare, & sequi potiùs mortis auctorem.

Octauo: Probat dictam conclusionē Lex fin. in C. Theodosiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid aliud nostri malefici agunt, quā quod nocturnis temporib⁹ ad operā diabolica proficiscuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad sacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Postremo: Efficaciter hanc cōclusionē probat constitutio quedam Electoris Saxonię, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, cap. 11. num. 19. Constitutionis autem verba ē germanico idiomate in linguam latinā ad verbum translata sic habent. Si quis oblitus Christianę fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur,

ratur, aut rem habuerit: talis persona etiam si veneficio siue maleficio nemini nocumentū intulerit, igne ē vita ad mortē tolletur, & punietur. Qui vero absq; dæmonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnū intulerit, siue id parū siue magnū fuerit, magus aut maleficus siue vir aut mulier fuerit, pœnā gladij sustinebit. Hęc certē constitutio iuri diuino & ciuili congrua est, quantū ad primū eius membrū, quod ad propositū dictę conclusionis allegamus. Pacta cū dæmone habere, & rem, cum spectent ad atrocissima crimina, vt suprā ostensum est, maximam merentur pœnam. *Predictę conclusioni videtur obflare constitutio criminalis Caroli V. in articulo 109.* Si quis maleficio siue veneficio hominibus damnū aut nocumentum intulerit, morte ignis plectatur. Si vero nulli damnum intulerit, pœnas patiatur pro delicti qualitatē & quantitate, super qua re Iudex consiliū requireret, prout infrā scriptū est: Ex hac cōstitutione sequi videtur, quod si maleficus Deum abnegauerit, idololatriā & apostasiam cōmiserit, cōuentus diabolicos frequētauerit, cum dæmone rem veneream exercuerit, sacramenta cōtempserit, eisq; abusus ad horrenda scelera fuerit, si hominem, equum aut vaccam nō maleficio necauerit, nō sit morte afficiendus. Quisquis ratione vtitur, si quem in scientia gradū allecutus est, scire debet nō solum leges,

sed etiam constitutiones ita interpretandas, ut omnis contrarietas vitetur, & absurdus intellectus locus non habeat. L. Nam absurdum. ff. de bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legib. L. Scire oportet. §. aliud. ff. de excus. tut. Alexand. in consil. 83. incip. Visa facti narratione. 2. vol. Lodouic. Roman. in consil. 485. incip. In casu propositæ consultationis. Bart. in L. omnes populi, in q. 6. principali, in versic. Iuxta præmissa quæro. ff. de iustit. & iure. Marfil. in consil. 16. num. 45. incip. Inclina cor meum num. 45. & in consil. 85. num. 8. incip. post redditum consilium: & in practica criminali. §. vltima. num. 36. pro quibus facit L. Scire leges. ff. de legib. Et illud Hieronymi in epist. ad Galat. cap. 1. & positum in 1. q. 1. can. Marcion & Basilides, relatum à Petro Ancharano in consil. 283. incip. In auxilium veritatis, in penult. columna. Veritas non consistit in verbis scripturarum, sed in eorū sententia, non in superficie, sed in medulla, non in folijs, sed in radice rationis. Nunc respondetur dictæ constitutioni. Secundum legem diuinam & humanam, ut in præsuppositis huius quæstionis annotauimus, pœna est commensuranda peccatis. Quare valdè absurdum est, & à ratione alienum, quod qui homicidium cōmiserit, equum, aut vaccam interfecerit, sit comburendus & morte afficiendus: Et is qui profes-

sionem

sionem Christianæ fidei in Baptismo suscepit, eamque abnegauerit, cum Dæmone pactum inierit, idololatriam commiserit, cum Dæmone venerem expleuerit, & similia horrenda crimina perpetrauerit, veniat absoluedus à morte: hoc enim esset maioris facere equos & vacas, quàm Deum & professionē nostræ fidei, grauius constituere, equos & vacas interficere, quàm diuinam maiestatem grauissimè lædere, ut omnium sententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauius in sacris literis idololatria & magia punitum est, aut etiam Sodomia? ut pœnam omnibus clarum est ex veteris testamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Christianæ abiuratorem, idololatram, diuinæ maiestatis reum, & pessimum Sodomitam conseruare, est iniquam stateram adferre, sine ratione contra legem Dei & hominum statuere, & absurdissimum inuehere in leges & constitutiones. Nam & Imperator infra in constitutione sua artic. 116. peccatum contra naturam pœna ignis plectendum decernit: sed propius ad constitutionem. Nomen maleficij aut sortilegij generale nomen est, conueniens omni superstitioni, & operationi, quæ diabolicam sapit cooperationem, ut constat ex Paulo Grillando de Sortilegijs, Damhauder. in pra-

etica crimin. cap. 6. numero. 79. & Doctoribus canonum in tit. de Sortilegijs. Cum autem multe sint superstitionis species, non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offensa. Principales autem species sortilegiorum sunt tres. Divinatoria, Amatoria & venefica, quæ etiam species non sunt pares in gradu malitiæ. loquitur ergo Imperator in sua constitutione illa non secundum totam latitudinem maleficij, sed secundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis: iuxta L. 1. huius tit. Gravius est veneno quam gladio occidere, & eam sententiam apprehendit, quā in d. L. diximus cōmunioem, & in praxi receptiorem, iuxta mentē Iulij Clari lib. 5. sentent. in §. Homicidium, & Didac. Couarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non subsecuto effectu, scilicet morte, non puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria, formato arbitrio secundum circumstantias rerum occurrentiū. Et quoniā liquida res est, subsecuto effectu pœnam decernit: Quando autē effectus nō subsequitur, pēdet ex arbitrio prudentis Iudicis aut discreti, qui si sibi nō sit sufficiens, requireret consiliū, prout in constitutionib. decernitur. Et sic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiā, sed tantum prout nocent veneno hominibus & iumentis. His addere possumus, quod cum

cum non omnia sortilegia sint eiudem malitiæ, etiam non semper pari pœna puniuntur, sed arbitrium & consilium habet locum, vt Plato in vndecimo de legib. Menoch. de arbi. iudicum quæst. casu 388. & Petrus Gregor. in 3. part. Syntagmatis iuris vniuersi lib. 34. cap. tradunt: lic d. Constitutio non facit mentionem maleficorum per excellentiam, sed tantum quantum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atque vt penitus hæc materia intelligatur, annoto breuius, quod latius exendit Alphons. Castrenf. lib. 2. de iusta hæret. punitione, cap. 12. ex doctrina Galeni, in opusculo inscripto, Quod animi mores corporis temperaturam sequuntur. Tres sunt causæ, quare facinorosi è medio tollantur. Prima, ne scelerati & pessimi viuentes alijs contumeliā, & damnum inferant Reipub. & eius membris. Sic Præses siue Iudex ex officio tenetur providere suæ provinciæ, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs si ex sua negligentia & conuiuentia Respub. aut eius membra damnantur, sit reus culpæ & restitutionis damnorū. c. 1. de offic. iudic. delegat. & DD. ibidem. L. Congruit. ff. de offic. præsid. Hæc causa facit, quod fures, sicarii, homicidæ & alij eiusdem notæ facinorosi è medio tollantur. Secunda causa; vt alij similis pœnæ timore, deterreantur à similibus criminibus perpetrādis, iuxta illud poëtici. Oderunt peccare mali

formidine pœnæ. Prima causa ciuium inter se pacificum conuietû, & totius Reipub. cōseruationē per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda prospicit bonis ciuium moribus, vt nemo atrociam crimina committat. Interest enim Reipub; vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua consuetudine sunt procliuēs ad scelera, qui pœna mortis deterrentur: & alij pœnas flagitiosorum perspicientes, etiam exemplo sunt cautiore, iuxta illud Salomonis: Pestilenti flagellato stultus sapientior erit: & iterum, stulto per-eunte sapiens altior sit. Ex hac radice multæ sunt leges, imponentes pœnam mortis, propter crimina, quæ nulli nocent, nisi ipsi peccanti: vt de diuinis, magis, eos consulentibus, blasphemis, idololatriis, Sodomitis, Baptismum reiterantibus, & similis farinae scelestis hominibus. Tertia causa, propter quam scelerati de medio tolluntur, est bonû ipsius hominis mali, ne de die in diem in peius prolatur, & maiora inferni supplicia pati cogatur: omnes tres causæ vt plurimum militant in maleficis & sagis. Quare Damhauder. in practica crim. cap. 61. num. 136. rectè definit, cum ait. Quanta mala hoc perniciosissimum genus hominum nusquam non regionum faciat, cuius hominum est notissimum. Amplius enim hi perniciosissimi homines mendacijs, superstitionibus plenissimi

Proverb.
10.

nissimi sua malignitate obsunt, quàm boni quibus, aut precibus, aut pietate prosunt. Plus incommodi Reipublicæ Christianæ illi inferunt, quàm hi commodi conferunt, nisi Deus obstiterit. Ideoq; non sunt vsquam tolerandi, sed vbiuis locorû potiùs tollēdi funditus, omnium creatore sic præcipiēte, Exodi 22. Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Tertia concl. *Iusti malefici pœna ignis interficiuntur.*

PRIMÒ, quatenus Deo abrenunciant & ad diaboli societatem declinant. Apostata enim perfidiæ pœna hæresis puniuntur. Hostiens. & Panormit. in cap. 1. de Apostat. pœna autem hæresis est meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palme, & arefcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hostiens. in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quasi spine euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus, igneq; succensæ comburentur vsque ad nihilum 2. Reg. 23. Secundò, quia cōmittunt peccatum contra naturam, cui secundum legem diuinam, & iustam iudiciorum receptam cōsuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex civilis in L. Nullus aruspex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit,

Mm 3 quam

quam nunc passim praxis criminalis obseruat. Imo tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in usu. Nam lib. primo Dialogorum cap. 4. attestatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana deprehensi sunt, Basiliius quidam in magicis operibus primus, exardescente zelo Christiani populi, Romæ igne crematus sit. Et quamuis ad mentem II. malefici viui essent comburendi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur strangulati prius in multis locis comburantur, ne lenta & atrox mors desperatione inducat: & id obseruandū, nisi speciales circumstantiæ aliud suadeant, vt alibi traditum est.

Aliqua sunt ponenda obiectiones contra prædictas conclusiones, & soluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non sunt occidendi propter abnegationem fidei, alias omnes Christiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Christi non seruant. 2. ad Timoth. 3. Erunt homines seiplos amantes, &c. voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes speciem quidæ pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et confirmatur exemplo Marci 14. B. Petri, qui, vt Euangelistæ attestantur, ter dominū abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quisque est nostrum, qui id ipsum non facit, id est, Deum non

non abneget, & Dæmonio non adhæreat? si quidem omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & qui committit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat sapius V. Vlerus.

Respondetur ad hanc obiectionem quod maxima est differentia inter Christianos mortaliter peccantes alijs peccatis, & inter maleficos Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans est hæreticus, vt docet Franciscus Squillacensis, de fide cathol. cap. 22: Ita non omnis peccans abnegat Christum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum est ex S. Thoma 2. 2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apostasia importat retrocessionem quandam à Deo, quæ quidem diuersimodè fit, secundum diuersos modos, quibus homo Deo coniungitur. Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitā & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua specialia ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem, clericatū, aut sacrū ordinem. Nunc ad argumentū. Improprie est apostasia, quādo aliquis retrocedit à Deo per inobedientiā & transgressionem mandatorū Dei, & nō subdit suā voluntatē diuini præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & pessima est apostasia, omnino à Deo recedere, per expressam abnegationem Christiani nomi-

Ioan. 8.
1. Ioan. 3

Mat. 26.

Marci 14.

Lucæ 22.

Ioan. 15.

nominis, & renunciationem professionis in Baptismo susceptæ, quod est statum Christianæ religionis derelinquere, & seruitutem Dæmonis assumere: quod nullus hominum facit præter maleficos; & hæc potest dici apostasia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidē negare, qui non ambulat secundū legē mandatorū Dei, quatenus non operatur conformiter ad præscriptum fidei. Simile exemplum habere possumus in odio Dei. Omnis enim mortaliter peccans, aliquo modo Deum odio prosequitur. Nam scriptum est: qui malè agit, odit lucem; non tamen omnis peccator peccat peccato odij Dei specialiter sumpti, contra charitatem Dei, ut apud Theologos in confesso est. Ad quod penitus intelligendum, observandum est cum Scoto in 2. d. 37. & Gabriele ibidem d. 35. q. vnica, art. 4. dub. 1. quod auersio à fine vltimo, scilicet Deo, duplici modo intelligi potest: Formaliter, & Virtualiter. Formaliter, quando in auertendo habet vltimum finem pro obiecto positiuè vel priuatiuè. Positiuè, ut scilicet voluntas nolit illum finem actu positiuo: & hoc est propriè odio prosequi Deum, & formaliter proprio peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc peccatum habet obiectū à Deo. Virtualiter auertitura Deo, quando auertitur ab aliquo necessario ad consequendum vltimum finem: Sicut infirmus dicitur se auer-

*Duobus
modis,
quis se po-
test à Deo
auertere.*

se auertere à sanitate, quando auertit se à poculo amaro, sine quo non potest haberi sanitas. Auersio formalis constituit distinctam peccati rationem, nec formaliter includitur in quolibet peccato mortali, sed efficit speciale peccatum, scilicet odium Dei. Virtualis autem auersio communis est omni peccato mortali. Quia in omni mortali volūtas inordinatè se habet, respectu alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Conformi ratione in nostra materia dicere possumus, nō omnis peccans formaliter Deū abnegat, vel explicitè, ut aliqui dicūt, quemadmodum malefici & sàgæ, qui expressè Deo, professioni in Baptismo susceptæ, & cōmunioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, eique suam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit, qui quamuis proprio sensu ductus aliquem fidēi articulum ex errore neget, quem putat non esse articulum fidei, nec ex pertinacia vult suum iudicium Ecclesiæ submittere, tamen non abnegat, nec quidem abnegare Deum cogitat modo prædicto. Quod obijcitur negatio S. Petri; nihil facit ad propositum. Quæ enim est similitudo illius negationis, & abrenunciationis maleficorum & sàgarum? Petrus metu mortis Christum quidem ore negauit, non tamen corde recessit, nec in partes

partes Iudeorum declinavit, nec consilium aut pactum inijt contra Dominum suum. At malefici à Dæmone tentati in tam crudele facinus perfidiæ consentiunt, vt abiurent suam professionem, Dæmonē sequantur, venerentur, ac cum eo conspirent contra regnū Dei. S. Petrus statim ad cor redijt, peccatū defleuit, & reuersus est ad Dominū: Sed sagæ & malefici etsi à Dæmone se deceptos recognoscant, perditū tamen statum sequuntur, & indices in peius relabuntur, nec resipiscunt. Fatendum enim est id, quod omnibus notissimum, humanū esse cadere, quod & Petro accidit, sed diabolicū esse perseverare: quod ferè omnib⁹ maleficis cōuenit. Sanè misericorditer subueniendū esset tam miserè à callidissimo hoste deceptis, & miti⁹ cum eis agendū, si excusso iugo seruitutis, ad Deum per pœnitentiā, & veram peccatorū confessionē redirent, & nō in tam miserabili statu persisterent cum periculo animæ & corporis. At ex maximo numero paucissimi excutiunt duram illā seruitutē, ante finē vitę, si nō ad manus iustitię deueniant. Tunc cum iam quasi de vita desperant, ob peccata cōmissa, metū mortis & instructione sana cōcutiuntur, miserū statum recognoscunt, in quo si discederent impœnitentes, (quod cōmuniter fieri solet, quando morte naturali præueniuntur) sine dubio igne perpetuo cremarentur, quem pœnitentes

Deoq;

Deoq; reconciliati, temporali & quidē breuissima ignis pœna redimūt, si iustitia publica puniantur. Ex qua causa profectō crudeles nō solum in Remp. sed etiā in corpus & animā maleficorum hominū sunt illi, qui ipsos nō conuersos per pœnitentiā oportunā, & liberā & firmā, liberare cōtendunt, aut cōsultatione sugg, aut patrociniō, aut potenti defensione, vt sic in statu diabolico moriātur: Quasi misericordia sit parcere corpori, ob aliquē humanū respectum, contra ordinē charitatis, qui requirit vt magis animā proximi diligatur, quam etiā corpus proprium. S. August. li. 1. de doctrina Christiana c. 27. & S. Tho. 2. 2. q. 26 art. 5. & deinde in eternū anima & corpus ardeant, quod dæmon maximè in hoc opere desiderat, vt habeat eos socios in pœna, quos imitatores & participes sceleris fouit in hac vita. Considerandū illud: Momentaneum est quod delectat, sed eternū quod cruciat: quod nos ad nostrū propositū transponere possum⁹. Momentanea in hac vita pœna p magnis scelerib⁹ est, quæ cruciat: sed eternū gaudium in cœlesti patria, quod delectat. Perpendendum etiā aliud August. ad Vincentiū Donatistā, insertum 23. q. 4. can. Nimium. Non omnis, qui parit amicus est, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quā blanda oscula inimici. Meli⁹ est cum seueritate diligere, quā cum lenitate decipere.

Atque

Atque hic paucis recolendum est & respondendum, quod quidam aduocati horum clientulorū obijciunt contra quosdam Magistratus, magos & maleficos pro officio suo & potestate tradita persequentes, quod audito nomine Malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem, non secus atque olim Tyranni contra Christianos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Talem clamorem nec dum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed Zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quā Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in regula Monachorū, par. 3. tract. 9. c. 7. dicentem. Non est crudelitas pro Deo crimine punire, sed pietas: aut multo magis clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere. Gladius ad Chaldaeos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius ad Chaldaeos & diuinos nunquid ignis ad Magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauissima diuinam maiestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iuste nobis irascatur. Crescente enim malitia crescit & pœna, quæ commensaturatur culpæ. Si ergo Chaldæi & diuini, secundum Dei sententiā, gladio puniuntur, sicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. statuerunt punien-

Iere. 50.

puniendos: nescio quid iniustitiæ committatur, si malefici & magi sic dicti, ob criminū magnitudinem, pœna ignis afficiantur.

Secunda Obiectio. Malefici & sagæ non sunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cum hoc pactum imaginarium sit, & nemo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulieres: cum etiam impossibile sit tale pactum. Hoc argumentum latius deduximus & confutauimus in 1. parte superioris tractatus de confess. malefic. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem eò remittimus.

Tertia Obiectio. Non sunt etiam malefici comburendi, ob peccatum Venereum contra naturam cum Dæmone commissum. Quia hoc etiam imaginarium, & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. conclus. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam sunt igne absumendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum: quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cum excedat eorū potentiam. Etsi pro responsione huius argumenti multa dicta sint in L. 4. q. 4. tamen hic breuius respondendum est. Ad memoriam reducendum est quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiusmodi

Nn male.

maleficia cum maleficis & sagis, & nisi ipsi concurrerent, Dæmonemq; in auxilium ex pacto vocarent, effectus non sequeretur. Quare rectè Glossa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris vivere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo physicè & naturaliter tales effectus proximè attingere nequeat, cum eius potestatem excedant: concurrunt tamen tanquam causa partialis moralis, voluntate & consensu, accedente etiam aliqua non raro actione exteriori physica, & conatu præuio. Quæ omnia sufficiunt, ut culpa imputetur, & pœna infligatur. Quia quando voluntas & consensus præbent efficacem causam effectui malo consecuto, facientem & consentientem par pœna constringit, secundum sacram Scripturam, & vtrumque ius. Rom. 1. 86. d. can. facientis. 2. q. 1. can. Notum, cap. 1. de offic. & potest. iudic. delegati. Agentes & consentientes pari pœna Scripturæ testimonio puniuntur. & L. Si quenquam. C. de Episcop. & cler. & L. Quisquis. C. ad Legem Inl. Maieft. Quod maximè verum est, quando auxilium dans & cooperans, se ad maleficium cômittendum coadunauerit, ut multis allegationibus comprobat Marfil. in practica §. Constante. num. 46. & in consil. 34. num. 7. & consil. 67. num. 44. & alibi. Maleficus autem semper coadunatur Dæmoni in talibus operatio-

operationibus, in ordine ad effectum. Confirmo latius communi Canonistarum & Legistarum doctrina, quod quando auxilium dans est causa proxima maleficij, eadem pœna, qua principalis, puniatur: & hanc esse communem attestantur ex alijs Didacus Couarr. in Clem. Si furiosus, ne homicid. Iulius Clarus. lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 90. & Damhard. in pract. criminali cap. 133. Quod maximè obrinet secundum Iulium Clarum & Marfilium in consil. 25. num. 8. quando delictum committitur præuio tractatu, vel deliberatione, & accedente consensu eius, qui cooperatur: quæ nostris magis conueniunt. Nam semper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, præuio consilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuentu, aut secretè communicant, & medijs à Diabolo præpositis se accingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecostes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1596 tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus est, ut auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia suauiter disponente, & Iudicum corda mouente quamuis nec duo menses à tempore tam sceleratæ congregationis transierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ sunt, &

flammis absumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imo etiam admonuerunt, vt diuinam precibus interpellarent homines maiestatem, vt eorum conatus impediret, & potestatem dirigeret ad prosecutionem iustitiæ. His addo, quod non solum consensu & præuio tractatu maleficus concurret ad maleficia incantationis & perditionis frumentorû, per aeris perturbationem, sed procedit ad actum proximiorum, quem potest exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex definitione tractatus, aut proposito malæ voluntatis expediendus est, signum & symbolum externum ex pacto admouet, quo excitus Dæmon prosilit, & concurret ad productionem effectus suæ potentie congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in aerem proijcit: vel si velit grandines fieri, fortè ex præscripto Dæmonis, silicem percutit aliquo instrumento ligneo aut ferreo, quemadmodum quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibusdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum est, & auena in agris grandinibus triturrata in multis locis. Talibus signis principalis operans prouocatur, quando maleficus, quem potest proximû conatum

conatum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat signum furanti ad furti perperationem, furti sit reus. ff. ad L. Iul. peculatus. L. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui dolosè ac malignè dando signum, & occasionem ad homicidium concurret, vt homicida punitur. L. Item si obstetrix, ibi: Quæadmodum. ff. ad L. Aquil. L. cuiusq; ff. ad L. Iuliam Maiest. L. Nihil interest. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder. in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur incantationis signû dans diabolo, ad nocendum hominibus, & rebus ad eorum conseruationem necessarijs?

Quinta obiectio. Nunc quidam crasforum ingeniorum, vt intelligo, sic argumentantur. Deus permittit maleficia fieri, & maleficos viuere, ergo non sunt puniendi, & à vita tollendi.

TEMPORE S. August. quidam hoc argumento contendere volebant diuinationes non esse malas, nec Deo displicere, vt est videre apud S. August. in lib. de diuinatione, cap. 1. Respondetur breuiter ad argumentû, si quid probaret: concluderet homicidia, adulteria, blasphemias, crimina læsæ maiestatis tam diuinæ, quam humanæ, & omnia scelera non esse punienda. Quia Deus ea fieri permittit, & non semper punit in hac vita, vt videmus. Non ergo sequitur, Deus ea fieri per-

mittit, & non punit: ergo scelerati homines non sunt à vita tollendi. Sed bene hinc inferimus ea esse mala, quia Deus prohibuit fieri, magistratuique mandauit, vt scelera puniant, & ipse etiam quædam flagitia seuerissime puniuit, vt passim patet in veteri testamento, & sic iudicibus etiam imperauit, vt maleficos non sinant viuere. Magistratus enim non sine causa gladium portat, est enim Dei minister, vindex in iram ei, qui malum agit, vt Paulus ait. & S. Petrus in epist. inquit. Subiecti estote omni humanæ creaturæ, propter Deum, siue Regi, quasi præcellenti: siue Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sic igitur licet Deus scelera per se nunc non puniat, dedit tamen magistratui puniendi non solum potestatem, sed etiam mandatum, vt puniant. Quæ causa est, vt magistratui imputetur ad culpam, si gladio non vtantur pro officio iniuncto, & sinant sceleratos cum scandalo multorum & Reipub. detrimento viuere. Ad hoc propositum faciunt ea, quæ Origen. hom. 20. super lib. Numerorum adducit, occasione illorum verborum Numer. 25. vbi cum Populus Israel fornicatus esset cum filiabus Moab, Dominus iratus ad Moysen dixit, Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël. Origen. Hic ait, Popu-

Populus peccat, & principes ostentantur contra solem. Iidem ad examinandum producantur, vt arguantur à luce. Vides quæ sit conditio principum populi, non solum pro suis proprijs arguantur delictis, sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem, ne ipsorum sit culpa, quod populus deliquit, ne forte non docuerint, ne forte non monuerint, neque solliciti fuerint arguere eos, qui initium culpæ dederint vti ne contagio dispergeretur in plures. Hæc enim omnia facere principibus imminet & Doctoribus. Si enim illis hæc non agentibus, nec sollicitudinem gerentibus circa plebem, peccauerit populus, ipsi ostentantur, & ipsi ad iudicium producuntur. Arguit enim eos Moyses, id est, lex Dei, velut negligentes & desides, & in ipsos conuertetur iracundia Dei, & cessabit à populo. Hæc origen.

Dubium hic resoluendum est, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam sceleris.

Quid dicendum sit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum.

IN his locis pueri vtriusq; sexus, hisce annis reperti sunt, hoc detestabili crimine infecti.

Certum est ex cōmuni Doctōrū sententia, quod impubes etsi sit doli capax nō punitur capitali pœna, aut membri mutilatione, nisi sit proximus pubertati: de qua materia tractāt Iulius Clarus li. 5. §. fin. pract. crim. q. 60. Marfil. in pract. §. Quoniam num. 96. & alij alibi. Impuberes autem censentur, secundū DD. in c. 1. & 2. de delictis puerorū: scēminæ vsq; ad 12. annū, masculi vsq; ad 14. annum, quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excusatur a pœna ordinaria Sodomix, Socinus Iunior lib. 3. consil. 7. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 329. Semper autem illa regula iuris habēda est ante oculos, quod fere in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ succurrendum est, L. fere. ff. de regul. iuris. Si autem infans minimē sit doli capax, in totum excusatur à pœna. L. Infans. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. 1. de homicid. Si autem quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, sed mitiori pœna. L. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus. Quando autem puer sit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quia quidam citius, quidam tardius fiunt doli capaces, & ita nonnunquam etiam cōtingit, quod malitia ætatem suppleat. Ioan. Andr. Hostiens. Panorm. Ioan. ab Anania in cap. 1. de delict.

delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolū ē manibus Patris eripuisse puerū quendā quinq; annorū, iurantē & blasphemantē Deum: quod Deus non permisisset, si ille infans non fuisset doli capax. Ex circumstantijs ergo iudicandū est, an puer sit doli capax, & quando malitia ætatem suppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. variæ histor. cap. 16. de puero ob sacrilegium damnato, his verbis. Puer cum auream Laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, sustulisset, in iudiciū adductus est. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam proposuerunt puero: qui cum iterum ad aurum inclinaret, plexus est tanquam sacrilegus, nec ætati veniam dederunt, sed flagitiū & scelus vindicauerunt. Quantum ad casum præsentem, in materia magiæ & maleficorum, si puer 8. 9. 10. 11. annorum aut plurium deprehendatur, diligenter incumbendum imprimis, vt ad meliorem frugem & viam salutis reducatur: quia in tam parua ætate, astutia Diaboli & malorum hominum, etiam nō nunquam priorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum seducuntur, seducti ob ignorantiam teneræ ætatis nesciunt quid remedij adhiberi possit, imo etiam ex instructione Diabolica tenent in secreto, & nemini mortalium extra consortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit

tamen quandoq; vt puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia causa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, vt experientia comperitum est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, praesertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimum quartum annum, & consequenter possint puniri etiã in corpore: non puto tamẽ esse hoc etiam ex Iudicis arbitrio faciendum acerbius in hoc crimine, sed forte virgis castigandum, iuxta illud Dyni relatum ab Alberico in L. 1. §. Impubes, in verbo. Ferula. ff. ad Syllan. Castiga iuuenem ferula, furca senem, peccantem iuuenem corripere, pende senem. Huc facit quod communiter minores 14. annis non debent torqueri, nisi ferula, aut virgis terreri, non tam ad condemnandum, quam ad inquirendum. Post decimum quartum annum completum iudicis arbitrium potest habere locum, an in tam graui crimine in minorem aetatem sit mortis supplicium statuendum, ex circumstantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu fuerit in tali crimine, an perpetraverit plurima alia crimina, quae solent hoc crimen comitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarum abusus, & similia, an magno dolo & astutia praedicatus, an spes constantis conuersionis & emen-

dationis: his & similibus considerandũ, ne si forte corpori parcat, & aetati, anima cum corpore intereat. Pro hoc dicto facit L. Excipiuntur. ff. ad Syllan. vbi puer non multũ a puberis aetate distans, qui ad pedes Domini cubuerat, cum occideretur, nec postea eadem eius prodiderat, capitale patitur sententiam. Vbi Bald. inquit, ex pluribus cõcurrentibus, augetur delictũ, & ex multis delictis resultat plena probatio, etiam ad cõdemnationẽ capitale, contra impuberẽ. Et putat ibidem Bartolus eandem esse rationẽ, vbiq; dolus impuberis euidentissimẽ arguitur: Quod eius dictũ nimis esse seuerũ existimo cum Angelo, in L. Impuberem. ff. de furtis. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano ostendunt, in enormibus non parci aetati, quando malitia aetatem supplet. Cõprobat idem Constitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris aetatis faciendũ sit, & statuit, quod si nec tales fuerint 14. annorũ, non afficiantur morte: Si autẽ propemodum 14. annum cõpleuerint, & furtum graue sit ex circumstantijs, ita vt malitia videatur supplet aetatem: Iudicum officium erit consilium inquirere, quomodo tales fures sint puniendi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis supplicio. Vbi patet, quod cõsideratis circumstantijs Iudex potest moderare poenam, etiam vsq; ad vltimum supplicium inclusiue. Hinc argumentum

mentum formo. Sic hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quanto magis obtinebit in atrocissimis & enormibus, in quorum genere summum sibi vendicat locum crimen maleficorum & sagarum, ob magnitudinem scelerum. Et si puer nec dum pubes iuxta d. L. Excipiuntur, in capitalem pœnam cõdemnatur, quod dolo præsumpto eadem sui Domini non reuelauerat: quid patietur puer castra Diaboli sequens, tractatus & nefanda scelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoscens, nec ea reuelans? Quamuis enim iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad absoluendum liberandumq; esse debeat, in grauioribus atrocioribusq; tamen contrarium sentiendum, maximè quando tendunt in diuinæ humanæq; maiestatis offensam, & cõmunis boni detrimentum, iuxta ea quæ Marsilius in præct. §. Occurrunt, numero ult. in fine libri, Damhaud. in præctica cap. 150. num. 6. & alij libi annotant: quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinæ humanæq; maiestatis & Reipub. quam priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facile est banniendus, aut relegendus extra fines Prouinciæ, aut Domini: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facile nocte redeunt ad suos, vt conuentui

uentui adsint, quando agitur contra salutem Patriæ, vt iudices nostri non raro percipiunt ex confessione reorum de alijs, qui extra prouinciam fugerunt, moti conscientia patratæ sceleris, & timore pœnæ, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quæ Colonia habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Hehenroderheide. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etsi, quando banniuntur aut relegantur, putentur conuersi ad mentem, tamen in tanto timore est quasi coacta conuersio: Et ita quando sunt in banno & exilio, in pusillanimitate & desolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quasi desperent. Quæ tatione superiori anno quædam Saga in proximo loco, fuit bannita ex causa mouentis cum paululum absuisset, voluntariè se iterum obtulit magistratui, & maluit pati pœnam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutius intollerabili vexationi immanissimi inimici subesse extra prouinciam & patriam. Vt tamen hoc addam, non audeam vnquam consulere iudici in conscientia, vt in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum supplicium, ante decimum sextum annum completum, nisi maximæ circumstantiæ accederent, quamuis de rigore legis aliud fieri posset: Ante talem ætatem

etatem minor esset custodiendus in tolerabili custodia, & instruendus. Quo tempore elapso, si non sit ex circumstantiis adiunctis spes firmæ constantisq; conuersionis, adhuc est locus iustitiæ, in quam sententiam, in genere loquendo, consului superiori tempore.

LEX. VI.

Multi magicis artibus vti elementa turbare, vitam infantium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilaré, ut quisq; suos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam natura peregrini sunt, feræ pestis absumat.

HÆc Lex est etiam Imperatoris Constantini ad populum: Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ nostri confitentur se commisisse, non esse noua, sed etiam antiquitus magos fuisse & maleficos in magno numero, qui similia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominû salutem conspirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & non naturalibus nocere: atq; (ut hoc etiam annotem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quam magos) quod omni tempore, ut supra clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim

ait ma-

ait magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori pena afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus: quod uterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametsi magus occultius & obscurius id faciat, ut rectissimè Thomas Erasmus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, locum & ludum, aut ostentationem: Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorē illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expressè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum instructione suam artem discit. Maleficus ab ipso Dæmone seducitur, licet etiam aliquando aliqui persuasione aliorum inducantur. Magus non expressè Deo & communioni Sanctorum abrenunciat, nisi in summo malitiæ sit gradu: Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clarum est, magum strictè sumptum in malitia superari à malefico. *Elementa turbare. Quo modo magi siue malefici Elementa perturbent, latè declaratū est in L. præcedenti, q. 4. Vitam infantium labefactant, inducendo infirmitatem*

tatem, aut mortē. Manibus accinctis audent ventilarē, ut quisque suos malis artibus conficiat inimicos. Quidam rectius videntur legere quam antiqua Cod. lectio habet, videlicet, manibus accitis, id est, Dijs infernalibus inuocatis (ad mentē Glossæ) qui ex pacto cooperantur, ut quisque suos inimicos secreto & occultē inficere & interficere valeat. Huic doctrinæ cōuenit Theologorū vnanimis sentētia, quod in maleficijs & quibusdā alijs superstitionibus semper fiat inuocatio Dæmonum tacita vel expressa. S. Thom. 2.2. q. 95. art. 4. & sæpius in ead. q. Cardin. Caiet. in d. art. 4. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticor. punit: cap. 13. Syluest. in verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Turrecr. 26. q. 2. can. Illud. Nauar. in manuali Confessar. c. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Parisiensis primus de superstitionib. Quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias, quærere familiaritates & amicitias & auxilia Dæmonū, non sit idololatria. Error, Astipulantur Iurisperiti, Glossa, Angelus, Salycetus, Alber. in præsentī L. Bonifac. de vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. de Anania in Rubr. de Sortileg. Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in practica crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad huius L. explicationem pertinentia adfert. Neque etiam putandum est, inquit, tam prodigiosos

diglossos effectus maleficarum ab huiusmodi rebus, quibus vtuntur ad maleficiandum, oriri, sed ab instituente hæc signa Diabolo, qui cum sit superbissimus, Deo cupit in omnibus quam simillimus esse. Quemadmodum enim omnipotens Deus quædam in Ecclesia sua Sacramēta instituit, quæ dignè vtentibus (ipso aspirante) salutarem designant & producant effectum: Ita & Diabolus, qui nihil impensius appetit, quam in pretio haberi, & Deo æqualis videri, signa quædam tanquam sacramenta instituit, quibus inuocatus ab his, quibus confederatus est pactis, operator malignus assistit; & quoties Deus permiserit, quod rogatur, malum perficit. Et post pauca: Mulieres autem maleficæ, quæ iam voluntate deprauata, & consensu in consortium Dæmonum per pacta transierunt, notas quædam & signa symbolica ab ipsis recipiunt, quibus excitī Dæmones mox proflunt. Quocirca in his perniciosis operationibus Dæmonum, nihil efficacius stulta maleficarum credulitate, quæ pactis augetur & votis. Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum signis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem assequuntur, cooperantibus ipsis, effectum. Hæc illē ex Ioanne Tritemio in tract. de reprobis & maleficis mulieribus, ad quæstiones propositas à Maximilia. Cæsare. Si quis dicat. An semper inuocati accurrere

currere cogantur; Respondetur quod non. Aliquādo enim vltro non coacti adueniūt, & suum auxilium praelāt, vt suos clientulos in sua perfidia cōtineant, & sic magi putāt, quod inuocationib⁹ & coniurationibus eos cogāt, sed decipiuntur. Illa enim verba non sunt tam efficacia, vt Dæmonem cogant, sed tantum ex pacto concurrat. Aliquando ad inuocationem Magi siue malefici non fert auxilium, nec cooperatur: quia Deus nō permittit. Aliquando autē Magus verbis & coniurationib⁹ cogit dæmonē in hunc modū, quando habet scilicet pactū cum superiori dēmonē, cui inferior morē gerere tenetur: tunc tamē verba & coniurationes respectu superioris non habēt vim coactionis, sed tantū rationem signorū & inuocationis. *Hos quoniā natura sunt peregrini, seu alii pestis absumat.* Merito vocātur malefici naturæ peregrini: quoniā vitæ humanæ insidiātur, & nō solum aliens, sed etiā quasi propriæ, dum proprios nonnunquā infantes, qui sunt portio suæ substantiæ, occidūt, Dæmonibus cōsecrant, aliquando corda eorū cōmedunt: aliquando autē igne in pulueres, quib⁹ ad nefandos actus abutuntur, redigunt. His accedit, quod destruunt ea, quæ ad cōseruationē humanæ vitæ necessaria sunt. Quare meritō ea pœna, quæ hic decernitur, sunt digni, vt scilicet bestiis tradātur ad dilacerandū. Damnatio ad bestias pœna etiam erat in lege diuina 4.

ha. 4. Regum cap. 2. Pueri illudentes Heliseo & dicentes; ascende calue, ascende calue, à duobus vrlis lacerati sunt, qui ex eis quadraginta duos lacerauerunt, ex diuina iussione. Deuter. 32. Dentes bestiarum immittā. Ezechiel. 5. Congregabo super vos, & conteram haculum panis, & immittam in vos famem, & bestias pessimas. Sic Daniel. 6. & 14. Darius rex Medorum & Persarum in adorātes Deos alienos statuit bestiarum & leonum obiectionē. Quæ pœna olim familiaris fuit Gentilibus, contra Christianos martyres, vt constat maxime ex Hieron. de scriptoribus Ecclesiasticis vbi vitam S. Ignatij describit, qui ait. De Syria vsq; ad Romam pugno ad bestias, in mari, in terra, nocte dieq; ligatus cum decem Leopardis, hoc est, militibus, qui me custodiūt: quibus & cū benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorū mea doctrina est: sed non idcirco iustificatus sum. Vtinā fruār bestiis, quæ mihi sunt preparatæ: quas & oro mihi veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad cōmedendū me: ne sicut & aliorum martyrum, nō audeant corpus attingere. In alijs quoque ll. imponitur damnatio ad bestias, vt in L. pœna, ad L. Pompeiā de parricid. & L. Ad bestias, ff. de pœnis & alibi. Sed hæc pœna nūc amplius nō est in vsu, vt docet ex Angel. & Marf. iuli. Clar. li. 5. Sent. 6. fin. pract. crim. q. 67. nu. 4. & in eius locum successit decapitatio naturalis.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore seueritati legum detrahendum sit, & crimen debeat manere inultum, vt quidā maleficorū aduocati volūt?

VIDETVR, quod sic: quia detrahendum est seueritati, vbi multorum strages iacet. Glossa in cap. Latores, de cleric. excōm. & in L. Aut facta, de pēnis. §. fin. ff. facit ad idem, can. Vt constitueretur. 50. dist. can. Commestationes. 44. dist. hinc celebre illud dictum Gloss. in d. cap. Latores. Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. præsens, quæ multos maleficos siue magos fuisse eo tempore attestatur, & tamen statuit eos seuerissimè puniendos laceratione bestiarum. S. Thomas. 2. 2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Albericus de Rosato in dictionario iuris, in verb. Correctio. versic. Qualiter attendendum, respondet, quod quādo tota multitudo peccat, de ea vindicta sumenda est, vel quantum ad totam multitudinem, sicut AEgyptij submersi sunt in mari rubro, prosequentes filios Israël, vt habetur Exodi 14. & sicut ob sodomiam Sodoma & Gomorrha vinuersaliter perierunt: Vel quantum ad magnam multitudinis partem, sicut patet Exodi 32. in poenatorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoque

que verò si speretur multorū correctio, debet seueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principales, quib⁹ punitis ceteri terreatur. Sicut Dominus Num. 25. mandauit suspendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, sed pro parte: tunc si possunt mali secerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, si tamen hoc fieri possit sine scandalo aliorū. Alioquin parcendum est multitudini, & detrahendum seueritati. Quando autem peccatum multitudinis est tale, quod magis noceret multitudini vel spiritualiter, vel temporaliter, quam scandalum, quod exinde oriretur, vindicandum est; hæc ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pēnis. Nicolaus Boërius in tract. de seditiosis, in septimo & vltimo præsupposito. Ioan. de Anania, & Felinus in cap. Dilectus. 2. de Simonia. Alphonsus à Castro lib. 2. de iusta hæret. punitione cap. 14. prope finem.

Respondetur nunc ad propositum. In hoc enormissimo crimine nihil detrahendū est seueritati, ppter multitudinē eorū, qui immer si sunt. Probatur in primis: propter Sodomiam in Sodoma & Gomorrha nocentes cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne succendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. eo quod populus vitulum conflatilem adorauerat, &

coram eo luit, & choros duxit, occisa sunt triginta tria milia hominū, nec peperit Dominus in tam enormib⁹ criminibus multitudini. Similia exempla nō desunt alibi in veteri testamento. In tam enormib⁹, vt ait Ioan. de Anan. in d. c. Dilectus cessant omnes rationes. Ad idem facit expressus text. in d. L. Aut facta. §. d. Nonnunquā, ait, euenit, vt aliquorū maleficorū supplicia exacerbantur, quoties nimis multis personis grassantib⁹ exemplo opus sit. Hinc, quādo sunt delicta grassantia, & ad malum tendentia, iuxta Glossam ibidē, propter multitudinē peccantiū poena exacerbatur. Sic Glossa, Bartol. in eadem L. Ioan. de Anania loco citato. Nicolaus Boerius. Felin⁹ vbi supra; & Archidiaconus. in can. Deinq; d. 4. quando delictum est commissum aut committitur à multis, & est dubium ne committatur propter multas personas aptas ad hoc, & in futurū pendet, non parcutur multitudini. Quod multo magis est verū, quādo crimen est maximū, sicut crimē maleficorū, & tēdit in corruptionē spirituale & tēporale multitudinis, & multo maius est nocuētū instans, quā sit scandalū quod nullum oritur ex vindicta. Quia, vt Glossa & Anth. à Butr. in d. cap. latores, tradūt, quādo non timetur scandalū, sed præsūmitur quod populus æquinamiter tolerabit rigore, propter multitudinē non est tollēdus rigor; quod profectō obtinet in pessimo crimine

mine maleficorū. Populus enim cū animaduertat grauitatem huius criminis, & damna, quę in Rempub. redundant ex eo, & quomodo malū latius indies serpat, nisi prospiciatur, egerimē fert si magistratus executionē iustitię prahat, & multū etiam edificatur ex tanti criminis punitione, vellerq; Rempub. optimē repurgatā à tam exitiali peste, imo multa scandala oriuntur in populo, quando negligentius agitur in extirpatione, vt experientia discimus. Tum enim populus murmurat contra magistratū, multe sinistrae suspiciones oriuntur, & plurima peccata murmurādo, detrahendo, sinistra iudicando, & mēdacia spargendo committuntur. Quorū alienorū peccatorū magistratus sit particeps, si cōtinueat, & somnolenti⁹ procedat; laudē autē consequitur apud Zelatores iustitię, si sine acceptione personarū, habita iusticia & gloria Dei ante oculos, ad puniendum procedat, & ad purgandū Remp. à malefactorib⁹, iuxta L. Cōgrat. ff. de offic. præsidis, accingatur. In hoc crimine profectō veritatē habet illud Stratoclis, relatum à Damhau. in pract. crim. in c. 150. nu. 6. Ignoscendo nocentibus, innocentium salutem custodiri nō posse. Item illud vulgare prouerbiū: Qui parcat malis, nocet bonis. Ad ea, quę in contrarium allata sunt, respondeo: Seueritati detrahenda est propter multitudinem, in leuioribus delictis, quę in futurum non

pendent, & quando plus scandali ex punitio-
ne oritur, quam boni sequitur, utpote con-
tingere posset, quando de sceleratis non pos-
set haberi vindicta sine maxima Reipub. per-
turbatione. Tunc locum habet: Quæ emen-
dare non possumus, tollerare necesse est: Ne
si quis velit eradicare zizania, euellat & triti-
cum. Alphons. à Castro loc. citat. responder,
parcendum esse multitudini, & mitius cum
illa agendum, quando talis multitudo pecca-
tum suum agnoscit, & parata est de illo corri-
gi, & bona de illius correctione habetur spes:
quod in hoc crimine etiam locum habere
potest: de membris singulis multitudinis iu-
dico in suo gradu. Alioquin si multitudo ip-
sa peccans peccatum suum non agnoscit, sed
in eo perseveret, aut tanquam rem bene ge-
stam velit defendere: tunc seuera punitione
est coercenda, ut à suo errore discedat, ne ni-
mia indulgentia obstinationis ansam illi præ-
beat, præsertim si ipsa multitudo in potentia
sua confidens, inde ad peccatū audacior fiat.

SECUNDA QVAESTIO.

*An magi & malefici insontium, ma-
ximè infantum, vitæ insidientur, ut præ-
sens L. significat?*

PRo huius legis maiori elucidatione pro-
certo habendum est, quod Dæmones fe-
runtur

runtur delectari sanguine humano. 26. q. 5. c.
Nec mirum. Sic omni tempore suos cultores
solicitaerunt ad effundendum sanguinem,
& ad immolandum homines. Psal. 105. Immola-
uerunt filios suos & filias suas Dæmonijs, &
effuderunt sanguinem innocentem filiorum
suorum & filiarū, quas sacrificauerunt sculp-
tilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius.
Primò enim dixit. Effuderunt sanguinē in-
nocentem. Et ne putarentur extranei, addi-
dit, filiorum suorum & filiarum suarū, quo-
rum salus in humana conuersatione dulcissi-
ma est, ut illis non parcerent, pro quibus pij
parentes etiam interfici non recusant. Et ut
colligitur ex 4. Reg. cap. 23. & Hieremiæ 32. &
Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros im-
molabant, qui & supposito igne cōbureban-
tur. Sic etiam Iulianus Imperator postquam
Christum abnegauit, & vacauit Dæmonum
incantationibus, ita crudeliter magiæ operam
dedit, quod post mortem eius corpora & ca-
pita hominum iugulatorum multa in cistis,
in puteis, & locis secretioribus Imperatoriæ
aulæ Antiochiæ fuerint reperta, quos macta-
uerat clam futura inquirens, ut tradunt Ni-
cephor. lib. 10. Ecclesiastica histor. cap. 36. So-
crates lib. 6. histor. tripartitæ cap. vlt. Simi-
lia sunt & magis horrenda, quæ referuntur
contigisse in Huketan siue noua Hispania,
vbi in maxima ciuitate Temixtitan Dijs suis

annuatim ultra viginti milia puerorū puel-
larumque corda sacrificare solebant, quæ
nunc non Dæmonibus, sed altissimo Deo
per doctrinam Evangelij & verum cultum
Dei offeruntur. Hæc Episcopus illius ciui-
tatis, in Epistola data Anno Domini 1531. in
mense Iunio, ad Capitulum generale Fra-
trum minorum regularis obseruantia, cele-
bratū Tholose Anno Domini. 1532. de pro-
fectu & animarum lucro significauit. Lau-
rentius Surius in cōmentario breui rerum in
orbe gestarū pag. 515. in impressione de Anno
1574. refert ex Archiuis Caroli Cæsaris inter
relitqua, quod horrendū dictū est, mille ple-
rumq; homines vno die in ciuitate Mexicana
fuisse immolatos idolis, quæ nunc per gratiā
Dei exturbata sunt, & Dæmonibus silentiū
indictū. Doctores mallei maleficarū in 2. par.
q. 1. cap. 13. narrant, in diocēsi Basileensi &
oppido Dant maleficā obstetricē incineratā,
quæ confessa est se ultra quadraginta pueros
necasse. Nicol. Iaquer. in flagello hæreticorū
fascinatorū cap. 15. attestatur, in Gallijs re-
pertū fuisse suis temporib; Magum Baronē,
qui clam iugulasset circiter viginti pueros, vt
de eorū sanguine quendā librum cōscriberet,
in obsequium dæmonū, qui deprehensus fuit
& publicè penā tantis sceleribus debitā per-
soluit. Quomodo olim homines dæmonibus
sacrificabantur apud varias nationes & gentes
multis

multis ostendit Euseb. lib. 4. de præparat.
Euangelica. cap. 7. Nostri malefici & sage plu-
rimos infantes interfecerūt, vt passim ex pro-
cessib; apud Iudices constatimò, quod pluri-
mū à natura alienū est: corda infantū excin-
dunt, & cōmedunt hac persuasione à diabolo
inducti, quod tunc si ad manus iustitiæ deue-
niant, non possint veritatem fateri, vt apertū
est ex processu Annæ de Rouer, cuius suprā
mentionem fecimus, & aliorum. Imò multū
insidiatur puerulis nec dum baptizatis. Cor-
pora autem infantium comburunt, & in cine-
res redigunt, quibus abutuntur in suis male-
ficijs. Imo quod multo horribilius est quan-
doq; parentes cōsensum & auxiliū præbent,
vt propria eorum caro sic tractetur ipsis præ-
sentibus, vt exemplis docere possem, si expe-
dieret: quæ causa rectè quendā ludicem supe-
riori anno mouit, vt patrē maleficū, aliā in
primis strangulandū, viuū flamis tradendū
iussit, eo quod præsens & fautor fuisset,
cū sua proles à maleficis cōbureretur. Sæpe
enim, vt experientia cognoscimus, malefici &
sage sunt etiam parricide. Quod profecto si
quis penitiùs introspicere velit, prædicta L. 6.
significat, quando eos appellat peregrinos na-
turæ: quū ipsa natura auditis tam horrendis fa-
ctis horrore intra se cōcipiat, & quasi cōtremi-
scat. Nemo tamē miretur, quod homines aliā
bonæ naturæ & conuersationis in tam detesta-
bilis

bilia scelera cōsentiant, vt (proh dolor) indies præter opinionem conspicimus. Sicut enim qui Christum imitatur, Deoq; adheret, diuinæ sit consors naturæ clementiæq; ac alia sit creatura: Ita qui Dæmonem sequitur, & in eius castra transit, propriam quasi naturam exuit, & participat quandam proprietatē ferocitatis & truculentia Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè insidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam felicitatē, quam ipse amisit: & infantes, si baptismo abluerentur, consequerentur. Baptizatis autem struit insidias propter insigne odium nominis Christi, quod præcipuè relucet in effectu baptismi, quo mediante Christum induunt, & eius nomen participant, vt dicantur Christiani, nec non innocentiam per Adamum & Euam primos parentes perditā, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quam molestissimè fert. Quare eorum vitæ (cum animæ salutis adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre possit) nocere studet. Optimum autem remedium est, contra Diabolicas artes in hoc studio nocendi, vt parentes pii sint, bonam curam puerorum habeant, eos conseruent, ne personæ iustis ex causis suspectæ eos propius accedant, vespere & manè salutem infantium Domino Deo cōmendent, ac eos signo Crucis muniant. Nam sæpius sagarum iudicia-

dicialibus confessionibus cognitū est, quod infantibus signo Crucis munitis nihil nocu-menti inferre potuerunt. Quod autem Deus concedat potestatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentia Dei, quæ omnia in iustissimum finem dirigit, referendum est: quamuis sæpe contingat, vt doctissimi viri tradiderunt, infantes, iusto Dei iudicio, sed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

TERTIA QVAESTIO.

Quid de imaginibus, quibus magi siue malefici vtuntur, sentiendum?

IN primis aduertendū ex Doctoribus tam Theologis quam Iuris peritis, duplices reperiri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica potestate vtuntur. Quædam enim dicuntur Astronomicæ siue Astrologicæ, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inuestigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ sunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut bestiis. De postremis loquitur Glossa, Salycetus, Angelus & alij in præfati L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obseruandum est: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non solum imagines sic dictæ secundum cōmunem vsum, sed multo

multo magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta, quibus superstitiosum genus hominum utitur, ad invocationem tacitam aut expressam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De posterioribus imaginibus Glossa & DD. in hac L. loquuntur, ubi Angelus sic ait. Nota bene contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas ista. Earundem etiam mentionem faciunt Paulus Grillandus de fortileg. cap. 3. Oldradus de ponte consil. 220. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116 & alij alibi. Quibus consentiunt Theologi, Ioan. Gerson in 1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. par. q. 3. Alphonsi. Castreñsis lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 13. Sylvest. in verbo. Maleficiū. Martinus Arles in tract. de superstitionibus. Vniuersitas Parisiensis in articulis determinatis contra superstitiones, in art. 21. his verbis. Quod imagines de are, plumbo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizata, exorcizata, & consecrata, seu potius execrata, secundū prædictas artes, & sub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philosophia naturali, & Astronomia vera. Cuius articuli sensus est, quod tales res & imagines ex sua natura non habent naturalem vim ad effectum, sed effectus

effectus sequitur ex ministerio Dæmonum, prout definitum est, in art. 18. Vsum huiusmodi imaginum apud maleficos sic describunt probati Doctores. Malefici imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdam & signis, conficiunt, quas in nomine Beelzebub, principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expressis quibusdam alijs verbis, quæ ob horrorem non sunt referenda. His sic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem confecerunt, enenire optant. Quandoque etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pedus, aut ventrem, aut fœmora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in persona, cui nocere intendunt. Quibus sic peractis sæpè contingit, quod persona, cuius nocumentum maleficus desiderat, grauiter torqueatur in illa parte corporis, quam maleficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, sed ex operatione latenti diabolica proficiscitur. Maleficus enim habet pactū cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi, quādo imaginē maleficus pungit: Adhibet autem applicatq; demon naturalia venena, & alia, quæ sunt apta ex sua natura inferre dolorē & infirmitatē. Ipse enim

enim subtilissimè & inuisibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbum, aut malum productum in corpore maleficiati, persuadet sibi talem vim inesse imaginibus & figuris, cum tamen Dæmon alijs causis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile est exemplum, quod referunt Ioan. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap. 8. Cosmus Philarchus Theologus Florent. lib. 3. 2. part. de officio Sacerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & alij alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. historiæ Scoticæ, qui attestatur in tota Scotia notissimū esse. Duffus rex Scotiæ noctu sub perpetua vigilia decumbens, in sudorem sine modo soluebatur, corpus lenta conficiebatur tæbe, effæcto simillimū, hærebat cutis rigida, venas, neruos, & quæ forma, & situ ossa essent humana ostendens, & tamen medici in ea omnia signa sanitatis inueniebant. Obortus est rumor incerto auctore, Regem à quibusdam mulieribus maleficiatum esse, quæ apud Forres oppidum Morauicæ manebant. Rex statim sub specie inuendæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, misi Forres adire & arcem ingressi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in arcis præsidio, significauit Denoualdo quandam meretricem (cuius mater

mater erat sortilega) dum blandiusculè eam tractaret, locutā ei fuisse de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis exposita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipsa nocte milites ad sortilegarum ædes mittit, qui vnā veneficarum, simulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera confectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorē quandam fundentem sensim supra statuam, inuenerunt: & ductæ cum simulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum simulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liquecentem ceram macie confici, consumpta cera mortē regis continuò secururam: ita se Dæmones docuisse, & ad facinus exequendum mercede à Morauorum primoribus conductas. Simulacrū effractū fuit, & in eadem nocte rex absq; sudore quieuit, & postridie redeuntibus viribus, ita sanitati restitutus est, ac si nulla aduersa valetudine antea fuisset detentus. Sagæ viæ crematæ sunt. Gerson loco citato narrat, quod Philippus quondam rex Francorum, cum perciperet de quadam cerea imagine, quam dicebant baptizaram, aut exeratam taliter nomine suo, quod ea destructa rex moreretur: Rex fide plenus, videbimus, inquit, si potentior erit Dæmon ad perden-

dum me, quam Deus ad sanandum, & hæc dicens ceram proiecit in igne. Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi li. 34. cap. ii. narrat ex Gagrino lib. 7. histor. in vita Philippi Huttini, vxorem cuiusdam Enguerrani quæstoris Gallici, qui expilauerat ararium Gallia, cum de mariti carcere conclusi liberatione desperaret, ad magiã & diuinatione se cõuertisse, Pauoto quodam malefico & Clauda muliere ad id facinus opem ferentibus atq; cerea quædã simulacra, ad regis Caroli Valefensis formã, Dæmoniaca arte cõfecisse, quæ languentium speciem præferrent, ad quorum similitudinẽ, nisi mala fors prodita fuisset, Rex & ipse Carolus cõficiendi macie sensim erant, & definita ad tempus morte cõsumendi. Quo cognito, suspensus fuit Enguerranus; Pauotus & Clauda vxor Enguerrani flammis consumpti. Pro d. L. ampliori elucidatione, attendendũ est, quod malefici opera diaboli nõ solum mediãtib; imaginibus vitæ hominũ insidiantur, sed etiã possunt ærem morbidũ reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut pestẽ seminare. Sic Philostratus li. 4. de vita Appollonij Tyangi narrat, Ephesi Dæmoniacum quoddam spectrum pestem disseminasse, idque in forma & specie senis mendici peram gestantis, pannicis frustis refertam, laceram & lordidam vestem gerentis, quẽ Appollonius ad expiandam ciuitatem,

tatem, cùm detexisset, iussit lapidibus obrui; quod factum est, & sublati deinde aceruis lapidum, ait in eius locũ inuentum esse canẽ tanquã molossum magnitudine tanta, quanta maximi leonum esse solent, quasi rabidi canis spumam emittentem, & ita liberatam à peste ciuitatem. Familiare est etiam magis, teneros ad huc infantes fascinare.

LEX. VII.

Et si excepta tormētis sunt corpora hominibus prædictorũ, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonstrantur: Et si homines magi in quacũq; sint parte terrarũ, humani generis inimici credẽdi sunt: tamẽ quoniã qui in comitatu nostro sunt ipsam pulsant propemodum maiestatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nũcupatur, aut aruspex, aut aruiolus, aut certe augur, vel etiã mathematicus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid simile horum exercens: in comitatu meo vel Caesaris deprehensus fuerit, præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Si vero cõuictus fuerit, & ad propriũ facinus
Pp z detegen-

*detegentibus repugnauerit denegando sit
eculeo deditus: ungulisque sulcantibus la-
tera perferat pœnas dignas facinore pro-
prio.* Hæc L. etiam est Constantini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de cri-
mine maleficij & magiæ accusati, possunt
sine præiudicio torqueri, & culpabiles inuen-
ti puniuntur. De lege communi excusantur
à tormentis personæ in dignitate constitutæ,
vt sunt Doctores, Equites aurei velleris, De-
curiones, & Capiranei militum, Officiarij
principum, Rectores ciuitatum, & similes
dignitate fulgentes. De quibus legendi Fran-
ciscus Bruhus de indicij & tortura 2. par. q.
3. Gandinus in tract. de maleficijs in tit. de
quæstionib. Marfil. in practica crimin. in §.
Expedita, à nu. 27. Damhaud. in pract. crim.
cap. 41. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract.
crim. q. 64. & alij alibi. Excipiuntur tamen
aliqua crimina, in quibus dignitas non excu-
sat à tormentis: crimen læsæ maiestatis. L.
Nullus. C. ad legē Iul. Maiest. Eadem est ratio
proditionis patriæ, Ciuitatum aut principū
& similiū. L. Desertorem. §. His qui ad
hostes. & L. Proditores. ff. de re militari. cri-
men maleficorum & mathematicorum in
præsenti L. Secundum communem Docto-
rum sententiam. falsi L. Si quis decurio C.
defalsis. Priuati carceris. L. 1. C. de priuatis
carcerib.

carcerib. & Gloss. hic. Considerandū etiam
in hac L. quam seuerè animaduertendū Im-
perator statuatur in maleficos aulicos, vt bene
Bodinus lib. 4. de magorum Dæmonom. cap.
5. notauit. Vnus enim. (inquit) in comitatu
magus omnibus viris feminisq; principibus
corrumpeendis sufficit, qui sequuntur aulam.
Pessimi enim sunt tales, qui & principes non
raro in suam sententiam pertrahunt, vt ho-
rum fauore & patrocinio conseruentur, imo
etiam similes sibi aliquando principes effici-
unt. Sic Licinius, Valerianus Cæsar, successor
Galli in Imperio, primis temporibus pius in
Christianos fuit, sed magorum Aegyptiorū
princeps eum præstigias & imposturam do-
cens magicam persuasit ei, vt sanctos viros
domo eiiceret, longè à se repelleret, ferro etiā
tolleret, si malis artibus obstarent. Sic quoq;
Iulianus Imperator pietatem Christianā pri-
mum ariolorum consuetudine adductus ab-
iecit, tandem apertè Christum abnegauit, ac
Dæmonum incantationibus vacauit, vt ex
Nicephoro alijsque constat. Quod rectè de-
ducit Petrus Gregorius in Syntagm. Iuris lib.
34. cap. 21. Ab his malis se liberare voluit Cō-
stantinus, dum seuerè præcipit animadu-
ertendum in eos, si qui in suo comitatu repe-
riantur etiam nulla obstante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore consti-
tuti, antequam tormentis subijciantur, de-

bent exui insignijs dignitatis. Tandem si quis de hoc crimine testibus conuictus fuerit, & nihilominus obstinato animo steterit in negando, etiam presentibus testibus, qui illius facinus detexerunt, traditur vinus bestiis vorandus in eculo, id est, sacco, ac dentibus vngulisque lacerandus.

Quæstio: An in dignitate, aut honore constitutus possit puniri pena mortis, absq. exauctoratione siue degradatione?

VIDETUR quod non, ex hac L. in verb. præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Glossa singularis in L. Omnes, in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic: quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturam ponere, antequam insignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prætor. §. Ignominie. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctoribus 4. part. q. 26. Iul. Clar. lib 5. Sentent. §. fin. præct. crimin. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & si. L. vocat exauctorare, id est, insignia militaria detrudere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiam, trahitur

tur ad Doctores. In exauctoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militie. Locum exauctorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitas exauctorandi in desuetudinem abiit, vt bene attestatur illustris Iuriconsultus Andreas Gaill lib. 1. de pace publica cap. 1. num. 30. Quod præsertim in atrocioribus delictis & enormissimis locum habet, in quibus licitum est iura transgredi. Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fuit. Marfil. in L. Vnius. §. Cognituum. ff. de quæst. & in singulari 601. Barbatius in c. 1. de constitut. à. num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc Latius: in atrocissimis criminibus clericus etiam quandoque sine degradatione reali punitur extremo supplicio, vt in clerico assassino est text. in c. 1. de homicidio in 6. Dominicus Geminiã. ibidem. Ioan. Andr. in ca. Cum non ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in consil. 158. num. 5. incip. Ex narratis in facto. Marfil. in d. §. Cognituum, & in pract. crimin. §. Diligenter. numero 160 & alibi. Barbat. in cap. At si clerici. de iudic. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæstionibus casu 415. num. 28. Andreas Gaill, loco citato. Et hanc sententiam ex alijs esse communem ostendunt, Iulius Clar. in d. §. q. 36. num. 30 & 33. Couarr. lib. 2. variar. resolut.

cap. 20. num. 11. & practic. quæst. cap. 32. Alios ad idem allegat. Felicianus Episco. Scalens. in Enchiridio de censuris, in tractat. de deposit, & degrad. cap. 14.

LEX. VIII.

Culpa similis est, tam prohibita discere, quam docere.

Quantum ad libros magicos attinet, omnes eiusmodi libri sunt comburendi, & à nullo Christiano conseruandi. Actor. 19. Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorū inuenerunt pecuniam denariorū quinquaginta milia. Ita fortiter crescebat verbū Dei, & cōfirmabatur. Et Index librorū prohibitorū editus auctoritate Concilij Trident. in Regula nona his verbis: Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, siue in quibus cōtinentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicę, prorsus reiiciantur. Consonant leges ciuiles in hac L. & in L. Mathemat. C. de Episcopali audient: mandatur, Mathematicorū & improbatę lectionis codices esse conseruandos in cōspectu Episcopi: & in L. Cæterę, ff. familię Herciscendę, statuitur magicos libros

brose esse corrumpendos. His adiungitur illa lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait, magicę artis apud se neminem habere licet: At penes quoscunque reperti sint, bonis ademptis, ambustisq; his publicè, in Insulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis professio, sed etiam scientia prohibita est. Sic Nicephorus lib. 20. histor. narrat, quendam iuuenem Lollianum missum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librum magicum descripsisset. Titus Liuius li. 5. Decade 3. docet, quomodo de vtilitate Reipub. sit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dum enim diutiùs bellū puniçs, inquit, secundum traheretur, & passim à ritu sacrificandi more patrio discederetur, & sacrificij & vates cœpissent hominum mentes, read patres, & ad publicam quærimoniam delata, inculati sunt primum grauius à senatu ediles, triumuiq; capitales, quod non prohiberent: datumq; negotium M. Aemilio vrbis prætori, qui senatusconsultū renunciauit, & edixit, vt quicunque libros vaticinios, præcationesq; haberet, aut artem sacrificandi conscriptam, ad se deferret, quæ ipse combussit.

Ex dicta L. comprobatur non solum magicorum, sed etiam hæreticorū libros esse comburendos, & nō conseruandos. Leo Papa pri-

Libri hæreticorum sunt comburendi.

nus in Epistola quadam ad Toribium Astorigensem Episcopum, cap. 15. sic ait. Curandum est & sacerdotali diligentia maxime providendū, vt falsati codices & à syncera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocriphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorū, multorum habent seminarium falsitatum, non solum interdiciendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atq; ignibus concremandæ. Quamuis enim sunt in illis quædam, quæ videantur habere speciem pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, sed per fabularū illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunq; erroris inuoluant, Huius Epist. meminit Alphons. Castr. li. 2. de iusta hæret. punit. c. 5. qui hanc materiā omnib; latius discutit. Super hoc articulo digna lectio-
ne est Epist. Victoris Constantini ad Episc. & populum ex Socrate, de Ario & eius scriptis. lib. 2. cap. 15. histor. tripartitæ, in hæc verba. Malignos & impios Arius imitatus, dignum est vt illorum quoque suscipiat ultionem. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit inuenire mercedē, & talem, per quam in posterum esset opprobrium, & plurima compleretur infamia, & nūc placuit Arium & consecratos eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitari
sunt,

sunt, eorū vocabulo perfruantur. Super hæc autē si qua cōscriptio ab Ario facta reperitur, igni tradatur, vt nō solum praua eius doctrina depereat, sed neq; vlla ei; possint remanere cōmenta. Hoc etiā præcipio, si quis cōscriptiones Arii celasse cōperitur, & nō repente proferens igne cōsumperit, mortis supplicio subiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus, capitalē suscipiet ultionē. Deus vos custodiat. Hæc est Cōstantini Epistola. His accedunt alię Christianorū Imperatorum leges in C. de hæret. L. Omnes vetitę legib; diuinis & imperia-
lib; constitutionibus hæreses perpetuo quiescant, & nemo vltius conetur, quæ reperit prophana præcepta, vel docere, vel discere, nec antistites eorundē audeant fidem insinuare, quam non habeant, &c. Et L. Damnato. §. Nec non impios, ait Lex libros nefandi & sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem Orthodoxorum sectā, decretaq; sanctissimi cœtus Antistitum Ephesi habiti scriptos habere, vel legere, aut describere quisquā audeat; quos diligenti studio requiri, ac publicē cōburi decernimus, &c. Et in fin. L. Scientib; vniuersis violatorē huius legis publicatione bonorum esse coercendū. Vbi optimē notat Salyc. quod nō est licitū libros improbatę fidei legere, aut describere, sed debēt cōburi in præsentia Episcopū, iuxta d. L. Mathem. & in L. Quicunq; §. Nulli etiam cōtra venerabilē Calcedonensem
Synodum

604 COMMENT. IN TIT. C.
Synodum liceat, vel aliquid dictare, vel scribere, vel edere, atque emittere: aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorū audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc est, & Apollinarij complexi fuerint dogmata, incendio concrementur, vt facinorosa peruersitatis vestigia flammis combusta pereant: æquum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, scientibus moderatoribus etiam prouinciarum, earumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari: denarum librarū auri multā fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam astimationis suæ periculū sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis præsumatur hæreticus, & de hæresi possit condemnari eo ipso, quod libri hæresis penes aliquem reperiuntur. Lodouicus Romanus in singulari 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis, &c. Alberic. in L. Quicunq; C. de hæret. Hyppol. Marsil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnæ Domi-

DE MALEF. ET MATH. 605
Domini, excommunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, sine auctoritate & licentia sedis Apostolicæ, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, cuius absolutio reseruata est summo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. consiliorum in tit. de Hæreticis consil. 3. num. 1. & cons. 8. Si quis autem ignoranter incideret in librum hæreticum, existimans bona fide Catholicū & legeret, non incideret: Quia bulla excommunicat scienter legentes & retinentes. Nec etiā Episcopi & ordinarij possunt suis subditis dare licentiā legendi aut retinendi libros hæreticos, nisi ex speciali delegatione pontificis, vt idem Nauarrus docet lib. 1. Consil. de Constitut. consil. 1. num. 75. Quia inferior non potest legē superioris tollere, c. Cum inferior. de maior. & Clem. Ne Romani. de elect. Neq; absolute à reseruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de sent. excom. & id etiam litera d. Bullæ Cœnæ ostendit, cum dicit. (Sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ.) Omni enim tempore, quando Religio viguit, vt ex dictis constat, curæ fuit non solum Episcopis, sed etiam Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni comburerentur, & non impunè retinerentur, nec venderentur. Cuius nunc (proh dolor) in multis locis contrariū videmus, cum
maxima

maxima Christianæ religionis perniciæ, & animarum interitu. Si enim Apostolus Paulus, Prophana & vaniloquia hæreticorum deuitanda pronunciat, eo quod multum proficiant ad impietatem, & eorum sermo, ut cancer ferpat: multo magis profecto librorum lectio cauenda, scriptura enim manet, & vox perit, & ea quæ permanent fortius imprimunt in animū, magisque mouet. Hinc ut ex illo Acto. 19. citato constat, sicut testimonium & significatio apertissima veræ fidei & conuersionis est, libros curiosos, & à fide Catholica alienos incendio tradere, ut patet ex illis verbis subiectis. Ita fortiter crescebat verbum Dei & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum est, legere, retinere & nō velle Vulcano consecrare huiusmodi libros. Quare rectissime, secundum Iurisperitorum sententiam, contra tales est vehementissima præsumptio hæresis. *Contra dicta, obijciunt quidam Catholici etiam scoli, hæreticorum lectionem esse licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Thessalonicenses 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. Ergo potest aliquis hæreticorum libros legere, cum etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonū maxime ut eorum errores melius cognoscat, ac rectius eis respondere queat. Respondetur; hoc argumentum probat, quod si nullum præceptum Ecclesiæ esset, licitum fore legere huiusmodi libros*
eis,

eis, qui dignoscere & secernere bonum à malo possunt, ita ut eis nullum imminet periculum subuersionis, quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illustrationem pulchrum adfert exemplum Eusebius lib. 7. historiæ Ecclesiasticæ cap. 6. de Dionysio Alexandrino, cuius verba adfert ex eiusdem li. 3. de baptismo ad Philomenem Præbyterum vrbis Romæ. Sic enim scribit Dionysius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorū perscrutor, etiam si videar ad horā verbis illorū pollui. Sed multum mihi cōfert hoc ipsum quod ex ipsorū verbis, arguere eos possum. Deniq; cum aliquis ex fratribus & cōpræbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanquā cœni alicuius fœtore polluerer, visio mihi quædā à Deo ostenditur, quæ me cōfirmaret, & sermo ad me factus est. hæc mihi euidenter proloquens. Lege omnia quæcūq; in manus tuas venerint: quia p̄bare singula quæcūq; & discernere potes. Quādoq; ex initio hæc tibi causa fuit credēdi. Amplexus sum visionē: quia & Apostolicę sententię cōcordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Hęc Euseb. Ex qua histo. patet eo tempore etiā habitū esse tanquam rem periculosisimā, lectionem hæreticorū, nec debere sibi vnumquēq; tribuere, quod possit discernere, sed tale iudiciū à superiori potestate cōferendū, præsertim cum scriptura nōs in cōtrarium moneat

1. Ioh. 4.

monest in Euangelio. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: & iterum: Cauete vobis à fermento Pharisæorum: & iterum Ioannes. Nolite omni spiritui credere. Qui ergo simplices & ignari sunt, debent abstinere, etiam si nulla prohibitio esset, propter imminens & evidens periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum scriptis inueniatur. Quia vt S. Gregorius lib. 5. moral. cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant, quatenus facile sensui audientis illudant: Si enim semper praua dicerent, citius in sua prauitate cogniti, quod vellent minimè persuaderent. Rursum si semper recta sentirent, profecto hæretici non fuissent: sed dum fallenti arte ad vtraque deferniunt, & ex malis bona iniciunt, & ex bonis mala abscondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tangit, dumque hoc quod dulce est, primo attractu delibatur, etiam illud quod est mortiferum, indubitanter absorbetur. Itaque hæretici permiscet recta peruersis, vt ostendendo bona, auditores ad se trahant, & exhibendo mala latenti eos peste corrumpant. Et si quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi potest. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum sit. Nec etiam Deus aliquid singulare boni per peruersos diffundit,

dit, quod non multo vberius per organa Spiritus sancti communicet, iuxta illud Ioannis: Paracletus Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecumque dixerō vobis. Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica semper sit damnata, vt res perniciofa, nemini dubium esse potest, quod summus in Ecclesia monarcha eam non potuerit sub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex suo genere erat periculosum, & licitum eis, qui sine periculo poterant legere & approbare, postea omnibus vi præcepti fiat illicitum, nisi licentia sedis Apostolicæ accedat, cuius etiam est ante licentiam cognoscere & iudicare, an sine periculo & cum fructu licentiam petens legere possit. Nemo enim iudex in propria causa esse potest. Si quis autem legerit, aut habuerit sine licentia libros catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inferuerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ ecclæ Domini, sed in censuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij super approbatione Indicis librorum prohibitorij, quæ bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confessoriorum, cap. 27. num. 56. & Ipsa bulla decernit.

Q q

Si quis

Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere possit lectionem & conseruationem librorum hæreticorum sub pœnis & censuris, is etiam vertat in contro- uersiam, an Catholici & pij Imperatores in le- gibus ciuilibus, sub pœnis capitalibus & tem- poralibus prohibere potuerit, & reuocet in litem, an potestati iusta præcipienti, sub rea- tu mortalis peccati sit obediendum, iuxta il- lud Lucæ. Qui uos spernit, me spernit: & al- liud Apostoli. Omnis anima potestati^b sub- limioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, dei ordinatio- ni resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi dam- nationem acquirunt.

Luc. 10.

Rom. 13.

LEX. IX. & finalis.

Quicumque maleficiorum labe pollut- um audierit, deprehenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & indicum oculis communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est, auri- gis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit; aut clandestinis supplicijs etiam manife- stum reum maleficæ artis oppresserit: ulti- mum supplicium non euadat, gemine sus- picionis

spicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueri- tati legum & debite subtraxerit quæstio- ni: Aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine consilio atro- ciores confecerit,

CIRCA hanc L. notandum est ex Doctori- bus, qui in hanc, sicut in alias leges hu- ius tituli, breuissimè commentati sunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere, & iudici præsentare. Quod singulare est, sed ita intelligendum, (quamuis Docto- res generaliter loquantur, quando in mani- festo crimine deprehenditur. Regulariter au- tem in alijs criminibus prohibitum hoc est, Commune autem est in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam ma- nifestū propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis uerbis (Ne facinoris socios publicare, &c) Colligunt doctores, crimen ma- leficij esse de genere exceptorum. Alberici, hic & Godefrid. Glossa & Salycetus in L. fin. C. de Accusat. Bartolus in L. Repeti. de quæst. Marfil. ibidem. Bald. lib. 1. con- sil. 95. incip. Regula iuris. Panormit. Io- an. Immolens, & Anthonius à Butrio in cap. 1. de Confess. & alijs, quos citauimus ad longum

in 2. memb. tract. de confess. malefic. conclus. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pœna peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tractat. ostensum latius est. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Glossa cum text. in cap. 1. de confessis. Panormit. Anthon. Ioan. Immolensis. Cardinalis Zabarella, Hostiensis & omnes Doctores ibidem, cum Iurisperitis. in L. fin. C. de accusationib. quod in criminibus exceptis de se confesso credendum est contra socios criminis non quidem quantum ad condemnandum, sed ad præsumendum. Aliàs profectò non est inuenire discrimen inter crimina excepta & non excepta, secundum mentē canonum & legum, ac Doctorem. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de socijs, quia malefici communiter, vt experientia docet, habent socios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui solus sine socijs hoc scelus commiserit. Præterea cum malefici sint hostes communis salutis, iuxta præsentem L. contra socios inquirere etiam tendit ad communem salutem omnium. Quia nisi maleficorum crimen radicitus extirpetur, salus cõmunis non habebitur. Præterea cum DD. aduertent-

uertendum est, quod si quis propria auctoritate notorium maleficum interfecerit, duplicem suspicionē ex hac L. incurrit, tum quod conscius sit maleficij, timueritq; ne socios detegeret, si tortura adhibeatur; tum quod ratione vindictæ fortassis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. singulariter, quod nō licet subtrahere aliquem reum quæstioni, vel torturæ, nec facere, quod veritas non possit apparere. Ex dictis mala præsumptio sumitur contra eos, qui aliquando maleficis consulunt, aut eos admonendo instruunt, vt fugiant, quando grauib. indicijs laborant: Hi incurrunt suspicionem, aut quod socij criminis sint, aut quod veritatem velint latere & iustitiam impedire; aut quod magis ament corporis & famæ æstimationem rei contra ordinē charitatis, quam eius animæ salutē, quæ præstat omnibus rebus in hoc mundo habitis.

Circa hanc L. cum Doctores ex ea colligant, nominationem malefici facere præsumptionem contra socium facinoris, breuiter tractandum est de indicijs, ex quibus crimen maleficorum deprehendi potest.

DE INDICIIS CRIMINIS maleficij.

NOTANDUM in primis, quod diuersus est gradus iudiciorum. Quædam enim sunt

614 COMMENT. IN TIT. C.
sunt remota : quædam propinqua : alia propinquissima

Deinde in materia indiciorum multum valet omnium iudicio arbitrium iudicis : saluntur tamē aliqui in intelligentia huius nominis aut saltem in iudicio, qui putant, quod arbitrium iudicis sonet, quod ipsi ex suo capite & voluntate possint definire, & quod eorum propria prudentia debeat formare iudicium. Iudicis arbitrium formandum est ita, ut sit iuri & æquitati consonum, & in hoc non debet sequi propriam conscientiam, sed publicam scientiam, ut multis allegationibus ostendunt Andreas Barbatius in cap. de constitut. à numero. 167. Marcellus in practica crimin. §. Diligenter. à numero. 24. & Menochius lib. 1. de arbitr. iudic. quæstionib. q. 13. numero. 15. Quando ergo iudex formare rectum vult arbitrium, debet sequi canones, leges, consilium peritorum, & praxim doctissimorum & proborum virorum. In materia indiciorum semper hæc doctrina ante oculos habenda est ut quoniam vatæ in casibus occurrentibus circumstantiæ occurrere possunt, iudex si sibi non sit sufficiens, peritorum consilium adhibeat. Præterea reducendum est in memoriam pro varietate criminum, varia etiam esse indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accomodantur : quædam propria

particu

DE MALEF. ET MAHT.

615

particularibus sceleribus, ut adulterio, furto, homicidio.

Cum autem latus sit indiciorum campus, & magnus numerus, ut patet ex Doctoribus, qui integros tractatus scripserunt, & ex dicendis manifestum erit, hic tantum proponuntur, quæ huic materiæ convenient : in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Indicia
perpendenda in hoc malefactoris crimine.
Primum indicium sumptum ex hac L. & perpendenda in hoc malefactoris crimine.
pali : Denunciatio siue denominatio malefactoris contra facinoris socios, secundum communem Doctorum sententiam, quos supra ad longum adduximus. Quomodo & in quem sensum hoc verum sit, remitto lectorem ad ea, quæ multis declarata sunt in 2. membro superioris tractatus.

Secundum indicium maxime proprium huic materiæ, est superstitio cum suis varijs speciebus ad longum in primo membro superioris tractatus. Cum enim superstitio procedat, ut plurimum ex pacto implicito, vel expresso cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Christianam labefactat, ac viam sternit ad malefactorum impietatem. Ad hoc facit etiam Constitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 44. ubi indicia malefactorum ponit, dum ait. Si quis res suspectas, verba, & opera, quæ incantationem sapiunt, usurpaverit,

Q 9 4

Tertium,

Tertium : Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit ; ex eadem constitutione.

Quartum : Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit : Ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præsertim facta ab eo, qui consuevit eas exequi. Gandinus in tractatu de malefic. in tit. de indicijs dubitatis. Hyppolitus Marsilius in practic. crimin. §. Diligenter, à numero 85. Bald. in L. Metum, C. quod metus causa. Franciscus Brunus de indicijs & tor. par. 1. quæst. 3. Decius in consil. 189. numero 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. Sentent. §. fin. practic. crimin. q. 21. numer. 37. & Iacobus Menochius lib. 1. de præsumpt. q. 89. à num. 60.

Quintum : Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus ; ex eadem constit. in d. articul. 44.

Omniū enim Iurisperitorum sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modo aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quisque est, tali socio delectatur. *Sil. Prouer. 13.* milis gaudet simili. *Prouer. 13.* Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit ; amicus stultorum similis efficitur. Et in *Psalm. Psal. 17.* Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente

cente innocens eris, & cum peruerso peruerteris. Sic sentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. Quæro an indicium. Guido de Suzaria de indicijs & tort. numero. 32. Marfil. in practica §. Expedita numero. 91. Bald. in tract. de quæst. numero. 10. Albert. Gandin. in tract. de malefic. in Rubr. de quæstion. Iosephus Mascardus vol. 1. de probationibus concl. 451. Menoch. in d. q. numero. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Salyc. in L. Nullus, supra eod. tit. est repellenda. Ex hac causa prouenit, quod aliquando in vno pago, aut loco tam multæ sint sagæ & malefici, vt (proh dolor) experientia discimus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præsertim ad voluntatem & imperium Dæmonis, qui nihil magis appetit, quam vt numerus suorum augeatur, & regnum Christi diminuatur. Quamuis etiam existimemus ob magnitudinem scelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita morantur, committunt, cum nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior potestas in commorantes in tali loco, vbi notabilis est numerus maleficorum.

Sextum : Est fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum sententiam, quos Menochius in d. q. num.

32. adducit, qui volunt famam vehementem per se sufficere. Sed communior & tutior doctrina est, quod non sine alijs adminiculis, ut ostendit Iulius Clarus loco citato. numero. 1. Quia fama est indicium valde remotum à delicto & fallax facile, & sic ex nuda fama durum esset hominem tormentis subijcere, nisi esset delictum difficilis probationis, & personæ vilis alijs criminibus conspersa. Vnum tamen in hoc crimine est singulare, quod (ut experientia quotidie docet) multi homines, quorum conuersatio in exterioribus omni reprehensione caret, deprehenduntur hoc nefandissimo scelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium est occultissimum cum dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse probatio canonica in hoc crimine: Cum hæc fundetur in conscientia bonorum virorum, qui nocte dormiunt, quando malefici sua negocia expediunt, & sic non possunt de secretis & ignotis in sua conscientia maleficij aliquē innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non satis est dicere & probare famam, sed oportet etiam eius originem ostendere. Quia fama debet originem habere ab honestis personis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, ut pro-

probatur ex cap. Qualiter & Quando. 2. de Accusationibus Bart. in L. de minore. §. Plurimum. de quæst. Marfilus ibidem. Abb. in cap. Veniens. 1. numero. 8. de testibus, & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum est, dictum hoc commune iuxta diuersitatem rerum & circumstantiarum aliter atque aliter esse intelligendum, in hunc sensum, quod fama debet habere originem à viris bonis & honestis, quando qualitas personæ naturæ rei, ac circumstantiæ hoc admittunt, & sic subintelligendum, nisi agatur de re turpi. Nam tunc non est contemnenda fama, quæ ortum habet à turpibus personis, exempli gratia, si agatur de peccato commisso in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs personis honestis, quæ non solent ibidem conuersari, & similiter si agatur de chartarum, vel taxillorum ludio. fama ortum trahit à luforibus, & sic in hoc crimine maleficorum & sagarum, boni honestique viri non intersunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus,

nibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agrestibus, secretisque locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere, non potest, sed à consortibus, qui tam turpibus sceleribus præsentes sunt. Hanc expositionem docent Salycetus in L. Ea quidem. C. de accusat. non longe à fine, vlt. q. principali & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. num. 17. Et hoc est quod Bartolus in d. L. de minore. Iustinus Amedeus in tractatu de Syndicatu num. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, secutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & causis, vel iusta causa, sicut etiam ex delicto aliquando docent sumere originem.

Septimum: fuga est etiam indicium ad torturam, quando aliquis præsertim fugit ante accusationem, vel inquisitionem contra eum formatam, vel antequam ad aliquem actum sit processum. Bart. in L. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam sibi mortem cōsciuerunt. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica. vers. An fuga sit sufficiens. Marfil. in d. §. Diligenter. num. 41. & alij multi: quos allegant Menochius, & Clarus locis cit. 21. & Andreas Gaill. pract. obseruation. lib. 2. obseruat. 109. Addit Marfil. etiam habere locum, quando fugit, dum habet suspicionem, quod contra eum formabitur inquisitio. Malefici

sæpe

sæpe fuga solent sibi consulere. Alia tamen est ratio, quando quis fugit post inquisitionem, & citatus redit, vel causas probabiles absentiae & fugæ allegat.

Octauum: Si aliquod opus magiæ, aut maleficii inueniatur, aut quod sapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia instrumenta in ædibus diffamatæ & suspectæ inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres septimanas mihi oblatus à quodam amico, qui eum post mortem cuiusdam, qui eo usus fuerat, repperat. Qui tam charus suo Domino fuerat, quod eum emerat quindecim daleris, secundum scriptionem in libro annotatam, & tam pestilens erat, (vt primo aspectu animaduerti) vt legere non vellem, sed statim in præsentia amici tradentis Vulcani cui cum auctore debebatur, consecra-rem. Nescio quot miriades Demonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cum diris nominibus. Hoc indicium sumitur etiam ex d. constit. Carolina in art. 44. Ad idem facit si liber hæreticus penes aliquem reperiatur, suspectus vehementissimè habetur, vt cōdemnari possit, si aliæ coniecturæ accedant, modò nō habeat cum auctoritate superioris, potestatem habentis & concedentis ad bonū finem. Ludouicus Romanus in singulari 323. incipienti, Eo ipso, quod libri hæresis reperiuntur.

untur. Marfilus in d. 6. Diligenter. numero 32. Menochius lib. 2. de arbit. iudic. questionibus casu 374. numero 12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. Maiorem. C. de fals. qui habet penes se instrumentum falsum, præsimitur falsarius, nisi ostendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto esse tam vehemens, ut si quæ alia leuissima adsint, reus possit torqueri. Huic adiungere possumus, si de maleficio suspectus inueniatur in domo, aut stabulo alterius, aut loco & tempore, ubi & quando non debet, & sequatur effectus aliquis, ut mors, mutilatio, aut morbus. Eadem est ratio, si duobus testibus legitimis probetur reum exercuisse aliquem actum superstitiosum qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficiû dirigitur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierem in aqua stantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æstates, dum tempestas instare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierem flores de varijs arboribus colligentem, & ollam imponentem, & de similibus simile est iudicium: hæc sunt indicia, vrgentissima, quorum vnumquodque per se sufficit ad torturam. Eadem est ratio, si vnus testis omni exceptione maior deponat de ipso crimine, utpote quod viderit sagam equo insudentem potionem, qui mortuus reperi-

reperitur. Ad dictum enim vnus testis omni exceptione maioris, deponentis de ipso maleficio, potest quis rapi ad torturam, secundum communem Iurisperitorum sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in art. 30.

Notum. Confessio extraiudicialis rei sine accusati, si duobus testibus probetur, facit sufficiens indicium ad torturam, secundum communem DD. sententiam, quam communem attestantur Felinus in cap. Olim, de rescriptis. Decius in cap. At si clerici, de iudicijs. Menochius lib. 1. de præsumpt. q. 89. numero 14. Iosephus Mascardus vol. 1. de probat. concl. 349. Iul. Clarus in d. q. 21. numero 31. & alij ab eo citati. Et quomuis, ut ipse Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant quod huiusmodi confessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus communi concl. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confessio, quia si reus in ea persisteret, non esset opus tortura. Semper ergo confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus lib. 4. c. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere confessioni extraiudiciali, sed à comuni sine euidenti ratione, aut lege nõ est recedendû. Ad hoc

hoc indicium reduco verba maleficorum & sagarum, quæ aliquando proferunt, quando capiuntur, quibus quasi implicite confitentur; vt si dicant, actum est de me, aut: ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domesticis, & propinquis, petendo veniam, & de similibus simile est iudicium, de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum indicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè sibi vendicat locum, est taciturnitas rei, quando scit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectone siue opprobrio, se haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, sed sedata mente transiit, quasi non curaret. Marsil. in pract. criminali §. Diligenter. nũ. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. indicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quisquis enim innocens est, egerrimè fert infamiã sibi imponi de tanto scelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab isto crimine est, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimescet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuari.

Vndecimum; Si quis scelerata iuramenta, execrables blasphemias, & verba impudicissima frequentet, aut Dæmonis nomen semper effutiat ore, aut pueros proprios, siue alienos,

nos, aut etiam bestias in nomine Diaboli execrari solitus sit: vt, exempli gratia, rapiat te Diabolus: exeas in nomine ipsius: vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrables blasphemias assiduè exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in commentar. Catholicarum institut. tit. 8. de blasphemis. Carrerius in tract. de heret. quos allegat & sequitur Menoch. lib. 5. de præsumpt. præsumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à num. 8. Alphonsus Castrenf. lib. 1. de iusta hæretic. punitione, cap. 12. Quomodo ergo meritò nõ possunt esse tales blasphemii, & immundi execratores vehementer suspecti de maleficij crimine, in quo Deus in summo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus assumitur. Quare in præludijs superioris tractatus inter causas dispositiuas ad hoc infelicitissimum exercitium posuimus execrationem & maledicendi siue imprecandi rabiem. Huic annumerare possumus, si quis commiserit etiam alia grauissima scelera distantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1. ex Simanca etiam de hæresi allegat. Nam vix fieri potest, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda scelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iã omnibus sceleribus etiã sceleratissimis aperuit.

Duodecimum ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod sagæ lachrymas emittere non possint. Quod si intelligent lachrymas ex dolore peccatorum, aut oleo diuinæ suauitatis prodeuntes, facile assentior: aliàs quod non possint excutere guttas aquarum & lachrymarum, parum fidei attribuo. Quia verum est de mulieribus, quæ quidam cecinit.

Ut flerent, oculos erudiere suos.

Imo sæpe ex pusillanimitate, tristitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimum tertium. Quidam indicium sumunt ex facie de maleficis, ut si oculos in terram defigant, aut terribiles deformesque vultus habeant. Quare communiter dici solet. Deformis, ut saga. Huic concordat Bodin. lib. 3. cap. 3. ex Hieronimo Cardano lib. 20. de subtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de superstitionibus, à num. 100. Sicut enim qui in fodina auri sequitur ipsam minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venam argenti viui: Ita qui sequitur, & inspicit horribilem & turpem visionem Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro hac sententia facit, quod iurisperiti tradunt indicium ad torturam summi ex mala physiognomia. Marfil. in practica. §. Expedita num. 53. ex Baldo L. 2. C. Quorum appellatio non recip. Carrer. in pract. pag. 55. in 29. indicio. Menoch. lib. 1. de prob. q. d. num. 13. & alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominum ex physiognomia iudicari

possit, supra ostensum est. Et si non sit improbabile, quod affectus Dæmonum deformitatem in facie contrahant, tamen cum deformitas ex multis alijs causis originem sumere possit, valde infirmum & leue indicium hinc desumitur.

Decimum quartum ponitur à Lamberto Dano, in Dialogo de sortarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. cap. 4. & lib. 4. cap. 4. & est stigma siue nota, quam Dæmon imprimat eis maleficis & sagis in aliqua parte corporis, quos timeri sibi non fore fideles: unde principes quique magi tale signum non habent. Memini me etiam audiuisset, quibusdam nostris maleficis & sagis signa impressa fuisse. Triscalanus Magus, Bodino referente, dicebat signatis magis inesse quasi vestigium leporis, & quamuis ad ossa indatur quasi acus, locum tamen sensus expertum esse. Sed quicquid sit, non puto tale signum magni faciendum esse. Facile enim si quis quærat huiusmodi signa, finget aut putabit esse, quod non est. Quod enim patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventionem non est præsumendum. 2. q. 5. cap. Consultuisti. Imo si Dæmon cognosceret suos ex tali signo cognosci, non imprimeret. Sicut etiam Bodinus exempla refert, in quibus postera die, post deprehensionem signi, fuit nota delera. Similiter admodum superstitiosum est, quod prædicto affine est, quod quidam in fronte ex eradicatione Chriftomatis sagas cognoscere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus sagæ cognoscuntur, probationem aquæ frigidæ, sed hæc in canonibus expressè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latius actum est in 2. memb. superioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum sextum. Firmum putat esse Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in diffamata, si nata sit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc amplissimam esse regulam, & paucissimas exceptiones admittere. Si saga est mater, est etiam filia. Sed hæc consequentia quomodo tam necessariò cohareat, ut Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnūquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni nascuntur, sicut è spinis rosæ producuntur. Sic ex Achaz pessimo rege & idololatra natus est sanctus rex Ezechias ut in libro Reg. est videre. Sic etiam Iosias, rex pius, qui tulit abominationes impietatis, cuius memoria secundum Ecclesiasticum quasi mel indulcabitur, filius fuit impij Idololatæ Amon. Quamvis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. nō tamen necessariò ita contingit. Mores enim multū iuvantur gratia Dei, instructione, bona conversatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicij grauat, auget præsumptionem, si pa-

rens

rens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conversationis & cohabitationis: Qui enim tangit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non rarò malus spiritus à sagis, ut filios, aut filias sibi in obsequium deuoeant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, ut prolem necdū natam Dæmoni in abominabile offerant obsequium.

Decimum septimum. Est singularitas quædā notabilis in actibus religionis. Cum sint superstitiosi, gaudent singularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in vestimentis ouium, more magistri sui, qui se etiā transfigurat in angelum lucis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Est mutatio loci, currūt huc atque illuc, præsertim quando sibi timet, ut pote quum iam sunt diffamati, vel in proximo sunt, ut deprehendantur: aut iam sciunt socios sui facinoris deprehensos, à quibus metuunt se denunciandos. Tunc enim timet, & mirabiliter in animo discrutantur propter pœnam, quam ratione conscientia sceleris animus quasi prælagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientia. Frequenter enim, ait, præoc-^{17.} cupant pessima, redarguente conscientia. Cū sit enim timida nequitia, dat testimonium condem-

condemnationis: semper enim præsumit seu perturbata conscientia, id est, conscius sui sceleris remorsu conscientia mouetur, ut seipsū condemnet, & suspicetur pœnā promeritā, inflare antequā etiam præsens sit, & sic nequitia efficit timidū, cum semper propinqua esse & ante oculos versari timeat tormēta. Id quod Cicero breuibus verbis in orat. pro Milone significat, cū dicit. Magna est vis conscientia in utramq; partem, ut nec timeant, qui nihil commiserunt, & pœnā semper ante oculos versari putent qui peccauerunt. Alia est etiam huius inconstantia & mutationis de loco in locum causa. Cum enim tam magna sit inter spiritum bonū & malū pugna, quando cōscientia iam incipit, remordere mota ex tribulatione & timore extrinseco aduenienti, ob pericula & tormenta imminētia, magna nascitur etiā in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locū, querit requiem & nō inuenit, idq; in multis obseruatum est.

Decimum nonum est inconstantia & contrarietas in verbis. Facit enim conscientia sceleris timorq; quo concurtiuntur, ut parū sibi cōflicet. Hæc autem indicia facere ad torturā tradunt Doctores. Marfil. in d. §. Diligenter. nū. 74. Francisc. Brunus de indicij & tortura par. 2. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de quæst. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. li. 1. de

de præsumpt. hoc tamen indicium non est tantum, ut ex eo quis debeat subijci tormētis, nisi alia, magis mouentia accedāt. Habent tamē hoc proprijs sagæ & malefici, ut vix respondeant ex proposito ad interrogata, sed nutant in responsionibus, ut obseruandum statuit Bodinus in d. c. 4. lib. 4.

Vigesimum indicium, efficere possunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marfil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimū. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. ubi supra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herennium. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconstans, tremor & id genus aliarū nepe si constiterit reum, cū ad eum ventū est, erubuisse, titubasse, expalluisse, inconstanter locutum esse, concidisse, pollicitum esse aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Postremo, quoniam iudices aliquādo ad inquirendam veritatē maleficos captiuos duos in conspectu opponunt, vel ut aliqui vocant cōfrontant, summa tum adhibenda est iudici prudentia, ut bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero respōdeatur, an alter taceat an neget, qua animi constātia, qua verborū arte, quia quosdā honoratiores & prudentiores instruit Diabolus, ut valde callidē loquātur. Hic etiā valde

bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum est quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum in vinculis constituto crimen in frontem dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerè, nisi alia indicia talia præcedant, vt, si testis in frontem deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circumstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti sceleris, quasi socius criminis sit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedant, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena suppleant locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat Marsil. in practica crimin. §. Constante. à num. 19. Si autem confrontatus sufficientibus indicijs grauatus, post cōfrontationē iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facile fugiet. Hæc sunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui præcando Deum optimum Max lucis auctorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, quæ
nunc

nunc in multos Christianos sæuit, reprimat: lapsis manus misericordiæ ad surgendum per salutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patriæque salutem susceptum, felici fine remuneret,
Amen.

F I N I S.

R r

s

INDEX

INDEX RERVM
PRAECIPVARVM,
quæ in libro continentur,
Alphabeticus.

A.

- Abnegatio Dei est porta ad omnia scelera. pag. 527.
Admonitio ad iudices. a pag. 291.
Amatoria veneficia & pocula, an sapiant haresin. pag. 472.
Angelus Sathana transfiguratus in speciem Christi absq. peccato non potest adorari. pag. 64.
Anima beatorum, aut etiam purgatorij non se immiscet operibus maleficorum pag. 79, 80. neq. etiam damnatorum. pag. 81. Quid de apparitione Samuëli. pag. 81.
Apparitiones & mirabiles operationes aliquando contingunt circa corpora mortuorum, & quibus attribuenda a pag. 113.
Argumenta, quibus probatur non posse pactum esse inter homines & Demones ponuntur. pag. 35. soluntur & confutantur. pag. 37. 38. 39. 40. 41.
Artes pernitiosa magorum sunt affines & caudas habent colligatas, quamvis facies diuersas, pag. 370.
Earum sectatores diuersis nominibus appellantur ibidem.
Assertere nunc angelos & Damones esse corporeos, temerarium est. pag. 60. & seq.
Auspex vnde dicatur. pag. 433.
Artes magica & Diabolica diuiduntur in diuinatrices & Operatrices. pag. 392.
Astrologia

INDEX.

- Astrologia dua sunt partes. pag. 408.
Astrologus quomodo ex astris & celorum motione de futuro possit prognosticare. a pag. 409.
B.
Bona Physiognomia prodest, & mala nocet reo pag. 426.
C.
Causa somniorum duplex. pag. 443.
Causa tres sunt, ob quas sacrosi de medio tolluntur. a pag. 551.
Causa cometa qua sint, & in quibus figuris cometa appareat ibidem & pag. sequenti.
Causa efficiens meteorologicorum effectuum qua sit. pag. 479.
Caput. Episcopi. 26. q. 5. non condemnat sagas, sed sectam mulierum diuersam, vt late ostenditur. a pag. 347.
Causa dispositiua ad maleficium ignorantia in ministris Ecclesie. pag. 132. Somnus in magistratu. pag. 136. Infidelitas. pag. 139. ad hanc reducitur superstitio ibidem. Curiositas 150. Huius adiungitur superbia 152. insatiabilis amor congregandi diuitias ibid. Luxuria 153. Execratio. 155. Desolatio seu nimia tristitia ibid. desperatio conuersionis causa perseverantia. pag. 156.
Campanæ non baptizantur, sed benedicuntur. pa. 341.
Campanarum vsus contra maleficos & tempestates. pag. 339.
Campanarum sonitus impedit translationem realem vi exempli ostenditur. a pag. 343.
Christina

INDEX.

- Chrisma è frontibus sagarum à Damone eradicari
nequit. pag. 42
- Chaldaei qui dicantur in L. Nemo. pag. 525. & seq.
- Clavi, scopuli, setae, ferramenta & similia dura quo-
modo à maleficis corporibus ingerantur à pag. 510
- Condemnati ad ignem secundum consuetudinem re-
ceptam prius strangulantur, nisi singulares circum-
stantiae accedant. pag. 334
- Confessio duorum, aut trium contra aliquem, partici-
pem in crimine regulariter indicium facit ad tor-
turam in crimine maleficorum. pag. 280. & seq.
- Cometa an sint signa bellorum, & instantium calamita-
tum. pag. 418
- Cogitationes cordis pendentes à voluntatis nostra liber-
tate, Demones non cognoscunt. pag. 390. Secreta
furta, deperdita & thesauri absconditi eorum cog-
nitionem non effugunt. pag. 391
- Confessio malefici contra socium facit indicium ad
torturam à pag. 260. non tamen per se sufficiens
nisi alia adsint. pag. 263
- Corpora caelestia agunt in hac inferiora, non autem in
creaturas pure spirituales. pag. 405
- Cometa aut procedit ex causa naturali, aut superna-
turali. pag. 421
- Cognitio criminis maleficorum maxime ad Theologiā
spectat. pag. 392
- Constitutus in dignitate ut doctoratu an possit morte
affici absq. ex auctoratione. à pag. 598
- Cognitio Demonum quomodo indices augeatur, latè
declaratur. à pag. 381
- Conuen-

INDEX.

- Conuentus siue congregatio maleficorum & sagarum
in tres ordines distinguitur. pag. 58
- Criminis enormitas facit, ut liceat statuta & leges
transgredi. à pag. 289
- Crimina excepta in quibus, socius de socio criminis po-
test interrogari. pag. 240
- Crimina maleficij, sortilegiorum & magia sunt com-
monis fori. pag. 127
- Curiositate docti à Damone seducuntur. pag. 151
- D.
- Damatio ad bestias erat etiā in lege diuina. p. 579
- Dardanarij qui sint, & vnde dicti. pag. 123. & 124
- Demones esse est articulus fidei. pag. 8
- Demones, quomodo conuersantur & loquantur cum
hominibus. pag. 73. & quare in corpore assumpto
non videntur à circumstantibus, sed tantum à ma-
lefico. pag. 75. & seq. frequenter simulant se esse
animas defunctorum. pag. 77
- Demones corpora assumunt, & in ipsis apparent ho-
minibus. pag. 61. non legitur eos in forma ouium
apparuisse. pag. 63. sed nec in specie columbae, ibi-
dem. aërea corpora assumunt. pag. 67. Quando
in forma humana apparent, ex pedibus & inferiori
parte discernere licet. pag. 68
- Demones instituunt etiam ordinem, & disciplinam
inter suos subditos & maleficos. pag. 45
- De apparitionibus nocturnis, tumultibus, & spectris
molestantibus quid indicandum. à pag. 83
- Demonibus maior potestas conceditur in malos quam
in bonos pag. 9
- Denun-

INDEX.

- Denunciations in crimine maleficorum, quando suis
vestiuntur circumstantijs alijs indicijs praevalent.
pag. 302
- Demoni non est difficile lumen ad videndum produ-
cere, quod etiam à vento non extinguatur. pag. 363
- Damones triplici acumine scientiae vident. pag. 379
- Damones delectantur sanguine humano. pag. 385
- Damones quare pacta seruent. pag. 32
- Damoni vexationes sacrificio missae pelluntur. pa. 101
reliquijs sanctis pag. 102. exorcismis 104. Herba,
melodia & res sensibiles indirectè possunt mitigare
Damoni vexationes pag. 111
- Damones cum nec manus, nec instrumenta habeant,
quomodo ianuas aperiant, lapides projiciant, &
corpora moveant à pag. 94
- Deus cur permittat, ut Demon potestatem in homines
habeat pag. 9
- Denunciantes in crimine maleficorum, quando sunt
varij, cui confessioni standum sit. pag. 278
- Demon dominatur non timentibus Deum in veritate.
pag. 15
- Damoni potentia in qua sensum sit ligata. pa. 11. et 14
- Dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis non
facit indicium ad torturam contra mandantem.
à pag. 263
- Diabolus in suis operibus diuina opera imitari consen-
dit & Dei similitudinem affectat. pag. 21. & 163
- Diabolus non potest maleficos à potestate magistratus
eripere. pag. 357
- Diabolus lege ordinaria non potest representare inno-
centem

INDEX.

- rentem in congregatione nocturna maleficorum la-
te ostenditur & declaratur. à pag. 352. Nec etiam
Demon cupit innocentes representare. pag. 359
- Differentia sexus non est in Damonibus. pag. 194.
- Differentia inter crimina excepta & non excepta.
pag. 241
- Diuinatio per sortes, an sit reprobata. à pag. 448
- Diuinatio per somnia, an sit licita. à pag. 442
- Diuinatio non meretur fidem, si quem denunciet per
incantationem, de arte malefica. pag. 323
- Diuinatio per auguria quomodo sit licita. à pag. 437
- Diuinatio non accipitur in bonam partem. pag. 375.
eius varia sunt species. pag. 376
- Diuersi Damones diuersis vitijs praesunt. pag. 49

E.

- Emanatio sanguinis occisi ad praesentiam occisoris di-
uino miraculo attribuenda. pag. 116
- Episcopi non possunt suis subditis dare licentiam le-
gendi & retinendi libros haereticorum. pag. 605
- Error est dicere maleficos non posse redire ad men-
tem saniores. pag. 21
- Eucharistia maleficis & alijs ad mortem damnatis
penitentibus & petentibus potest dari. pag. 335
- Exempla maleficorum & sagarum attestantium se
actum libidinis cum Damone exercuisse. à pag. 209
- Exemplis ostenditur Damones aegerime ferre, si dis-
ciplina negligatur in congregatione. à pag. 55
- Exempla

INDEX.

Exempla plura translationis realis. à pag.	224
Exemplis confirmatur magos & maleficos posse destruere fructus & sata, & perturbare elementa. à pag.	494
Experientia insignis est in Daemonibus. pag.	380
Expositio verborum Exodi 22. Maleficos non patieris vivere. pag.	531

F.

Fama unde originem habere debeat. à pag.	619
Fœmina etiam actiue concurret ad generationem. pa.	205
Furtum non est crimen exceptum. à pag.	240
Futura in se considerata solum à Deo cognoscuntur pag. 386. Quando autem causam habent necessario determinatam & infallibilem à Daemonibus cognoscuntur. pag.	387
Futura merè contingentia Dæmones naturaliter non cognoscunt. pag.	388

G.

Gentiles quare diebus Septimana nomina Planetarum assignarunt. pag.	412
Generaliaci Astrologi quare appellantur. pag.	411
Grandinis lapidatione sapissime homines puniunt Deus. pag.	483

H.

Heredes obligantur ex delicto defuncti in conscientia ad recompensationem damni illati. à pag.	119
Hæreticorum proprium est, ut malis bona permisceant. pag.	608.
Historia	

INDEX.

Historia de S. Germano refertur. pag.	351. & ad eam respondetur. pag.	360
Homini ab ortu natiuitatis sua in custodia deputatus est angelus bonus, & ad exercitum spiritus malus. pag.		165

I.

Imaginibus quibus & quomodo malefici & saga vtantur à pag.	389
Indebitus Dei cultus quid, & quotuplex. pag.	141
Indicia in magia & maleficio aduertenda à pag. 613 tractantur. Indicia quot requirantur ad torturam pag.	270
Indicium quid sit, & unde dicatur. pag.	303
Iudicis arbitrium in arbitrarijs quale esse debeat. pag.	291
Iudici non licet dolo, aut falsa promissione impunitatis confessionem elicere à pag.	326

K.

L.

Labores hominum quomodo prosterantur à maleficis. pag.	461
Lamia quare dicantur. pag.	370
Libido & carnale peccatum an in Daemonibus sit. pag.	201
Libri hæreticorum etiam sunt igni tradendi pag. 602 & seq. penes aliquem reperti faciunt presumptionem hæresis pag.	604
Libri magici sunt comburendi. pag.	600

M.

Magia diuiditur in damnatam & naturalem. pa. 174 & quid	81
---	----

INDEX.

- & quid sit magia pag. 175. Magia naturalis multa ponuntur exempla. à pag. 176
Magi & malefici non possunt semper curare maleficia à se, vel alijs illata. à pag. 105
Maleficia quare potius in nocte & locis secretis fiant. pag. 289
Magiarum artium, qui fuerint inuentores. pag. 367
Magica vanitates quomodo artes dicantur. pag. 458
Magi siue malefici infantium & infantum vita insidiantur. à pag. 585
Malefici & magi possunt potestate Daemonum facere ranas, serpentes, limaces & animalia imperfecta pag. 109. habent etiam rem verecram cum Damone. pag. 191
Malus spiritus delectatur forma nigra. pag. 63
Malefici non possunt transmutare materiam ex una formam in aliam, nec virtute Daemonis se, aut alios homines verè transmutare in lupos, veles vel aliam quamcunq; bestiam. pag. 178. 179
Maleficus si fecit quem in sua societate poenituisse non tenetur eum denunciare, imò si denunciaret, peccat. pag. 253
Malefici & sagesunt quasi asini Diaboli. pag. 19
Malefici vim generatim impedire possunt. p. 214. & morbos inferre, & mortem. pag. 215. & etiam valent morbos curare licet non omnes. pag. 217
Valent etiam tempestates mouere pluias, tonitrua & grandines producere. pag. 220. & ad longum. à pag. 478
Malefici sic dicti ob facinorum magnitudinem an sint mortis

INDEX.

- morte afficiendi. à pag. 529. & quid si hominem aut animal non occiderint. à pag. 537
Malefici & sagesape transferuntur realiter de loco ad locum. à pag. 221
Malefici & sages nocte sine strepitu aliquando eades maleficiandi intrant, & nocent. à pag. 521
Maleficus de se confessis credendum est contra socios criminis. à pag. 248
Malefici animos hominum ad amorem deflectere possunt. pag. 463
Maleficorum siue sortilegorum duplex professio Tacita & expressa. pag. 53
Maleficium non est simplex crimen, sed plura includit pag. 527
Maleficium vt fiat, tria concurrere debent. pag. 8.
Maleficia etiam non licet exercere ad bonum finem & effectum. à pag. 497. & seq.
Masculinum in materia indifferenti inter masculum & feminam prolatum concipit femininum. p. 372
Materia horum inferiorum subiecta est etiam Demonibus, quantum ad motum localem. pa. 43. & 479
Mathematica dupliciter accipitur. pag. 403
Medicorum olim fuit sententia non esse Demones. pag. 5
Mendacium omne prohibitum iure diuino & humano. pag. 327
Miracula vera non possunt facere magi & malefici. pag. 173
Multitudini an parcendum sit in maleficijs. à pa. 580

INDEX.

N.

- Nabuchodonosor non verè mutatus est in bonem. p. 187
Naturalia in Demonibus non mutata, sed integra
manserunt. pag. 43
Negatio S. Petri non est similis illi, quam malefici fa-
cium. pag. 557

O.

- Occulta quæ sint. pag. 288
Opera maleficorum effectum habent ex pacto expresso
vel tacito cum Dæmone. pag. 22. & seq.
Ordo & prælatio est inter Dæmones. pag. 45

P.

- Pactum quid sit. pag. 37
Pactum duplex. Tacitum & expressum. pag. 33
Pactum potest esse inter hominem & purè spiritualem
creaturam. pag. 39
Pater aut mater si sciat filium aut filiam hæresi aut
maleficorum crimine infectum, si non sit spes,
quod admonitione priuata corrigentur, tenetur
denunciare. pag. 245
Peccata præcedentia aliquando sunt causa aliorum.
pag. 17
Pecunia oblata à Dæmonibus ut plurimum in putredi-
nem vel aliam materiam resoluitur. pag. 57
Pena præbens poculum amarum quæ sit. à p. 475
Plures famina sunt superstitiosæ & maleficæ quam vi-
ri. pag. 373. rationes redduntur. ibidem.
Pueri incidentes in crimen maleficorum, an sint pu-
mendi. à pag. 568
Purgatio aqua frigida reprobatur. à pag. 315

Probatio

INDEX.

Probatio sufficiens in civilibus, in criminalibus facit
indicium ad torturam. pag. 265

R.

- Ratio, quare in criminibus exceptis Index teneatur
reum interrogare de socijs & non in alijs. pag. 243
Regula generalis Physiognomoni observanda. à p. 427
Regula, quibus dignoscitur, an aliquid sit superstitio-
sum. pag. 148. 149
Restitutionis obligatio sæpe nascitur ex maleficorum
crimine. pag. 118

S.

- Saga unde dicta sint. pag. 371
Socij denunciante participes criminis, quod eos in lu-
dis Diabolicis viderint, etiamsi non fiat mentio de
homine aut equo occiso faciunt indicium. à p. 296
Sors quid sit & quotuplex. pag. 449
Sorte regulariter non est vitandum in electionibus Ec-
clesiasticis. pag. 452
Stryges unde dicantur. pag. 286 & 371
Superstitiones plurimæ enumerantur. à pag. 142

T.

- Testimonium inimici etiam non recipitur in criminibus
exceptis. pag. 307
Testimonium minoris sufficiens est ad inquirendum,
non torquendum. pag. 309
Testimonium sociorum criminis non sufficit ad con-
demnandum sed tantum ad torquendum. à p. 311
Testes de re nocte patrata testimonium ferre possunt,
si dicant lucem, aut aliquod lumen illuxisse, aut
delinquentem fuisse propinquum subiungant. p. 363

S s s

Testium

INDEX.

Testium inhabilitates quædam à lege sunt, quædam à natura. pag.

308

V.

Vana observantia quid, & quæ eius species. pag.

141

Venenum sumitur in bonam & malam partem. p.

394

Veneri nomine etiam intelligitur maleficium & incantatio. a pag.

399

Venenum præbens ad occidendum, si non sit secutus effectus non puniatur poena ordinaria. pag.

417

Verus Christi cultoribus artes magica non nocent. pag.

356

Vxor Loth versa est in statuam salis, & quæ causa illius conversionis. pag.

188.

Z.

Zoroastres statim à natiuitate risit, cum potius more aliorum hominum flere debuisset, & fuit inventor artium magicarum. pag.

368. & in quem sensum earum possit dici inventor. pag.

369

FINIS.

ERRATA, QUÆ obreperunt.

Pag. 14. lineæ 1. pro creaturis lege creatoris. pag. 15. lin. 27. pro facile falsum. pag. 19. lin. 25. beneplacito pro beneficiato. pag. 42. lin. 5. inunguntur. pag. 48. lin. 13. natura lin. 15. alijs pag. 58. lin. 28. destructione pag. 59. lin. 10. vocat pag. 69. li. 23. pro valent vadant. pag. 76. li. 13. angulum pag. 77. li. 1. astante pag. 89. li. 13. misere pag. 102. li. 12. ille pag. 111. li. 11. remedia pag. 123. li. 25. criminibus pag. 150. li. 23. pro tenditur traditur pag. 197. li. 1. Demone pag. 198. li. 7. excidatur pag. 206. li. 11. ma apposuerit pag. 234. li. 19. pro cecitate, enitate pag. 374. li. 2. quas pag. 380. li. 12. cognitionem pag. 384. li. 12. reuelare lin. 11. eliciat pag. 455. li. 20. immitur pag. 470. li. 24. furoris pag. 474. li. 16. repugnet pag. 477. li. 18. tentat pag. 482. li. 4. longioris pag. 551. li. 27. facines oji pag. 560. li. 27. commensuratur pag. 610. li. 7. potuerint pag. 611. li. 11. alij pag. 613. li. 11. vlt. indiciorum pag. 614. li. 23. oculos pag. 615. li. 20. lege speciebus de quibus pag. 618. li. 20. pro probatio, purgatio pag. 622. li. 21. lege est aut, reliqua studiosus lector corriget.

